

JO. CHRISTIANI NEUL

Histor. PP. in Academ. Tubingensi,

ACCESSIONUM

PARS II.

Qua Historia Germanica Particularis Scriptores potiores exhibentur,

Cum

MANTISSA,

De

HISTORICIS

Gentium Particularium,

Qua Vetustioribus, qua Recentioribus,

Quæ

DEGOR. WHEARI

Relectionibus Hiemalibus

In Editione Centabrigiensi appenditur.

In usum prælectionum ac studiosæ juventutis.

TUBINGÆ,

Impensis JO. GEORG. COTTÆ, Bibl.

ANNO MDCCCIX.

TO CHRISTIANITY

AN

PARA II

OF THE

OF THE

MAINTAIN

OF

FIRST OF

OF THE

OF THE

DEGOR WHEAT

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

2171V
SERENISSIMI.
WIRTENBERGIÆ. DUCIS.
AC. DOMINI. DOMINI.

EBERHARDI
LUDOVICI.

AUGUSTISSIMI. ROMAN. IMPERATORIS.
SACRIQ. ROM. IMPERII.

NEC. NON. CIRCULI. SUEVICI.
GENERALIS. CAMPI. MARESCHALLI.
MILITIÆQ. EQUESTRIIS. GENERALIS,
PRÆFECTI.

HEROIS. MAXIMI. ET. INCOMPARABILIS,
MINISTRIS. STATUS.
PRÆFULGENTISSIMIS.

VIRIS.

**GENERIS. SPLENDORE.
MUNERUMQ. AC. MERITORUM.
AMPLITUDE.**

PERILLUSTRIBUS.

DN.

MAXIMILIANO.

A MENZINGEN.

CONSILII. SANCTIORIS.

MINISTRO. PRIMARIO.

ET

BRACKENHEIMENSIIUM. SATRAPÆ.

DN.

JO. WOLFG. A RATSAM-

HAUSEN.

CONSILII. BELLICI. PRÆSIDI.

AC

HEIDENHEIMENSIIUM. DIOECETÆ.

DN.

**JACOBO. FRIDERICO.
A RÜHLE.**

CONSISTORII. ECCLESIASTICI.
DIRECTORI.

DN.

JO. RUDOLPHO. SEUBERTO.

REDITUUM. ECCLESIASTICORUM.
SENATUS. DIRECTORI.

DN.

JOHANNI. A BACKMEISTER.

S. CÆS. MAJEST. CONSILIARIO.
AULICO.

**DOMINIS. SUIS. PERQUAM.
GRATIOSIS.**

HAS ACCESSIONES,

**Velut novum Laborum Academicorum
Specimen,**

**In publicam devotissimi animi
significationem,**

**Cum voto plurimarum omnigenæ prosperitatis
Accessionum,**

Rerumque pro Gloria DEI

**Imperiique, Principis, atque Patriæ
salute,**

ex ànìmi sententia bene gerendarum,

Demississime sacrare voluit, debuit,

TANTORUM NOMINUM

Reverentissimus Subiectissimusq; Cultor,

Auctor.

PRÆFATIO

AD

Lectorem.

H *N tibi, Lector Bene-
vole, Mantissam de
Historicis Gentium
Particularium, qua
DEG. WHEARI Relectionibus
Hiemalibus inserta, ejusque com-
mentationi de Methodo legendi
historias Civiles post Sectionem
XXXI. in Editione Cantabrigi-
ensi, Anno clclxc xxc excusa, iv fuit
appensa. Est illa quidem non usque
quaque absoluta, neque semper de-
lectum Scriptorum externorum ob-*

servavit, omissis saepe iis, quos vel maxime in tractanda historia oportebat habere perspectos. Nibilo secius tamen, cum Accessiones Historicorum Particularium, in Supplementum Wbeari, evulgare constituimus, committendum non erat, ut ea non una ederetur, ac reliquis nostris lucubrationibus premitteretur, precipue quod à Viris doctis in Editione nostra Tubingensi desiderari vidimus. Menda quaedam, non tam auctori, quam fortassis librario aut typographo imputanda, sustulimus, cuiusmodi est, quod Artic. II X. sub finem occurrit, ubi pro S. Besselmejero, substituitur Boisselenerus, tum Artic. X. & XII. Utbo Emmius atque Ubio Esinius pro Ubbo Emmius, & Artic. XI.

Jo. Bracelius pro Bracellus, legitur & id genus alia. Quadam alia tamen subterfugerunt primam curam, de quibus in postrema parte harum Accessionum sigillatim, atque in loco aliquid monebimus & animadvertemus. Ad errores vero nostri typographi referendum est, quod Artic. V. pro Joan. Bocerus, legitur Boterus, uti constabit inferius ex commentatione nostra de Scriptoribus Danicis atque Holfaticis. Prodit autem nunc quidem in lucem ea Accessionum nostrarum simul pars, qua Historia Germanica Scriptores Particulares recenset, postquam in nostra Mantissa de Scriptoribus Historia Germanica Universa, secundum Seculorum seriem, atque Imperatorum Romano Germanicorum

et a-

atatem, differuimus. Reliqua se-
 quentur propediem, quibus conti-
 netur recensensus illorum, quide Regnis
 Rebusque publicis Externis com-
 mentati sunt. Tu interim L. B. fave
 instituto, atque ita de nobis habe,
 nos non alio, quam in seruiendi stu-
 diosa iuventuti consilio hac publicare.
 Quod si consecuti fuerimus, opera
 fecisse pretium abunde nobis vide-
 bimur. Sin autem secus de nobis
 fortasse aliquis existimet, facile me-
 liora nos edoceri patiemur, modo
 equum se nostri instituti iudicem
 praebeat. Ita Vale, & rem bene
 age!

MANTISSA DE HISTORICIS

Gentium Particularium,
Quà Vetustioribus, quà Recentioribus
Ex Editione DE GOREI WHEARI
Cantabrigensi.

ARTIC. I.

Institutum, & ratio istius Appendicis.
*Quo ordine in Historiis particularibus
progrediendum. Precipui cujusque
Gentis scriptores seligendi. Histori-
ci sequioris seculi, cum Antiquioribus col-
lati.*

Haftenùs quidem de Historicis Civi-
libus Autor noster, ad Ecclesiasticam Hi-
storiàm Lectorem suum mox deinceps de-
ducturus; quem tamen nos paucis hic
morabimur: neque ullus ambigo, pro-
nam fore, & facilem tam importunæ in-
terpellationis veniam apud eos, quicun-

A

que

que κύκλον ἰσορκεῖν * emetiri, atque absolvere fatagunt; si fortean ipsorum studio istos quales quales conatus, quocunque tandem modo, obstetricari sentiant. Fatifcente quondam sub mole suâ *Romano Imperio*, tandemque divulso planè ac distracto, propriis unaquæque Gens viribus nixa, res sibi suas domi ac foris gessit; atque inde *Peculiares* gentium *Historiæ* dimanârunt: quas (*Britannicis* †† duntaxat exceptis) intactas, atque insalutatas præterire, Autori visum est; in hanc igitur messem, falcem nostram immitteremus, de *Historia* (ut *Romane* loquar) *Barbarica*, hoc est, gentium earum, quæ aut partem hodieque obtinent veteris *Romani Imperii*, aut eorum jugo nunquam colla subdiderunt, nonnihil *Appendicis* huc adjecturi, in qua scriptores, seu antiquioris, seu sequioris ævi, qui celebriorum populorum res, & gesta monumentis suis illustrârunt, saltem exhibere & παχυλῶς utcunque designare volumus. Curiosius quidem omnes anquirere & per censere, non hujus est instituti, (& herclè quis unus valet?) sollicitè etiam digerere, & ἀκριβοτέρας de iis agere, & res erat anxia, neque nostræ tenuitatis.

Illud in limine monendum esse Φιλοῖσορα duximus, hanc rationem atque

* κύκλον app. hist. suas *Diogenes. Mil. test. Sui.* & *Pind. Sch.* †† *Supra Sect. 27.*

ordinem in eis evolvendis commodissimè institui, ut ab Antiquitatibus suæ gentis auspicetur, (ut v. g. *Britannus à Britan-
nicis.*) inde autem ad gentes alias se con-
ferat; & quidem eas primùm, quibus
cum gente suâ fœdus, commercium, aut
bellum sit. Quin utile etiam fuerit, in
quavis gente primorem aliquem selige-
re, qui potissimas in ejus gentis Historia
obtinere videtur: ut in Germanicis *Lam-
bertum Schafnaburgensem*, in Austriacis *La-
zium*, in Hungaricis *Bonfinium*, in Go-
thicis *Jornandem*, in Danicis *Saxonem*
Grammaticum, in Sclavicis *Helmoldum*,
in Longobardicis *Paulum Diaconum*, in Po-
lonicis *Chromerum*, in Prussicis *Stellam*, in
Bohemicis *Æneam Sylvium*, in Helvetiis
Simlerum, in Burgundicis *Heuterum*, in
Saxonicis *Crantzium*, in Boicis *Aventi-
num*, in Flandricis *Mejerum*, in Batavicis
Grotium, in Francicis *P. Æmilium*, in Hi-
spanicis *Marianam*, atque ita in aliis. Sci-
at interim Lector Historiæ Barbaricæ stu-
diosus, Scriptores istos, in quibus versa-
bitur, plerosque omnes longè infra illos
Majorum gentium auctores subscdere, qui
Græcum & Romanum nomen stylo suo or-
narunt, atque ab eorum virtute & dignita-
te multum abesse, tum quoad alia, tum præ-
cipue, si dictionis rationem spectemus; si-
quidem plurimi, in illis eascæ ætatis te-

nebris, ejusmodi utuntur sermone, qui
 terfis & delicatis auribus, horrore suo
 & scabritie, nequit non esse fastidio. Si
 qui autem politiores Gratiis & Musis litare
 voluisse videantur, ferè medii illius ævi
 scriptorum similes esse maluerunt; nec
Cesarem, Salustium, Livium, cæterosque
 Historici Senatus Principes; in quibus suc-
 cus ille & sanguis nativi Latii inerat; sed
Eutropium, Orosium, P. Diaconum, & alios,
 qui ab illa *ἀνὰ* indeflexæ maturitatis non
 minùs stylo quàm seculo abfuerunt, imi-
 tandos sibi duxerunt. Verum rari sunt,
 qui fastigium illud perfectæ ætatis ante o-
 culos habuerunt, rariores, qui feliciter
 huc collimarunt. Atqui nec hoc nomine
 insectandi sunt, aut repudiandi, sed ve-
 nia potius digni, qui temporum magis
 vitio, quàm sua culpa peccarunt: in num-
 mis veteribus pondus & materiam, po-
 tius quam sculpturæ elegantiam specta-
 mus, itidem in autoribus, quorum vir-
 tus quadam seculi iniquitate pressa hu-
 mi jacuit, rerum momenta magis atten-
 denda, quam orationis vel nitor vel Leno-
 cinium. Quod *Cicero** de Philosopho di-
 xit, *secum si adferat eloquentiam, non a-*
spernari, si non adferat, haud admodum
flagitare; idem nobis de Historico usur-
 pandum. Qui verò post ea tempora scri-
 pserunt, quibus (ut rerum omnium cir-

* *l. de Fi.*

cuitus est,) Literarum atque eloquentiæ honos revirescere cœpit; ii Historiam magis illustrarunt, & pro dignitate sua tractarunt: adeo ut habeant, quæ deinceps secuta sunt secula, quos *Veteribus* opponendos esse si dixerim, summorum virorum suffragio non destituerer: Etenim *Guiccardinos, Cominaeos, Æmylios*, Antiquorum *Liviis, Salustiis, Tacitis* non cedere; sed de palma cum iis contendere, non infirmæ eruditionis viri jamdudum censuræ.

ARTIC. II.

Historici Germanorum. T A C I T U S.
 AMMIANUS MARCELLINUS. HULDERICUS
 MUTIUS HUGWALDUS. ABBAS URSPERGENSIS.
 LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS. MONACHUS
 ERPHORDENSIS, *Continuator.* MARIANUS SCOTUS.
 DODECHINUS, *Continuator.* OTTO FRISINGENSIS.
 RADEVICUS *Continuator.* LUITPRANDUS.
 BEATUS RHENANUS. JOH. AVENTINUS. GEORG. FABRICIUS.

DE situ, moribus, ac populis omnibus *Germania Veteris*, *Libellum* habemus *Corn. Taciti*; cui res *Germanicas* probè notas fuisse inde etiam existimare

Clar. an. no Cbristi
 168.

6 METHODUS LEGENDI

par est, quòd in *Germania* militaverit, & *Belgica Gallia* sub *Hadriano* Imperatore Procurator fuerit : Idemque passim in *Annalibus*, rerum *Germanicarum*, & præcipuè expeditionis *Cæsaris Germanici*, & anno *Arminii Cheruscorum Ducis*, ab eo devicti, *Chr. 10.* meminit. Sed prælium *Arminii*, quo *Quintilius Varus* ad internecionem usque cecidit, nemo eorum, qui superant, fusiùs & planiùs descripsit, quàm *Dion*, libro 56. *Ammianus*, etiam *Marcellinus* *Clar. an.* (qui & ipse in *Germaniâ* sub *Constantio* & *Chr. 388* *Juliano* Imperatoribus militavit) plurima de Francis, Alemannis, aliisque gentibus Germanicis, & vera & cognitu utilissima commemoravit. De Germanorum primâ origine, moribus, institutis, legibus & memorabilibus, pace ac bello gestis, libros 3. scripsit *Huldericus Mutius* *1551.* *Hugwaldus*, in quibus eorum Antiquitates, & res gestas à primordiis usque ad annum *Æræ Chr. 1539.* ex probatioribus Germanicis scriptoribus, deduxit. *Ab. 1230.* *bas Urspergensis* (*Conradus à Liechtenaw*) *Chronicon* condidit à *Belo* primo Assyriorum rege, usque ad annum 9. *Frederici* secundi, (hoc est ad annum Christi 1229.) qui in cæteris quidem brevissimus, in rebus vero Germanicis, præcipuè sui ævi, & seculorum, quæ proximè antecedunt, fusior est; atque ea habet (inquit *D. & Vossius*) quæ magno cum fru-

HISTORIAS CIV. PARTICULAR. 7

Et legantur. † *Urspergensem* continuavit
Cassarus Hedio, *παρελημπομένοis* illi ad-
 jectis rerum memorabilium, ab anno
 Chr. 1230. ad 1537. qui præterea etiam
Chronicon Germanicum scripsit. *Lam.* *Clar.*
bertus Schafuaburgensis, *Historiæ Germa-* 1077.
nicae (quam perducit usque ad annū Chri-
 1077.) *Volumen unum* (verbis *Trithemi*
utor) *insigne, & jucunda lætitionis*, scripsit:
 de quo hujusmodi est *J. Lipsi* † *judicium*,
 cum in *Germanicis* (ut & *Rod. Toletanum*
 in *Hispanicis*) *bonum esse, quantum*
potuit in tali ævo. Sed illustre inprimis
 est *elogium* *Eruditiss. Jos. Scaligeri* in li-
 bris de *Emend. temporum*: *Equidem*
miror in Seculo tam barbaro, tantam bo-
minis & in loquendo puritatem, & in tem-
porum putatione solertiam fuisse, ut in
Chronologis nostræ temporis pudorem ali-
quem exprimere possit, si aliquem sensum
harum rerum haberent. Nec reticebo
 quid *Phil. Melanchthon* †† de eo judica-
 verit; nondum vidi, inquit, à *Germanie*
scriptoribus, eo argumento quicquam dili-
 gentius esse expositum, tametsi quædam ad-
 miscuerit de *privatis rebus*, indigna poste-
 rûm *memoriâ*: quo nomine (ut & quod
 in rebus ad controversiam inter *Hen. IV.*
 & *Gregor. VII.* spectantibus, fides ejus non-
 nihil

A 4

* *De Hist. Lat. l. II.* † *Not. ad polit. l. I.*
 c. 9 †† *Pref. ad Gaspar. Cburr.* ** *Chro. L. I.*

8 METHODUS LEGENDI

nihil claudicaverit,) aliorum etiam cen-
suram non effugit. Schafnaburgensem

Clar.
1080.

Monachus quidam *Erphordensis*, usque
ad annum 1472. perduxit; qui & præte-
rea de Landgraviis Thuringiæ Historiam
confecit. *Marianus* etiam (natione *Scotus*)
Monachus Fuldensis, *Vir ætate suâ admo-
dum disertus* (ut de eo *Sigebertus**) *Chronicō*
perduxit usque ad sua tempora, hoc est
annum 1073. lib. tribus, quod *Dodechinus*
usque ad annum 1200. continuavit. Iti-

Clar. an.
1150.

demque *Otto Frisingensis* (à *Frisingâ* in
Noriciis, non *Frifensis*, ne *Æneæ Sylvio*
credas) pro sapia Imperatoria oriundus,
rerum ab orbe condito ad sua usque tem-
pora (hoc est *Frederici I.* ann. Christi
1146.) *Chronicon* libris VII. complexus
est; (octavus enim non Historiam, sed di-
sputationem de Antichristo, resurrectio-
ne mortuorum, interitu mundi, & extre-
mo iudicio continet;) quod à *Vetusto*
quodam autore continuatum est usque
ad annum 1210. Idemque *Otto* res gestas
Frederici I. (Cognomento *Ænobarbi*, seu
Barbarossæ) patruelis sui, ipsius iussu at-
que subsidio, libris duobus conscripsit,
quos, adjectis aliis duobus, *Radevicus* ad
annum 1160. deduxit, in quibus, iudi-
cio *Æneæ Syl.* qui postea, *Pius* Pontifex
dictus, veritatis usque adeò legem ser-
vavit, ut, *quamvis* *Frederici* hujus patruus

* *Sigeb. catal. c. 173.*

esset, nil tamen cognatio obstiterit veri. Clar.
tati. Luitprandus Ticiñensis ab Arnol. 940.

pbo Imperatore Germaniæ, & anno 891.
quo Saraceni Fraxinetum in Italiâ occu-
parunt, exorsus, res precipuas per totam
Europam sua ætate gestas, quibus pleris-
que ipse interfuit, usque ad annum 963.

sex libris consignavit. Fuit ille Beren-
gario secundo Italiæ Regi à secretis; à
quo pulsus, ad Ottonem I. fugiens, Fran-
cofurti ad Mœnum Historiam hanc con-
scripsit, teste ipso lib. 5. cap. 14. *Beatus*
Rhenanus luculentos rerum Germanica-
rum commentarios lib. 3. concinnavit.

Joan. etiam *Aventinus* Germaniæ illustratæ
libros 10. exaravit; idemque insuper An-
nales Bojorum à Diluvio usque ad annum
Christi 1460. libris septem complexus est:
(de eo quàm malè senserit Baronius, liquet
ex L. 9. ad annum 772.) *Georg. Fabricius*
Chemncensis, rerum Germaniæ Magnæ, &
Saxoniæ universæ Memorabilium volum.
2. Denique, scriptores aliquot insignes re-
rum Germanicarum, antea incogni-
tos, uno volumine edidit primùm *Marq.*
Freherus.

1536.

1533.

ARTIC. III.

Historici Austriaci. FRANCISCUS
GUILLIMANNUS. WOLFGANGUS LA-
ZIUS. GERHARDUS de Roo. CONRA-
DUS DECIUS. INCERTUS SCRIPTOR.
RIC. BARTOLINUS PERUSINUS.

DE antiquâ & vera origine domus
Austriacæ, libros septem condidit
Clar. *Francisc. Guillimannus*: Historiam verò
1500. Austriacam libris 4. comprehendit *Wolfg.*
Lazius, Viennensis: & *Annales Austriae*
Gerhard. de Roo, & *Con. Decius* conscri-
psere. Extat etiam *Chronicon Ducum*
1510. *Bavariæ & Sueviæ* incerti autoris. Hic
adjungendi *Ric. Bartolini Perusini* *Austri-*
ados libri 12. qui de *Bello Norico*, sive
Ducum Bavariæ, & *Principum Palatino-*
rum agunt: quod opus *Scholiis* illustra-
vit *Jac. Spigelius Selestadiensis*.

ARTIC. IV.

Historici Hunnorum, Hungarorum. JOH.
THWROTZ sive TUROCUS. ANTONIUS
BONFINIUS. PETRUS RANZANUS. PHI-
LIPPUS CALLIMACHUS. MELCHIOR
SOITERUS. PETRUS BIZARRUS.

Rerum *Hungaricarum Chronicon*, ab
ipfius gentis incunabulis, & Rege
Attila, usque ad *Matthiam* regem Diade-
mate

HISTORIAS CIV. PARTICULAR. II

mate indutum, quod incidit in annum
1464. perduxit *Joh. de Twroc* sive *Turo-* **Clar.**
cus (à *Turocensi* provinciâ) de quo *Tri-* **1494.**
themius; *Joh. Thuroth Pannonius*, vir in
secularibus literis studiosus & exercitatus,
ac divinarum scripturarum non ignarus, in-
genio præstans, & *clarus eloquio*. Re-
rum autem *Hungariæ Historiam*, quæ
Decades 4. cum dimidia complectitur, &
usque ad *Matthiæ Hunniadis mortem* &
Uladislai initia (ad annum 1495.) pertin-
git, elegantissimè concinnavit *Anton Bon-* **1496.**
finius, *Matthæi* ipsius regis impulsu. Indi-
ces etiam (ut appellat) rerum *Hungarica-*
rum condidit *Pet. Ranzanus*, de quo ita
Joh. Sambucus, † (qui primus eum è situ
& tenebris in lucem produxit.) *Varie apud*
antiquos rationes colligendarum historiarum
fuisse videntur; hic verò *Auctor* per *Indices*
quosdam Regum, à *Beatrice* sibi *Vienna* da-
tos, ex iisdem, unde *Bonfinius* sua descri-
pserat, ita deduxit ac illustravit, ut qui
de rebus *Hungaricis* aliquid prodiderunt,
nullâ ex parte sit illis postponendus; ete-
nim hâc brevitate cuncta eleganter est com-
plexus, ac nihil, quod in *historiâ* requi-
ritur, uspiam omisit: Atque hoc nomine
hic scriptor vel præcipuè cognoscendus, quod
aliqua in *Bonfinio* vel interrupta, vel men-
dosa *librariorum incuriâ* cùm sint, hinc o-
mnium admoneri, & non parum ad sinceram
† *Pref. ad Ranz.* & in-

1490. *Et integram veritatis cognitionem juvari
 queamus. Hæc ille. Phil. Callimachus Experi-
 ens de rebus ab Uladislao, Poloniae atque
 Hungariae rege, opus composuit; quod
 non dubitat Jovius * dicere adeò eleganter
 atque exactè compositum esse, ut omnes
 qui à Cornelio Tacito per tot secula id scri-
 bendi genus attigerint, suo judicio supera-
 rit. De Bello Pannonico scripsere Mel-
 chior Soilerus, & Petrus Bizarrus.*

ARTIC. V.

*Historici Gothorum, Danorum, Slave-
 rum. Saecorum. PROCOPIUS. AGATHIAS.
 JORNANDES. ISIDORUS HISPALENSIS.
 JOH. MAGNUS. LEONH. ARETINUS.
 HIERONYMUS RUBEUS. SAXO GRAM-
 MATICUS. IDACIUS. JOH. BOTERUS.
 ERPOLDUS LINDENBRUCH. CASPAR
 ENS. JOH MEURSIUS. CRANZIUS.
 NICOL MARESCALCUS. HELMOLDUS.
 ARNOLDUS LUBECENSIS.*

Cl. 530. *D*E bellis Geticis, Græcè scripsere
 550. *Procopius lib. 3. Agathias etiam*
 540. *Smyrnaeus L. 5. Latine Jornandes Episcopus*
Gothorum lib. 2. qui Aur. Cassidori (erat
is Theodorico Gothorum regi ab Episto-
lis) historiam de rebus Gothicis, 12.
** In E. og. libris*

libris comprehensam, in epitomen rede-
git. De origine Gothorum, & regno
Suevorum & Vandalorum, historiam con-
didit *Isidorus Hispalensis*: De omnibus
etiam Gothorum Suecorumque regibus,
Jobannes Magnus; (qui & de Episcopis
Sueciæ libellum confecit.) *Leon. Aretinus*,
cujus ea laus propria, quod *primus Gre-*
carum literarum decus (ut de eo in *Elo-*
giis refert *P. Jovius*) à multis seculis bar-
barorum immani tyrannide proculcatum,
erexit atque restituit; is Historiam Ga-
thorum contexuit, sed hîc adeò nil af-
fert, quod non è *Procopio* desumpserit;
ut veriùs ejus *Paraphraſtes* videatur. De
Gothis simul & Longobardis scripsit *Hie-*
ron. Rubeus. Danicæ gentis Historiam
Saxo Grammaticus libris 16. ex altissimâ
vetustate ad sua usque tempora, & re-
gem Canutum Sextum, ac Waldema-
rum fratrem, S. Canuti nepotes, ferè
usque ad annum 1200. deduxit. In
eo non omnia ἀσφαλὴς sunt admit-
tenda, cum in plerisque sublestâ sit fi-
de: neque tamen tantus est fabulator,
ac nonnullis videtur, qui eum nullo
habent loco: inter quos est *Gor. Be-*
canus; de quo minùs est mirandum,
cùm argumentum tractet non παρὰ το-
ξον modò, sed etiam ἀδοξον. Quod
ad dictionem attinet, tanta (inquit *Cl.*
Vossius

Clar.

1420.

1220.

Vossius *) est ejus elegantia , ut aetatis illius captum planè excedat ; imò cum antiquiorum & nostri seculi plurimis certet.

410. *Idacii* Chronicon Danicum à Theodosio magno , usque ad annum Chri. 400. pertingit. Regum Daniae res monumentis suis consignarunt *Joan. Boterus* , & *Erpoldus Lindenbruch*. Prodiit etiam typis *Plantin*. 1596. Historia compendiosa de regibus Dan. usque ad Christianum IV. deducta. Rerum Danicarum, terrâ marique gestarum , *Friderico II.* rerum potente , Commentarios , bella *Dithmarsicum* & *Suecicum*, maximè memoratu digna , complectentes, elaboravit *Casspar Ens*. Res gestas à *Christiano* primo , *Johanne* ejus filio , & nepote *Christiano II.* ab anno scilicet Christi 1448. ad annum 1523.. tribus libris *Clav.* complexus est *Cl. Job. Meursius*. Alb. 1516. *Crantzius* Historiam scripsit Vandalicam lib. 14. & Chronicon aliarum rerum Septentrionalium, ut puta Daniae, Norvegiae, Sueciae, quae Gothia & Scandia dicta est : orditur à *Caroli M.* temporibus, & usque ad annum 1504. progreditur. 1168. *Nicol. Marescalcus* de Herulis & Vandalis. *Helmoldus* Presbyter Sclavorum Historiam ab anno 800. ferè, & Saxonum Vicinarumque gentium per *Caro-*

* *De Histor. Lat.*

Carolus M. conversione auspicatur, deducitque usque ad annum 1168, quo & floruit: (uti ex præfatione ipsius liquet, temporibus scilicet Barbarossæ.) 1210.
 Inde verò incipit *Arnoldus Abbas Lubecensis*, qui præfationem sic orditur: *Quia bonæ memoriæ Helmoldus sacerdos Historias de Subactiōe seu vocatione Sclavorum, & gesta Pontificum, quorum instantiâ Ecclesiæ harum regionum invaluerunt, debito fine, ut voluit, non consummavit: DEO cooperante, huic operi vel labori insistere decrevimus. Supplementum suum usque ad tempora Ottonis IV. perducit (sub quo & ipse vixit.) De eo Doct. Vossius: † In rebus Sclavonicis fide dignus est; non iis item, quæ de Gallia, Sicilia, Græcorumque rebus adnectit; in quibus satius alios edire, qui ex professo de iis tractarunt.*

ARTIC. VI.

Historici Longobardorum. PAULUS WARNEFRIDUS DIACONUS. HIERON. RUBIUS. MONACHUS PADUANUS. FLAVIUS BLONDUS.

DE rebus Longobardicis libros VI. conscripsit *Paulus Warnefridus Diaconus*. Clar. 780.

† De Hist. Lat. l. II.

nus Aquileiensis, (fallitur enim oppidò Raph. Volaterranus, qui hunc alium fuisse à Diac. *Aquilegiense* existimat) Desiderii Regis Longob. Cancellarius, de quo Sigebertus cap. 61. *Historiam quoque Vinulorum, qui postea nominati sunt Longobardi, luculento & plano sermone scripsit.*

1274. De Gothis & Longobardis Hieron. Rubens. Res suis temporibus gestas in Insulribus & Euganeis (h. e. in Lombardiâ & Vicinâ Marchiâ Tarvisinâ) tribus libb. complexus est *Monachus Paduanus* (incerti nominis.) Orsus ab An. C. 1207. quo Azo Marchio Estensis à Monticucullis Veronâ ejectus fuit, ad annum pervenit 1270. quo Christiani Principes in Africam transeuntes, Carthaginem cepere, & Tunetanam urbem obsederunt. De rebus etiam Longobardiæ *Flav. Blondus* Italiæ illustratæ lib. 7. (qui pluribus pontificibus Romanis à Secretis fuerat, ad cuius honorem & illud non parum spectat, quod scripta illius in Epitomen contrahere non dedignatus sit *Pius Pontifex Max.*) & passim Scriptores Italici.

ARTIC.

ARTIC. VII.

*Historici Polonorum, Borussorum. MARTI-
NUS CROMERUS. ALEXANDER GUAGUI-
NUS. JOH. DECIUS. MATTH. MI-
CHOVIUS. JOH. DUGLOSSUS. PHILIP-
PUS CALLIMACHUS. ERASMUS STEL-
LA.*

DE Origine & rebus gestis Polono-
rum Historiam contexuit libris 30.
Mart. Chromerus, & primis quidem de- 1552.
cem, (ait ipse in proœmio operis) ori-
ginem, & prima incunabula gentis sub
barbaris & Idololattris Ducibus; deinde
florem juventæ sub Christianis Regibus;
morbum denique & καχεξίαν quasi æ-
grotantis Reip. sub pluribus ac dissidenti-
bus inter se principibus, post sublatum
regnum, persecutus est. Idem de situ,
populis, moribus, magistratibus, & de
republica regni Polonici scripsit lib. 2.
Alexander Guaguinus etiam de rebus Polo-
nicis à *Lecho* primo gentis duce, usque
ad *Henricum Valesium*. *Joh. Decius* lib.
1. de Vetustatibus Polonorum; idemque
de *Jagellionum* familia; & de Sigismundi
Regis temporibus. *Mat. Michovius* 1540.
Chronicon Polonia à primo gentis ortu,
B usque

- usque ad annum 1504. libris 4. contexit (estque is paulo horridior, *Chromerus* verò politior.) *Joan. Duglossus*, qui & *Longinus*, Leopoliensis Episcopus, maximis Legationibus sub Casimiro III. Polon. Rege functus, liberorum quoque ipsius Præceptor, Chronicon Polon. usque ad annum 1480. perduxit, quo ipse decessit. *Philippus* etiam *Callimachus* Polonicam Historiam contra Turcas condidit. De Borussiarum Antiquitatibus, *Erasmus Stella* Libanothanus, libros duos conscripsit, quos Friderico Saxoniarum Duci dicavit; quorum prior de veteribus Incolis, eorum propagatione, nominibus, & moribus agit; posterior de priscis Regibus, eorumque successione in Borussia. Sequi autem se ait Annales Borussiae, item *Jornandem* de Gothis, *Helmoldum* de Sclavis, nec non *Albertum Magnum*, qui Borussiam peragravit, atque alios.

ARTIC. IIX.

Historici Bohemorum, Svitiorum, seu Helvetiorum, Saxonum. COSMAS PRAGENSIS. DUBRAVIUS ÆNEAS SYLVIVS. CAROLUS IV. Rex Bohem. FR. GUILLIMANNUS. HEINR. SUIZERUS. JOS. SIMLERUS. WERNERUS ROLEVINCKIUS. ALB.

HISTORIAS CIV. PARTICULAR. 19

ALB. CRANTZIUS. DAVID CHYTRÆUS.
GEORG. FABRICIUS. JOH. GARZO. REI-
NECCIUS. CYRIACUS SPANGENBERG.
SEBAST. BESSELMEIERUS.

Cosmas Pragensis Ecclesiæ Decanus in
Chronico Bohemico (quod tres lib.
complectitur) gentis originem, & res pri-
scorum Ducum, usque ad *Wratistlaum*
primum Regem, creatum sub Henr. IV.
Imper. ad annum Christi 1086. exequitur.
Dubravius etiam, ab origine Gentis us- 1416.
que ad Ferdinandum Imperatorem, Hi-
storiam libris 33. perducit. *Ænea* verò
Sylvii Historia Boëmica pertinuit usque
ad Fridericum III. ad annum scil. 1458.
(quo eodem, ipse Romanus Pontifex fa- 1458.
ctus *Pii II.* nomine) de totâ quidem
Ducum & Regum serie, usque ad Geor-
gium Podiebrachium agit; in rebus au-
tem *Hussitarum*, iisque, quæ sub Sigismun-
do Imp. contigerunt, multò est diffusior.
De vita sua commentarium conscripsit
Carolus Bohemiæ Rex, qui idem postea
Imperator IV. *Georgius Bartholdus* de
Historia Bohemica.

De Antiquitatibus & rebus *Helve-
tiorum*, *Franc. Guillimanus* lib. 5. con-
texuit: eorundemque res gestas ad sua
usque tempora narravit. *Henr. Suizerus*,
in *Chronologia Helvetica*. De fœdere ac

Rep. Helvetiorum, *Jofias Simlerus*; qui & de eorum rebus à Rudolphi imperio, usque ad Carolum quintum scripsit.

De Westphalorum seu antiquorum Saxonum situ, moribus, virtutibus, & laudibus *Wernerus Rolevinckius* lib. 3. De rebus gestis Saxonum *Witikindus Saxo* lib. 950. 3. *Albertus Cranzius*, (cujus historiam continuavit Anonymus quispiam.) *David Chytraeus* in Chronico Saxoniae, & Vicini orbis Arctoi, ab anno Christi 2500. usque ad 1599. *Georgius Fabricius* Saxoniae Illustratae lib. 2. qui perducuntur usque ad annum 1606. *Job. Garzo* de rebus Saxoniae, Thuringiae, Misniae. *Rein. Reineccius* de familia, & rebus gestis Palatinorum Saxoniae. *Cyriacus Spangenbergius* in Chronico Saxon. Denique *Sebast. Besselmeierus* de obsidione Magdeburgica.

ARTIC. IX.

Historici Celtarum seu Gallorum & Francorum; quo nomine eos omnes complectitur *Auctor Populos*, qui Rheno, Pyrenaeis, Alpibus, & utroque mari cinguntur. JULIUS CÆSAR. APPIANUS. GREGORIUS TURONENSIS. PAULUS ÆMYLIUS. PAULUS JOVIUS. ARNOLDUS FERRONIUS. PHIL. COMINÆUS. JOH. FROSAR-

SARDUS. EN GUER. MONSTRELETUS.
 MARTINUS LONGÆUS. STEPHANUS.
 DOLETUS. GALEACIUS CAPELLA. GUIL.
 PARADINUS. ANONYMUS. RABUTINUS
 EUSEB. PHILADELPHIUS. PETRUS
 MATTHÆUS. CAROLUS MOLINÆUS.
 HUBERTUS LEONHARDUS. HUNIBAL-
 DUS. AIMOINUS. JOH. TRITHEMIUS.
 NICOL. GILLIUS. HERMANNUS COMES.
 ROB. GAGUINUS. *Orientalium Expe-*
ditionum Scriptores hic relati: RO-
 BERTUS MONACHUS. ANONYMUS I-
 TALUS. BALDRICUS. RAYMUNDUS de
 AGIL-S. ALBERTUS ÆDITUUS. FUL-
 CHERIUS CARNUTENSIS. GAUTERIUS.
 GUIL. TYRIUS. EPISCOPUS ACCONEN-
 SIS,

Regni Gallici, quod nunc Franci te-
 nent, scriptores primarii (ut de
 vetustis nihil dicam, viz. *Jul. Cesare de* *Clar. an.*
Bello Gallico L. 7. & Hirtio, qui cum *te Christ.*
excipit, & Appiano, cujus *Celticus* huc 43.
spectat) sunt isti; nimirum, *Gregorius* *Post Chr.*
Turonensis Episcopus, qui libro I. Hi- 620.
 storiam ab initio mundi ad Theodosium
 primum Imperatorem perducit; reliquis
novem lib. res gestas Regum Francorum
 ad sua usque tempora, & annum Chr.
 594. exponit: liber autem undecimus,
 (qui à *Fredegario*, ut putant, adjectus
 B 3 est

Floruit
anno
1530.

est,) in Caroli Magni obitu (qui contigit anno 814.) desinit. *Paulus Æmylius Veronensis*, *Livianæ* facundiæ æmulus; (de quo supra Sect. 26.) qui, teste *Reinero Reineccio*, * *Historiæ* suæ 30. annos impendit; de quâ (præter *J. Lipsii* elogium, ** qui inter alia censet, eum, si vel leviter, eaque pauca refingantur, Virum fore supra omnem ævi nostri notitiam, & planè ad priscam laudem;) ista est *Lud. Vivis* † sententia; *meliori fide eam esse conscriptam, quam Gaguini Hist. qui affectus suos miscuit*. Hic à *Waramundo*, & primis Francorum Regibus, post excussam Romanorum dominationem, ad Philippum & Carolum fratres, Ludovici filios, (hoc est ab anno 420, ad 1488.) pertingit. Post. *Æmylium*, *P. Jovius* regum Francorum Caroli VIII. Ludovici XII. & Francisci, bella, & res gestas ornatè & eleganter descripsit. Etiam *Arnoldus Ferronius Burdigalensis*, *Æmylii* Historiam à Carolo V. ad Henricum II. produxit. Ludovici II. res gestas, atque etiam filii ejus Caroli V. perspicuâ & 1488. eleganti oratione contexuit *Phil. Comineus* (de quo supra Sect. 26.) quem etsi *Jac. Mejerus* * non uno loco dicat, in

* *Orat. de Histor.* ** *Not. ad 1. Pol.*
† *de trad. Disc. l. 5.* * *In An Flandr.*

in pluribus falli, tamen *Historicus est*, inquit doctissimus *Gerh. Vossius*, *Verax & prudens*: luculentum etiam de eo *Joan. Sleidani* elogium; si quis autem est omnium, vel nostra, vel etiam paulo superioris ætatis, qui prudentiâ & veritate proximè ad antiquos accedat, is meo quidem judicio est hic *Auctor*, quoniam gravissimas deliberationes, habitas in ipsis regum penetralibus, antequam in actum venirent, ponit ob oculos, & diligenter explicat, quod vix pauci fecerunt, & pauciores multò præstare possunt; & ut possent, vix tamen audent, nequid offendant. Bella illa ingentia & atrocia, quæ inter Anglos & Gallos ab anno 1335. ad 1400. duraverunt, ornatè & copiosè persecutus est *Joan. Frossardus*; qui eò etiam magis fidem meretur, quòd Regum principumque familias diu sectatus sit; imprimis *Philippæ Comitis Hannoniensis* filiæ, *Eduardi III. Anglorum Regis* uxoris; neque alia in libros retulerit, quàm quæ vel ipse coràm vidisset, vel ab iis accepit, qui aut eas viderunt, aut rebus etiam ipsi præfuerunt. Ex eo, quæ cognitu digniora sunt, excerpfit & *Latio* donavit *Joan. Sleidanus*. *Frossardum* ex-

*Pref. ad
Comin.*

1420.

1500.

24 METHODUS LEGENDI

- I. Franciæ Regis, scripsit *Martinus Longæus* Commentarios lib. 10. deque eodem Rege, *Steph. Doletus*: & *Galeacius Capella*, de bellis in Italia gestis circa *Mediolani* ditionem, ab anno 1520, usque ad annum 1530. inter *Carolum V.* Imperatorem, & eundem *Franciscum*: quem sequitur *Guil. Paradinus*, qui proximorum annorum Historiam ad 1555. pertexit. Historiam *Gallicam* sub Regibus *Henrico II.* *Francisco II.* & *Carolo IX.* *Anonymus* quispiam (forte *Franc. Hottomannus*) conscripsit: expeditionem etiam *Henrici II.* adversus *Carolum V.* Imp. Principum Germanorum gratia anno 1552. susceptam, *Rabutinus*. De *Carol. IX.* ejusque matre *Eusebius Philadelphius*; (hoc est *Theod. Beza*, qui sub hujus nominis involucro delitescere voluit.) Libros 7. historiarum *Henrici IV.* *Franciæ & Navarre* Regis, *Pet. Matthæus J. C.* historicus Regius.
- Præter eos autem, quos jam indicavimus, sunt & alii rerum *Francicarum* scriptores, his adjiciendi; quales *Car. Molinæus*, qui de ortu & progressu Regni & Monarchiæ Francorum, & Coronæ *Franciæ*; & *Hubertus Leonardus*, qui etiam de Francorum origine scripsit.
1500. *Hunibaldus Francus*, qui res Francorum à bello *Trojano*, ad *Clodovei* usque tem-

tempora deducit, eo loco habendus, quo *Berosus Annii*, & ejusdem farinae nugatores; nihil enim eo ineptius aut nugacius, judice clar. *Vossio*. * At longè potiori loco censendus *Aimoinus Monachus*, 830. egregius *historiarum scriptor*; (ut eum appellat *Auctor de Regim. principatûs*; † quod opus vulgò, sed falsò, *Aquinati* addicitur:) qui gesta Francorum ab año Christi 420. usq; ad ann. 826. libris V. complexus est; ad cujus fidem hæc ipsius verba multum spectant; erat sanè alius in eodem *Monasterio religiosus Monachus* æquè *Sacerdos & conversus*; (Barbaræ ætatis scabritiem patienter ferant aures tersiores;) *Audaldus* nomine, speciali ei familiaritate connexus, ætate ac vite moribus penè confimilis; cujus AB ORE quæ dicuntur, & multò etiam ampliora, nos in fide accepisse confidimus. Nec temerè prætereundus *Joban. Trithemius Germanus*, 1500. qui de origine, gestis, & regibus Francorum ab anno Chr. 433. usque annum 1500. à Christo, & *Maximiliani* secundum, tres Tomos condidit: aut *Nicolaus Gillius*, qui *Annales Francorum* composuit. Et *Hermannus Comes*, qui de eorum 1500. rebus usq; ad annum 1525. egit: denique *Rob. Gaguinus*, qui res Gallicas à 1530.

B s vetu-

* *De Hist. lat. l. 2. c. 22.* † *lib. 3.*

c. 21.

1498. vetustissimâ earum origine, ad sua usque tempora, & ad expeditionem Caroli VIII. in Italiam, anno 1493. initam, deduxit; *admistis tamen, ut fama est, affectibus*, inquit de eo eruditiss. Vives: Nec tamen audiendus *Mejerus*, * qui eum *scriptorem frivolum* appellat, quod potius iniquo ejus de totâ Francorum gente, eorumque historicis, judicio tribuendum: de his enim ait; *res suas Galli non majori solent scribere fide, quam gerere*: Atque ut de rebus patriis, suæ imprimis ætatis, ex nimio affectu hallucinatus est; ita in rebus etiam externis, non nimium ei tribuendum; utpote de quo Jovius † pronunciet, eum *in rebus Italicis usque adeo insolenter, & pingui stylo cecutire solere, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conspiciunt, passim ejus imprudentiam stomachentur*.

Sunt præterea, qui *Orientalium expeditionum, & Regni Francorum Hierosolymitani Historias* scripsere, varii Auctores; quos plerosque omnes, à tineis & situ Bibliothecarum vindicatos, collectos, ac magno studio emendatos, in publicum dedit Doct. Jac. Bongarsus typis Wecheliani: quales *Robertus Monachus*, qui *Historiam Hierosolymitanam* conscripsit; *Anonymus Italus*, qui gesta

Fran.

* Lib. 17. Re Fla. † in Elog.

Francorum, & aliorum ad *Nierosoly-*
mam, quibus ipse plerumque interfuit,
 ut eò magis fidem mereatur; & *Baldricus* 1100.
Aurelianensis, qui ejusdem cum *Anony-*
mo illo quinquenni Historiam narrat, ab
 anno viz. 1095. ad 1100. ut & *Ray-* 1100.
mundus de Agiles, *Canonicus Podiensis*;
 hos excipit *Albertus* ædituus Ecclesiæ *A-*
quensis, qui ab Expeditionis *Godefridi* 1120.
Bullionii, & aliorum principum initio,
 usque ad annum 2. Regis *Balduini II.*
 progreditur; atque ita res 24. annorum
 libris 12. accuratè persecutus est (inquit
Doct. Vossius. †) Eum sequantur *Fulche-*
rius Carnutensis, qui ab initio Belli sa-
 cri, ad annum 1124. pertingit; & *Gau-* 1120.
terus Cancellarius, qui res ad *Antiochi-*
am gestas, * quibus ipse interfuit, de-
 scripsit: hos autem, totius historie hujus
 princeps, doctrinâ non vulgari, & suprâ
 seculum illud amœna, (quo eum elogio
 ornat eruditus *Bongarsius*) *Gulielmus Ty-*
rius Archiep. qui res in *Terrâ Sanctâ*,
 totâque *Syria* gestas, per annos 53. (or-
 sus ab anno 1095. & usque ad annum
 1180. perveniens) libris XXIII. comple-
 xus est; quem excipit *Suffraganens* ipsius,
Acconensis Episcopus. Atque hæc de
Francis dicta sufficiant.

A R-

† De Hist. lat. * in Prefat.

ARTIC. X.

*Historici Belgarum. Batavorum. Flandro-
rum &c. JACOB. MEIERUS. HADR.
BARLANDUS. JACOBUS MARCHANTIUS.
ÆMUNDUS. BEISSELLUS. OLIVARIUS
VREDUS. HADR. JUNIUS GERH NO-
VIOMAGUS. GERHARDUS GELDENHAU-
RIUS. JOH. IS. PONTANUS. UBBO EM-
MIUS. LUDOV. GUICCIARDINUS. JOH.
MEURSIUS. FAM. STRADA. HUGO
GROTIUS.*

DE Flandris nil parè memoriâ dig-
num satis ex fide traditum, ante
annum 445. Unde auspicatus *Mejers*,
res Flandricas *Annalium* libris 17, com-
plexus est; in quibus etiam *Comitum
Flandrensum* gestas, à *Lyderico Harle-
becano*, qui floruit circa annum Christi
800. usque ad *Caroli Burgundionis* exi-
tum, qui obiit an. 1476. copiosè per-
secutus est. *Had. Barlandus* *Chronicon* de
rebus gestis à *Brabantia* ducibus, à *Pi-
pino* primo Duce (*Carolomanni*, filii *Bra-
bonis* tertii *Brabantia* Principis, antequàm
hæc provincia *Ducatûs* nomen acciperet,
nepos) usque ad *Carolum* *Philippi* fili-
um, Imperatorem *Germania*, pertexuit,
1520. *Jacobus Marchantius* libros 4. de rebus
Flan-

Flandriæ memorabilibus conscripfit: *Æ-*
mundus de Ducibus Burgundiæ à bello
 Trojano, usque ad Carolum V. Imper.
Beiffelius de Flandrensiū gestis. Et 1658.
 nuperrime *Genealogias Flandricas*, &
Historiam Comitum Flandrensiū non sine
 ingenti studio condidit *Olivarius Vredius*
J. C. Brugenfis.

Hadriani Junii Batavia, gentis &
Jusulæ Antiquitates, originem & mores,
 aliaque ad eam Historiam spectantia ex- 1530.
 ponit. *Noviomagi Historia Batavica* res
 à Batone primo Rege ad Carolum V.
 Imper. Augustum usque, & Carolum
 Geldrium, Batavorum Principes exequi-
 tur. Nec reticendus *Gerhardus Gelden-*
haurius, qui historiam Bataviæ condi-
 dit, cum *Appendice*, in quâ de vetu-
 stissimâ nobilitate, regibus ac gestis Ger-
 manorum. *Historiam Gelricam* (ingens
 quidem opus) *Joh. Isaacus Pontanus*, 1640.
Daniæ Regis & Ordinum Gelriæ Histo-
 ricus, ipsorum ordd. jussu, à primordiis
 ad annum usque 1581. perduxit. *Hist.*
Frisicam *Ulbo Emmius* & *Winsemius*;
Daventriensem *Jac. Revius* conscripfit.

Ludov. Guicciardinus res omnes,
 quæ in Europâ, maximè verò in Belgio
 evenere insignes, ab anno Chr. 1529.
 ad annum 1560. hoc est, à pace *Came-*
racensī inter Carolum V. Imp. & Fran-
 ci-

ciscum I. Franciæ regem *Laconicōs* (ut ait ipse) *perstrinxit*. *Rerum Belgicarum* elegantissimos scriptores nobis dedit hoc seculum; *Job. Meursium*, qui res à Guil. Auriaco ejusque tempore toto Belgio gestas, ad excessum Ludov. Requesenii (hoc est ab anno 1550. ad 1576.) libb. 10. complexus est: atque alio opere, Ferdinandi Albani sexennium, & belli Belgici principium, libb. 4. quibus quintum attexit, in quo Induciarum Historia: *Fam. Stradam*, qui res ab excessu Caroli quinti Imp. hoc est, ab anno 1558. ad 1590. duabus Decadibus commemoravit: & *Hugonem Grotium*, qui *Annalium Belgicorum* libros quinque, *Historiam* etiam libb. 18, conscripsit; quibus res in Belgio ab anno Chr. 1566. ad ann. 1609. (à digressu scil. Philippi II. Regis in Hispaniam ad *Inducias*) gesta continentur.

De Baudio, atque aliis jam taceo.

AR=

ARTIC. XI.

*Historici Hispanorum. ISIDORUS PACEN-
SES. RODERICUS XIMENES. JOH.
MARGARINUS. JOH. MARIANA.
FRANC. TARAPHA. MARINEUS SICU-
LUS. LAUR. VALLA. CAROLUS VERAR-
DUS. DAMIANUS à GOES. ÆLIUS AN-
TON. NEBRISSENSIS. VASÆUS. PE-
TRUS MEDIMNA. J. BRACELLUS. FLO-
RIANUS OCAMPUS. HIERON. OSORI-
US.*

Rerum Hispanicarum scriptores se-
cundum quatuor hujus regni ætates
fortè non incommodè distinguamus. At-
que ita, infantia Hispaniæ à Pomponio
Mela, qui ipse Hispanus erat, obiter at-
tingitur. Quæ autem ad adolescentiam
ejus (ut ita appellem) spectant, quæ sub
Romanorum & Gothorum imperio fuit,
ea ex Tacito, Dione, Vopisco, Sueto-
nio, Appiani Ibericis, Procopio, Euse-
bio denique & aliis petenda sunt. Juve-
nescere illo demùm tempore cœpit Hispa-
nia, quo jugum Mauritanum excutere
est aggressa; quo in bello septingenti &
& amplius anni effluxerunt; hæc virilitas.
Denique matura ætas cœpit Ferdinando
Catholico imperante, qui Mauros ex Hi-
spania

spania universa prorsus expulit. De hac & præcedenti ætate (præcipue) scripserunt isti, quos deinceps recensebimus. *Isidorus Pacensis*, qui Auctor Chronici Hispaniæ perhibetur; de quo rigide Vassæus cap. 4. Chronici sui: *Isidorus Pacensis Episcopus etiam scripsit Chronicon Hispaniæ, cujus si est Chronicon illud, quod ejus titulo prænotatum vides, portentum potius dixerim, quam Chronicon, adeò prodigiose scribit, & Gothicè potius, quàm Latinè.*

1244. *Rodericus Ximenes Archiepiscopus Toletanus, plurimum adeptus est gloriæ libris IX. quos de rebus Hispaniæ conscripsit, quarum narrationem usque ad tempora Ferdinandi III. producit: id brevi sed suavi eloquio eum facere, sententia est Rod. Sanctii Pal. Et doct. Lipsius * ait, esse bonum, quantum potuit in tali ævo, Præclarum quoque de eo est judicium † Joh. Marianæ non in uno loco: nec præteribo quid Joh. Gerundensis censuerit; in rebus Hispanicis laudabiles esse Trogum Pompejum, Orosium, & Isidorum Hispanensem; tolerabilem Rod. Toletanum, cæteros somnia contexere. Idem iste Johannes Margarinus Gerundensis Episc. παλαιόχρονα Hispaniæ (ita appellat, quia ea refert, quæ à proximorum saltem seculorum Historicis præteribantur) lib. decem*

* Not. ad Pol. l. i. c. 9. † Initio παλαιά.

HISTORIAS CIV. PARTICULAR. 33

cem complexus est, ab adventu Herculis in Hispaniam, usque ad Theodosium seniore, ejusque filios Arcadium & Honorium; quorum temporibus Gothi in Hispaniam fuere ingressi. *Johannes Mariana* à primordiis rerum Hispanicarum, ad eam usque ætatem, quâ Maurorum imperium in Hispaniâ eversum est, pergit libris 20. atque inde usque ad mortem Ferdinandi Regis, hoc est ad annum 1516. aliis decem libris. *Franciscus Tarapha* ad Carolum V. Imper. Historiam perducit. *Rodericus Sanctius Palentinus*, qui Henrico IV. Castellæ & Legionis Regi à Sacris fuit, & à consiliis, ingenti Volumine res Hispaniæ perpetua narratione ad suum usque seculum consignavit: de quo, atque insimul antiquioribus duobus, Luca Tudensi, & Rod. Ximenio, tale judicium est Alph. Garciæ,* Rhetoris Complutensis; *cum non ad voluntatem aurium, sed ad memoriam & judicium posteritatis scripissent, cum à deliciis longissimè, tum ab ineptiis & mendacio procul abfuisse.* *Marinei Siculi* opus libris 22. comprehensum (quod inscripsit de rebus Hispaniæ memorabilibus) in Carolo Ferdinandi nepote desinit. Res à Ferdinando Aragoniæ Rege gestas, lib.

C

3. com-

* *Lib. de doct. vir. & Aca. Hisp.*

1456. 3. complexus est *Laur. Valla* : sed, ut haud inique censuit Jovius, opus hoc eo styli charactere perscripsit, ut ejus minimè videri possit, qui ceteris elegantiarum præcepta tradiderit : plura de eo apud eundem videas. De expugnatione Regni Granatæ, atque Historiam Bæticam scripsit
1484. *Carolus Verardus*, qui sub Innocentio VIII. claruit. De conjunctione Portugalliæ cum Regno Castellæ, Hieron. Conestagius libb. 10. ubi Regni Lusitaniæ statum descripsit, ab illo usque tempore, quo Sebastianus I. cum ingenti classe in Africam ad bellum Mauris inferendum trajecit, ad illud, quo auspiciis Philippi II. cum reliquis Hispania provinciis conjuncta est. De rebus *Lusitanorum* in Indiâ gestis, *Damianus à Goner.* Res à Ferdinando & Elizabethâ conjugè gestas, duplici Decade complexus
1509. est *Ælius Antonius Nebrissenfis*, idemque prætereà de bello Navarrensi libris duobus conscripsit: Historiam ejus tanto viro dignam censet *Vaseus*, in Chronico suo Hispaniensi cap. 4. & tanquam *varie eruditionis vir* ab *Erasmio* laudatur, in *Ciceroniano*; idque meritissimo suo: præclarum quoque de eo extat judicium *Alphonsi Garfiae*, libro, quem de eruditis Hispaniæ viris atque Academiis contexit

uit. † *Petrus Medimna* de rebus memorabilibus Hispaniæ. *Jobannes Bracellus* de bello Hispano lib. 5. *Florianus Ocampus*, qui Caroli V. mandato Chronicon generale Hispaniæ concinnavit. Alios prætereo.

1496.

† *His addendus Hier. Oforius politissimus scriptor.*

ARTIC. XII.

Historici Turcarum & Arabum, qui olim Africa, Syria, Persiæ, Hispaniæ imperia tenuerunt, vulgo Saraceni appellati. COEL. AUG. CURIO. MARINUS. BARLETIUS. LAONICUS CHALCOCHONDYLAS. JOH. LEUNCLAVIUS. PAUL. JOVIUS. HEINR. PANTALEON. R. REINECCIUS. MART. STELLA. PETR. BIZARRUS. MELCH. SOITERUS. NIC. HONNIGERUS. UBERTUS FOLIETA. LEONH. CHIENSIS. GODEFRIDUS LANGIUS. PHIL. CALLIMACHUS. JOH. EUTROPIUS. NICOL. REUSNERUS. AUGER. BUSBEQUIUS.

S Aracenorum res ex *Hermanno Dalma-*
ta, Leone Afro, Roberto Monacho,
Guilielmo Tyrensi, Benedicto de Accoltis,

- (cujus egregium extat elogium apud *Lil. Gyraldum*, Dial. 2. de Poëtis sui temporis;) aliisque, quos supra recensuimus, cum de scriptoribus rerum Gallicarum in Oriente gestarum egimus, petendæ sunt: Saracenicam etiam historiam libris tribus complexus est *Calius August. Curio*; idemque Marochense Regnum à Saracenis in Mauritania conditum, peculiari opere descripsit. In Origine Turcarum (inde enim in Historia Turcicâ evolvenda commodè initium sumetur) eruendâ, sunt qui non inutilem navarunt operam; nimirum *Baptista Egnatius*, *Theodorus Gaza*, & *Andreas Cambinus*: *Marinus Barletius* in Chronicis suis, Turcarum ortum, Principes, Imperatores, bella, victorias, rei militaris ordinem, &c. exposuit; idemque 13. libris eleganter descripsit vitam ac gesta *Georgii Castrioti*, qui ab *Amuratbe*, ob præstantia facinora vocatus est *Scanderbegus*; cujus ad fidem, pertinent illa in præf. à majoribus diligenter relata, & à quibusdam etiam qui interfuerunt visa, memoriæ mandavi.
1490. *Laonicus Chalcocondylas Atheniensis*, qui post seculum 14. cum effera Turcarum rabies Constantinopolin à Republ. Christiana abripuisset, unus panè Græcorum Historicus celebratur, Historiam Turcicam

cam libris X. Græcè codidit. Orditur ab *Ottomanno* Orthogulis filio, qui regnare cœpit circa ann. Christi 1300. desinit in anno 1363. quo Mahometes II. bellum à *Venetis* & *Matthia* Hungariæ Rege illatum fortiter repulit. Historiam Muselmannam etiam *Johannes Leunclavius*, ex 1560. ipsorum monumentis, collegit & concinnavit; summa cum diligentia, quam libris 18. complexus est. Huc etiam accersiri debet *Paulus Jovius*, qui res Tur- 1540. cicas accuratè & ornatè persequitur; præcipuè verò à lib. 12. ad 17. atque iterum à libro 32. ad 37. (de quo auctor. pag. 78.) *Henr. Pantaleon* rerum memorabilium terra marique, à 600. fere annis pro Republ. Christiana in Asia, Africa, & Europa, contra Barbaros, Saracenos, Arabes & Turcas fortiter gestarum, ad annum 1581. historiam condidit. Adde *Rein. Reineccii* Historiam Orientalem. De rebus Turcarum in Hungaria gestis, *Mart. Stella*. De bello Pannonico contra Maximilianum à Solymanno moto, *Pet. Bizarrus*: & de bello auspiciis Caroli V. & Ferdinandi fratris gesto, *Melchior Soiterus*. De Solymanni XII. & Selymi XIII. Turcarum Imper. rebus gestis contra Christianos, *Nicol. Honnigerus*: De obsidione *Melita*, & variis in

- Africam expeditionibus, *Ubertus Foliet-*
sa; idemque de Bello Cyprio inter Vene-
 ros & Turcas gesto; de quo etiam scri-
 psere *Ubio Eſninus*, & *Caelius Sec. Curio*
 (qui & bellum Melitense narravit.) De
 expugnatione Constantinopolis, quæ in-
 1490. cidit in annum 1543. extat liber *Leonar-*
di Chiensis Episcopi Mitylenæi, & *Gode-*
fridi Langi: De clade Varnensi (quæ ante
 illam expugnationem 9. annis contigit)
 eruditè conscripsit libris 2. *Philippus Cal-*
limachus Experiens. Bellum Tunetanum
 à Carol. V. gestum, descripsit *Joh. Entro-*
pius; Africaeque ab eodem expugnationem
 Christoph. Claudius Stella. De bel-
 lis inter Ismaelem Sophi Persarum, &
 1514. Selyrnum gestis, Henr. Penia. Non
 contemnenda etiam subsidia ad rerum
 Turcicarum cognitionem peti possunt
 ex opere Collectaneo *Nicol. Reusneri*,
 quod libros 14. Epistolarum Turcicarum
 variorum auctorum complectitur: & ex
 elegantissimis *Augerii Busbequii* Epistolis
 de Legatione sua Turcica.

ARTIC. XIII.

Historici Tartarorum, Moscovitarum & Sarmatarum. HAITONUS. M. PAUL. VENETUS. MATTH. MICHUVIUS. MARTINUS BRONIOVIUS. JOH. LEUNCLAVIUS. PAULUS ODEBORNIVS. BRENDENBACHIUS. PAUL. JOVIUS. SIGISMUNDUS. L. BARO.

Haitonus (Armenia Regis nepos) multis annis in patria miles, deinde Monachus Cyprius (ut ipse refert, cap. 46.) tandem in Galliam venit, ubi circa annum Christi 1307. jussu Clementis V. Tartarorum in Asia imperium, & cætera Orientis regna descripsit. Tartarorum Imperator primus fuit Changius Cham, circa annum 1200. ab hoc quintus erat Chobilas, (ut ab Haitono vocatur,) vel Cublai Magnus Cham; ejus aulam & imperium latissimè in India & toto Oriente patens, prolixè descripsit M. Paulus Venetus l. 2. & 3. de Regionibus Orientalibus & Imperio Tartarorum: de quibus ea, quæ narravit, satis fidem nostram merentur. Hic Cublai Pater erat Timuri Lechi (quem vulgus Tamerlanem vocat,

- cat, qui Bajazetem Turcarum Imper.
 1546. cavea inclufit. In libris, quos *Matthias à Micbov* de Sarmatia Afiana atque Europa conscripfit, historia Tartarorum & Muscovitarum breviffimè quidem continetur. Historiam Tartaricam contexuit *Martinus Proniovius*. De Moschorum bellis adversus finitimos gestis, *Job. Leunclavius*. De vita Johannis Basilidis magni Ducis Muscoviæ, *Paulus Oderbornius* ornatè scripsit. De bello Muscovitico, quod Stephanus Poloniae Rex gessit, *Reinoldus Heidenstein* Comment. libros 6. De bello Livonico à Muscovitis gesto, *Bredenbachius*; quod universæ Torpæ tensis provinciæ excidium & vastationem complectitur. *Paul. Jovius* Novocomensis de Legatione Muscovitarum. His accenseo rerum Muscovitarum Commentarios *Sigismundi Liberi. B.*
- 1583.
- 1540.

ARTIC. XIV.

Historia Æthiopiæ, Indiæ, Africae pene totius, & Novi Orbis seu America. JOH. MONACHUS. JOH. MARUS SANTINEUS. NIC. GODIGNUS. LUD. VARTOMANNUS. LEO AFER. GONSALUS FERNANDUS OVIEDUS.

Res

Res Æthiopicæ petendæ sunt ex *Joanne Bobemo*, *Damiano à Goës*, *Francisco Alvaresio*, & *Lud. Romano Patritio*, qui Navigationum Æthiopiæ, Ægypti, utriusque Arabiæ intra & extra Gangem libros 7. condidit. *Job Monachus* narrationem de gentibus interioris Æthiopiæ conscripsit. *Joan. Maërus Santineus* Historiam Indicam libris 3. complexus est. De rebus Abassinorum *Nicol. Godignus*. *Lud. Vartomannus*, cum 1520. Æthiopiam, Ægyptum, Arabiam, Persidem, Syriam, Indiam intra & extra Gangem obiisset, omnem peregrinationem suam sex libris consignavit. *Leo Afer*, Maurus genere, natione Hispanus, religione Mahumedicus, deinde Christianus; postquam totum panè Africam, & Asiam minorem, bonam Europæ partem peragrasset, à Piratis captus est, & Leoni X. dono datus, apud quem ea, quæ incredibili studio ac diligentia de Africæ populorum moribus, legibus, institutis, totiusque regionis descriptione, Arabica lingua composuerat, in Italicam transtulit; quod opus postea Latio donavit *Johannes Florianus*: Is itaque in rebus Africanis ferè instar omnium esse potest; cui tamen adjungere licet *Jovium* & *Alvaregium*.

De Gentium Americanarum Origine, qui eruditè differuere; *Grotius Laët, Hornius*, &c. Ad rerum verò Novi Orbis, sive Americae, plenam notitiam adipiscendam, evolvendæ sunt Navigationes Christi. Columbi, Aloysii Cadamusti, Americi Vespucii, Cortesii, Nonii, Benzo, Lyrii, Gomarae, &c; quas varii auctores descripserunt. 1504. Gonſalus Fernandus Oviedus, rerum Indicarum Novi orbis scriptor adeò eruditus, ut hunc solum antiquis, inter Historicos nostræ ætatis annumerari dignum censeat *Cardanus de Subtil. lib. de Metall.* Et universim, res utriusque Indiæ, Orientalis & Occidentalis, Chinæ, Japoniæ, Magellanicæ &c. ex Navigationibus & peregrinationibus Lusitanorum, Belgarum, Anglorum, Hispanorum, cognosci possunt. Quibus Jesuitæ addendi, ut *Petr. Maffæus, Job. Acosta, Mart. Martinus*, & alii; quos tamen cautè legere oportet, cum plerumque nimii sint in miraculis suis, & martyribus extollendis.

ARTIC.

ARTIC. XV.

Historici Insigniorum quarundam Urbium.

Veneti: PETRUS BEMBUS. M. ANTON. SABELLICUS. PETRUS JUSTINIANUS. JOH. BAPT. EGNATIUS. PETR. MARCELLUS. JANOTTUS. CONTARENUS. BLONDUS. MOCENICUS. *Genuenses:* JAC. de VORAGINE. GEORG. STELLA. JOH. STELLA. CEPHARUS. PETR. BIZARRUS. UB. FOLIETTA. &c. *Patavini:* GUIL. CORTUSIUS. ALBIGRETUS. JOH. BONUS. BERNHARD. SCARDEONIUS. &c. *Florentini:* LEON. ARETINUS. POGGIUS FLORENTINUS. NIC. MACHIAVELLUS. JAC. NARDUS. LEON. FLORENTINUS. UGOLINUS. VERINUS. *Neapolitani:* PANDULPHUS COLLENUTIUS. JOH. PONTANUS. GUICCIARDINUS. MICH. COCCINIUS. *Siculi:* FAZELLUS. VECERIUS. *Ferrariensis:* JO. de PIGNA *Brixienfis:* ELIAS CAPREOLUS. *Bononiensis:* SIGONIUS. *Ravennatens.* Hieron. RUBEUS. *Mediolanensis:* CORIUS & ARLUNUS. *Mantuanus:* PLATINA. *Estensis:* JO. BONACOSTA. *Bergomensis:* M. ANTON. MICHAEL. *Insubr.* GAUD. MERULA.

Præter

PRæter Scriptores, qui res populorum ac gentium communes, sunt etiam qui res quæ Civitatum quorundam illustrium propriæ sunt, monumentis suis consignarunt. Nos historicos Urbium aliquot tantum celebriorum, deinceps indigitabimus; singulis enim immorari, pænè esset infinitum.

VENETIÆ.

Historiam *Venetica* libris duodecim
 1490. complexus est *Petrus Bembus De-*
cem virorum Venetorum postulato, (ut
 ipse in initio testatur) summâ quidem
 fide & elegantia: In cuius sermonem ac
 stylum, etsi *J. Lipsius* ὁ πάνυ inter Cri-
 ticos, alicubi brevem quasi invectionem
 quandam vibret, (Epist. Miscell. Cent.
 2. ep. 57.) alibi tamen, quasi acrius
 quàm par erat locutus, obtulit

σπόγγον ἀκεσορέῳ πλαζομένης
 γραφίδι.

Imò eruditiss. *Heinsius* ait, *Bembum*
 solum propè eâ tempestate Latine scripsis-
 se; Sc, quod, propriam tum Italorum e-
 rat, puram ac ingenuam; nec calamistris
 ullis aut pigmentis infuscatam atque inu-
 stam, exclusisse orationem. (Orat. 19.)

Vene-

Venetorum etiam gesta libris 33. à M. *Antonio Sabellico* comprehenduntur; & brevi Chronico ab *And. Dandolo* Duce Veneto (cujus non sine laudis præfatione meminerunt *Petrarcha*, *Blondus*, & alii passim plurimi:) concinnè describuntur. *Petrus Justinianus* ab urbe condita, ad annum Chri 1575. res Veneticas deduxit. His accensere licet *Joh. Bapt. Egnatii*, & *Pet. Marcelli* Venetias; *Janottum* insuper, *Card. Contarenum*, *Blondum*, & *Moccenicum*.

GENUA.

Historiam Genuensem descripsere, *Jac. de Voragine*, usque ad annum Chr. 1296. *Georgius Stella* ab anno 1296. ad 1422. Inde usque ad annum. 1435. *Joan. Stella. Cepharus*, ab an. 1488. ad 1513. *Parthenopæus* à 1527, ad 1541. Quibus adjicere oportet *Pet. Bizarri* historiam Genuensem, *Ulbertum Foliettam*, *Pau. Interianum*, *Jac. Bracellium*, &c.

PATAVIUM.

Rerum Patavinarum historiam exorsus est *Guil. Cortusius*; sed perfecit

cit *Albigretus* † ipsius cognatus; de quo ita *P. Vergerius*: *Cortusius*, cum scriberet, venustatem orationis, quam prestare non potuit, facile neglexit. *Joan*: *Bonus Patavinus*, gesta suæ urbis ab ejus natalibus, usque ad Imperatorem *Albertum* descripsit. Quibus adnumerandi *Bernard. Scardëonius*, *Joan. B. Ramnusius*, &c.

FLORENTIA.

DE rebus Florentinis historiam condidit *Leon. Aretinus* libris XII. de quo *Æneas Sylvius* * haud veritus est pronunciare, neminem illo, post *Lactantium*, *Ciceroni* proximiorē fuisse: In eodemque argumento versatus est *Poggius Florentinus*. Sed uterque offensæ, ut videtur, metu, (contra illam legitimæ historiæ Legem, quæ jubet, ut *nec falsi quidpiam quis audeat dicere, nec veri non audeat*;) in iis, quæ ad intestinas discordias spectant, nimium silet: quam potissimam sibi causam fuisse refert *Nic. Machiavellus*, cur historiam suam non à *Mediceorum* Principatu, sed ab Urbis incunabulis ordiretur. Hic itaque inde orsus, res Florentinorum ad annum 1493. deducit

† *In vitis Princ. Carr.* * *Epist.* 41.

ducit. Liceat hîc ἐν παρόδῳ breviter
 dispicere, quid *Machiavello*tribuendum
 sit. Quæ de Principe & de rebus ad Po-
 liticam spectantibus scripsit, adeo vene-
 no ubique turgent, ut tam manifestam
 pestem nemo tutò attigerit, cui *Antima-
 chiavelli*, aliùsve cujuspîam satis valens
 antidotum ad manus non sit. Quod in-
 terim ad historiam ejus Florentinam atti-
 net, sane nec acumen huic scriptori de-
 est, nec recondita prudentia: multa e-
 tiam apud eum occurrunt oppidò utilia,
 atque insignia; cujuscmodi sunt, quæ
 succinctè & eleganter de ruinâ Imperii
 Romani, de migrationibus populorum
 Septentrionalium, de incremento Pontifi-
 tum retulit. Nihilo tamen minùs, non
 tutò in eo versatur, qui securè; atque
 is duntaxat cum profectu eum volvet,
 qui aurum à stercore (ut ille olim de *En-
 nio* dixit) secernere non ignorat. Lubet
 illud *Possevini* † attexere: non defuit *Ma-
 chiavello* acumen, sed defuit pietas, &
 usus rerum, quibus tanquam duabus alis qui
 caret, si volatum attentet, præceps ruat
 necesse est. Sed è diverticulo in viam.
Aretino, *Poggio* & *Machiavello* adjunge-
 re licet *Jac. Nardum*, *Leon. Florentinum*,
Vgolinum, *Verinum*; qui historiam Flo-
 rent. scriptis suis illustrarunt.

NEA-

† *Possev. Bibl. l. 16. c. 5.*

NEAPOLIS.

Historiam Neapolitanam ab Augusto usque ad Carolum V. Imper. condidit *Pandulphus Collenutius*. Cui adjicias *Joviani Pontani* Neapolin &c. Sed festinandum. De rebus in Italiâ gestis, ab anno 1494. ad 1596. *Franc. Guicciardinus*; *Mich. Coccinius Tubingensis*, de bellis Italicis.

De Siciliae rebus, *Fazellus*, *Ritius*, *Vecerius*. De Ferrariensibus *Joh. B. Pigna*. De Brixienfibus *Elias Capreolus*. De Bononiensibus, *Sigonius*. De Ravenatibus, *Hier. Rubeus*. De Mediolanensibus *Corius*, & *Arlunus*. De Mantuanis, *Platina*. De Estensibus, *Joh. Bonacosta*. De Bergomensibus, *M. Antonius Michael*. De Insubrium gestis, *Gaud. Merula*. Atque itidem in aliis.

Habes Lector, quæ de Historicis gentium Particularium horulis vacivis levidenti opere commentatus sum : nolui hanc Apendicem in molem ampliorrem excrescere, ne (ut ait quispiam)

—— Mantissa opsonia Vincat.

Subjun-

DEG. WHEARI ORATIO AUSPIC. 49

Subjunctam hic habes (Lector) orationem, quam habuit Auctor, ubi Cathedram Historicam Primum conscenderet.

ORATIO AUSPICALIS.

Habita in Scholis Publicis, cum Primum

L. ANNÆI FLORI

Interpretationem aggredieretur

DEGOR. WHEAR, apud Oxonienses quondam Lector Camdenianus Primus.

S Alvete Viri Orantissimi, vosque reliqui omnes Florentissimi Academici; quos tam frequentes, ingenti multitudine, huc confluxisse, tremebundus adspicio: nimirum, invulgare quid,

insigne, recens, adhuc

Indistum ore alio,

à recente prælectore vestro, sat scio expectatis. Sed quam magis vosque, meque reputo; tam magis mihi que, vobisque metuo: vobis; ne frustra omnes sitis; mihi, ne vester Historiæ novitius professor, ridicula fiat vulgi Historia, Quippe quæ (fors) plerisque vestrum, invitamenta.

D

vdei-

Hor. l. 3.

od. 25.

videntur , & adhortamina dicendi non mediocria ; hujus nempe celebritas auditorii , materiæ subjectæ nobilitas , ejusque , qui meam huc conduxit operam , summa claritas ; hæc , hæc (inquam) mihi necessitatem ingerunt hæsitandi , hæc , animo labandi , & (quod miremini) non secus ac *Madaurensis* * ille , ipsis illecebris deterreor , & stimulis refrænor , & incitamentis cohibeor. In hunc animi defectum , Vigorisque deliquium adigit me porro , cum ingenii pauperrimi conscientia , tum eloquii macies , ac inelegantia ; adhæc , decennalis plus minus , ab hisce studiis quasi feriatio , & , quod me protsus ineptum reddidit , certè valdè impromptum , dictandi differendique latinè , per quatuor annorum Olympiades continua defuetudo & insolentia. Orandi itaque à me estis , (Literatissimi Acad.) & , uti spero , haud difficulter exorandi , ut mihi vosmet non candidè tantum , & libenter præstetis auditores , sed & liberè etiam , ac indulgenter fautores.

Arduum aggredior negotium , & cui me imparem esse , nequicquam inficias irem : nolite tamen opinari Auditores , à me , vel ambitiosè adfectatum , importunâ flagitatione extortum , immo
tantâ

* *Apul. Florid. 4.*

tantâ cum modestiâ obtentum, (θεὸς δ' ἐπιμάγειρόν ἐσσι) ut munus si non impositum, certè benigniter & gratuito collatum, verè & ingenuè prædicare possim. Nam cum illustrissimus noster Cancellarius.

(*Quem Virtus animosa Deis Heroibus æquat**) eam jamolim de meis studiis spem concepisset, ut ad hoc etiam munus, honorificâ suâ commendatione me haud omninò indignum arbitraretur: deinde, ubi inter vos etiam, primates quidem viri (quibus æternùm me vadam lubens fatebor) suo me hortatu insuper animassent: Postremò cum ille *δαμόνιος ἀνὴρ*, Clarissimus *Clarentius*, quicquid ab aliis modestè fando de me inaudiverat, benigno nescio quo adfectu ductus, in majus interpretari dignatus fuisset, meque suâ in Academiam munificentia principè loco gaudere voluisset: Cedò tu quisquis es; (siquis sit, aut importunum, aut *Suffenum* arbitretur) cedò inquam, si tu hîc esses, nunquid aliter sentire? Annon illicò, juxta Comicum, *habendum & ferendum hoc onus cum labore* putares. Aut si aliter animum induxisti tuum, occurrat tibi pro responso, quod mihi ex eodem Comico occurrit pro hortamento:†

D 2

Neque

† Comes Pembrokiensis. * Plaut. *Afin.* Act. 5. sc. ult.

52 DEG. WHEARI ORATIO

*Neque novum, neque mirum fecit, nec sed
cus quàm alii solent.*

*Nec quisquam est tam ingenio duro, nec tam
firmo pectore,*

*Quin ubi quicquam occasionis sit, sibi faci-
at bene.*

Quod felix igitur & faustum sit Ma-
tri Academiae, mihi met ipsi, meisque
auditoribus, Historiae Illustrationem ho-
dierno die auspdatum, huc adscendo :
opus (uti dixi) arduum planè, sed ta-
men pulchrum ; laboriosum, sed utile.
Pulchritudo ardentem in nobis accendet
amorem ; utilitas, sedulam provocabit
industriam ; ex utrisque indubie orietur
delectatio, & voluptas. * Neque erit
utilitas illa (fidenter loquor) exigua, ar-
etioribusve conclusa terminis : imò, utra-
que, impendiò magna erit, latissime pa-
tebit utraque, per omnem vitae humanæ
rationem diffusa ; adeò ut, quod diser-
tissimus ille *Romuli* nepotum loquitur de
officiis, † illud ipsum ego de Historia jure
& merito usurpaverim : † *Nulla vita
pars est, neque publicis, neque privatis,
neque forensibus, neque domesticis in rebus,
neque si tecum agas quid, neque si cum al-
tero contrabas, ubi Historiarum cogni-
tio non abundè proderit, ubi Historia-*
rum

* *Laudat. Histor. l. ab utilitate. † Cice-
ro de offic. l. 1.*

rum lectio incredibiliter non delectabit. Arborem in *India* quandam esse ferunt scriptores, * quæ non minus habet novitatis ad miraculum, quàm fidei ad veritatem: hæc enim hominibus cibum ad famam abigendam copiosè ministrat, hæc potum ad sitim sedandam largiter fundit, hæc materiam texendis vestibus è sinu pandit, hæc in arma & tela conversa & pugnare discit & vincere: hæc, mirum dictu, navim instructam, oneratamque pariturit: quippe ex eâ tabulæ, pix, resina, antennæ, vela, rudentes, cæteraque omnia, quæ ad navigia coagmentanda necessaria sunt, tanquam è *παραρρηγία* quadam eruuntur. Hujus arboris similem esse arbitror, simulachrumque habere Historiam: Nulla est ars, scientia nulla, nulla facultas, vel ad usum necessaria, vel ad ornatum pulchra, vel ad delectationem jucunda, cujus Historia, aut inventrix, aut conservatrix, aut utraque meritissimo dicenda non sit. Spissum foret, & Vobis fortassis tædium parerem, si singulas, uti res postulat, percurrerem: aliquas tamen, easque liberaliores, quàm brevissimè delibabo, & leviter perstringam. SS. *Theologia*, omnium scientiarum Domina & Regina, hujus totius universi

D 3

origi-

* *Gotardus Artus. Hist. Ind. Orient. c. 25.*

Ræ. Jes. Orat. 10.

originem, unde accepit? Ecclesiæ propagationem unde edidicit? Unde deniq; humani generis redemptionem, & veneranda illa salutis æternæ mysteria, vires ingenii, limitesque naturæ transcendencia, percalluit? nisi ab Historicis; Θεο-
πνεύστοις quidem, quibus inprimis debere fatetur. Sed & profanagentiū hist. quot nobis omnipotentia divina effecta narrat stupenda? quot justitiæ exempla memorat formidanda? providentiæ infinitas quot specimina nobis suspicienda, & contemplanda proponit, in admirabili illa rerum in mundo gestarum ἀνακυκλώσει?

Κύκλ
ἐστὶ τῶν
ἀνθρώπων
πνεύματων
πράγ
ματων
περὶ Θε
οῦ. Ὁ
δὲ καὶ ἐὰν
αἰετὶ τὰς
αὐτὰς ἐν
τυχῇ.

Scire enim licet, rebus cunctis inesse quendam velut orbem, & quemadmodum temporum vices, (supremo sic dirigente numine) ita morum quoque verti, testantur Historiæ. Quid quòd, sacra illius paginae loca nonnulla, imò non pauca, velo quodam obnubilantur, nobisque haud plenè, aut planè intelligenda, absque Historiâ profana: vel unicam Daniælis Prophetiam ecquis homo, gentium in Historiis peregrinus, penitus intelligere, aut dextrè interpretari queat? Trans-
eamus ad scientiam *Physicam*: unde hæc rerum naturalium species innumeras, causas latentes, occultas proprietates, operationes mirabiles nisi ab Historia novit?

Ideo-

Ideoque *Plinius*, Naturæ magnus ille Mystes, immenso volumini suo *Naturalis Historia* titulum indidit: atque *Aristoteles* ipse, Peripateticorum porticus, decem pulcherrimos, libros, de *Animalium Historia* inscripsit. Jam verò *Geographia* Regionum descriptiones, *Chronologia*, distinctas ætatum periodos; *Rhetorica*, orationum lumina, *Dialectica*, argumentorum pondera, ab *Historia* inprimis, & præcipue mutuuntur. *Jurisperitos* autem quod attinet; Hi omnes leges, omnia plebiscita, Senatus-consulta, principum placita, magistratum edicta, responsa prudentum, & quæcunque ad vitam rectè gubernandam, tam publicè quam privatim pertinent, ex hoc fecundissimo Historiarum fonte hauserunt. Ultimò *medendi facultati*, quantam confert varia Historiarum lectio, & diligens exemplorum observatio, nemo medicorum non agnoscit, nemo non quotidie experitur. Quid quòd etiam *Historia* medelas aliquando, & curas valdè miras, præstitit ipsa. * Testes *Alphonsus*, & *Ferdinandus*, *Hispania*, & *Sicilia* reges, qui valetudinem amissam, quam à medicis non poterant, alter à *Tito Livio*, alter à *Q. Curtio* recuperasse perhibentur.

D 4

Verum

* *Job. Bodinus. Camerar. oper. sub med. Hi, t. 3. c. 57.*

Verum diutius fortassis quàm par erat, in hisce commorati sumus: descendamus tandem in campum, quo sese exercere amat Historia; Civilem puto doctrinam, & disciplinam morum; his enim *fundamenta ponit, & fastigium supremamque manum propè sola imponit*. Otiosa planè Contemplatio, philosophia morum, absque Historia; inanis & jejuna de virtutibus officiisque disceptatio, sine exemplis; quibus tot & tantis vitam nostram instruxit Historia, ut quid fugiendum homini sit, quid expetendum, *

—— *Meliùs Chrysippo & Crantore dicat.*

Plato & Aristoteles, & omnis in diversum itura Sapientum turba, plus ex moribus *Socratis*, quàm ex verbis traxit: plus ex vitæ ratione, quàm ex doctrinâ, atque oratione indepta est. Experimenta enim præceptis ad probandum efficaciora, & exempla legibus ad movendum aptiora tantò sunt, quantò sensus ipse rationem oculari superat certitudine. Antiquissimi Romanorum, uti memorat *Val. Maximus*, †† in conviviiis ad tibias egregia superiorum opera, carmine comprehensa, pangebant; eo fine, ut juvenum virtutem, ad ea imitanda, alacrior

† *Isaac. Casaub. Pref. ad Polyb.* * *Horat. Senec. Ep. 6.* †† *V. M. l. 2. c. 1.*

rem redderent: & quas Athenas, (exclamat Autor) quàm Scholam, quæ alienigena studia, huic domesticæ disciplinæ prætulerim?

— *Hic mens generosa moveri,
Accendique solet, similem ad virtutis
amorem.**

Reverà, hic legendi fructus est, audiendique; ea æmulari, quæ in aliis probamus, & quodcunque alibi miramur, aut horremus, domi imitari, vel fugere. Studio verò politico si quis animum appulerit, & reip. administrandæ artem desideraverit; huic inprimis Historia

Nocturnâ versanda manu, versanda diurna est:† quippe quæ sola homines rerum ignaros, & planè rudes, honoribus capeffendis, rebusque vel togâ vel sago gerendis, aptos & idoneos præstare valet. Hæc suppeditat exemplorum documenta, quæ vir politicus imitetur; consiliorum adminicula, quibus dirigatur; eventuum experimenta, quibus prudens & cautus reddatur: quæcunque tandem vel in pace consultatio, vel in armis molitio, vel in utrisque resolutio, nullibi plenius, nullibi facilius, quàm in Annalium monumentis invenitur.††

D 5

Zeno

* *Claudia.* † *Horat. de arte Poët.* †† *Diog.*

Laërt. l. L. 7.

Zeno ille *Citticus*, disciplinæ Stoicæ inventor & princeps, oraculum consuluisse fertur, quâ ratione vitam suam, dum inter mortales ageret, optimè institueret. Respondit *Apollo*, εἰ συνεχρωλίζοιτο τοῖς νεκροῖς, si mortuis & defunctis concolor fieret: quod ubi ille intellexisset, τὰ τῶν ἀρχαίων ἀναγινώσκειν, ad veterum monumenta diligenter evolvenda, sese contulisse dicitur. Nec de Philosophorum scriptis tantum censemus oraculum intelligendum; sed de Historicorum etiam aliquantò magis. Eam sanè liquet fuisse mentem *Theodosii* cognomento *Magni*; cum hoc idem *Apol-
linis* consilium filio, Imperiî mox hæredi futuro, immò jam participi inculcavit; uti versibus elegantissimis à *Claudiano* Poëta * perquam eleganti, expressum habemus.

*Interea Musis, animus dum mollior, insta,
Et, quæ mox imitere, legas: nec desinat
unquam*

*Tecum Graja loqui, tecum Romana vetustas.
Antiquos evolve duces, assuesce futura
Militiæ. Latium retrò te confer in ævum.
Libertas quaesita placet? mirabere Brutam.
Perfidiam damnas? Meti satiabere pœnis.
Triste, rigor nimius? Torquati desine mores.*

Mors

*Mors impensa bonum ? Decios venerare
ruentes.*

Et quæ sequuntur apud Poetam.
Rectissimè & sapienter Divus Imperator;
utpote qui noverat id, quod eximius
ille Arragonum Rex *Alphonsus* postea di-
cere solebat, mortuos consiliarios opti-
mos esse, esse fidelissimos, nihil palpare,
blandiri nihil, sed omnibus salutari mo-
nitorum face, sine spe, sine metu præ-
lucere; tam imperantes, quàm parentes;
pace bellòque optimè formare: optimè
denique adolescentes, imò viros, in ne-
gotiis publicis instruere, & patriæ præ-
parare suæ;

*Dicere uti possint rectè res, & gerere
amplas.*

Hujusdem Consilii gnarus *Alexan-
der Magnus*, *Homerum* Trojani belli
Scriptorem, per orbem terrarum in sinu
circumgestabat, nec eum abs se segre-
gabat unquam: quin & de nocte, *Ho-
merum*, & pugionem pulvinari suo sup-
ponere solebat; nempe gladium corporis,
Homerum animi præsidium autumans; nec
honestam sine *Homero* quietem futuram
arbitrabatur. Quid *L. Lucullum*, *L. Syl-
lam*, *Scipionem Africanum*, *Alexan-
drum Severum*, aliosque innumeros Ro-
manorum

manorum duces, atque Imperatores, repetam? Quibus omnibus, Historiæ, & Historiarum Scriptores, in deliciis, in æstimo, in honore erant maximo. Quare, ex suprâ dictis, liquere satis superque videtur, (Aud.) quàm sit utilis Historia: * jam, ut vobis demonstrem, quàm sit legentibus jucunda, quàm delectabilis, plurimis uti aut verbis, aut argumentis, supervacanei foret laboris. Rem igitur oppidò in compendium conferam. Ita à naturâ comparati sumus omnes, ut nihil quicquam suavius, jucundius nihil putemus, quàm discere: & tantò quidque jucundius, quantò & laboris, & molestiæ, & periculi, facessit minus. † Verùm unde nobis discere concessum est, unde sapere, vel plura, vel citiùs, vel etiam tutiùs, quàm ab Historiâ? Quod disciplinæ, quod scripti genus, adeò puram, adeò nullius amaritudinis adspersione

* Laudat Hist. 2. à jucunditute & voluit.

† Poly. 12. ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῶν βιβλίων δύναται πολυπραγμονεῖσθαι χωρὶς κινδύνου καὶ κακοπαθείας. Et Cicero ad Luccei. Ep. 12. l. 5. Nihil est aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates fortunæ, vicissitudines, quæ nisi nobis optabiles in experiendo non fuerant, in legendo tamen erunt jucunda.

sione temeratam oblectationem, exhibere potest? Artium præcepta, dum traduntur, molesta sunt; Mathematicæ non plus pulchritudine invitant, quàm difficultate deterrent; ipsa Philosophia, ut sui habeat studiosos quam plurimos, habet & obtrectatores sanè non paucos: una Historia est, quæ omnium studia facilitate alliciat, aures dulcedine teneat, animos suavitate mulceat; ut eum pænè dixerim hominem exuisse, si quis ab Historiâ sese abhorrere dixerit. Breve ut faciam: vel una hæc delectatio, quanta est? unius libelli beneficio, omnes quotquot ante nos fuerunt homines, cujuscunq; gentis, ætatis, ordinis, ad nos accersere, cum illis colloqui, experientias eorum nostras facere, erroribus eorum dirigi, periculis sapere, casibus erigi, laboribus exerceri: Talibus Historia abundè referta est, & menti nostræ, novitatis cupidissimæ, recentem subinde delectationis materiem præbet. Quapropter (Generosissimi Adolescentes, vos enim alloqui jam lubet, tanquam proprios & mihi destinatos auditores) hûc vos suadeo, immò obtestor, hûc concedite; in hæc studia vosmet immergite; assatim invenietis, quod vos dirigat in viâ virtutis ad honorem, uberrimè, quod vos instruat, largiter & copiosè, quod vos orn-

net.

net. Hanc *Magistram Vitæ* consulite, non tantum ut linguæ formentur, sed ut mores etiam reformentur; non ad augendam solum scientiam, sed ad confirmandam bonam mentem; non ad voluptatem & delectationem modò conciliandam, sed etiam vel maximè, ad Sapientiam & prudentiam vobis comparandam. At quam tandem, & quarum gentium Historiam vobis commendare cupiam, fortasse requiritis? Romanam. Romanam (inquam) imprimis*, & Romanorum; idque non ex meâ tantum mente aut arbitratu; sed consilio, hortatu, auctoritate nixus munificentissimi hujus Spartæ meæ Conditoris, viri harum literarum peritissimi. Neque temerè id voluit; quippe (ut cum *Floro*† meo loquar) *qui res eorum legunt, non unius populi, sed generis humani facta discant.* Unde Urbs illa, *Compendium orbis, Orbis miraculum*, apud antiquos audiebat.** & ut armorum gloria, imperiique magnitudine, aliis gentibus, quas devicit, antecelluit, ita exemplorum omnis generis claritudine; quæ quisque secutus, egregiè cum sibi, tum reip. consulere possit, reliquum totum orbem multis para-

* *Historia Romana aliis præfertur.*

† *L. Flor. l. 1. in prologo.* ** *Athenæ. Deip. l. 2.*

parasangis antevertit. Spectemus (si placet) vel prima istius reip. tempora; non ab hominibus, sed ab Heroibus quibusdam eam administratam putabimus. DEUS bone quantus justitiæ & moderationis amor. Qualis parsimoniæ, & paupertatis cultus? quàm pertinax luxuriæ, atque avaritiæ odium? Quàm fortis divitiarum, atque opulentiæ contemptus? Adeò ut si exempla virtutis quæramus, uberiora nusquam appareant; aut fortitudinis, ad mortem pro republ. oppetendam; aut prudentiæ, ad perniciem præcavendam; aut industriæ, ad propulsandam. Denique si lectionis dignitatem respiciamus, haud aliud imperium, aut resp. aut populus, cum *populo Romano*, Imperio, libertate, majestate conferendus. Quæ omnia *Florus* hic noster, (leporis & ingenii flos merus) tam doctè, tam concinna brevitate, tanto verborum acumine, & elegantia sermonis exequitur; ut totum illud nectar suavissimum, quod uberiori copia, & largo flumine *T. Livius*, *Cris. Sallustius*, *Cæsar*, alii legentibus effundunt, hic in compendium redigat, & levi quasi haustu ebibendum propinet. Hunc igitur vobis commendo imprimis: in hujus lectione (divino adstipulante favore) spero me lucem nonnullam allaturum; conabor qui-

quidem certè, quantum in me erit, ut operta aperiantur, involuta evolvantur, perplexa, si quæ fuerint, discernantur. Quæ strictim & laconice ipse tantum delibavit, ego ab aliis fusius, copiosius explicata commonstrabo. Aliarum etiam gentium res gestas, ut & Ecclesiæ conditionem, pro temporum ratione, & Synchronismi loco intertexam: quæ ad antiquos veterum mores, ritusque illustrandos facient, diligenter indagabo: leges, consuetudines, ceremonias, quatenus expedierit, & pro meo modulo, explanare satagam: Verborum elegantias, & orationis structuram, nec supinè prætermittam, neque curiose aut sollicitè nimis perquiram: sed præcipuè, ad veros Historiæ fructus; ad præcepta scilicet Prudentiæ, ut discatis, & observetis; ad vitia, ut fugiatis, & ejuretis; ad virtutes, ut eis adhærescatis, & perpetuò auscultetis, digitum intendam. Hisce meis laboribus si vobis aliquo modo profue-
ro, erit pariter mihi, vobisque, cur impensius DEO primum gratias agamus; dein eis, per quos.

— *DEUS nobis hæc otia fecit.*

Otia sanè tantò magis invidenda, quantò minùs olim speranda: quæ dum attentius mecum recolo, (florentissimi Aca-
dem.) iterùm iterùmq; gratulandum à nobis

bis videtur almæ matri Academiæ, a- Oxoniæ-
 deoque ipsi reipub. literariæ; quod post *sis Aca-*
 tot præclara Benefactorum Nomina, *Dan-* *demia fe-*
versum, *Bodleium*, *Savilium*, *Sydlenum*, *licitas*
Whitum, qui munificentissimis suis lar- *prædica-*
 gitionibus, & liberalitate planè Heroica, *tur.*

in tantum bonarum artium candidatis &
 studiosis, adminiculari dignati fuerant,
 ut nihil suprà adjici posse videretur, in-
 venit tamen *Θαυμάσιος* Camdenus, quo
 jam perfectis cumulum adderet, & felicitatis
 nostræ sublimitatem, adhuc in fasti-
 gium tolleret. O fœlicis ingenii beni-
 gnitatem! O Virum ad æternum melioris
 literaturæ bonum natum! * Habitari
 abjustis viris terras in Oceano ferunt, quas
fortunatorum insulas vocant, quod per
 eas non arato solo frumenta nascantur,
 fortuitis vicibus juga collium vestiuntur,
 sponte pomis arbor gravatur, ad herba-
 rum vicem olus vulgò est. Quantula
 sunt isthæc præ iis, quibus nos usque
 ad invidiam fruimur? Urbs, ecce egre-
 gia & nitida; ædificia publica, magnifico
 apparatu fulgentia; privata eleganti
 ornatu splendida; obsoleta, redivivo
 cultu insignita; denique cœlum nullibi
 salubrius; solum vix uspiam uberius; di-
 tes pro terrarum ingeniis messibus sege-
 tes: his omnibus nos fruimur gratis,

E

atque

* Mamert. Pan. 11. Cic. de fin. l. 5.

atque ultra hæc, opes & divitiæ, nihil laborantibus, Benefactorum nostrorum liberalitate quotidie ingeruntur. Cedat nunc sui ostentatrix vetustas, & cesset atavos crepare nostros; habemus & nos, quæ jactare fas est, hujus ultimæ ætatis luculentissima magnificentia monumenta: facessat invidiosa Sycophantarum natio, quæ

—— benefacta malignè
Detrectare solet, ——

ab infimo hoc seculo. Vel inclytum *Camdenum* respiciat, & ejus benefactum pensiculatiùs mecum ponderet; faxo, annuat ab eo uno factum, quod tantis infra, supraque temporibus, vix invenerit æmulum; aut par habuerit exemplum. Cujus viri cæteras laudes dudum *G. Cam. deni en somium.* ultra maria longè publicatas, & edecumatorum quorundam ingeniorum monumentis celebratas, nolite (Academici) in tantum de æstimare, ut putetis posse, vel ad oris, vel ad ingenii mei angustias revocari. Quicquid dixero, quicquid cogitavero, infra erit. Expectatis tamen; quid expectatis, prædicem? bonitatem? non potest humana simplicitas ultra intelligi bona. Animi candorem? vel unius horulæ spatio cum eo versemini, jurabitis nivem ipsam eo pectore non esse

esse candidiorem? Quid? eruditionem?
 eam ad miraculum esse magnam, nemo
 vestrum nescit: aut si quis nesciat, no-
 lito mihi credere, opera ejus consulito;
 quicquid in Poetis lepidum aut acutum,
 apud oratores elegans aut defæcatum,
 in annalibus fidele & antiquum, inter
 Grammaticos subtile aut eruditum; ipse
 omnia ferè solus hausit, quasi justus hæ-
 res veterum literarum. Sed laudes mit-
 to, ne mei sermonis mediocritas eas de-
 venustare videatur. Superest adhuc
 una, sed haud minima difficultas; vide-
 licet, quibus tandem verbis huic tali, huic
 tanto, tantumque de nobis benemerito,
 gratias agamus condignas. Nam beneficii
 solutionem neque nostri est sperare, ne-
 que ejus expectare: illa potius gaudia
 munerentur eum, quæ meritorum secu-
 ritas parit; nimirum, *bonæ conscientie*
præmium, tam magna præstantibus, sola
satisfactio est. Et tamen pro meâ parte
 reperi (Clarissime Clarenti) reperi a-
 liud præmium, licet fortè parum te di-
 gnum, spero tibi haud parum placiturum:
 me ipsum tibi donabo, ut olim Socrati,
 suus Æschines: eam quoque mercedem,
 quâ Thales Milesius à Mandraito Priennensi
 sibi optavit rependi, ego tibi rependam.
 Te meum Benefactorem munificentissi-
 mum, me tuum beneficiarium devinctissi-

Symach.

68 ORATIO AUSPICIALIS.

simum, lubens, indefinenter, usque prædicabo : prædicabunt & omnes, quotquot me audiverint, & longâ serie deinceps ætates juxta prædicabunt : ita amplior adhuc tui fama, omnes eat per provincias, totòque abhinc orbe. totòque abhinc tempore, benefacti tui, laudes ubique gentium, semper annorum repræsentet.

**Conclusio
votiva
ex Fr.
Tanb.**

*Jamque tuas precibus Jehova laceßimur
aures,*

*Ut quæ dona tuis bodiè largitus, &
olim es,*

*Propria sint nobis, seraque propa-
ginis bares,*

*Intemerata suis eadem transferibat a-
lumnis.*

Interea ipse facem nostris præferto tenebris :

*Qui poliunt linguas, & qui poliuntur
in istis,*

*Quique docent artes, quique hasce do-
centur, ut usum*

*Hi capiant, illi, præter Stipendia,
laudem.*

ACCES-

ACCESSIONES AD MANTISSAM
DE HISTORICIS PAR-
TICULARIBUS.

AD ARTIC. I.

*Institutum ACCESSIONUM NOVA-
RUM proponitur. De Accessionibus
Scriptorum Germanicorum præcipue Lo-
tor monetur.*

PRæmissæ nunc Mantissæ, quam in
Tubingensi nostra editione Deg,
Wheari, ad exemplum Oxonien-
se atque Norimbergense excusa, de-
siderarunt nonnulli, subjicimus Accessio-
num nostrarum Partem Alteram. Cum-
que Auctor ejusdem Scriptores quosdam
Germanicos, præcipueque ex illis Au-
strios, enarraverit breviter, nos com-
monefacere visus est, ut non modo de
iisdem aliquid commentaremur, verum
etiam uberius supplementum, scitu non
inutile, ac necessarium, hic suppeditare-
mus. Etsi enim nec nostri jam instituti
est, omnes omnino curiosius conquirere ac
percenfere, e re tamen nostra perinde atq;

auditorum fore judicavimus, si locupletiore plurium, eorumque potiorum scriptorum recensum institueremus, juxtaque cum elogiis editiones quoque adnotaremus.

AD ARTIC. II.

Recensus Scriptorum quorundam GERMANICORUM, è quibus H. MUTIUS. P. BERTIUS. CONR. URSPERGENSIS. JO. AVENTINUS.

Scriptores, qui Germaniam Veterem illustrare queant, recensuimus in nostra de Germanicis Scriptoribus Mantissa. Ex recentioribus vero commemorari omnino meruit H. MUTIUS, quem *Goldastus* * *Hugwaldum*, cum pluribus aliis, *Schurzfleischius* cum non paucioribus *Huldericum*, *Königius* autem in *Bibliotheca* perperam *Heinricum* appellavit. Natus est, ut scribit laudatus *Goldastus* in *Villario Stocken*, proxime *Episcopicellam*, Urbem *Turgoviæ Helvetiorum*, & *Chronicorum Germanicorum* L. XXXI. ad A. 1539. perductos, condidit, quibus nonnulla etiam lectu non indigna de *Germaniæ finibus*, *Germanorumque ritibus*, *moribus*, *Legibusque* præmisit, ita tamen

* L. 1. *Bohem.* p. 14.

ut in accuratione aliquid desiderari soleat, & in rebus inprimis ad Imperii statum pertinentibus, caute videatur legendus, etsi superiore ævo eam auctoritatem, polito, nisi fallor, pro seculigenio scribendi genere, & judicandi prudentia, qua æquales suos vicerat, consecutus est, ut omnes fere Juris Publici ac Historiæ Germanicæ scriptores nimis secure ad eum confugerent. Ita vero cum in remotioribus à sua ætate rebus passim multos ipsum secutos in eosdem errores induxit, inter quos non postremus est de Origine Electorum, & Lex, de non alio quam Germano eligendo, allegata. Prodiit primum *Basilee* An. 1539. in fol. *apud Henr. Petri*, postea vero T. III. *Pistor.* An. 1613. fuit insertus.

Nec præteriri fortassis à nobis debuit PETRUS BERTIUS, Flander, & ex Professore Lugdunensi Ludovici XIII. Galliarum Regis Geographus, qui præter alia *Libros III. Commentariorum Rerum Germanicarum Amstelodami* A. 1635 in 12. evulgavit. Ob mutata religionis sententiam merito quidem notatur, ob Libri vero hujus editionem eximium elogium obtinuit à *Bœclero* in *Bibliographia*, ubi opus studioso rerum Germanicarum valde profuturum nominat, quod Auctor antiquitates pulchras eruerit, utiliterquo

consideraverit : Nos tamen dissimulare non debemus, non pauca etiam commenta admiscuisse, cujusmodi est de Quaternione Imperli; ut nunc de aliis taceamus.

De CONR. URSPERGENSI ultra ea, quæ disseruimus in Mantissa Sect. XI. hic loci addimus, Continuatores potius, quam expilatores aut plagiarium videri, quod primus diserte affirmavit Vir Clar. *Jac. Thomafius*, * & post eum Vir quidam doctissimus in *Observationibus Hallensibus* † ulterius confirmavit. Vix autem ulla amplius dubitatio superesse potest, Urspergensium totum Chronicon non composuisse, siquidem prima Chronici parte prima semper persona loquitur auctor, cujusmodi loca plurima collecta videas in laudata observatione Hallensi. Tum vero illa ætate frequens admodum fuit, aliorum Chronica continuare, atque id in primis agebant scriptores, ut suorum tantum, & quæ proxime antecessissent, temporum gesta describerent, ut adeo fundamento opus fuerit, quod historia continuati temporis seriem requirit, atque illud argumentum etiam existimari debet, cur illorum temporum historicis non adeo magna fides sit habenda in antiquioribus, cum circa sua tantum tempora occupati

* *De Plagio Literar.* §. 586. & 587.

† *T. I. Observ. XX.*

cupati fuerint. Illud autem maxime sententiam hanc confirmare videtur, quod post annum 1126. novum quasi est præfamen, ex cuius verbis novum ibi laborem initium capere facili negotio conficitur. Ita enim ibi: *Multis sua dicta vel facta placent: rectius autem erat, ut nobismet ipsis dissilicentes, dum aliis placere velimus, ipsiq; nobis placeant. Quia vero omnis ætas in malum prona est, facilisq; descensus averni, rectum contemnitur, & quod vitiosum est frequentatur. Ideoq; tam scriptores singularum rerum, quam etiam interpretes, sive expositores librorum, contra, amulos & detractores & invidos in principis operum suorum volentes aliqua describere, commentati sunt.* Quid enim his verbis aliud significatur, quam, quod non solum aliena sibi placere dicat, sed & hoc laboris sui principium esse innuat, Ut nihil de dictionis discrepantia in utraque parte dicamus, cum floridior omnino ab hoc præfamine observetur, licet priorem stylum confingere admodum affectaverit. Ceterum unde illa Continuatio numeranda sit, præter Anacephalæosin scilicet, quatuor Imperatorum Chunradi, Heinrici III. Heinrici IV. & Heinrici V. docet A. 1125. ubi de Lothario Saxe agitur; cui sententiæ favent quoq; bini Codices Bibliothecæ Salanæ, qui cum

editis Urspergensis exemplaribus, rarius immutato uno vel altero verbo, conveniunt, uti testatur idem Observator Hal-
lensis. Enimvero istius Chronici, quod ab Urspergensi continuatum fuit, quis auctor fuerit, disquiri solet. Germanum fuisse illa ipsa verba produnt, quæ ad A. 1101. leguntur, ubi, *incredibile*, ait, *memoratu est*, & *ad recordandum expertis-que horribile*, quanta in nostro, hoc est, Germanico Collegio, quod omnibus erat rarius, tunc fuerit titubatio. Quin & Heinrici IV. Imperatoris exauctorationi se interfuisse testatur ad An. 1102. & ad An. 1105, ex ipsius verbis intelligitur, Northusano quoque Concilio adfuisse. In Franconia vixisse, & fortassis Bambergæ commoratum, conjicit Cl. Bosius in *Exercitat. in Periocbam Flav. Josephi*, * *idemque in ipso indagando nomine sudavit*, ut indicant hæc ipsius verba, quæ ab initio manuscripti Codicis adnotavit: *An est Ekhardus Abbas Uraugiensis Monasterii, in Diœcesi Herbipolensi Ordinis S. Benedicti, qui floruit sub Conrado III. A. 1130. Vossius L. II. c. XLIX? An Hugo de S. Victore? An Robertus de Monte? An Honorius Augustodunensis, qui vixit sub Heinrico V. & inter scripta sua commemorat summam totius de omnimoda Historia.* Nihil

Nihil autem certè definire ausus est, quod rationes satis probantes nondum haberet. Interim tamen aliis Abbas *Schwartzbachensis* dicitur, quemadmodum *Vossio*, * aliis vero, & quidem Ill. *Erico Mauritio* † appellatur *Schwartzheimensis*: Veriori tamen nomine, uti & ipsi *Vossio* ** placuit, *Schwartzahensis* vocatur, & quod exinde corruptum quasi proprium nomen *Schwartzhan*. Utrum vero hoc Chronicon idem sit, quod ipsum quoque *Freherus* & *Goldast* is *Schwartzahense* vocant, dubitare *Bosium* animadvertimus in *Accessionibus nostris*. †† Vir doctus autem *Hallenensis* non amplius dubitandum existimavit, quod ætas, verba, & rationes conveniant, uti vel ipsa loca, à *Goldasto* * * producta, comprobent. Monachum fuisse satis intelligitur ex iis, quæ ad An. 1099. scripsit: *Eodem*, inquit, *tempore Gregorius Presbyter*, qui nunc sub monachica confessione nobiscum cum primogenitis *asini debitum ovinum Christo persolvit*; Abbatem autem extitisse, nemo facile, demonstraverit. Neque vero amplius cum *Vossio* inter incertæ ætatis Anonymos e-

um

* *De Hist. Lat. L. III. c. 66. † Diss. de Libris Juris Comm. §. 21. p. 382.*

** *L. III. p. 733. †† Sect. XXIV. p. 190. * * In Dissert. Apolog. pro Heinrico IV. præmissa p. 13. seqq.*

76 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

um referimus, quod ad An. 1099. ita loquitur, ut multis, quæ illis temporibus gesta sunt, interfuisse, eaque vidisse cognoscatur. Editionibus in Mantissa commemoratis addimus omnium primam, quæ jussu Maximiliani Imperatoris à *Conrado Pentinger* JC. A. 1515. f. procurata, sed ita depravata fuit, ut *Melanthon Craton* Mylio, typographo Argentoratensi auctor fuerit, idem Chronicon iterata editione, at majori adhibita cura, recudere, qua in re opera usus est *Caspar. Hedionis*, Ecclesiastæ Argentoratensis, ubi & Paralipomena Rerum memorabilium à *Frider. II.* ad *Carolum V.* usque & annum 1537. perducta adjecit, Prodiit postea temporis etiam *Basileæ* An. 1569. in f. apud *Petrum Pernam*, rejectis tamen iconibus, quæ in Argentoratensi editione comparebant, addito autem Indice utili, ut proinde illa editio non paucis optima videatur. Extat etiam *Argentorati* An. 1609. recusa per *Lazarum Zetznerum*.

Reliquos Germanicarum rerum Scriptores recensuimus pariter in *Mantissa* nostra, nec pro ratione præsentis instituti aliquid hoc loco adjiciendum videtur. Dum vero Auctor Mantissæ, quem illustrare nonnihil & quibusdam accessionibus locupletare instituimus, *JOH. AVEN-*
TINI

DE HISTORICIS PARTICULAR. 77

TINI meminit, ætatem ejusdem, & annum quidem 1466. adversus Morer. in *Dictionary. Histor.* ubi An. 1460. signavit, adnotare visum est. Tum vero etiam *Baronium* * & *Lambecium*, qui iniquiore ipsum censura notarunt, non sine censura dimittere hic possumus. Non enim sane ob unum alterumve levius erratum rudis statim & imperitus dici meruit, multo minus de Annalibus Bojicis pronuntiari, quod farrago tantum quædam sit, quæ fabulis & erroribus scateat. Lambecius certe, nescio qua de causa, adeo iniquo in eum animo fuit, ut eum quoque alibi sine causa reprehenderit, quod cum se latine debuisset Abusinensem nominare, maluerit tamen falso uti cognomine *Aventini*: aliter enim ab Hieronymo Zieglero in Vita Jo. Aventini, Annalibus ejus præmissa, edoceri, ex eaque discere poterat, Abenspergam non modo in antiquo Antonini Itinerario Notitiaque Imperii Abusinam vocari, verum etiam in vetustissimis literis *Aventiniam* appellari. Cui suffragatur etiam *Morerus* in *Dictionary* scribens: *Abensperg, Les Latins nomment Aventinium & Abusina.* In condendis Annalibus ea scribendi libertate usus est, ut nonnulli

* *Annal. Eccl. T. IX.* ** *Biblioth. Vindob. L. II. c. I. f. 7. † Bibl. cit. L. II. c. 6. f. 471.*

nulli arbitrentur An. 1529. cum Ratif-
 bona in patriam Abusinam reversus ef-
 set, propter liberiora quædam & acer-
 biora, quæ domum Bavaricam & Ec-
 clesiasticos quosdam læsisse poterant vi-
 deri, in vincula conjectum esse, in qui-
 bus tamen non nisi per aliquot dies de-
 tentus, nullaque infamiæ nota prorsus
 illata, jussu Illustr. Bojorum Principum
 dimissus fuerit, ut observavit Cl. *Molle-
 rus, Prof. Altorf.* * Habuit autem o-
 mnino sibi admodum faventes Bavaricæ
 Duces, Wilhelmum, Ludovicum & Er-
 nestum, utpote qui eum non tantum
 sumtibus ad conscribendos Annales juvare
 polliciti sunt, verum etiam annuo sti-
 pendio centum florenorum ad vitæ dies
 assignato reipsa præstiterunt. Ipse quo-
 que eosdem Annalium Libros VII. haud
 multo post in vernaculam transtulit, plu-
 ribusque additis, demtis, correctis, atque
 substitutis, hinc inde mutavit ac emendavit,
 Librique insuper Octavi accessione am-
 plificavit, ut constat ex Germanica Vitæ
 Aventini delineatione, ubi hæc leguntur: *zu
 solchem löblichen Werck zuverbringen,
 sind Ihm die Durchleuchtige Herren Wil-
 helm, Ludwig, und Ernst, Gebrüder, Her-
 tzoge in Beyern, fast behüßlich und fürder-
 lich gewesen: denn Sie Ihm jährlich, weil*
 er

* In *Diff. de Aventino* §. 11.

er gelebt, hundert Gulden zu seines Leibs Unterhaltung gegeben, daneben auch ihm zu Zeiten mit andern reichlichen Schenkungen fürstblich begabet haben. Er ist auch in gemelter Fürsten von Bayren kosten länger, denn sieben Jahr umgereiset; des gantzen Beyerlands Antiquitat, Gelegenheit und Historien zu erforschen, ist im Beyerland alle Winckel, so zusagen, ausgekrochen; darzu haben Ihm auch die Hochlöbliche Fürsten ein Credenz oder Befelchbrieff geben, daß man Ihm Clöster öffnen, derselbigen Bibliothek, Heimlichkeit, Antiquitat, Missiven und Stifft-Bullen sehen und durchsuchen lassen, ihn auch, so lang er allda zu verharren lust gehabt, aufs ehrlichst halten, dazu mit einem eignen Gemach, darinn er seines fürgenommenen Wercks wol möchte auswarten, bat versorgen müssen.

Sed cum non tam Annales, quam *Libros X. Germaniae Illustratae Mantissae* Auctor laudaverit, lectorem monemus, singulorum illorum Librorum argumenta legi apud *Bolduanum*; † ceterum ista singula & universa, quæ in Libris illis X. complexus fuit, contineri etiam in Libris VII. *Annalium*, id quod Nicol. Cifnerus, Jctus in Aula Palatina, teste Cl. *Mollero* ** observavit, contulit, notavit atque demon-

† In *Biblioth. Histor.* à pag. 200. ad pag. 203. ** *Cit. Dissert.* §. 21.

monstravit, atque lectori fidem fecit, ut desinant studiosi historiarum deinde quærere amissum opus incomparabile Aventini, & sciant, ubi illa decem Librorum capita, ordine tantum librorum reperiantur exposita, & commemorata. De editionibus, ut alibi diximus, præclare meruit Nicol. Cisnerus, quem *Morerius** perperam Gesnerum nominat, & *Cælestinus Abbas in Mausoleo S. Emmeranæ* haud rectius Eisnerum appellavit.

GEORG. FABRICIUS, *Chemnicensis*, inter Misnenses Saxonicosque scriptores inferius commemorandus erit.

AD ARTIC. III.

AUSTRIACARUM RERUM Scriptores, qui *Augustæ Gentis* Originem, Gesta & Provincias descripserunt, è quibus præcipui sunt, qui cum elogiis recensentur: *GUILLIMANNUS. WION. SEIFFRIDUS. SCIOPPIUS. VIGNIERIUS. CHIFFLETIUS. STABIUS. GEBWILERUS. LAZIUS. LEQUILIUS. TAFURUS. ERTZINGERUS. CLEMENS. RASSIUS. MEGISERUS. MARXIUS. OCT. STRADA. PIESPORDIUS. GANS. HUBENREICH. CUSPINIANUS. SIG, à BIRKEN. G. de ROO. DECIVS.*

* In Dictionar. in Avent.

CIUS. VERNULÆUS. HOSIUS. WURFF-
 BAIN. MYNSINGERUS. PUTEANUS.
 JAC. à MELLE. Ex antiquioribus
 EVERH. ALTAH. ARGENTINENSIS.
 JOH. VITODURANUS. Quibus ex recen-
 tioribus denuo alii subjiciuntur. PONT.
 HEUTERUS. MIRÆUS. BETERLINCK.
 & sigillatim Provinciarum Austriacarum
 scriptores, inter quos potissimum, CU-
 SPINIANUS. LAZIUS, ABERMANNUS.
 MEGISERUS. SCHOENLEBEN. VALVAS-
 SOR. &c. inclaruere.

FRANCISCUS GUILLIMANNUS,
 Friburgensis, qui jure primo loco
 hic commendatur, judicio Bæcleri in
Bibliograph. in Script. Austriac. insignis
 quidem, & ut Cl. Schurzleischius in *Ani-*
madversionibus ad Vitam Alberti Ani-
mosi † rerum Austriarum præstantis-
 simus scriptor est, qui fabulas de ea
 gente in vulgus editas refellit, verum
 ab affectibus non plane immunis. Re-
 petiit ille Originem Domus Augustæ
 è Comitibus Vindonissensibus & Alten-
 burgensibus, usus inprimis eam in rem
 monumentis Murenfis. Extant *Li-*
bri VII. sub nomine *Habsburgiacorum*,
 sive, de antiqua & vera origine Domus
Austria, Vita & rebus gestis Comitum Vin-
donissensium sive Altenburgensium inprimis.

HABSBURGICORUM ad Rudolphum II.
Austriacum Imperatorem semper Augustum,
 editi *Mediolani* An. 1605. in 4. recus.
Ratisbonæ A. 1695. eadem forma, & germa-
 nicè ex versione Jos. Lägii *Friburgi* A. 1607.

Jungendus autem illi non im-
 merito videtur ARNOLDUS
 WION, *Duacensis*, *Monachus Benedi-*
ctinus, quem laudat *Lambecius*, tanquam
 suæ sententiæ ὁμόψηφον, quæ gentis
Austriacæ originem ex antiqua gente Ro-
 mana *Anicia Perleonia* deducit. Extat
 Opus de *Initiis Ord. S. Benedicti*, quod
Lignum Vitæ inscripsit, edit. *Venetis*
 An. 1595. 2. Vol. 4. *Lambecius* autem
 in *Syntagmate* suo *Rerum Germanica-*
rum, quod nondum hætenus lucem vi-
 dit, inter alia de hoc argumento quoque
 promisit uberiores tractationem, &
 præcipue in *Prolegomenis Annalium Au-*
striacorum pluribus demonstrandum, at-
 que adversus dissentientem defendendum
 suscepit, ut testatur *Hertzius in Bibl. Germ.**

Interim jam ante ipsum pro *Orig. Au-*
striacorum *Anicianæ*, post *Albertum Argen-*
tinensem, propugnavit JOANNES SEIF-
 FRIDVS † *Vratislaviensis Silesius*, *Ci-*
sterciensis Ord., *Monasterii Clarævallis Au-*
striæ Abbas Zwethalensis, edito opere,
 cui

* *De Archiduc. Austr. num. 864.* † *V.*
Hallervord. in Bibl. Cur. p. 202.

cui *Arboris Anicianæ* titulum præfixit, & *Matthiæ Imperatori* dedicavit, *Viennæ Austrior.* Anno 1613. f. *Libris VII.* In eo probare connititur, Habsburgicos, non uti faciunt nonnulli, à *Sigeberto Franco* descendere ex, sed *Familia Romana Anicia, Proba, Olybria, ac Perleonia* arcessit, & demonstrare satagit, post *Trojæ destructionem* cum *Ænea* in *Italiam* venisse, ipsumque etiam *Benedictum*, cognominis, *Ordinis auctorem*, familia *Anicia & Proba*, quæ deinceps in *Gente Habsburgo-Austriaca* per *Olybriam ac Perleoniam* Familiam propagata fuerit, oriundum contendit. *Insigni elogio* eum ornavit *Meibomius†*, & commendatur alias hoc opus compluribus. Opposuit autem illi

CASPAR. SCOPPIUS non magnæ quidem molis opusculum, quod *Stem̃a Augustæ Dom. Austria* inscripsit, edit. *Ticini A.* 1619. in 4. una cum *Consilio ejus Regio, & Classico Belli Sacri*; recens. *Constantiæ A.* 1651. in 12. Nemo autem magis ei succensusuit, quam *Lambecius*, qui in *Biblioth. Vindobon.* * hanc disceptationem indignissimam censuit, ut ulla ejus ratio habeatur, quod nihil omnino contineat solidi, sed meras cavillationes scopticas & inju-

F 2

rio-

† *In Comment Hist. de Sereniss. Dom. Brunsvic ad finitatis Augustis in memoriã Augusti conjugii Josephi, Lit. A. 3. * L. II. C. VI. p. 492.*

84 ACCESSIONES AD MANTISS.

riosas, quibus maledicentissimos Momos & Zoilos quosque superarit. Nihil verò deprehendere potui, quod Lambecium tantopere offenderet, quam quod ad Lectorem differens Arnoldum Vionum reprehendit, cui Lambecius tantum tribuit, & more suo juxta cum aliis paulo acrius perstrinxit, his verbis: *Quoniam minime ignota est plerorumq; vanitas, qui Stemata adornare & Genealogias digerere solent, dum fere quicquid vel ipsi commenti sunt, vel ab obscuris, nec nominis, nec fidei auctoribus, acceperunt, modo gratiam à Principibus ineant, ceterum quæ gravium & intelligentium Virorum de ipsis futura sit existimatio, parum pensi habentes, chartis illinere non dubitant; propterea faciendum mihi videtur, ut eorum, quæ aliter, quam vulgo persuasum est, in recensenda majorum Catholici Regis serie collocavimus, auctoritates edamus, aut digitum saltem illuc intendamus, unde explorata hauriri veritas possit. Primum stemma luculentissimis Historicorum Veterumque monumentorum documentis comprobatum invenies in Francisci Guillimanni, doctissimi & accuratissimi antiquitatum investigatoris, Libro, quem Habsburgiaca, sive, de Vera & antiqua origine Domus Austriae inscriptum, Mediolani A. 1605. edidit, quem cum legeris Lazium, Eizingerum, Arnoldum Vionum, aliosq;*

aliosque id genus nugones cum somniis, & commentis suis statim, scio, facessere procul jubebis. His subjicit deinde recensum potiorum scriptorum, quos in reliquis stemmatis secutus fuerit, & præcipue ad Historicos Hispanos, Hieronymum Blancam, Vasaum, Marianam, Duardum Nonium, aliosque provocat.

HIERONYMUS VIGNIERIUS in *Stemmata Austriaco* ab Erchenbaldo Dominus Austriacæ originem repetit, ejusque demonstratione rem omnem ad liquidum deductam pronuntiat doctissimus *Spenerus*, * ea quidem evidentia, ut JO. JACOB. CHIFFLETIVS peculiari Commentario, cui titulum fecit: *Stemma Austriacum abhinc milenis annis, Antwerp. A. 1650. f. edito* defenderet, & expungi jussis, quæ antea in diversam sententiam scripserat, hanc suam faceret, nec adversarius etiam Dav. Blondellus refragaretur, non contemnendo veritatis argumento.

Ad *Francorum Regum Sanguinem* retulit JOH. STABIUS, *Austriacus*, qui circa Ann. 1510. claruit, ac Maximiliani Imp. Historicus ac Cosmographus fuit; id vero *Cuspinianus* ex mera adulatione factum censuit, & commentum appellavit.

Nihilofecius eundem secuti sunt plures, in quibus præcipui:

F 3

HIE-

* *Sylloge. Geneal. p. 3.*

HIERON. GEBWILERUS, scriptor illorum temporum æqualis, qui eandem sententiam propugnavit, edita *Epitome Regii ortus Caroli V. omniumque Archiducum Austria, & Comitum Habsburgensium*, Hagenoæ A. 1534 & Lovanii A. 1550 in 8.

WOLFG. LAZIUS, *Viennensis*, medicus, ac Ferdinandi I. historicus, cujus præter alia extant *Commentarii in Genealogiam Austriacam*, ed. Basil. A. 1564, in f. de quibus, ut & aliis ejus operibus plerique non optime sentiunt, interque alios Jacobi Manlii *Continuator Chron. Constant.* in Episcopo Burchardo, B. de Höwen, ait: *Nec Lazii vel Henningii sumus, ut aliena, incerta fide, vel nostro cæco judicio, familias fabricemus: & Cass. Scioppius de Aug. Domus Austr. Orig.* pronuntiavit, nullam ei religionem esse, quicquid libeat, comminisci.

Estirpe Borbonia præcipue conatus est deducere FR. DIDACUS LEQUILLIUS, qui de *Origine, antiquitate & nobilitate Familiae Austriacæ* scripsit, Oeniponte A. 1660. ut annotavit *Celeberr. Struvius in Biblioth. Histor.* † Quamquam *Kœnigius in Biblioth.* editionem Venetam ejusdem anni laudat.

Parti-

Pariter eodem tempore commentatu est DIDACUS TAFURUS, Ord. Franc. de *de Origine, antiquitate & nobilitate Austriacæ familiae Oeniponte anno. 1660. f.*

Ceterum ORIGINES MURENSIS MONASTERII à vetustis Comitibus de Thierstein arcessunt, quæ alias multa singularia, ad Habsburgicorum genus pertinentia complectuntur, ed. *Spirenborgii A. 1627. in 4.*

Præter hos in tradenda Genealogia Austriaca multi alii fuere occupati, veluti:

MICHAEL EYTZINGERUS *Austriacus*, qui *Genealogiam Principum Austriae à Julio Cæs. usque ad Rudolph. II. & Philipp. II. Hispan. Regem quinquaginta Generationibus continuatam* evulgavit, *Colon. A. 1590. in 8.* Aliis scribit AITSINGERUS & EITZINGERUS, ab aliis quoque scriptis notus, in quibus subinde maiorem accurationem desiderari videas, ut vel *Duri de Pascolo. sive Eberhardi à Weihe*, vel quisquis auctor est, iudicium in *Politico Aulico*, † scribentis indicat: *Aulicus*, inquit, *parum fidei tribuat plerisque Concionibus Funebribus, quas passim divulgant, cum nugis Francken, Eitzingeri, Gallo-*

† *Tbes. 120. conf. Zeiler P. II. Hister. p. 224.*

88 ACCESSIONES AD MANTISS.

Gallo-Belgici, & similium, quibus viventi-
bus turpiter imponunt, posteritatem fœde
decipiunt. &c.

Prodierunt quoque NICOL. CLE-
MENTIS *Austriaci Reges & Duces*, Colon.
ann. 1591. 8.

Inde JOH. RUSSIO *Genesis Austri-
aca*, seu *Genealogia Austria Archiducum ex
prosapia Comitum Habsburgicorum deducta*,
à poëtis variis carmine conscripta & conge-
sta, Constantia ann. 1594.

Præterea HIERON. MEGISERI *Ca-
lendarium Genealogicum Domus Austriacæ*
ann. ibi 4. 8.

ABRAHAMI HOSMANNI, Eum
Herzogs in Biblioth. Hofmannum nominat.
Genealogia Austria Lips. ann. 1614. f.
Præterea vero *Chronicon* condidit, si-
ve, *Neue Oesterreichische Chronica und Be-
schreibung aller Geschichten des Löbl. Hau-
ses Oesterreich*, editum, *Lipſæ* ibi 1612. f.

Tum JOH. REINARDI MARXII
Imper. Eccl. S. Barthol. Francof. Canon.
*Typus Gloria Austriacæ à Rudolpho Habs-
burgico ad Leopoldum Francof* ann. 1658.
in 4. lucem vidit, in quo varia poesi ge-
nus Austriacum, una cum electione Leo-
poldi Imperatoris, exhibetur, *Francof.* ann.
1658. in 4.

OCTAVIUS STRADA, *Genealogiam
Domus Habsburgensis Francof.* ann. 1615.
f. ex-

DE HISTORICIS PARTICULAR. 89

f. excusam, Imperatorum quoque numismatis illustravit.

THEODOR. PIESPORDIUS in forma majore XII. Tabulis æri incisis universam Genealogiam usque ad Carolum V. una cum iconibus adjectis, brevique vitæ descriptione subjuncta, in lucem emisit *Bruxellis* ann. 1620.

JOH. GANS, *Herbipolensis*, Ferdinandi III. Imp. à concionibus aulicis, evulgavit *Arboretum Austriacum*, editum *Colon.* ann. 1630. f. in quo recensentur omnes Principes, qui linea recta à Rudolpho I. Imp. Austriaco descendunt. † Præterquam autem, quod in opere isto satis operoso Austriacos à Regibus Francorum deducit, multos alios quoque errores passim admisit.

Extat ceteroquin etiam GENEALOGIA, oder *Stammbuch des Hochlöblichen Hauses Oesterreich*, ed. *Neustad.* ann. 1598. in 4.

JOH. HUBENREICH'S *Genealogia des Hauses Oesterreich*, *Hanov.* 1597. f.

ANONYMAS, qui sub literis G.C.B.I.T. L.B.A.C.T.I.H. latet, cujus laudatur *Phosphorus Austriacus*, seu *de Gente Austriaca* L. III. in quibus, nimio tamen interdum in Papam & Austriacos partium studio,

N 5

prima

† *V. Alegambe Bibl. script. Soc. Jesu.*

p. 243.

90 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

prima illius origo, magnitudo, Imperium ac Virtus asseritur ac probatur, *Lovani A. 1665. in 12.*

Nec præteriri debet *CASP. ENS*, cuius extat *Fama Austriaca*, das ist, eigentliche Verzeichnus denckwürdiger Geschichten, welche sich in dem nechstverflossenen Jahren her bis auff und in das Jahr 1627. begeben haben, darinnen sonderlich die Böhmishe Unruhe und ausgang derselben, neben vielen andern sachen, so sich fast in der gantzen Welt zugetragen, erzehlet werden: sambt einem kurtzen stamregister des Hochl. Hauses Oesterreich. *Colonia A. 1627. f.*

Nec immerito huc referendus & in primis habend⁹ *JO. CUSPINIANUS*, cuius *Viri omnia in pretio habenda* censet *Bæclerus in Bibliograph.* exponit enim una cum historia genus Austriacum perquam accurate ac sine ambagibus.

Præstat etiam cum primis in *Genealogia singulorū Imperatorū hujus Augustæ Domus SPEC. HONOR. AUSTRIA. S. Spiegel der Ebrn des Ertzhauses Oesterreich*, cuius primus auctor est *JOH. JAC. FUGGERUS*, in meliorem autem ordinem ac sermonem nitidiorē redegit *SIGISMUNDUS à BIRCKEN*, & cum figuris æneis edidit *Norimbergæ anno. 1668. f.*

Res gestas Augustæ stirpis Austriacæ tradiderunt non pauciores, inter quos prin-

principatum tenet GERHAR. de ROO, *Veteraquinas*, † Scriptor gravis & prudens, Ferdinandi Archiducis Bibliothecarius, qui Rerum Austriacarum Annales LXII. quibus domi forisque gesta complexus est, & à Rudolpho I. inde usque ad Carolum V. Imp. perduxit. Horum editionem post excessum auctoris CONR. DECIO qui in germanicam linguam quoque convertit, debemus: Reperitur autem hoc opus rarissime etiam in Bibliothecis Illustrissimis, teste *Bæclero*, dignumque visum est Illustri Forstnero ad Tacitum, ut sæpius allegaretur. Duos tamen errores ejus notavit *Brunnerus* P. III. *Annal. Boj.* p. 883. & 85. Prodiit *Oeniponti* A. 1592. f. & in Vernaculam nostram translatum *Augustæ* anno 1621. f.

Huic proxime subjungi meretur OPUS GERMANICUM insigne, quod vulgo allegatur *der Oesterreichische Ehrenspiegel*, de quo paulo ante. Plerique enim ex hoc opere sua transsumunt, inter quos JO. CHRISTOPH. BEERIUS cujus scriptum extat, sub titulo: *Groß-Thaten der Ertz-Herzoge zu Oesterreich. Norimbergæ* anno 1695. 4.

HIERON. MEGISERI *Diarium Austriacum seu Calendarium Historicum*
Domus

† *Vid. Swertius p. 285. Atben, Belgic.*

Domus Austriacæ, quod prodiit germanice *Augustæ Vindel.* anno 1614. 4. sine magno judicio & accuratatione historica conscriptum censetur.

Nec contemnenda est NICOL. VERNALÆI *Historia Austriacæ*, in qua *Libris* III. Augustissimæ gentis Austriacæ Virtutes descripsit, & brevi quidem, sed satis eleganti compendio multa complexus est. edit. *Lovanii* anno 1640. & 1651. in 4. Quibus jungi meretur EJUSDEM *Apolo-
logia pro gente Austriacæ contra ejus hoc
tempore emulos.* Ibid. ann. 1635. in 4. & 1640.

Proletarii autem partim sunt, nec paris existimationis sequentes: HIERONYM. HOSIUS, qui res gestas Archiducum Austriæ, & Cæsarum Romanorum, à Rudolpho I. ad A. 1563. item Duas Coronationes Maximiliani Imp. carmine Heroico descripsit, *Witeberge* ann. 1563.

LEONHARDUS WURFFBAIN, *Norimbergensis*, cujus extant variæ Relationes de rebus Augustæ Domus Austriacæ, quas inter eminet *Relatio Historica* induciarum & Pacis ab ann. C. 1477. usque ann. 1598. XXII. vicibus iteratæ inter Austriacos & una Hispanos & Gallo, Francos altera parte, ed. *Norimberge* ann. 1626. f. & 1644. in 4. Ut nihil dicamus de *Tabulis Genealogicis* variis, in quibus etiam Imperialis

perialis Habsburgico - Austriaca compareret.

GEORGIUS BRAUDLACHT, Jctus, *Westphalus*, qui *Pacificationum Austro - Hispano - Gallicarum Historiam*, ab annis plusquam ducentis repetitam, & ad sua usque tempora continuatam, condidit, orsus inde ab origine dissensionum & Pacificationum inter Galliarum Reges & Burgundiarum Duces usque ad Carolum Audacem, ejus gentis ultimum, cui demum successerunt Archiduces Austriae & Hispanorum Reges; quod argumentum deinceps persequitur ad Pacem usque Vervinensem ann. 1598. factam. *Augusta Vindelicorum* ann. 1644. in 4.

Quibus fortassis non sine fructu jungentur JOH. GEORGII LAYRITZII Exercitationes Historicae, de *Bellis inter Austriacos & Gallos gestis*, Baruthi ann. 1677. in 4.

JOACHIMUS MYNSINGERVS, qui *Austriacis* L. II. reliquit, ed. Basil. ann. 1540. 4.

ERYCIUS PUTEANUS, cujus prodiit *Theatrum Heroicum Imperatorum Austriacorum, Ducum Burgundiae, & Regum Hispaniarum*. Bruxellis. ann. 1643. f.

NICOL. BELLUS, qui *Lauream Austriacam*, seu *Oesterreichischen Lorberkranz*, quæ tamen ab aliis JULIO BELLO,

LO * adscribitur, evulgavit, qua bellum inter Matthiam, Ferdinandum II. & Fridericum V. Palatinū usque ad ann. 1627 L. XII. descripsit. Nimiitamen in Austriacos partiū studii māifest⁹. est *Francos. A. 1627. f.*

Egregia vero opera est JACOBI à MELLEEN, dum in *Sylloge nummorum ex argento uncialium, vulgo Thalerorū, sive Imperialium*, quos Imperatores & Reges Romanorum, ut & Archiduces Austriae cudi curarūt, à Maximiliani inde temporib⁹ Historiam Austriacam explicavit atq; illustravit. Prodiit *Lubeca A. 1698. in 4.*

Ceterum de reliquis, qui sigillatim Imperatorum Austriacorum res enarrant, veluti, EVERARDO ALTAHENSI, qui *Annales de Ducibus Austriae, Bavariae & Sueviae* composuit: ALBERTO ARGENTINENSI, qui seriem Historiarum à Rudolpho inde Habsburgico usque ad Carolum IV. complexus est, & in Chronico passim commemoravit; ut & compluribus aliis, adhibenda est nostra *Mantissa de Rer. Germ. scriptorib. Se & XI. sequentib.*

Addendus verò his omnino JOH. VITODURANUS, *Helvetius*

* Vid. Zeiller. P. II. Hist. p. 173: ex eoque Königius in *Biblioth. & Thomas Hyde in Catal. Biblioth. Bodlejane. p. 78.*

sius, qui Caroli IV. ætate claruit, *Ord. Minor. Monachus*, cujus *Chronicon*, quo suorum ac paulo superiorum temporum res gestas describit, ad annum 1277. perducitur, & res *Rudolphi Habsburgii* copiosius enarrat. *Vossius* quidem de *Hist. Lat* L. III. c. 11. affirmat ad ann. 1348. Historiam suam produxisse, sed *Leibnitius*, qui illud T. I. *Accessionum* edidit, testatur, non reperiri exemplar illud, quod *Vossius* laudavit, apud *Sangallenses*, nec eo usque produci istud, quo ipse usus fuerit.

Præcipue vero ad Historicos Austriacos referendus est, *PONTIUS HEUTERUS*, *Delfhenfis*, * qui Sec. XVI. finirente floruit, & præter alia, de quibus in Historia, Belgica dicemus, reliquit *Libros XV. Rerum Belgicarum & Austriacarum*, quibus Vitas & res gestas Austriacorum in Belgio exposuit, addita quoque commentatione de Vetustate ac Nobilitate Familiæ Habsburgicæ. Virum Insignem appellavit *Bæclerus* in *Bibliographia*, & *Schurzleischius* † Virum gravem, & in rebus Austriis perquam versatum vocavit. Prodiit hoc opus *Antwerp.* anno. 1598. & conjunctim cum reliquis

* *Swertius* p. 649. † In *Not. ad Vitam Alberti III. Animosi*, *Sax. Ducis* p. 125.

quis operibus *Lovanii* ann. 1648. f. An ex Latzio pleraque hauserit, dispiciant alii, & ex tenebris in lucem afferant continuationem, secessionisque historiam adjectam, usque ad ann. 1575. quam in MSCTO superesse testatur Desselius.

Nec præteriri debent, quos commemorat *Hertzius in Biblioth. Germ.*

AUBERTUS MIRÆUS, qui commentarium de *Vita Alberti Pii, Austr. Archiducis* scripsit, ed. *Antwerp.* ann. 1622. 4.

OGERIUS, qui *Albertum & Isabel-* lam evulgavit, *Duaci* ann. 1600. in 8.

JO. BOCHIUS, SPQ. *Antwerp.* à secretis, qui *Historicam Narrationem professionis & Inaugurationis Alberti & Isabelle Austria Archiducum* emisit, *Antwerp.* ann. 1602. f. cum figuris æneis

LAURENTIUS BEYERLINCK, cujus extat *Laudatio Funebris Alberti, Austria Archiducis VII.* *Antwerp.* ann. 1621. f.

JO. JACOB. CHIFFLETIUS, cujus prostant *Lacrymæ prisco ritu fusæ in Exequiis Alberti Pii, Belgii Principis.* *Ibidem.* ann. 1621.

ARCHIDUCATUS AUSTRIACI & *Provinciarum annexarum* descriptionem dabunt fere sequentes:

MATTHÆUS MERIANUS in
Topographia Provinciarum Austriacarum,
cum *Descriptione* MARTINI ZEILLE-
RI, quæ prodiit *Francos.*

JO. CVSPINIANUS, cujus *Descri-
ptio Austria* quoque ad Chorographiam
pertinet, quæ cum Præfatione Casp. Bru-
schii excusa est *Francos.* ann. 1601. & in
magno merito habetur pretio. Cl. Schurz-
scheibius * Scriptorem gravem, Austriacis-
que Tabulariis usum appellavit.

JO. HEINRIC. HAGELGANS, cu-
jus *Kurtzverfaste Beschreibung der zu
Teutschland gehörigen Kayserlichen Erb-
länder*, lucem vidit Coburgi ann. 1642. 12.

VALENT. PREVENHVBER, cu-
jus celebratur Catalogus, darinnen neben
*kurzer Beschreibung über das Ertz Her-
zogthum Oesterreich ob der Ens*, desselben
*für-gesetzte geweste Lands-Hauptleuth, Ver-
walter, Vitzthum, Anwald und Lands brei-
ber* von anno 1204. biß auff gegenwär-
tige Zeit begriffen. *Vienne* an. 1652.

LAVRENTIVS de CHVRELICHZ,
qui *Narrationem Itineris in Stiriam, Carin-
thiam & Carniolam Leopoldi I.* edidit, *Vi-
enna* ann. 1681.

Sigillatim de AUGUSTA SEDE VIN-
DOBONENSI commentati sunt: WOLF-
GANG. LAZIVS, cujus prostat *Rerum Vi-
ennenſium Austr. Historia*, *Basil.* an. 1546.

* In *Vita Alb.* III. p. 113. G f. &

98 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

L. & Commentarius in antiquas Viennensis Urbis descriptiones, opera Hermetis Schallanzeri, Cæsarei Architecturæ Præfectorutus Vienna an. 1560. f.

M. HEINRICUS ABERMANNUS, qui Lazii tamen Historiam de Civitate Viennensi fere convertit in sermonem germanicum, & hinc inde tantum auxit, sumtibusque dictæ Civitatis edidit, *Vienna an. 1619.* Cui T. II. adjecta est

JO. MARTINI STELLÆ, LL. Doct. *Descriptio & munitio Urbis Vienna, Austria Urbis nobilissima, à Sultano Solymanno immenso cum exercitu obsessa.*

JO. B. de ROCOLES, Historicus, à multis scriptis notissimus, qui scripsit de Obsidione Viennensi duplici, prostatq; Libellus excusus *Lugduni Batav. an. 1684.* in 12. sub titulo: *Vienna deux fois assiegeé par les Turcs en 1529. & 1683. & heureusement delivréé, avec des reflexions historiques sur la Maison d' Autriche, & sur la puissance Ottomane.* Fatetur autem Auctor* se duplici usum relatione, quarum alteram perquam exactâ & curiosam vocat,

JO. PETR. à VOELKERN, S. R. Imper. Eques S. Cæs. Maj. Consil. *Aulico-Bellicus, Generalis Auditor, & Historiographus, cujus extat Vienna à Turcis obsessa,*

* *Vid. Nouvelles le la Republique des lettres T. I. p. 164.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 99

*à Christianis liberata, sive, Diarium Obsidionis Viennensis inde à 6. Maji ad 15. usque Septembr. deductum, edit. Braxellis ann. 1684. in 12. Quanti faciendum hoc sit opusculum ex eo patet, quod auctor ipse interfuit obsidioni, & peræque ipse diligenter pleraque annotavit.**

VIENNA AUSTRIÆ à Turcis *barbare oppugnata, gloriose à Christianis defensa, & victoriosè liberata, ann. 1683. die 12. Decembr. latine descripta per J. J. K. S. C. V. subjicitur Nicol. Isthuanffii Historiæ Hungariæ, ann. 1685. Colon. Agripp. in fol. recusæ.*

GEORGIUS EDERUS, JCT. & *Academia Viennens. Rector, cujus Catalogus Rectorum & Illustrum Virorum Archi-Gymnasii Viennensis præter elegantissimam temporum seriem summa quasi capita earum rerum continet, quæ celeberrimæ huic Academiae sub cujusque magistratu contigerunt memoria digna ab ann. 1237. ad ann. 1559. Vienna ann. 1549. in 4. & an. 1645. f. cum auctario Rectorum & aliorum Virorum ejusdem Academiae Illustrum, usque ad ann. 1644.*

II. De STIRIA PREVENHUBERUM scripsisse notat Zeillerus de *Circulis Imp. Tit. I. & Castrum Stiria* laudat.

LAVR. de CHVRELICHZ. laudavimus supra: at

G 2

III

* *Vid. Novellæ cit. T. I. p. 424.*

100 ACCESSIONES AD MANTISS.

III. De CARINTHIA publice prostant:

J. O. SALIVANI Libellus de *situ Carintiae* &c. Basil. 1557. in 8.

HIERON. MEGISERI *Annales Carintiae*, Lipsiae ann. 1608. in 8.

MICHAEL. HORNIGS *Beschreibung des Landes Kärnten*, pariter Lipsiae ann. 1608. in 8.

THEOPHRASTI PARACELSI Chronicon Carinthiae comparat in Operibus ipsius.

Fidem autem publicam meretur scriptum è Tabulariis erutum, cui titulus: *Landsbandvest des Löbl. Herzogthums Kärndten, darinnen Kayserl. Königl. und Landsfürstl. Freyheiten, Statuta, Landsgebräuche, und andere Satz und Ordnungen, auff sonderm Befehl einer Ehrsamten Löbl. Landschafft obwohlermeltes Ertzherzogthums Kärndten aus den alten Originalien fleißig abgeschriben, und ordentlich collationirt, folgend von neuem gedruckt* ann. 1606. f.

IV. De CARNIOLA.

JO. LUDOVICUS SCHOENLEBEN, qui, edita *Carniola Antiqua & Nova*, Labaci ann. 1681. f. inclaruit.

JO. WICHARDUS VALVASOR, qui Librum edidit eximium, *Ehre des Hertzogthums Crain*, inscriptum, Tomisque duobus comprehensum, pariter
tor

ter *Labaci* ann. 1689. in f. Meruit sane hoc opus communem eruditorum adprobationem, & cum sit vastissimum, simul locupletissimum est, lectoremque suum non facile fallit.

V. De TIROLENSI COMITATU:

WAREMUNDUS VOEGT, cujus extat *Tirolis Comitatus Regionumque finitimarum nova Tabula & Descriptio*, *Pra-gæ* ann. 1605.

TIROLENSIUM COMITUM I. *cones*, *Augustæ* ann. 1599.

DESCRIPTIO Germanica, quæ Comitatus hujus situm, fines, flumina, montes, valles, &c. complectitur. *Lipsiæ* ann. 1703. in 12.

Reliquorum Regnorum ac Provinciarum, quas Augusta Domus Austriaca jure hereditario possidet, Scriptores alibi & suo loco commemorabuntur.

SECT. II.

ARCHIEP. & ELECTORAT. *Moguntini* scriptores. *Ex antiquioribus*, *CONRADUS. ANNALES FULDENSES. Ex recentioribus. N. SERRARIUS. P. MERSSÆUS. G. HELWICHUS ÆG. PERIANDER. Jo. HUTTICHUS. APOGRAPHUM Monumentorum Moguntinensium.*

EX antiquioribus primo loco occurrit CONRADUS, incertæ sedis Episcopus, nisi fortassis sit *Colonienfis*, de quo in *Mantissa Scriptor. German.* * Illud hoc loco addimus, quod à Georgio Heurichio notis illustratum hoc Chronicon Moguntinum prodiit *Francof* ann. 1630 in 8.

ANNALES FULDENSES, qui extant apud *Freher. T. I. Rerum Germ.* sæpius res Moguntinas attingunt, ut monet *Vossius.* †

Ex recentioribus celebratur NIC. SERRARIUS Jesuita, quem Baronius non dubitavit appellare *Lucis jubar Ecclesie Germanicæ.* Scripsit, *Libros V. Rerum Moguntiacarum*, non sine compluribus tamen commentis, & ab initio usque ad Joh. Suichardum Archiepiscopum, cui inscripti sunt, perduxit. ** *Moguntia* ann. 1604. in 4. Rectè *Bæclerus* in *Bibliograph.* de illo pronuntiavit, eximium satis opus esse, sed commentis Jesuiticis quoque minime vacuum.

PETRUS MERSSÆUS CRATÆPOLIUS, *Minorita*, qui contexit *Catalo-*

* *Secl. XI. pag. 152.* † *De Hist. Lat. L. II. c. 4F.* ** *Vid. Zeitler. P. II. Histor. p. 137. Epist. 258. conf. Alegambe pag. 358.*

atalogum Electorum Ecclesiasticorum, Moguntin. Trevirens. & Coloniensium, & ad suam usque ætatem continuavit, edit. Colon. ann. 1580. in 8.

GEORG. HELWICHUS, Metropolitanæ Ecclesiæ Moguntinæ Vicarius * præter ea, quæ ad Serrarium annotavit, variis commentationibus Historiam Moguntinam illustravit, è quibus publici juris sunt: *De Nobilitate Ecclesiæ Moguntinæ*, Moguntia ann. 1614. 4. *Chronicon. Rerum Moguntiacarum*, Francof. A. 1630-8. *Narratio Historica de Diffidio Moguntinensi*, quod fuit inter duos Archiepiscopos, inter Dietherum Ijenburgium, & Adolphum Nassovium Comites de Archiepiscopulatu contendentes, ac de Urbis illius expugnatione, direptione, & devastatione lamentabili, ann. 1462. ipsa SS. Simonis & Jude Apostolorum Vigilia facta, aliisque, circa eandem in Moguntino Territorio eodem tempore gestis, Francof. ann. 1626. in 8. *Icones Electorum Moguntinorum*, Francof. ann. 1624. f.

Merentur de cetero huc etiam referri E-
JUSDEM *Antiquitates Laurishamenses*, sive, *Chronologia Perillustris*, Nobilis ac famosæ quondam monasterii S. Nazarii Laurishamensis in Strata Montana & Dioecesi Moguntina sitæ, Francof. ann. 1631. Quibus addatur

G 4

CHRON.

* V. Hallervord, in Bibl. Cur. pag. 414.

CHRON. LAURISHAMENSE, de quo
in *Mantissa script Germ.* & quæ FRE-
HERVS habet in *Originib. Palat. P. l. C. VI.*

ÆGIDIUS PERIANDER, B. u-
xellenfis, qui scripsit de *Nobilitate Mo-*
guntinae Diœ.eseos, ed. *Mogunt.* anno
1568. in 8.

JOH. HUTTICHIUS, qui *Colle-*
ctionem Antiquitatum in Urbe & Agro Mo-
guntino repertarum adornavit, *Mogunt.*
anno. 1520. f.

APOGRAPHUM MONUMEN-
TORUM MOGUNTINENSIIUM, si-
ve, *Præcipuorum Epitaphiorum Descriptio.*
Mogunt. anno. 1622. f.

SECT. III.

ARCHIEP. & ELECTOR. TREVIREN-
SIS scriptores; & quidem ex antiquio-
ribus, GESTA TREVIRORUM. BREVE
CHRONICON. E. recentioribus, GUIL.
KYRIANDER. CHRISTOPH. BROWERUS.
JACOB. MASSENIUS. HUB. THOMAS
LEODIUS. B. LATOMUS. JACOB. MEL-
BOEUS. NICOL. ZYLLESIIUS. P. MERS-
SÆUS.

EX antiquioribus præstant G E S T A
TREVIRORUM. Hæc jam olim,
cum

eum Paralipomenis, & sua continuatione, evulgare constituerat *Cassar Bruschi*, ut observavit *Vossius*; * tum vero *Goldastus*, † qui persuasissimus fuit, *Golscherum* fuisse dictum verum auctorem, S. Matthiæ apud Treviros Monachum, Frehero edendum dedit. Illustri Leibnitio aliquando Anonymus potius est, & cum nulla sententiæ suæ argumenta adduxerit *Goldastus*, noluit in Accessionibus Historicis titulum mutare; alibi tamen, & in *Prefat.* T. II. non amplius *Golscherum* esse auctorem dubitavit, & docuit, *Gesta Trevirorum*, à se edita, diversa esse ab *Historia Trevirorum*, quæ à Dacherio Spicilegii Tomo XII. evulgata est, & fortassis *Theodericum* auctorem habet, cujus *Historiam Trevirorum* citavit Trithemius in Chronico Hirsaugiensi. Primus Leibnitius scriptorem diu desideratum cum tribus Codicibus collatum luci donavit, cum ipso priores, Bruschi, Freherus, & Lambecius, spem de se factam haud impleverint, operam eo suam quoque conferente Cl. Migio, nunc Prof. Heidelbergensi celeberrimo, à cujus doctrina non minus alia haud contemnenda expectat Orbis literatus. De initiis libri hujus judicavit

* *De Histor. Lat. III. c. 7.* † *In Apolog. pro Heinr. IV. Dissert. auctoribus illis insertis præmissa p. 41. & p. 43.*

cavit Scriverius, qui unum ex illis Codicibus possedit, non esse illa saporis monachalis, stylo altius assurgente, & suspicatus est, fabulosa illa de remotissimis Trevirensium antiquitatibus sumta esse ex antiquiore quodam, ipsoque fortassis Licinio, nescio quo, Sophista, qui memoratur pag. 31. ubi tamen non Licinius, sed Galba Viator ad Licinium scripsisse dicitur. Illustris editor eum ad Sec. XI. ac XII. refert, & circa utriusque res præsertim inutilia habere monet, ut tamen quædam mutata vel interpolata è Codicum diversitate, simul observet. Ed. Lipsiæ ann. 1689. T. I. *Accession. Histor.* à G. G. Leibnitio editarum.

BREVE quidem, at non penitus negligendum, CHRONICON *Ecclesiæ Trevirensis*, editum est ab eodem Leibnitio T. I. *Access.* pag. 37. & *Vitodurani Chronico* appensum. in 4.

Ex recentioribus GUILIELMUS KYRIANDER, *Syndicus Trevirensis*, celebratur, qui *Annales Treviroyum* condidit, quos *Bæclerus in Bibliograph.* magno in pretio haberi, auctoremque illorum gravem & cordatum rerum ævi sui, neque nugarum, aliis Chronicariis usitatarum, sectatorem esse ait. *Schurzfleischius* *

tamen

* *Propos. Histor. §. 8. Diss. VI. Oper. Histor.*

tamen etiam non sine causa eum notavit, quod ultimas Urbis Trevirensis Origines ultra Romanorum tempora protulerit. Tradidit autem in his Annalibus non modo Urbis antiquitatem & originem à prima origine usque ad sua tempora, verum etiam causam Urbis, quæ ipsi cum Archiepiscopo de superioritate intercedebat, graviter tuendam suscepit, eamque ob causam primum Maximiliano II. Imperatori in Comitibus Ratisbonensibus ann. 1576. exhibuit. Editi autem sunt multis demum post annis Biponti ann. 1603. ut annotavit Thomas Jamesius in *Catal. Bibliotheca Bodlejana*, & post eum Thomas Hyde in eod. Laudat tamen Hertzius in *Biblioth. German.* aliam quoque editionem *Ibidem* ann. 1625. excusam, sub titulo: *Annales Augusta Trevirorum, sive Commentarii Historici, quibus Urbis in universo Orbe antiquissima Origo & status ab A. M. 966. usque ad hanc nostram ætatem ex Archivis exponitur.* Ex adverso autem non modo Elector Trevirensis Librum prohibuit, sed & ipsius jussu

CHRISTOPHORUS BROWERUS, * *Arnheimensis*, Jesuita doctissimus, & uti in omni antiquitate, ita rebus præcipue Germanicis versatissimus, rariora

* *Sweetius pag. 176. & Alegambe pag. 73.*

riora subsidia è tabulariis & bibliothecis nactus jura Archiepiscopi contra Civitatem ita strenue ac erudite asseruit, ut jam non amplius Kyriander tanti fieret apud omnes, quippe qui talibus subsidiis caruit, & civitati suæ nimium interdum tribuit. Mireris vero in Jesuita, quod in tradendis antiquioribus magna libertate ingenii usus non passus se fuerit abripi affectibus, idque mirari quondam solitum Illustrem Obrechtum memini. Eam sanè ob causam etiam factum est, ut, cum editio, vivente adhuc Auctore, qui anno. 1617. obiit, coepta, contineret aliqua, quæ non videbantur propalanda, supprimeretur, quodque impressum erat, carie ac vetustate consumeretur. Tanto majorem igitur gratiam debemus JACOBO MASENIO, qui medio superiore seculo floruit, & ipse quoque Jesuita fuit, quod non tantum *Libros XXII. Antiquitatum & Annalium Trevirensium* iterata editione publici juris fecit, verum etiam, pari licet neque ingenio, neque judicio, *Libris III.* auxit atque continuavit, *Leodii* anno. 1670. Editionis enim *Colon.* ann. 1626. excusæ id fatum fuit, ut tantum non omnia exemplaria computruisse constet. Ceterum meretur adhiberi hoc insigne scriptum non ad universam modo tractus Mosellanicæ, sed reliquam quoque

quoque historiam Germanicam, ad quam
sæpius digreditur.

HUB. THOM. LEODIUS,
Elect. Palatini Consilar. ac Secretar. qui
circa ann. 1556. vixit, & præter alia,
Bellum inter Trevirenses Archiepisco-
pum & Franciscum à Sickingen descripsit,
quod extat, * sub titulo: *De Francisci à
Sickingen Eq. rebus gestis, seu potius au-
sis, & calamitoso obitu, Historiola, ipso
tempore exarata, ab Hub. Thoma Leodio
&c.*

BARTHOLOMÆUS LATO-
MUS, *Arlunensis*; cujus extat actio me-
morabilis Francisci à Sickingen, Trevi-
rorum obsidio, tum exitus ejusdem. †

JACOBUS MELBOEUS, qui *Syl-
vam Academicam, seu de Antiquitate Ilr.
bis & Academiæ Trevirensis* commentatus
est. *Treviris* anno. 1658. in 8.

NICOL. ZYLLESIUS, qui *De-
fensionem Abbatie S. Maximini* scripsit,
cujus Libri Pars Tertia Syllogen Diplo-
matum exhibet singulorum Regum at-
que Imperatorum, à Pipino usque ad Ma-
ximilian I. *Celeberr. Hertius* insigne spe-
cimen vocavit collectionis Diplomaticæ
in

* *Apud Freher. T. III. Rer. Germ.
pag. 252. † Apud Schardium T.
II. Scr. Germ.*

110 ACCESSIONES AD MANTISS.
in Diff. de Diplomatis Germaniae Impp.
& Regum *

NICOL. HEESIUS, qui edidit *Ma-
nipulum Rerum memorabilium Claustrii Her-
menrodensis, Ordinis Cisterciensis in Archi-
dioecesi Trevirensi*, Colon. ann. 1641. f.

De PETRO MERSSÆO, ejusque
Catalogo Archiepisc. Trevirensium, dixi-
mus in *Scriptorib. Moguntinis*.

SECT. IV.

ARCHIEP. & ELECTORAT. CO-
LON. scriptores: & quidem ex *anti-
quioribus* GODEFRIDUS. RUOTGERUS
& alia quædam apud Leibnitium. AN-
ONYMUS SIGEBERGENS. LAMB. LEO-
DICENSIS. POETA ANONYMUS. LEVOL-
DUS à NORTHOV. CHRONICON COLON.
Ex *recentioribus* MATTH. AGRICIUS.
ÆG. GELENIUS. ERH. WEINHEIMUS.
STEPH. BROELMANNUS. P. MERSSÆUS.
In causa GEBHARDI EPISCOPI SCRIPTA.
LEONH. WAREMUNDUS. COMMENTA-
TIO BREVIS. MICH. ab ISSELT. AUB.
MIRÆUS. & RUP. TUITIENSIS ex *anti-
quioribus*.

Non immerito hic primo nominan-
dus loco videtur GODEFRIDUS,

* Pag. 2.

Mong

DE HISTORICIS PARTICULAR. III

Monachus ad S. Pantaleonem, intra muros Coloniae Agrippinae, nominatus jam & laudatus in *Mantissa Scriptor. German.* Etsi enim non tam Annales Colonienses, quam potius universalium rerum, quae per Germaniam contigerunt, condidit, tamen res Colonienses praecipue hinc inde annotavit. Laudavit eum eapropter *Aegidius Gelenius*, * & accuratissimum historiarum scriptorem nominari, observavit.

ROGERIVS sive RUOTGERVS, & ROTGERVS, *Abbas Cœnobii de Cruce S. Laufredi in Normannia Ord. Bened. Congregationis*, jussu Folcmari, in Archiepiscopatu successoris, *Vitã* scripsit *Brunonis, Coloniensis Archiepiscopi*, qui fuit Dux & frater Othonis Imperatoris, ut scribit *Sigebertus Gemblac.* cap. 13. & in *Chron.* ad ann. 1000 LIII. luculenter eam per-scriptam esse affirmat. † Extat ea pariter apud Surium T. V. D. XI. Octobr. E-nimvero *Sandius* in *Notis & animadvers. ad Vossium* ** observat, Abbatiam de Cruce S. Laufredi in Normannia Abbatiae S. Germani de Pratis datam & cœnitam fuisse, vel ante foundationem Cœnobii Cluni-

* *J. Vossius de Hist. Lat. L. II. c.*

44. ex eog. Hertzius. in Biblioth.

Germ. P. II. Lit. N. 3. † P. 85.

** *N. 22.*

Cluniacensis ; Rogerii autem inter Abbates de Cruce S. Laufredi nullam mentionem apud Sammarthanos fieri. Illustris *Lebnitius in Introd. in Collection. script. Histor. Brunsvic. inservient.* hanc Vitam Brunonis egregiam vocat, & magni utique Viri esse indicat ; tum observat, Vossio non obesse, quæ Sandius adversus eum adduxit, & apparere, neutrum eam legisse, alioquin statim animadversissent, Rotgerum, qui temporibus Ottonis M. & secundi jam floruit, & tum in dioecesi Coloniensi magnæ haud dubie dignationis, & scholarum fortassis magister fuit, Heinrici III. temporibus, id est, integro inde seculo Abbatem in Normannia non fuisse. Suriana editione auctior emendatioque est Leibnitiana, ex Codice egregio Bibliothecæ Augustæ Guelphbytanæ desumpta, & ad Manuscriptum illud, cum alias Surius subinde stylum mutaverit, fideliter expressa inter *Scriptores Rerum Brunsvic. Hanoveræ ann. 1607. in fol. ed. pag. 273.*

Vitæ huic ab eodem Ill. Leibnitio subjicitur TESTAMENTVM BRVNO-
NIS, ex eodem Codice MSCto Guelphbytano primum exhibitum, cum EPITAPHIO pag. 289. & TESTIMONIO de Domno Brunone, ex Vita Gerhardi Abbatis Broniensis, pag. 290.

Translatio

TRANSLATIO CORPORIS
 EVERGISLI, Episcopi quondam Colo-
 niensis, sed apud Tungros sepulti, quod
 Bruno Metropoli restituit, & PATRO-
 CLI Martyris, sub Aureliano passi, quem
 idem à fratre in Lugdunensem Galliam
 missus ab Ansgiso, Treassinæ Ecclesiæ
 Præsule, obtinuit, & Ecclesiæ Susatensium
 in Westphalia intulit. *Surius*, vel quem
 ille secutus est, *Librarius*, Vitæ ipsi Bru-
 nonis inseruit, sed cum non cohæreret
 in ceteris, neque in Codice Guelfebyrano
 intexta reperiretur, seorsim evulgata est
 ab eodem *Leibnitio* pag. 291.

Quin & ANONYMUS quidam,
Monachus Sigebergensis, jussu Regin-
 hardi, Cœnobii sui Abbatis, ut testatur
 ipse in præfatione ejusdem Archiepiscopi,
 ann. 1075. defuncti, Vitam *Libris* III.
 complexus est, qui extant apud *Surium*
 Tomo VI. d. 4. *Decembr. Baronius* qui-
 dem in *Annalib.* * Reginhardo ipsi tri-
 buit, sed recte illam sententiam perstrin-
 xit *Vossius*. †

LAMBERTVS LEODICENSIS,
 cujus meminerunt *Arnoldus Wion* in *Li-
 gno Vitæ*, & *Franc. Sweertius* in *Athenis
 Belgicis*, quondam Ord. Bened. monachus in
Cœnobio S. Laurentii Tuitiensi, Congregatio-
 nis

* Tom. XI. ad ann. 1006. † *De Hist.*
Lat. L. II. c. 46.

nis Cluniacens. scripsit *Vitam Heriberti*,
Archiep. Colon. qui terris excessit ann.
 1021. *Trithemius*, tum in *Viris Illustri-*
bus, tum in *Chron. Hirsaug.* refert eum
 ad ann. 1060. & auditorem fuisse ait,
 Adelmi Grammatici, Episcopi Brixien-
 sis, cui suffragari videtur *Vossius*, * & discedere
 ab *Arnoldo Wione*, *Sweertio*, & *Andrea*
Valerio, qui in *Bibliotheca Belgica* sub
Werimbald III. abbate eum vixisse me-
 morat, tametsi eum inter Scriptores ætatis
Frider. II. recensuit. Perstringit igitur
 nisi fallor acrius, quam par est, *Sandius* in
Not. & Animadversionibus his verbis: † Si
Vir doctissimus Trithemium potius, quam
Arnoldum Wionem secutus fuisset, non cer-
 te ita aberrasset, ut *Lambertum Leodicen-*
sem hoc loco statuisset, qui duobus seculis est
 antiquior. *Adelmannus* enim sive *Alaman-*
nus, Grammaticus Brixensem præsulatum
 suscepit ann. 1048. eratq; adhuc in viris
 ann. 1061. Potuisset etiam *Vossius* *Adel-*
manni ætatem discere ex *Jo. Frisii Bibl. Pa-*
trum, & *Bellarmini L. de script. Eccles.*
 nisi forte putavit, *Adelmu*, quem men-
 dose ita vocat, diversum esse ab *Adalmanno*.
 Recte vero notavit idem *Sandius*, falsissi-
 mum esse, quod *Lambertus* post *Ruper-*
tum Abbatem Tuitiensem, scripserit; scripsit
 enim

* *De Histor. Lat. L. II. c. 57.* † pag.

enim sanè ante ipsum, & potissimum miracula S. Heriberti, Vitamque illam post RUPERTVS expolivit, ut agnoscit ipse *Vossius*, * dum non tam auctorem Vitæ Heriberti, quam expolitorem fuisse pronuntiat. Quin & recte annotavit, falli eundem, quod Abbatem S. Laurentii appellavit, cum Tuitiense Cœnobium S. Heriberti fundatum sit ab eodem in honorem B. Virginis, erroremque esse monuit, quod hic *Lambertus Abbas S. Laurentii Leodicensis*, scriptor Vitæ S. Heriberti, confundatur cum *Ruperto Monacho S. Laurentii Leodicensis*, & post Abbate Tuitiensi, emendatore istius Vitæ, cuius ipse Rupertus hætenus a multis creditus fuerit auctor. Denique & illud recte observavit, non vixisse sub Werimbaldo III. Abbate, quod pro certo sumat, Lambertum monachum Tuitiensem fuisse; sed coætaneum extitisse Werimboldo, Abbati III. proptereaque non hujus loci esse, quia Werimboldus Sec. XI. floruit.

POETA INCERTUS TEUTONICVS, *Rhythmos de Annone Archiepisc. Colon.* ante quingentos circiter annos descriptos reliquit, quos primus ex veteri membrana evulgavit *Martinus Opitius*, & animadversionibus illustravit. *Dantiscæ ann. 1639. in 8.*

H 2

LE-

* *L. II. de Hist. Lat. c. 49.*

LEVOLDVS à NORTHOF, sive NORTHOV, Eques Marcanus, Canonicus Leodiensis, & Abbas secularis Visetensis, *Archiepiscoporum Colonienfium Catalogum* concinnavit, testatus, se eo, qui historiam decet, candore egisse, & omnia eo tenore, quo repererit, scripsisse, nihil addendo vel corrigendo, vel aliquid imminuendo. Succincta est hæc Narratio, à qua tamen in non paucis discrepat *Petrus Merfseus* Cratepolius, qui ante centum, & quod excurrit, annos *Catalogum Electorum Ecclesiasticorum*, & inter eos primo locus Colonienfium, & non tantum alia nomina Archiepiscoporum exhibet, sed & alios alicubi intexuit, ut docet Meibomius Junior in *Prefat. ad Let.* Sane autem *Bernbardus Mallinkrotius* * animadvertit, plurima sphalmata in historia Archiepiscoporum Colonienfium reperiri, & contra Merfseum de anno Inthronisationis Reinoldi Archiepiscopi disputat. Ceterum Meibomius quoque *Catalogum Episcoporum, Archiepiscoporum, & Electorum Colonienfium* subjecit, quem GROMBACHIUS S. J. in sua *Ursula Vindicata* † habet, non, ut ipse contra obtestatur, quod illum erroribus carere

* *De Arcbicanc. & Cancell. S. Imp. Rom.*

Germ. p. 74. 77. † T. I. L. I.

c. 47.

carere existimaverit, cum & traditionibus suspectis nitatur, & ipse fateatur, se verosimilia proponere, & talia, à quibus sibi liceat discedere, sed quod defectum interim melioris supplere possit.

CHRONICON COLO-
NIENSE, ad ann. 1496. conti-
nuatum, cujus auctor Anonymus, & re-
centioris, ut multis constat indicis atque
argumentis, ævi est. Laudavit illud &
commendavit *Gulielmus Kyriander*. *
Ægidius Gelenius † vero ita de illo judi-
cavit: *Auctor iste Chronici Coloniensis uti*
Anonymus est, ita recentioris ævi; præter-
ea damnatus passim, ideoque ei fides nulla
deberi videtur, nisi alterius auctoritate
sublevetur: Nec Angelus Werdenbagen
in Opere de Rebus publicis Hanseaticis lau-
dare potuit, utpote quod in eo collecta-
nea potius, quam Vera Historia, multis
fabulis & similibus permista contineantur.
†† Sane autē fabulas nullo negotio anim-
advertere licebit in Vitis Sanctorum & reli-
quiarum commemoratione; quanquam
& hinc inde quædam deprehenduntur,
quæ ad notitiam status publici Germanici
pertinent. Præcipue vero

MATTHÆUS AGRICIUS, qui græce

* *In Prefat. ad Annales Augustæ Trevir.*

p. 15. seq. † de Magnitud. Co-

lon. L. I. Synt. 12. †† Conf.

Zeillerus P. II. Histor. Sc. p. 40.

latineque eleganter doctus, Coloniae aliquamdiu docuit, & circa ann. 1570. claruit, *S. Heriberti Vitam* versibus elegiacis celebravit, ed. Colon. ann. 1572. in 8.

ÆGIDIUS GELENIUS ipse quoque *Sacrarium Agrippinae* struxit, seu, *de admiranda Sacra & civili magnitudine Coloniae Agrippinensis, Augusta Ubiorum Urbis, Libros IV.* condidit, qui primum lucem viderunt Colon. ann. 1645. in 4. Argumentum tamen & materiam non respondere titulo facile deprehendet lector, & varia hinc inde inserta gentilitia arma animadvertet.

ERHARDUS WEINHEIMIUS, qui in *Sacrario Coloniae Agrippinae* exhibuit designationem Ecclesiarum Colonienarium, & descriptionem templorum, ac reliquiarum, non raro tamen fabulosam, dedit. *Coloniae* ann. 1607. in 8.

STEPHANUS BROELMANNUS, cujus *Epideigma s. Specimen Historiae Civitatis Coloniae Agrippinae* maximam partem Antiquitates explicat. *Coloniae* ann. 1608.

PETRUS MERSSÆUS, ex antedictis notus jam est.

In causa GEBHARDI Archiepiscopi Colonienensis, qui mutatis sacris Romanis, ductaque uxore ad Protestantium religionem transiit, prodire scripta publica non una, & quidem, ut inscriptio habet *Litterarum publicarum, IPSIVS GEBHARDI*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 119

Archiep. Ausschreibē und gründlicher war-
barffter Bericht, warum er sich mit etli-
chen Soldaten zu Beschützung seiner Land,
Leuth und aigenen Persohn, auch folgend
in weithere Kriegsrüstung wider seine
Feind und widerwertbige zubeggeben genöt-
trängt, auch aus was christlichen, recht-
mässigen und notbwendigen Ursachen er die
Freylassung der Wahren, Christlichen reli-
gion, Augspurgisch. Confession, verstatet
und was Ihne in ehlichen Stand zubege-
ben bewegt, mit angeheffter Ausführung,
daß damit von Ihme, seiner widerwert-
igen ungegründeten angeben nach, wider die
Gülden Bull, Religion Friden, Churfürstl.
Brüderliche verein, Landeinigung, und
andere gethane Gelübt, nichts ungebühr-
lichs gehandelt, sondern dasjenige allein,
so er seines stands, Gewissens und ehren hal-
ben anzustellen schuldig, und gegen Gott
und der Welt verantworten können, vor-
genommen sey worden. Datum auff dem
Schloß und Statt Arnsberg den 10. Martii
anno. 1583. editumque in 4. anno. eod.
nebenst Beylagen N. I. biß N. XXXII.

JO. CASIMIRI, Comit̃is Palat.
Rheni Ausschreiben, warum er sich in
Kriegs Expedition, zu Rettung deß wider
den Land und Religion Friden bedrangten
Ertzbischoff Gebharden &c. &c. nothträng-
lich und durch ordentliche Vocation bege-
ben.

*ben. Sampt angehengtem Abdruck des
Passauischen Vertrags Sc. anno. 1584.
mit Beylagen N.I. usque XXIIIX.*

*LEONHARDUS WAREMUN-
DVS, scriptor personatus, qui Admoni-
tionem edidit in Anathematismum, qui
Gregor XIII. Pontifex Gebhardum
Truchsesium Archiepisc. Colon. damna-
vit, Lagd. Batav. anno. 1583.*

*COMMENTATIO BREVIS de
causa Gebhardi, Archiep. Colon. contra
causam Pontificis Rom. &c. Colon. ann.
1588. 4.*

*MICHAEL ab ISSELT, * s. Doc-
comiensis, ut Hallervordius in Bibl. Cur.
s. Amersfortius, ut Königius in Bibl. qui
Libros IV. de Bello Coloniensi conscripsit,
non minus elegantes, quam perraros,
quibus continetur rerum tota diocesi
Coloniensi gestarum vera & succincta
narratio, ab electione inde Gebhardi
Truchsesii usque ad Ernestum Bavariae
Ducem, ejusdem successorem, cum prae-
fixa ARNOLDI MESHOVII, quem
Königius in Biblioth. Andream appellat,
ejusque Historiae Anabaptisticae L. VII,
laudat, Historia Defectionis & Schismatis
Hermanni Comitis de Weda, & subjuncta
Rerum per totam Dioecesin & in ipsa
Dioe.*

** Sweet. Athen. Belg. pag. 568. & Va-
ler. Andreas pag. 674.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 121

Diaecesis Colon. ab ann. 1584. gestarum perbrevis relatio, Coloniae ann. 1620. in 8. & antehac anno. 1584. in 8. Meretur de ipso præter alia adnotari Cl. Schurzfleischii elogium, † dum scriptorem, etsi Pontificium, ingenuum tamen appellavit: ipsique Stradae lectum affirmavit.

Nec prætereunda, etsi commentis non vacat, AUBERTI MIRÆI *Disquisitio de SS. Virginibus Colonienfibus, Antverpie ann. 1608. in 4. Tum ex antiquioribus addi debet*

RUPERTI TUITIENSIS, *Abbatis Cœnobii juxta Coloniam Agrippinam, Liber de Incendio Tuitiensi, in quo corpus dominicum à flamma circumfusa intactum remansisse memoratur, Colon. ann. 1572. & ann. 1602. quo opera ejus omnia prodierunt.*

SECT. V.

ARCHIEPISCOPATUS SALISBURGENSIS Scriptores: *Et quidem ex antiquioribus.* ANONYMUS S. Eberhardi discipulus. ANONYMUS CHRONICORUM SALISBURG. MARC. SEELZNAGEL. AUCTOR. S. TYEMONIS. JO. DOM. HESS. WIGUL. HUNDIUS. JO. BAPT. MAYERUS. JOSEPH. MEZGERUS.

H 5

Primus

† *Epist. de Motib Belg. in not. p. 55.*

Primus antiquissimusque Scriptor, qui qui extat, est ANONYMUS discipulus S. EBERHARDI, quem *Vossius* S. EBERHARDUM Hartvici, Salisburgensis Episcopi discipulum nominavit. Effulsit is imperante Conrado II. & *Vitas* atque *miracula* Episcoporum Salisburgensium S. *Ruperti*, ex progenie Regum Francorum, *Apostoli Bavarie*, tum S. *Virgilii*, *Apostoli Karinthiae*, S. *Eberhardi Norici Biburgensis Abbatis*, S. *Hartwici* & S. *Gebehardi Suevi*, *Legati Apostolicæ sedis*. Primus edidit *H. Canisius* è manuscripto Codice & notis illustravit T. II. *Antiq. Lect.* pag. 247. seqq. *Ingolstadt*. ann. 1602. in 4. Vitæ Hartwici meminit sigillatim *Baronius*, † & Vitam Viri Sancti ab æque sancto discipulo scriptam ait. Sed *Baronium* æque ac *Vossium* falli animadvertit *Sandius*, dum Vitam Hartwici Eberhardo, Hartwici discipulo, tribuunt, cum nec S. Eberhardus, nec Hartwici discipulus, sed Anonymus, S. Eberhardi discipulus, duobus fere seculis S. Hartwico junior, auctor ejus sit; id quod non solum ex disertis Canisii verbis intelligi, sed & ex ipsis *Vitis* S. *Ruperti*, *Virgilii* &c. quas T. II. repræsentat, & plenius T. VI. liquere

† *L. XI. Annal. ad ann. 1023. conf.*

Voss. de Hist. Lat. L. II. c. 43.

& *Sandius in Not. p. 83.*

liquere monet, auctorem eas scripsisse circa ann. 1186. Imo ne quidem S. Eberhardus discipulus fuit S. Hartvici, ceu eo longe recentior, ut vel ex ipso *Vossio* * conficitur, qui inferius rectius omnino de auctore harum Vitarum commentatus fuit.

Alius AUCTOR ANONYMUS CHRONICORUM SALISBURGENSIUM † apud eundem *H. Canisium* T. VI. *Antiq. Lektion.* ex Bibliotheca Alberti Hungeri, Friderici III. Imperatoris vixit. Orsus is est ab ann. C. 580. ac desuit in A. 1475. nec contemnenda hinc inde continavit. *Annales Salisburgenses* allegat *Stephanus Vinandus Pigbuis* in *Herc. Prodic.*

MARCUS SEELZNAGELIUS, cuius *Vera Salisburgensis ditionis & Jurisdictionis Descriptio* extat eod. T. VI. *Canisii*.

AUCTOR PASSION. S. TYEMONIS, seu THEMONIS, Archiep. Salisburgensis, qui in terram sanctam profectus, in itinere captus, & cum sociis à Saracenis interfectus est, exhibetur à *Canisio* T. IV. *Antiq. Lektion.*

JO. DOMINICUS HESS, qui construxit *Catalogum Antistitum & Archiepiscopo-*

* *L. cit. c. 53.* † *Vid. Vossius de Histor. Lat. L. III. c. 6. & Sandius in not. p. 215.*

episcoporum omnium, qui Ecclesiæ Metro-
politanae Salisburgensi à D. Ruperto, to-
tius Bavariae Apostolo, ordinaria succes-
sione præfuerunt. *Ingolstadt. ann. 1586.*
in 4.

Princeps auctor sane censeri debet
WIGULEUS HUNDIUS *de Sulzenmos,*
JCT. ac supremi Bojorum senatus Monachii
Præses, cujus insigne opus non Historiam
modo Salisburgensem illustrat, sed & mul-
tas Antiquitates Germanicas accuratè soli-
deque eruit. Habemus ejus Tomos du-
os, quorum priore, præter primordia Chri-
stianæ Religionis per Bojoariā & loca quæ-
dam vicina, Catalogus & ordinaria succes-
sio Archiepiscoporum Salisburgensium, &
Episcoporum Frisingensium, Ratisbonen-
sium, Pataviensium, ac Brixien-
sium, singulari fide atque diligentia exhibetur;
Quibus accesserunt quoque præter Diplo-
mata Summorum Principum, Impp. Re-
gum &c. Historiæ insuper Continuatio-
nem, Notæ CHR STOPH. GEWOL-
DI, Sereniss. Boj. Duc, à consiliis: alte-
ro continentur Foundationes & erectiones
Monasteriorum & Ecclesiarum Collegia-
tarum per Bojoariam & loca quædam vi-
cina, cum Diplomatis summorum PP.
Impp. Regum, cum notis Ejusdem Ge-
woldi. Prodiit uterque *Monachii ann.*
1620. in fol.

JO. BAPT. MAYERVS, cujus *Chronicon Salisburgense* germanico sermone conscriptum prostat.

Recentissimus scriptor est JOSEPHVS MEZGERVS, cujus extat *Historia Salisburgensis*, quæ Vitas Episcoporum & Archiepiscoporum Salisburgensium ab ann. 582. usque ad ann. 1687. recenset. *Salisburgi* ann. 1692. f.

SECT. VI.

ARCHIEPISC. VESONTINI Scriptor.
JO. JAC. CHIFFLETIUS.

CUM ARCHIEPISC. VESONTINUS juris adhuc Germanici sit, & Archiepiscopus proximum à Salisburgensi locum obtineat in Comitibus, commendari hoc loco meretur JO. JACOB. CHIFFLETIVS, *Vesontinus*, qui *Bisentionis* sive *Vesentionis Civitatis Antiquitates & Archiepiscopos* descripsit, plurimisque, nec vulgaribus, sacræ & profanæ Historiæ monumentis illustravit, *Lugd* ann. 1618, in 4.

SECT. VII.

ORD. TEUTONICI scriptores: MARC. MURINUS. PETR. DUISBURGENSIS. JO. CASP. VENATOR. SCHURZFLEISCH II.

Sequi-

Sequitur Archiepiscopos, & præcedit omnes Episcopos, ORDINIS TEUTONICI MAGISTER, qui Mergentheimii in Franconia sedem habet. Ordinis autem & Magistrorum ejusdem scriptores sunt sequentes:

MARCUS MURINUS, qui *Chronicon Ordinis Teutonici Magistrorum* condidit, & lingua Polonica conscripsit. *Cracovia* ann. 1606. in 4.

PETRUS DUISBURGENSIS, qui *Chronicon Borussiae* edidit, in eoque Ordinis hujus originem & res ab ejusdem Magistris ab ann. 1226. usque ad ann. 1326. in Prussia gestas exposuit. *Francof.* ann. 1679. in 4. Opus egregium est, & à Christoph. Hartknochio animadversionibus illustratum, quas laudat *Schurzfleischius in Diss. de Ordine Ensfiferorum.* †

JO. CASPAR VENATOR, cujus habemus *Historischen Bericht vom Teutschen Orden.* *Norimbergæ* ann. 1680. in 4.

CONRADUS SAM. SCHURZFLEISCHIIUS, & post eum **HENRICUS LEONHARDUS**, frater Germanus, *Ordinem Ensfiferorum* in Livonia, ab Ordine Teutonico quondam dependentem, descripserunt, ita quidem, ut ille jam ann. 1685. *Vitebergæ* brevi dissertatione selectiora

† *Pag. 5. 5. 5.*

etiora Historiæ capita annotaverit, hic autem idem argumentum pleniore commutatione absolverit, *Vitebergæ* ann. 1701. in 4.

SECT. VIII.

EPISCOP. BAMBERG. script. Jo. EPISCOPUS. MARTINUS HOFFMANNUS.

A GOLDMAYER. Jo. CYGNEUS. Jo. ARMBRUSTERUS. JAC. GRETSERUS.

JO. EPISCOPUS, cujus habemus *Chronicon Bambergense*, lingua germanica conscriptum, editumque ann. 1571. in 8.

MARTINUS HOFFMANNUS, à quo *Urbs Bambergæ & Abbates Montis Monachorum prope Bambergam*, versu elegiaco conscripta, editaque est *Norimbergæ* ann. 1595. in 4.

ANDREAS GOLDMAYER, cujus extat *historische, Astronomische, und Astrologische Beschreibung der Bischöflichen Statt Bamberg*. *Norimbergæ* an. 1644. in 4.

JO. CYGNEUS, qui *Annalium Bambergenſium Prodromum* reliquit, edit. *Moguntia* ann. 1603. in 8.

JO. ARMBRUSTERUS, qui de *XIV. Divis in Diœcesi Bambergenſi* commentatus est, *Francos.* ann. 1654. in 8.

JACOBUS GRETSERUS, Jesuita, qui *Divos Bambergenses, S. Heinricum Imperat. S. Kunigundim, S. Episcopum Ottonem*, evulgavit cum notis. *Au-*

gusta Vindel. ann. 1612. in 4. Sed de *Vita Heinrichi*, à posteriore quodam scripta, judicavit Illustris *Leibnitius*, † ei magnopere fidi non posse, eaque propter à se eam tantum datam, quam scripsit ADELBOLDUS, *Ultrajectinus Episcopus*, ipsius Augusti familiaris, quamvis non nisi imperfecta habeatur, eruta à *Tengnagelio* ex Codice Bibliothecæ Cæsareæ & *Gretsero* missa, cum alibi aliud exemplum hætenus repertum non sit. NONNOSIUS autem *Gretseri*, utriusque *Heinrichi* ac *Kunigundis Vitæ* auctor post centum demum & triginta annos *Vitam* illam condidisse videtur, & *Cl. Schurzfleischius*, * cum non omnia satis expendisse ac selegisse, neque, ut par erat, ad iudicium revocasse, graviter pronuntiat.

SECT. IX.

EPISC. WURTZBURG scriptores : ALB. COMES ab HOHENBERG. JO. TRITHEMIUS. NIC. SERRARIUS. JO. REINHARDUS. PETR. LORICHIVS. CONR. DINERUS.

ALBERTUS COMES ab HOHENBERG, primum *Herbipolensis*, deinde

† *Introd. in Histor. Brunsvic. N. xxx.*

* *Diff. de Innoc. Kunigundis S. 20. 23.*

deinde Frisingensis Episcopus, edidit
Vitas SS. Kiliani, Colomanni, & Tornani,
& Frisingæ in Bavaria decessit ann. 1359.
ut testatur *Vossius*. *

JO. TRITHEMIUS, *Chronicon*
Monasterii D. Jacobi Würzburgi, in Subur-
bio Herbipolensi, concinnavit, quod in
Operibus ejus exhibetur, Moguntia ann.
1604. f. †

NICOL. SERRARIUS, qui de
Vita & Gestis S. Kiliani, Francorum A-
postoli, scripsit, Moguntia ann. 1598. f.

JO. REINHARDUS, cujus lau-
datur *Württembergische Chronica*, apud
Herzium in Biblioth. Germ.

LAURENTIUS FRIESE, Consi-
liarius Würtzburgicus, cujus apud eun-
dem commendatur, *Historia und Ge-*
schlechte der Bischöffe zu Würtzburg.

PETRUS LORICHIUS, qui de
Cade Melchioris Zobelii, Episcopi Her-
bipol. qui Grumbachii, Franconia E-
quitis, insidiis periit, Narrationem Histo-
ricam reliquit, apud Simon. Schardium T.
III. Rerum German.

CONRADUS DINNERUS, JC.
qui *Catalogum & Descriptionem Abbatum*
I Monast.

* L. III. c. I de Hist. Lat.

† Vid. Hallervord. in Spicileg. de
Hist. Lat. p. 116.

Monasterii D. Felicitatis, Münster-Schwartzach Ord. D. Benedicti. in hac Dioecesi fitti, consignavit, Würceburgi ann. 1590. in 8.

SECT. X.

EPISC. WORMATIENS. scriptores. G.
HELWICHIVS. ANONYMVS.

EPISCOPATUS WORMATIENSIS
Historiam illustravit GEORG. HEL-
WICHIVS, * idem, qui *Chronicon*
Moguntiacum condidit, cujus extant *An-*
nales Wormatienses, *Mogunt.* ann. 1615.
in 4.

ANONYMVS, † qui *Vitam Bur-*
chardi, Wormatiensis Episcopi, cui æqualis
fuit, scripsit, ut præfatio opusculi abunde
declarat, id est, circa ann. 1026. vel
1025. quo Burchardus decessit, vixit.
Præmittitur libellus iste *Collectioni Decre-*
torum Burchardi, non quidem in editio-
ne *Parisiensi* ann. 1550. sed *Coloniensi*,
quæ decennio post lucem vidit.

SECT.

* *Hertzius Biblioth. Germ. P. II.*
Lit. M.

† *Voss. de Histor. Lat. L. III. c. 6.*
& Sandius in Not, p. 303.

SECT. XI.

EPISC. SPIRENSIS scriptores. G. ERSEN
GREIN. C. LEHMANNUS.

EPISCOPATUS SPIRENSIS scri-
ptores duo sunt præcipue :

GUILIELMUS EYSENGREIN de
Nemeto Spirensis, Ingolstadii an.
1565. clarus, cujus Chronicon Spirense,
*oder Historische Beschreibung aller Bischöf-
fe von anfang, deren Stamnabmen, Le-
ben und Regierung*, prodiit Dillingæ ann.
1564. in 8. auctum vero ac locupletatum
per PHILIPPUM SIMONEM, Friburgi
ann. 1610.

Vix autem in comparationem ve-
nire debet cum incomparabili opere,
quod CHRISTOPHORUS LEHMAN-
NUS conscripsit, de quo in *Mantissa
Rer. German.* * quanti faciendus sit, satis
pro instituto diximus.

SECT. XII.

EPISC. AYSTETENS. scriptores. RE-
GINALDUS & PHILIPPUS EPICOP.
JAC. GRETSERUS.

EPISCOPATUS AYSTETTEN-
SIS scriptores memorantur :

REGINALDUS, *Episcopus Eystetten-
sis*, Vir latine, græce, & hebraice
doctus, qui Ottonis I. & II. ætate claruit,

* *Seß. III. p. 23. 24.*

132 ACCESSIONES AD MANTISS.

& *Vitas Episcoporum*, VVilibaldi, Nicolai, Blasii & Unnibaldi consignavit. Et fortassis, ut existimat *Vossius* * hujus ipsius est illa *Wilibaldi Vita* quam exhibuit *Canisius* T. IV. *Antiquar. Lect.* Saltem Aistattensis alicujus vel episcopi, vel monachi est, uti ex eo colligitur, quod S. *Wilibaldum* vocat *Patronum nostrum*; tum vero ex aliis quoque sua hausisse arguunt illa verba: *Prout DEUS & Dominus omnium contulit legenda in secula pauca construximus.*

PHILIPPUS † *Eistettenensis* Episcopus, *Nobilis Alsatus à Rodsamshausen*, ut vocatur, antehac *Abbas Parisiensis*, scripsit *Vitam S. Walburgis, Abbatissæ Heidenheimensis*, quam evulgavit *Canisius* T. IV. *Antiquar. Lect.* Excerptit autem hunc Libellum suum ex VVOLFHARDO, Monacho Cœnobii Hasenrietani, qui Arnulfi Imp. ætate vixit, & *Libros* IV. de *Vita Walpurgis* conscripsit, quorum pleraque T. VII. apud *Surium*, sed stylo mutato, multis etiam præteritis, absque auctoris nomine, leguntur, & apud *Canisium* l. c. bona quoque pars fideque bona, ut censet *Vossius*, addito quoque nomine scriptoris ex Codice Mona-

* *De Histor. Lat. L. II. cap. 40.*

† *Voss. de Hist. L. II. c. 64. & L. III. c. 4. conf. Sandius in Not. p. 396.*

Monasterii Rebdorfenſis repræſentatur, quanquam inutile, hoc eſt, duo duntaxat libri, vel potius, pene duo, exhibentur, cum tamē Wolfhardus quatuor concinnarit, uti ex antiquis membranis conſtat.

J A C O B. GRETSERUS, cujus celebratur *Philippus, Eccleſiæ Aſtattenſis Episcopus XXXIX. De Ejusdem Eccleſiæ Divis Tutelaribus, S. Richardo, S. Wilibaldo, S. Wunibaldo, S. Walpurga*, una cum duobus obſervationum Libris & Catalogo Hiſtorico omnium Episcoporum Aſtatenſium. *Ingolſtadii ann. 1617. in 4.*

SECT. XIII.

EPISCOP. ARGENTOR. URBISQ.

Scriptores, una cum Alſaticis. PETRUS ARGENTORATENS. ALB. ARGENT. ANONYMUS. FR. CLOSNERUS. JAC. KOENIGSHOVEN. SEB. BRANT. JAC. VVIMPHELINGUS. FRANC. GUILLIMANNUS. JOD. COCCIUS. M. BERNEGGERUS. CONR. DASYPODIUS. N. FRISCHLINUS. G. XYLANDER. OS. SCHADÆUS. B. HERZOG. U. OBRECTUS. JO. JAC. CHIFFLETIUS. HIERON. GEBULERUS. ROESSLINUS.

PETRUS ARGENTORATENSIS, Germanus, Carmelita, qui ubere *historia de Bello Argentinenſi, ſub Episcopo Gualtero*, nomen ſibi peperit, * & circa ann. 1270. claruit.

ALBERTUS ARGENTINENSIS, Carolo IV. Imper. æqualis, ut in *Mantiffa* † annotavimus, præter Chronicon, in quo res Argentoratenses ſubinde quoque attingit, *Vitam Bertboldi à Buchecke, Episcopi Argentinenſis & Spirenſis*, ab ann. 1328. usque ann. 1353. perſcripſit.

ANONYMUS, qui *Chronicon Colmarienſe* ab ann. 1211. ad 1300. ſcripſit, in eoque res Alſaticas & Argentoratenses non ſpernenda diligentia conſignavit, ut in *Mantiffa* †† adnotavimus.

FREDERICUS CLOSNERUS, ** *Reſ Argentinenſes* à Rudolpho Habsburgenſi exorſus, perduxit usque ad annum cccLXII. quo Seculo XIV. & Ludovici Bavari ætate, potiffimum claruit.

JACOBUS VON KONIGSHOVEN, cujus in pretio habetur *Chronicon Alſatie, Urbis que Argentoratensis, germanicum*, ab Orbe inde condito usque ad ann. 1396. quod Viro ſummo & de Historia

* *Voff. de Hiſtor. Lat. L. II. c. 60. †*
*Se&. XII. p. 165. ** V. Voff. de*
Hiſt. Lat. L. III. c. 1. †† Se&. XI. pag. 156.

storia Germanica immortaliter merito, Jo. Schiltero debemus, qui idem quoq; eruditis animadversionibus illustravit. *Argentor.* a. 1698. 4. Eundem esse JACOB. KONGELSHOVIUM, quem *Vossius* * ab origine Urbis Argentoratensis orsum, progressumque non modo usque ad initium seculi à N. C. decimi quarti, sed usque ad exitum ejus, h. e. ann. cdo cccc. contexuisse resq; Argentoratenses consignasse scribit, judicat *Hallervordius*, † & Chronicon suum ad annum 1456. ex variis auctoribus compilasse dicit.

SEBASTIANUS BRANT, sive, TITIO, *Argentinenfis*, præter alia *Chronicon Alsatia Breve* contexuit, quod post *Vossium* †† laudavit *Bæclerus* in *Bibliographia*. Claruit ætate Maximiliani I. Imperat. cujus Captivitatem quoque descripsit, Orator poëta, utriusque Juris doctor, Cæsaris, Consiliarius, & Argentinenfis Urbis Archicancellarius, ut de eo refert *Paulus Langius*. **

JACOBUS VVIMPHELINGUS, * *

I 4

Sletsta-

* *De Histor. Lat. L. III. c. 4.* † *In Spicileg. p. 99.* †† *De Hist. Lat. L. III. c. 10.* ** *In Chron. Citizenfi pag. 886.* * * *Vid. Voss. de Histor. Lat. L. III. c. 10. & Hallervord. in Spicileg. p. 101.*

Sletstadiensis, Ecclesiæ Spirensis Presbyter, qui circa annum 1494., imperante Maximiliano floruit, & præter alia edidit Catalogum Episcoporum Argentoratensium, orsus ab Amando, ad Guilielmum III. sub quo vixit, progressus, *Argentorati* ap. Joh. Grieninger ann. 1508. & postea cum supplementis Jo. Michaelis Moscheroschii ann. 1651. & 1660. in 4. Plurima ipsum eximia adferre, testatur Bæclerus in *Bibliograph.*

• FRANCISCUS GVILLIMANNVS, cujus extat *de Episcopis Argentoratensibus Liber commentarius*, perrarus, ed. Friburgi ann. 1608. in 4.

JODOCVS COCCIUS, soc. Jesu, de quo sententiam diximus in *Mantissa de Rer. Germ. scriptorib.* † Addimus hic elogium Schurzleischii, †† quando in Alsatia & Alemannia antiquitatibus præclare versatum judicavit, & in anno editionis Molsheimensis ann. 1623. in 4. evulgatæ typographi mendum corrigimus, qui ann. 1620. intrusit. Memorantur enim in illo opere non pauca de utriusque Alsatia finitimisque rebus ad sacram civilemque notitiam pertinentia. Catalogus Bibliothecæ Bodleianæ à Thoma Hyde editus *Notas & Epitomen Chronographicam ad Dagobertum a. 1623. Molsheimii* edita laudat.

† *Seß. IV. p. 61.* †† *Diff. de Rebus Badens. §. 2. pag. 6. in Not.*

MATTHIAS BERNEGGERVS, qui *Rem publicam Argentoratensem* delineavit, & JO. CASPAR, filius, qui paulo fufius expofuit, & non fpernenda fupplementa adjecit. *Argentor.* ann. 1668. in 4. apud Sim. Pauli.

Nec fortaffis negligendi funt: CONRADVS DASYPODIVS, cujus habemus *Descriptionem Horologii Aftronomici Argentinae in summo Templo erecti*, *Argentorati* ann. 1580. in 4.

NICODEM. FRISCHLINVS, Prof. *Tubing* cujus *Carmen de Horologia Aftronomico Argentor.* ann. 1575. in 4. prodit.

GVILIELMVS XYLANDER, cujus *Schediasma in Horologium Argentoratense* celebratur.

OSIAS SCHADÆVS, ille *Sleida-*ni continuator, cujus *Descriptio Basilicae Argentoratensis* laudatur à *Zeilero* in *Itinerar. Germ.* in voce *Strasburg.*

BERN. HERTZOG, qui *Chronicon Alsatiae* condidit, non magna quidem arte, uti judicavit *Bœclerus* in *Bibliograph.* fed tamen diligenter confcriptum, lingua germanica. *Argentor.* ann. 1592. in f.

VLRIC. OBRECHTVS, Vir incomparabilis, *Historiae*que omnis, praecipue vero Germanicae peritiffimus, cujus prodit *Prodromus Rer. Alsaticarum*,

Argentor. ann. 1681. in quo multa singularia ad illustrandum Alsatiae statum & res Argentoratenses adnotavit.

JO. JAC. CHIFFLETIVS, cujus prostat *Alsatia, vindicata*, excusa *Antverpia* ann. 1650. Id autem in hoc opere egit, ut jus proprietatis & protectionis, quod vocant, Regi Catholico vindicaret.

HIERON. GEBVILERVS, cujus celebratur *Panegyris Carolina*, cum notis, in quibus Alsatia & Argentoratum varia commentatione illustrantur, *Argentor.* ann. 1641. in 3.

HELISÆVS ROESSLINVS evulgavit *des Elsaß und gegen Lotharingen gränzenden Wasganischen Gebürgs Gelegenheit und commoditäten in Vißualien und Mineralien.* *Argentor.* ann. 1593. in 8.

SECT. XIV.

EPISCOPATUS CONSTANTIENSIS

scriptores: JAC. MANLIUS. GAB. BUCELINUS.

EPISCOPATUS CONSTANTIENSIS historiam illustrare possunt,

JACOBUS MANLIUS * Brigantinus, doctor, qui nomen sibi peperit Chronico Episcopatus hujus, quod Brigantiae ann. 1519. absolutum, vel potius incho-

* *Vossius de Hist. Lat. L. III. c. XI.*

choatum, sed postea veteri simplicitati relictum, auctumque ab alio Viro bono, adjectis de novo Illustrissimorum & Illustrium Episcoporum familiis, ut haberi ex literis potuerunt, ab ann. C. LXIIX. circiter usque ad ann. MDCVII. ita ut primo capite de Episcopatu & Civitate Vindonensi ac Constantiensi agatur; secundo, Duæ Bullæ duorum Imperatorum Friderici I. Barbarossæ & Caroli IV. de Limitibus Episcopatus exhibeantur; tertio vero Episcopi omnes ordine ab initio usque ad ann. 1607. recenseantur. Subjicitur præterea Appendice I. Catalogus Decanatum & Parochiarum omnium; Append. II. religiosæ Episcopatus domus; Append. III. Principum, Comitum & Baronum, qui in Episcopatus ambitu continentur, & in Spiritualibus Episcopum dominum tum olim, cum adhuc familiæ supererant (extinctæ enim multæ sunt) agnoverunt, tum quotquot supersunt adhuc hodie agnoscunt, brevis commemoratio, cum totius episcopatus in longum & latum dimensione, unde constat nullum in Germania Episcopatum esse ampliorem; Append. IV. Enumeratio Sanctorum, qui in Episcopatu in pretio habentur, & vel in eo vixerunt, vel post mortem illati coluntur. Habetur inter scriptores VI. Rerum Germ. Pistorii, *Francof.* ann. 1607.f.

GABRIEL BUCELINUS, Monachus Benedictinus Weingartiensis, quem Schurtzfleischius † doctū & diligentē patriæ historicum nominavit, ita tamen, ut alibi etiam quosdam errores ejus notaverit, ** A candore eum laudavit idem alibi, sed simul etiam perstrinxit, quod præter meritum Principes Saxonicos aliquando sigillayerit, †† Extat Constantia, Urbis longe antiquissima ac nobilissima, cum provincia adjacente, & Episcopatu ejusdem nominis, Germania & Europa omnium longe amplissimo, Descriptio Topo-Chrono-Stemmato-graphica. Francof. ad. Moen. ann. 1667. in 4.

SECT. XV.

EPISCOP. AUGUSTANI RERUMQ.

AUGUST. scriptores: GEBHARDUS Episc.

BERNO. UDESCALEUS. CATALOGUS Episcoporum Augustanorum. ANONYMUS.

SIGISM.

† Diff. de Rebus Badens. §. 7. p. 22. in

not. ** Diff. cit. §. 16. p. 39. in

not. De Vita Alb. Animosi pag. 107.

De Heinrico Leone p. 9. §. 5. in not.

De Vitricis Eccles. p. 18. §. 9. in

not. De Herfordia §. 6. p. 5. †† In

Diff. de eo, quod interest abdicationis

Principum. §. 1. in not.

SIGISM. GOSSENPROT. M. VELSERUS.
W. HARTMANNUS. B. HARTFELDER.
CAR. STENGELIUS. LANGMANTEL. A.
NONYMUS. ÆGID. TSCHUDUS.

EPISCOPATUM AUSTANUM Ur-
bemque AUGUSTAM scriptores
non contemnendi illustrarunt, & qui-
dem è Veteribus.

GEBHARDUS, * *Episcopus Au-
gustanus*, qui ann. 1006. sedere coepit, &
novennio præfuit, & *Vitam S. Udalrici*,
quæ ab æquali ejus scripta erat rustice
atque ineleganter, nitidius politiusque
expressit, uti & à Bernone Augiensi pau-
lo post factum. Vixit autem æqualis
ille ANONYMUS Ottonis I. & II. tem-
poribus, & conversatus fuit cum S. U-
dalrico, qui episcopus factus est ann. 924.
obiitq; 973. Cum vero ex hoc scriptore
Gebhardus atque Berno sua hausissent, fa-
ctum est, ut fons ipse multum negligere-
tur, imo aliquot seculis nesciretur; us-
que dum eum tandem reperit atque Or-
bi iterum ostendit Marcus Velserus, qui
primus illam *Vitam S. Udalrici* è tenebris
eruit, publicique juris fecit.

BERNO, † qui tempore Heinrichi
II.

* *Voss. de Histor. Lat. L. III. c. 5. pag.*
764. & 766. † Voss. L. II. de Hist. Lat. c. 44.

II. Conrad iatq; Henrici III. claruit; *Monachus* primum *Sangallensis*, postea *Abbas Augiensis*, & *Vitam S. Udalrici*, Episcopi Augustæ Vindelicorum, prodidit, quæ extat apud *Surium* T. IV. ad IV. Jul. *Prumienfis monachus* dicitur *Sammarthanis*, ut annotavit *Sandius*, * & ann. 1048. decessit, ut observavit *Goldastus*, † qui *Chronicon* quoque exarasse, sibi tamen nondum conspectum, affirmat. *Vitam S. Udalrici* in publicum quoque protraxit *Velferus*, quemadmodum testatur *Halervordius*. **

UDESCALCUS, sive, UDALSCALCUS, qui Henrici V. ætate vixit, cujus extat *Narratio de controversiis inter Hermannum Comitem & Wietlispach sive Wittelspachium, Episcopum Augustanum, & Eginonem, Abbatem S. Udalrici*, edita ab *Heinr. Caniso* T. II. *Antiquar. Lect.* Quin idem sit *Udescalcus*, qui in literas retulit *Vitam*, cum *Mariæ Magdalene* atque *Afræ*, tum *Udalrici*, Episcopi *Augustani*, quam etiam prodidere *Gebhardus*, Episcopus *Augustanus*, & *Berno*, seu *Bernhardus Augiensis*, non dubitat affirmare *Vossius*. ††

CA-

* *In not. p. 84.* † *Observat. ad T. II. Rer. Alemann. p. 155.* ** *In Spicileg. pag 44.*

CATALOGUS EPISCOPORUM
AUGUSTANORUM, qui ann. 1614.
Augustæ prodiit, in 4. recentioris scripto-
ris est.

ANONYMUS, scriptor *Augustensis*
Chronici antiquissimi, inter incertæ ætatis
scriptores refertur à *Vossio*. † Excerptum
ex eo dedit MATTHÆVS MARES-
CHALCVS de BAPPENHEIM J. U. D.
& *Canonicus Augustanus*, ab ann. C.
973. usque ad ann. 1104.; cui subjungi-
tur PARS CHRONICÆ Monasterii S.
Udalrici & Afre apud Augustam Vindelici.
ab ann. Domini 1152. usque ad ann. 1265.
de quo diximus in *Mantissa*. †† V-
triusque editionem debemus *Marq. Fre-*
bero, qui T. I. scriptor. *Germ.* exhibuit.
Observat autem *Sandius*, Blondellum al-
legare Annales Augustanos, scriptos circa
ann. 1500. Johannam Papissam memo-
rantes, quos utique diversos esse oport-
teat à dicto Chronico Augustensi. †††

SIGISMVNDVS GOSSENPROT
aliis GOSSENBROT, cujus extat *Augu-*
stanum Chronicon Ecclesiasticum ad Rever.
Abbatem Johannem de Giltlingen. Evul-
gavit illud primus Jo. *Pistorius*, dignum-
que publico conspectu duxit, inter scri-
ptores

† *De Hist. Lat. L. pag. 729.* †† *Seß.*
XI. pag. 157. ††† *In not. ad*
Voss. p. 262.

ptores VI. Rer. Germ. T. I. & de auctore
 re judicavit, Probum veritatisque studio-
 sum, sed interdum priscarum rerum ex
 infelicitate seculi, in quo vixit, non ita
 peritum fuisse. Nihil autem à se corre-
 ctum profitetur ipse editor, tum ut in-
 teger cum erroribus suis esset auctor,
 tum ut ex Magnifici Amplissimique D.
 Marci Welseri de eadem republicatis lib-
 ris vitia, quæ influxerunt, quisque sine i-
 pso tolleret. Provocat interim Sigismun-
 dus noster sæpenumero ad majus Augu-
 stani Chronici Volumen, quod si super-
 est, juxta cum Pistorio simul editum
 optaremus. *Vossius* † ex Conrado Ges-
 nero observat, extitisse Viennæ in Bib-
 liotheca Wolfgangi Lazii, Chronicon Au-
 gustanū, quod operas suas jungentes com-
 posuissent duo isti, VDALRICVS mo-
 nachus S. Afræ, & SIGISMUNDVS
 GOSSENPROT, indeque disci notat,
 præter Cognomen auctoris, non solum
 ipsum ejus Chronici auctorem fuisse,
 sed adjutum ab Vdalrico, qui tamen di-
 versus ei videtur ab *Ulrico Wellingo*, Steronis
 Continuatore, de quo diximus in *Man-
 tissa*. †† Quod enim idem fuisset, putat
 Appendicem Steronis non ad ann. 1395.
 potius 1484. preducturum fuisse, eoque,
 etsi

† *L. III. de Hist. Lat. L. III. c. VI.*

†† *Señ. XI. p. 158.*

etfi & Chronici & Appendicis auctor,
Vdalricus dicatur, ac monachus S. Vdal-
rici & Afræ apud Augustanos, tamen eo
magis inclinare animum fatetur, ut di-
versos putet.

MARCVS VELSERVS *Duum Vir*
& *Patritius Augustanus*, cujus *Rerum Au-*
gustanarum Vindelicarum L.VIII. evulga-
ti sunt, ut tradit *Hertzius* in *Biblioth.*
Germ. & Auctor Biblioth. Bodlejane Venetiis
an. 1595. & *Francof. ad Mœnum* an. 1594.
4. quæ editio penes me est, posteaq; *Augustæ*
an. 1595. in sermonē germanicū conversi,
prodierunt. Extāt præterea *Conversio & Pas-*
sio SS. Martyrum Afræ, Hilarie, Dignæ,
Eunomie, Eutropie, quæ ante annos paulo
minus MCCC. Augustæ Vindelicorum
passæ sunt, cum *Commentario EJVS-*
DEM, Venetiis ann. 1591. in 4. nec non
Antiqua, quæ Augustæ Vindelicorum ex-
stant, Monumenta, cum notis, quæ *Ve-*
netiis ann. 1591. in 4. edita docet lauda-
tus *Hertzius*, sed in nostra quoque edi-
tione *Francofurtensi* subjecta comparent,
pag. 160. & sequentibus. Virum do-
ctrina & prudentia vere magnum, no-
minavit *Goldastus*, †† & exactissimæ
diligentiæ scriptorem vocavit *Brunnerus* †

K

Germa-

†† *L. I. Bohem. c. 6. p. 49.* † *Annal.*
Boj. L. III. p. 394. seq. P. I. &
L. VI. P. II. p. 117.

146 ACCESSIONES AD MANTISS.

Germaniæ decus appellavit *Browerus*, ††
& *Carolus Stengelius* * ita de eo scribit:
ann. 1614. 23. Junii obiit *Vir nobilissi-*
mus & incomparabilis Marcus Velserus,
Reipubl. August. II. Vir, Historicus sum-
mus, & in omni antiquitate versatissimus,
toto orbe christiano celeberrimus, illustre
Patriæ fidus, & Orbis eruditioris decus
immortale. Ceterum *Bæclerus* in *Biblio-*
graph. merito in ipso reprehendit, quod
nimis acerbe in nostræ religionis homi-
nes interdum invehatur.

ENGELBERTVS VVELICHIVS,
cujus *Chronicon der Statt Augspurg, Fran-*
cof. ann. 1595. in f. editum per *VVolf-*
gang Dietericum Cæsarem, in rarioribus
habetur. Observat autem *Zeillerus* †
partem ejusdem primam *Marci Velseri*
esse, secundam vero *Achillis Pyrminii*
Gassari, Lindaviensis, sed civis Augu-
stani, & Medicinæ Doctoris, putari.

ACHILLES PYRMINIVS, cujus
Annales de Vetustate Originis, amoenitate
situs, splendore ædificiorum, rebusque gestis
civium Reip. Augspurgensis, excusi sunt Ha-
noviæ ann. 1593 f. sed raro admodum
quoque reperiuntur.

VVOLFGANGVS HARTMAN-
NIUS,

†† *Annal. Fuld. pag. 58. * P. II. Rer.*

Augustan. Vindel. c. 72. pag 326.

† *P. II. Histor. Chronol. p. 8.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 147

NUS, cujus superest *Chronicon Augustanum*. excusum *Basilee* ann. 1596. f.

BERNHARDUS HERTFELDER, cujus extat *Basilica SS. Udalrici & Astræ Augustæ Vindelicorum historice descripta, æneisque figuris illustrata, cum brevi Chronico Ejusdem ann. Cht. XLVI. usque ad nostra tempora, Augustæ ann. 1627. fol.*

CAROLUS STENGELIUS, qui eruditos & eleganter perscriptos *Rerum Augusto-Vindelicarum Commentarios, cum Mantissa*, reliquit, *Augustæ ann. 1650. in 4.*

HIERONYM. AMBROSIUS LANGMANTEL, *Formam Reipublicæ Augustanæ modernam juxta Caroli V. institutum*, exposuit *Augustæ Vindel ann. 1578. fol. pat.* Quin & IDEM *Panoplian seu Arma Gentilitia Augustanæ Nobilitatis, cum figuris & Lexico terminorum scutariorum*, dedit, *Ibidem, ann. 1672. in 4.*

ANONYMUS, cujus extat *Commentarius Germanicus, qui & Familias Augustanas, quæ ab annis inde quingentis in Republ. Augustana floruerunt, atque ad octo tandem omnes extinctæ sunt, & eas, quæ in harum locum postea cooptatæ fuerunt, cum insignibus, scutis &c. commemorat. Francof. ann. 1661. fol.*

ÆGIDIUS TSCHUDUS, *Claronensis*, qui ann. 1572. obiit. Extat *Epistola ad Beatum Rhenanum de Lentienſium, Germanorum, Auguſtæ Vindellicorum, Oſtodorū Veragrorum, Equeſtris Colonia nomine & ſitu, cum explicatione nominum quorundam aliorum in Germania locorum*; apud *Schar- dium T. I. Rer, Germ. pag. 303.*

SECT. XVI.

EPISCOP. HILDESIENSIS ſcriptores.

EGGEHARDUS URAGIENSIS. EXCERPTA ex *Necrologio. Indiculus Eccleſiarum. INDEX* alius. EXCERPTA ex *L. Donationum. FRAGMENTUM* de *Reliquiis. CATALOGUS EPISC. ANNALES HILDESHEIMENSIS. CHRON. Monasterii S. Michaëlis. JAC. REUTELIUS. LEIBNITIUS. TANGMARUS. &c. VITA BERNWARDI* germanica. **WOLFERUS.** *HISTORIA CANONISATIONIS. H. à Bertheim. ANT. MOCKERUS. JUSTINUS GOBLERUS.*

CHRONICON EPISCOPORVM HILDESHEMENSIVM, cujus auctor **EGGEHARDUS URAGIENSIS ABBAS** eſt, judice Ill. *Leibnitio*, * qui ſe

* *In Introd. in Collect. ſcript. Hiſtor. Brunſwic. §. 46.*

se comperiisse affirmat, conferendo cum Excerptis ex Eggehardi Chronicis ad Ecbertum, quæ reperit ediditque Browerus, & ipse quoque evulgavit N. LII. Censuit is hoc Chronicon ob antiquitatem auctoritatemque in illis antiquis (nam Continuationibus minor fides) edi dignissimum, & ex eo emendari augerique varios recentiorum hujus argumenti labores judicavit, siquidem & Buntingus Chronicon breve Hildesienſe dederit, & aliud recentis scriptoris ediderit Paullini. Ut interim tamen in his, quæ ad Ecclesiæ jura controversa attinent, fidi scriptoribus his domesticis non possit, nisi cum probationes adferunt, & quædam cum Vetere extinctaque mox linea Luneburgica, in præjudicium ceterarum linearum, pacta memorari observat, quæ si maximè vera ponerentur, agnati successores jure merito non agnoverint. Prodiit *Hanoveræ* ann. 1707. in fol. inter *scriptores Rer. Brunſwic. Leibnitii*. N. XLVI.

EXCERPTA ex NECROLOGIO Hildesheimensis Ecclesiæ Veteri Idem *Leibnitius* exhibuit N. XVII. Magna autem sane ad historiam utilitas NECROLOGIORVM in primariis Ecclesiis, seu Fastorum Propriorum, in quibus per singulos anni dies non communes tantum sancti,

sed & proprii loci, & præterea benefactores notantur, quorum in precibus fiebat commemoratio. Solebant enim sanctorum natales, ut vocant, emortualesque Veterum notari, ut inde disci possit, quo mense dieque anni obierint; quo in genere egregium esse Hildesheimense illud, affirmat Vir Illustris, quod dies obitus Imperatorum, Imperatricum, Episcoporum, Ducum, Principum, Comitum, utriusque sexus, habeat.

INDICULUS ECCLESIARUM, cum quibus Hildesheimensis confraternitatem habuit, ut altera alterius Orationibus frueretur, N. XLIX. habetur

INDEX egregius eorum, qui ex Canonicis majoris Ecclesiæ Hildesheimensis facti sint Archiepiscopi & Episcopi, subjicitur N. XLIX.

EXCERPTA & LIBRODONATIONUM, *Ecclesiæ Hildesheimensi factarum*, exhibetur apud Eundem N. L.

FRAGMENTUM de Reliquiis quibusdam Ecclesiæ Cathedralis Hildesheimensis, apud Eund. N. LI. in quo præsertim memorantur donaria aliqua Mathildis, quæ filia Heinrici II. Regis Angl. uxor verò Heinrici Leonis fuit.

CATALOGUS EPISCOPORUM HILDESHEMENSIIUM, sumtus de *Catalogo* EGGEHARDI, Primi Uragiensis Monach.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 151

Monasterii in Dioecesi Herbipolensi Ab-
batis, ad Egbertum Corbejensem Ab-
batem, proponitur N. LII. Vixit autem
ille Eggehardus sub Conrado III. ann.
1130. ut notat *Vossius* †

Præcipue vero ANNALES HIL-
DESHEMENSES, *ab anno Incarnat.*
Dom. 714. ad ann. 1138. hic locum
merentur. Edidit eos jam olim è Codice
Membranaceo MSC. Bibliothecæ Regis
Christianissimi Franc. Duchesnius inter
script. Franc. T. III. quod initia Francis
Orientalibus & Occidentalibus communia
sunt; posteriora vero in Germanicis oc-
cupantur, quantum ex ipsis locis conje-
ctare licet. Cœptum est opus, ut ob-
servat *Leibnitius*, in monasterio Lauris-
hamensi (Vid. ann. 767.) continuatum
in Fuldensi (Vid. post ann. 800.) sed
pro maxima parte in Ecclesia Hildeshe-
mensi absolutum. Quare cum annis
985. 990. Osdagus & Gerdagus epi-
scopi simpliciter ordinati dicuntur, intel-
liguntur Hildeshemenses, & ad an. 1038.
Godehardus vocatur *noster Episcopus*.
Exhibuit hos Annales *Leibnitius* inter
Script. Brunsvic. N. XLV. eam ob cau-
sam, quod res inprimis Brunsvicenses
Vicinasque illustrent.

CHRONICA Monasterii S. Mi-
chaelis in Hildesheim, ab ann. 993. usque

152 ACCESSIONES AD MANTISS.

ad 1521. Abbates & res potiores eorum
recensuit, editaque est à *Meibomio* T.
II. *Rer. Germ.*

JACOBVS REVTELIVS, *Past.*
Einbeccensis ad *S. Alexandrum*, cujus extat
Hildeshemia in *Episcopis suis representa-*
ta, cum *Mantissa metro Vineta*, ejusdem
argumenti, quam è tenebris sordibusque
suis eruit, notisque illustravit, & sub
Chronici Hillesheimensis titulo evulgavit
Chr. Fr. Paullini in *Syntagm. Rerum*
Germ a. 1692. in 4. Claruit autem *Reutelius*
Sec. XVI. circa ann. 1567. & 1593. o-
biit. Virum bonum & doctum, fidum-
que rerum *Hillesheimensium* inquisito-
rem nominavit *Cl. editor*, † & licet nullos
allegaverit auctores, cuncta tamen ex fide
dignis hausisse monet, modestiamque
Viri & candorem admodum commen-
dat.

G. G. LEIBNITIVS, cujus extat
Chronicon Cœnobii Montis Francorum
Goslaria, seu *Francobergensis*, in
quo non tantum origines ejusdem, pro-
gressum, fata, incrementa & decremen-
ta, nec non seriem *Præpositorum* enu-
merat, *Ducum* insuper, *Comitum*, *Dyna-*
starum & *Nobilium Vicinorum* *Privile-*
gia, *Diplomata*, *Tabulas*, & *litteras* re-
censet, quibus varia, quæ tum tempo-
ris

† *In Prefat. ad Lect.*

ris in adfatis terris memoratu digna contingere, inprimis vero *Vita Presulum Hildesienſium*, ſecundum ſeriem, brevibus verbis explicatæ, junguntur, ex optimæ notæ auctoribus & documentis congeſtum. Prodiit *Francof.* ann. 1698. in 4. T. II. *Access*

Sigillatim notari merentur. TANGMARUS, *Presbyter*, * Vir non ineruditus, qui ſeipſum Scholarum Primicerium, id eſt, Magiſtrum vocat, quod munus, ut in Hildesienſi Eccleſia, ita & in aliis hodieque ſuper-eſt, proxima plerumque à Præpoſito & Decano dignatione, etſi ſolo Scholaſtici nomine ſuperſtite, ſcholis ipsis. Baſilicarum dudum ſublatis. Scripſit is *Vitam S. Berwardi XIII. Hildesheimenſis Eccleſiæ Episcopii*, è familia Comitum Summerſeburgiorum, qui Palatinatum Saxonix aliquando tenuerunt, oriundi, cujus rector ſtudiorum fuit, cuique, etiamſi trigefimo demum epiſcopatus anno obiit, ſuperſtes fuit. Prodiit ſuperiore anno inter *Leibnitii Scriptor. Brunſvic* N. XXXI. & à *Brovero* è Codice Hildesheim. quoque edita eſt in *Illuſtribus Germania Sideribus*. Alia eſt, & vix breviarii nomen meretur,

K 5

quam

* *Vid Voff. de Hiſt. Lat. L. II. c. 43.*

& *Leibnit. in Introd. in Collect. ſcript. Hiſtor. Brunſ.*

quam dedit ad D. XX. *Novembr.* uti monet *L'offius* ; qui simul observat, Tangmarum non omnem Bernwardi Vitam scripsisse, si fidem ex iis, quæ habemus, fieri oporteat : desisse enim in controversia, quæ inter Bernwardum & Aribonem, Archiep. Moguntinum, de Gandesheimensi controversia, seu jure diœceseos in Illustre Cœnobium Virginum Gandesheimense, cujus Abbatissæ tenent hodie Principum dignitatem, iisque expositis in Veteri Codice, minimum ejusmodi, ut scriptus sit ante annos CCC. disertim enim legi : **EXPLICIT. TANGMARUS,** & fortasse, eousque ubi pervenerat, è vivis excessisse ; saltem alterius esse, quæ postea narrantur de condita ab eo Abbatia, seu Monasterio S. Michaelis, itemq; de quinquennali ejus morbo, atque instituto monastico ac obitu.

NARRATIO de CANONISATIONE, & TRANSLATIONE S. Bernwardi, collata cum Manuscripto Guelferbytano, habetur apud *Eundem* N. XXXII.

COMPENDIUM Vitæ S. Bernwardi Episcopi Hildesheimensis, ibidem N. XXXIII. subjicitur ex Manuscripto.

Dat Leven des Hilligen Vaders Bernwardi, Graven tho der Somerischen Borch, Bischope und Patronen tho Hildesheim. ann. 1540 in 4.

Wol-

WOLFERUS, qui in Altahensi Monasterio se educatum profitetur, & Abbatem suum Athelbertum nominat, reliquit *Vitam S. Godehardi, Episcopi Hildenshemensis, ad S. Viri familiarem scriptam*. Vixit auctor cum Godehardo ipso familiariter, adeoque multa penitus cognovit, editusque etiam est ab Ill. Leibnitio inter *Script. Brunsvic. N. XXIV.* Aliis quoque dicitur *Wolfherrus*. At in *Broweri* editione, ut notat *Leibnitius*, * plagiarius quidam & interpolator, ut sibi eo tutius attribueret Historiam de S. Godehardo, *Albuini* & *Wolfherri* nominibus deletis, pro illo *Menghardum* pro hoc vero *Arnoldum*, suum scilicet nomen, reposuit, aliaque nomina in sui temporis hominum nomina mutavit, quod conferendo cum Græciensi Manuscripto editores Antuerpienses deprehenderunt. Ceterum fuit *Arnoldus* ille Saxo, Altahensis monasterii in Bojoaria alumnus, cui & *Zellerus* † à Browero deceptus, *Vitam* hanc tribuit.

HISTORIA Canonisationis S. Godehardi & Translationis ejus Corporis, cura Bernardi factæ, exhibetur Ibidem N. XXXV.

Hei-

* In not. ad hanc *Vitam* p. 482.

† P. II. *Histor.* pag. 7. conf. *Hertz* in *Biblioth. Germ. P. II. P. . 6*

HEINRICUS à BERTHEIM, *Abbas Mariændensis*, Diœceseos Hildesheimensis, scripsit *Chronicon*, quod in eo Cœnobio extare dicit *Cass. Jongelinus* in *Notitia Monasteriorum Ordinis Cisterc.* ut testatur *Jo. Hallervordius*. †

ANTONIUS MOCKERUS, *Hildesiensis*. cujus extat *Hildesia uaxonie*, à prima origine, una cum aliis rebus memorabilibus, ad presentia usque tempora deductis, *Descriptio*. *Francof.* ann. 1573. in 8.

JUSTINUS GOBLERUS, *JCT.* qui ann. 1567. obiit, & *Narrationem Belli Hildesiensis*, inter *Ericum Ducem Brunsvicensem*, & *Joannem Episcopum Hildesiensem* ann. 1519. durante interregno gesti, reliquit. Extat illa apud *Schardium* T. II. *Scriptor. Germ.* & omnino meretur legi, ut de eo judicavit *Meibomius*, quod fuit veritatis studiosus; quamvis in omnibus circumstantiis fortassis non satisfaciat: cum eoque conjungenda sunt, quæ, communicata à *Wilhelmo Duce Brunsvicensi*, *Historiæ suæ Saxonicae partem esse voluit David Chytræus*.

In Controversia Episcopum inter *Hildesiensem* atque *Duces Brunsvicenses* extat

† *In Spicileg. p. 857.*

* *Introd. ad Histor. Sax. Inf. pag. 106.*

tat: REMSSIONIS ausführliche wohlgegründete Relation und Bericht, Guelferbyti ann. 1630. f.

SECT. XVII.

EPISCOPATUS PADERBOR-
NENSIS scrip. AUCTOR *Vita Meinwerc.*
GOB. PERSONA. H. KESENBROCH.
FERD. FÜRSTENBERGIUS. N. SCHATE-
NIUS. PANEGRICUS.

AD EPISC. PADERBORNENSIS hi-
storiam faciunt sequentes:

AUCTOR *Vita Meinwerci*, Episcopi
Paderbrunnensis, qui ex stirpe Mag-
ni Ducis Witikindi tribuque Immedin-
giorum genus duxit. Scripsit quidem
ille seculo demum sequente post Mein-
wercum, multa tamen habet utilia ad res
Episcopo huic, qui Heinrichi II. ætate floruit,
æquales, Cæsarumque, & Principum
acta cognoscenda, cum nec synodos,
prætereant, aliasque res Ecclesiarum, ut
judicat Ill. Leibnitius. * Edidit eum jam
olim Browerus, sed plenior ex Ma-
nuscripto Codice dedit Adolphus Over-
hamus, ex ordine Benedictino Werthinen-
sis & Helmstädiensis monachus, Vir do-
ctus

* *Introd. in Collect. Script. Histor.*
Brunsvic. N. XXXVI.

etus, qui etiam notas eruditae addidit, & auctorem contra Viri cujusdam egregii reprehensiones defendit. Novissime autem evulgavit *Leibnitius* inter *Script. Brunsvic.* Quanti faciendus hic scriptor fit, vel ex eo intelligitur, quod Cl. *Schurzleischius* † tam fide, quam diligentia commendatissimum vocavit, tantamque ejus auctoritatem esse professus fuit, ut Browero, qui eam edidit, permultum debeatur.

GOBELINUS PERSONA, qui P. II. *Cosmodromii*, de rebus Ecclesiae Paderbornensis fusius commentatus, de quo alibi diximus in *Accessionibus*. *

HERMANNUS KESENBROCH, † qui collegit *Catalogum Episcoporum Paderbornensium*.

FERDINANDUS FURSTENBERGIVS, *Episcopus Paderbornensis*, è Baronibus Fürstenbergiis oriundus, condidit *Monumenta Paderbornensia*, ex Historia Francica, Saxonica, quæ novis inscriptionibus, figuris, tabulis Geographicis, & notis illustrata, altera editione, priori auctiore, prodierunt, *Amstelod.* ann.

* *Seet. XXIV* p. 201. † *Vid. Thomasius de Plagio* p. 478.

** *Epist. de Motib. Belg. in Not.* p. 37, †† *De antiqua Saxonum Dignitate* §. 5. p. 8.

ann. 1672. 4. Rerum Germanicarum fuit ille apprime intelligens, elogioque hoc ornatus est meritò quoque à *Celeberr. Schurzleischio*, ** qui & alibi †† omnium nostra memoria Germaniæ Antistitum doctissimum nominavit. Dignum est Cl. Meibomii † elogium, quod integrum huc inseratur: *Alias*, inquit ille, merito etiam Topographiis annumeranda sunt **MONUMENTA PADERBORNENSIA** Reverendissimi & Celssissimi Principis **FERDINANDI**, Episcopi Paderbornensis & Monasteriensis, Principum eruditissimi, cujus immaturam mortem non tantum mei, quem à plurimis annis singulari clementia fovit, sed publici damni causa lugeo, cum in eo, quicquid est ubique eruditorum in Europa, Patronum amiserit, ideoque magnam ipsæ literæ jacturam fecerint. Detecta sunt in illo Libro & explicata tanta diligentia omnia Veteris Saxonie loca, quorum in historia Romana fit mentio, in quibus illi fuerint, pugnarint, & clades à majoribus nostris acceperint, ut non tam certam ossa & Romanorum Caesarum imagine signata numismata, que

** Epist. de Motib. Belg. in Not. p.

37. †† De antiqua Saxonum Dignitate § 5. p. 8. * Diff. cit.

§. p. 12. † Introd. in Histor. Sax. p. 56.

quæ à ruricolis ibi frequenter effodiuntur, fidem mihi faciant, quam congesta à Ferdinando scriptorum loca, collata inter se prisca nomina cum vetustis, conjecturaque divini ingenii, ante oculos mihi omnia ponant, elegantibus figuris, sed elegantioribus verbis, prorsa versaque oratione, illustrata. Nec minoris momenti sunt, quæ ad sacram locorum historiam à primis Christianismi initiis ex Carolino & sequentibus seculis, ipsis Augustorum tabulis productis, passim in hoc Libro eruditissime adferuntur. Quod si non intervenisset maximi Principis flebilis mors, jamtum Historia Paderbornensis, ejus auspiciis cœpta antiquitatis patriæ amatorum desideria expleisset, de cujus tamen publicatione non desperamus, & tanto magis optamus, ut etiam Celsissimi Principis ex sorore nepos, Perillustris Dominus Christianus Baro de Plettenberg suos de Illustribus Westfalæ Commentarios, quorum nuper nobis spem fecit, publicare non desinat, cum nihil nisi exasciatum è tam erudito & illustri calamo profluere possit.

NICOLAUS SCHATENIUS, qui *Annales Paderbornenses* reliquit, qui demum ab excessu ejus *Neuhufii* ann. 1693. excusi sunt. Multa ille eximia annotavit, sed aliquando etiam censuram meruit, & hinc eum castigavit *Schurzseisbius* †

PANE-

† *Diff. cit.* §. 8. p. 12.

PANEGYRICUS, *De Natali A-*
cademiæ Theodorianæ Paderbornensis, Re-
verendiss. atque Illustriss. Principi Theodo-
ro, Episcopo Paderbornensi, Fundatori e-
jus magnificentissimo, à Collegio Acad. S. J.
oblatus, & in tres Libros divisus, prodiit
Amstelod. ann. 1672. in 4.

SECT. XIIIX.

EPISCOPATUS FRISINGENSIS, RA-
TISBONENSIS, & PATAVIENSIS,
Scriptores: ARIBO. W. HUNDIUS. A-
NONYMI duo. C. BRUSCHIUS. ANO-
NYMUS.

EPISCOPATUUM horum historiam,
qui Salisburgensis sunt Suffraganei,
illustrare cum primis poterit WIGULEI
HUNDII *Metropolis Salisburgensis*, quam
supra in *Scriptoribus Salisburgensibus* ex
suo merito commendavimus.

Sigillatim EPISCOPATUS FRI-
SINGENSIS historia aliquam lucem ac-
cipit ex *Vita S. Corbiniani*, qui primus
fuit Episcopus Frisingensis, quam descri-
psit ARIBO, † quartus ejusdem Eccle-
siæ Antistes, qui ann. 761. id munus
suscepit, annisque XXIII. sustinuit. Ex-
tat ea apud *Surium* T. V. D. VIII. Sept.

L

EPI-

† *Vid. Vossius de Hist. Lat. L. II. c. 29.*

EPISCOPATUS URBISQ. RATISBONENSIS res commemorant:

ANONYMUS, cujus extat *Ratisbona Novantiqua*, id est, *Kurtze, wie-wohl gründliche Beschreibung des H. Röm. Reichsstatt Regenspurg*, ann. 1659. in 4.

ANONYMUS alius, cujus habemus *Regenspurg. Kirchweyh, und was darbey vorgegangen*, *Ratisbonæ* ann. 1633. in 4.

BOJICARUM RERUM SCRIPTORES, qui ad Urbis & Episcopatus res insignia capita subministrare possunt, & de reliquis etiam Episcopatibus non contemnenda hinc inde consignarunt.

Ad PATAVIENSEM pertinet:

CASPAR BRUSCHIUS, qui de *Laureaco Veteri*, admodumque celebri olim in Norico Civitate, & de Patavio Germanico, & utriusq; loci Archiepiscopis omnibus scripsit non spernendum opusculum, *Basileæ* ann. 1553. in 8. excusum.

ANONYMUS, cujus *Descriptio Archiepiscopatus Veteris Laureacensis*, hodiernique Episcopatus Patavienensis, vernacula nostra prodiit in *Electis Juris Publici Curiosis* P. II. ann. 1696. in 4.

SECT. XIX.

EPISC. TRIDENTINI & BRIXIENSIS scriptores. J. PYRRHUS. RAMPERTUS. CAPREOLUS. OCTAV. RUBIUS. BARTHOL. BRIXIANUS. ASCAN. MARTINENGUS. Utrius

UTriusque hujus EPISCOPATUS scriptores pauci sunt, & de TRIDENTINO quidem celebratur

JANUS PYRRHUS, qui de *Episcopis Urbis Tridentine, gestis Ducum Tridentinorum, origine Urbis, & appellatione Alpium*, amplum satis & eruditum Commentarium reliquit, Mantue ann. 1549. f. De BRIXIANO vero commendari solent:

RAMPERTUS, * qui temporibus Lotharii I. Imp. vixit, & trigessimus nonus, vel secundum alios quadragesimus, alios quadragesimus aut quadragesimus quartus, ut *Ferdin. Ughellus* tradidit ad ann. 814. Brixienſium Episcopus fuit. Celebratur ejus tractatus de *Translatione S. Philastrii*, septimi, vel uti denuo visum est *Ughello*, decimi, Brixienſium Episcopi, qui manuscriptus superest in perantiquo Codice in Sacratio Brixienſi, atque impressus extat apud Surium T. IV. ad XVIII. Jul.

HELIAS CAPREOLUS, *Brixienſis* JCTIUS, imperantibus Frider. III. & Maximil. II. clarus, & ex gente Capreo-la, quæ magni est apud Brixianos nominis, oriundus. Præclare is meritus est de

L 2

patria

* *Vid. Voss. de Histor. Lat. L. II. c. 35. & Sandius. in Not. p. 54.*

patria sua *Libris XIV. de Rebus BRI-
XIANIS*, ex quibus vero non nisi *Li-
bri XII.* lucem viderunt apud *Arundum de
Amindis*, & duo postremi, ipsius Capreoli
manu exarati, teste *Vossio*, † supersunt
in ædibus Illustrissimi Viri, magni Lite-
rarum & Literatorum Patroni, Domini
Molini. Dignus sane visus est Leandro,
ut non semel in Italia sua adhiberetur

OCTAVIUS RUBEUS, JCT. &
Patricius Brixienfis, ex Illustri Rubeo-
rum Parmensium familia oriundus, ut ob-
servavit *Vossius*, ** qui Virum præcel-
lentis eruditionis vocavit, & qui res Bri-
xienses sua ætate, summa industria, fide,
ac prudentia, pergat consignare. Sed an-
te hos

BARTHOLOMÆUS BRIXIA-
NUS, qui Friderico II. imperante claruit,
Vir & literarum, pro illis temporibus,
non imperitus, & juris intelligentissi-
mus. Quam luculenta historiarum no-
titia instructus fuerit, non obscure osten-
dit *Chronico de Urbibus Italiae*, quo,
Vossio †† iudice, magnopere gloriam suam
ad posteros transmisit. Præcipue autem
de *Brixia & Bergamo* egisse, auctor est
Pbi-

† *De Histor. Lat. L. III. c. X, conf.
Hallervord. in Bibl. Cur. p. 121.*

** *L. cit. & Hallervord. l. c. p. 195.*

†† *L. II. de Hist. Lat. c. 57.*

Philippus Bergomas Chron. Supplem. L.
XII. ad ann. 1240.

ASCANIUS MARTINENGUS,
cujus extant *Vita SS. Martyrum Faustini, Jovite, Afræ, aliorumque plurimorum Sanctorum Brixienſium*, editæ Brixia ann.
1602. in 8.

SECT. XX.

EPISC. BASILEENS. ac CURIENSIS
ſcriptores. CHR. VRSTISIUS. BASILEA
SACRA. GABR. BUCELINUS

EPISCOPATUS BASILEENSIS atque
CURIENSIS, cum Episc. Imperii Principes ſint, & in Comitibus Imperii locum teneant atque ſuffragiũ ferant, & alter quidẽ in Rauracis, alter in Rhætis beneficiarias ab Imperio terras poſſideat, utrumque hic conjungere, ut memini id fraudi ſit, conjungere liceat. De Urbis autem Baſileenſis ſcriptoribus rectius recens ad Scriptores Helveticos rejicitur. Quod igitur ad BASILEENSEM attinet, extat

CHRISTIANUS VRSTISIUS,
Baſileenſis, Mathematicarum Profeſſori
cujus poſt *Chronicon Baſileenſe* per-
ruditum, *Epitome Hiſtoriae Baſileenſis*,
præter totius Rauricæ Deſcriptionem, Ur-

bis primordia, antiquitates, res memorandas, clarorum civium monumenta, ceteraque his similia complectens, una cum *Episcoporum Basileensium Catalogo*, ann. 1577. *Basilea* in 8.

COLLEGII BRUNTRUTANI SOC. JESU, *Basilea sacra*, seu Episcopatus & Episcoporum Basileensium origo & series, JO. CONRADO Episcopo ad sacram inaugurationem singularis observationis & honoris gratia dicata & consecrata, *Bruntruti* ann. 1658. in 8.

Ad CURIENSEM maxime facit GABRIEL BUCELINUS, cujus celebratur *Rhetia Ethnica*, *Romana*, *Gallica*, *sacra & Profana*, ed. *Auguste Vindellicorum* ann. 1666. in 4.

SECT. XXI.

EPISCOP. LEODIENS. scriptores. HERIGERUS. ANSELMUS. ÆGIDIUS JO. HUNSEMIUS. STABULARIUS. ÆGID. BUCHERIUS. JO. ROBERTUS. ANONTMUS. PLACENTIUS. JO. POLITUS. JO. de HAGELSON. LAMB. de VLIERDEN. STEPH. RANSINUS. JAC. LOBBETIUS. FULONIUS. FISENIUS. HOVIUS. JAC. PICOLOMINEUS. ANONTMUS. BOXHORNII. WILTHEMIUS.

Ad

AD EPISCOPATVS LEODIENSIS historiam ex antiquioribus æque ac recentioribus evolvendi sunt:

HERIGERVS, LOBIENSIS AB-
BAS, qui tempore Ottonis II. & III. Sec.
X. claruit, & ut *Siegebertus Gemblacens.*
† testatur, cum alia, tum *Episcoporum
Leodiensium gesta* scripsit, quæ extant apud
JO. CHAPEAUVILLIUM, *Leodiensem*
qui ann. 1617. claruit, & Tomis III.
ann. 1612. 1613. & 1614. Collectionem
variorum Auctorum evulgavit, qui ge-
sta Pontificum Tungrensiū, Ultraje-
ctensiū, & Leodiensium scripserunt.

ANSELMUS LEGIENSIS CLE-
RICUS, seu, ut vulgo loqui amamus,
Leodiensis, pro quo Karoli M. ævo & a-
liquot seculis post, *Leodicensis* dixere, uti
urbem ipsam *Leodicum*, non *Leodium*, vo-
carunt. * Fuit autem Decanus Namurcen-
sis ad B. Virginis, ac Scholasticus Leo-
dicensis in B. Lamberti, ut testatur
Swertius in *Athenis Belgicis*. Vixit æ-
tate Heinrici III. ut perspicere licet ex Si-
geberto Gemblacensi, & scripsit *Gesta
Pontificum Legiensium*, & ut *Siegebertus*

L 4

pro-

† *Cap. 138. conf. Voss. de Hist. Lat. L.
II. c. 41. † Lipsius Poliorcetic. L.
I. Dial. II. conf. Sandius in not. ad
Voss. p. 89. ubi rectius omnino Leodicum
dici affirmat.*

pronuntiat, in eo libro Vitam Guatonis Episcopi, qui aliis *Vazo*, seu *Vuazo* vocatur, veraciter sibi notam plene descripsit. Extat idem quoque tractatus in Collectione Cheapeauvilliana.

ÆGIDIUS LEODICENSIS, in Ducatu Leodicensi Vallis aureæ, Cisterciensis Ordinis monachus, qui reliquit *Historiam Episcoporum Tungrensiū, Trajectensiū, & Leodiensiū*, à S. Materno primo Tungrensi Episcopo usque ann. 1251. Lucem ex illa vidit *Vita & Martyrium S. Alberti Cardinalis, & Episcopi Leodicens.* editore Auberto Miræo, & in laudata Collectione Cheapeauvilliana quoque comparet.

JO. HONSEMIUS, sive, ut aliis vocatur, HOXSEMIUS, *Canonicus Leodicensis & Scholasticus ad S. Lambertum*, † natus Hutgardia in eadem Diœcesi ann. 1277. ita postea inclaruit, ut pro jurisdictione Leodicensi varias legationes ad Pontificem, Regem Galliarum, & Ducem Brabantia obierit. Reliquit *Historiam & res gestas Episcoporum Leodicensium* ab ann. 1247. usque ad 1348. quæ cum aliis ejusdem argumenti scriptoribus in lucem edita est ann. 1613. à sæpius laudato Jo. Chapeauvillio. Est autem ea Continuatio

† Vid. Voss. de Histor. Lat. L. III. c. 1.

nuatio Ægidii Leodicensis, ut recte animadvertit Sandius. †

JO. STABILARIUS, * monachus Cœnobii S. Laurentii apud Leodiceses, imperante Sigismundo Sec. XV. floruit, & *Chronicon Leodicense à S. Materno ad ann. Christi 1449.* quo obiit, scripsit, pariter editum à Chapeauvillio. Alio nomine ipsum insignivit Gabr. Bucelinus, & Job. Stabulaum *Historicum Leodicensem* nominavit, ut notat Sandius. **

ÆGIDIUS BUCHERIUS, *Atrebas*, superiori Seeculo clarus, cujus extat *Disquisitione de primis Tungrorum & Leodiensium Episcopis, una cum Chronologia Histor. Leodicens.* ad ann. 1343. apud eundem Chapeauvillium.

JO. ROBERTUS, *Arduennas*, †† qui claruit circa an. 1619. & scripsit *Vitam S. Huberti*, Principis Aquitani, ultimi Tungrensis, & primi Leodiensis Episcopi, Ejusdem Urbis Conditoris, Arduennæ Apostoli, magni Thaumaturgi, quæ prodiit *Luxemb.* ann. 1621. At vero vetustior multo est

ANONYMUS, qui eandem *Vitam* descripsit, & ipsi S. Huberto, qui ann. 731. obiit, æqualis familiarisque extitit,

L 5 ut

† In not. ad Vossium p. 202. * Voss. de Hist. Lat. L. II. c. 6. ** In not. ad Voss. p. 213. †† Vid. Swertius p. 472. & Alegambe p. 270.

ut docet *Vossius*. * * quanquam *Sandius* * observat, alios annum 727. d. 20. Maji, alios vero ann. 730. d. 3. Novembr. signare.

JO. PLACENTIUS, cujus extat *Catalogus Episcoporum Tungrensiū, Trajectensiū, ac Leodicensiū*, editus *Antverpiæ*.

JO. POLITUS, qui Ernesti, *Principis Bavariæ, Χερποτοβίαν*, illiusque in suam civitatem ac reliquas Leodine patriæ urbes inaugurationem prodidit, *Coloniæ* ann. 1583. in 8.

JO. de HAGELSON, qui *Panegyricum, Ferdinando Bavaro, Episcopo Leodiensi, dictum*, scripsit, ediditque *Leodii* ann. 1613. in 4.

LAMBERTUS de VLIERDEN, qui præter *Commentationem de XXXII. Tribubus Opificum Civitatis Leodiensis, deq̃ earum origine*, excusam *Leodii* ann. 1628. in 8. pariter *Panegyricum Ernesto ac Ferdinando Bavaris, Episcopis Leodiensibus* condidit, *Leodii* ann. 1613.

STEPHANUS RAUSINUS, alii REUSINUM vocant, † cujus habemus *Libros II. de Leodio, Ecclesia Cathedrali, Namurci* ann. 1639. in 4.

JA-

* * L. II. de Hist. Lat. c. 28.

* In Notis p. 37. † Vid. Hertz. in Biblioth. Germ. P. II. Lit. O.

JACOBUS LOBBETIUS, *Leodicensis Jesuita*, cujus commemoratur *Gloria Leodicensis Ecclesiae*, à summorum Pontificum majestate, à purpura Cardinalitia, aliisque id genus prærogativis petita, *Leodii* ann. 1660. in 8.

JO. ERHARDUS FULLONIUS, cujus *Compendium Historiae Leodiensis* commendari solet, excusum typis *Leodii* ann. 1642. f.

BARTHOLOMÆUS FISENIUS, cujus *Historia Ecclesiae Leodiensis* laudatur, *Leodii* ann. 1642. f.

JO. MATTHÆUS HOVIUS, cujus *Compendium Universae Historiae Leodiensis* in pretio habetur, *Leodii* ann. 1651. f.

JACOBUS PICCOLOMINEUS, qui commentatus est de *Diffidio Leodiensium cum suo Episcopo, Ludovico Borbonio, & de Leodii Civitatis excidio*, ann. 1468. Extat apud *Marq. Freher. Tomo II. script. Germ.*

LIBER ANONYMI de *Caroli Burgundiae Ducis laudibus*, nec non de *Leodiensium clade atque excidio*, apud *Eundem*.

MARCUS ZUERIUS BOXHORNIUS, qui de *Repubblica Leodiensi* brevem commentariolum evulgavit. *Leodii* ann. 1632. in 24.

Nec præteriri prorsus debet ALEXANDER WILTHEMIUS, qui de *Phiala*

Phiala Reliquiarum S. Agathæ opusculum
conscripsit. Treveris ann. 1656. in 8.

SECT. XXII.

EPISCOP. OSNABRUGENS. scriptor.
ERTW. ERDMANNUS. ACADEMIA CA-
ROLINA OSNABRUGENSIS. JO. BIL-
STEINIUS. H. HAMELMANNUS.

EPISCOPATUS OSNABRUGEN-
SIS res tradunt :

ERTWINUS ERDMANNUS, *Con-
sul Urbis Osnabrugensis*, qui an. 1505.
obiit, & *Chronicon Osnabrugensium* reli-
quit, quod edidit *Meibomius Junior* T. II.
scriptor. Germ. qui in *Prefat. ad Lect.* tam
præstantis Viri opus merito publici juris
fieri existimavit: etsi non parum doluit,
quod in minus integrum incidisset Codi-
cem, in quo alicubi lacunæ, pauca ta-
men, & quæ in historia defectum non
pariant, ortæ essent. Desiit hoc Chro-
nicon in Exemplari, quo laudatus Cl.
Meibomius fuit usus, circa medium Seculi
XV. tametsi auctor ann. 1505. D. xxx.
Maji obiit, contrarium, dubiose tamen,
narrante *Hermannno Hamelmanno*, Viro
in

in Historia Westphalica longe versatissimo, quique hoc Chronico diligenter usus est, in *Epitome Chronici Osnabrug.* in fine, cui⁹ concepta verba digna sunt, quæ hic interponantur: ERTWINUS non ex magnis ortus natalibus Osnabruga, sed virtutibus & eruditione nobilis, ita crevit, ut nunquam Consul fuerit majoris auctoritatis in tota Westphalia, quod confidenter dico. Fuit Benthemensibus, Diepholdicis, & aliis Comitibus gratus, qui ipsius consilio utebantur, & ab illo pendebant, & deinde apud Episcopos Monasterienses, ut Jo. Ducem Bavar., Henricum Schwartzburgensem, & Conradum Retbergicum in pretio. Episcopi nostri Osnabrugenses ipsum tanquam Numen venerati sunt. Fuit carissimus & intimus Conrado Diepholtio Episcopo, Conrado item Retbergico, qui & Monasteriensis erat, præcipuus fuit Orator. Ipse ablegatus ad Cæsarem impetravit ab eo absolutionem gravaminis, quo pressa erat Civitas Osnabruga propter Johannis Comitis Hojensis captivitatem. Multo tempore utiliter patriæ profuit consiliis. Hanse Civitatum proceribus erat formidabilis propter prudentiam, consilia, eruditionem, facundiam, & multis aliarum splendidissimarum Urbium Rectoribus prælatus est in conventu Hanse. Vivit diu & admodum senex in Consulatu usque ad annum (nisi fallor)

lor) post sesquimillesimum sextum. Ad scribendum Chronicon inductus invitatusque est in primis à Conrado Diepholdano, Episcopo, & Lamberto de Bevesen, qui Præpositus ad S. Osnabrugæ & in Shiltroche, & Canonicus majoris Eccles. Osnabrugensis, & Cantor, ut testatur ipse *Hamelmannus*, * ex eoque Meibomius in *Prefat.* Aliam editionem commendat *Clar. Struvius*, ** quæ cum notis, continuatione, atque præmisso discursu de antiquis Westphaliæ Colonis prodiit Osnabrugæ ann. 1677. f.

ACADEMIA CAROLINA OSNABRUGENSIS, seu, *Athenæum Christianum, Virtuti & Eruditionis Encyclopediæ acquirendæ à Carolo M. Imper. in Urbe Osnabruga ante annos 800. institutum, nunc recenter ab Illustriss. & Reverendiss. Principe ac Domino, Dom. Francisco Guilielmo, Episc. Osnabr. Mind. & Verd. restitutum ac dotatum, Urbano Papa VIII. approbatum atque ab Imper. Ferdinando II. confirmatum, Osnabrugæ ann. 1630. f.*

JO. BILSTEINIUS, cujus pariter extat *Athenæum Eucyclopediæ à Carolo M. institutum, & à Franc. Guilielmo Episcop. Osnabrugensi instauratum, Osnabrugæ ann. 1632. f.*

HER-

* *L. V. Clarorum in Westphalia Viro- rum.* ** *In Biblioth. c. XXVII. p. 489.*

HERMANNI HAMELMANN
Epitomen Chronici Osnabrugensis supra lau-
davimus ex *Præfatione Meibomii*, qu-
eum Virum multa rerum Saxonica-
rum & Westphalicarum peritia insi-
gnem appellavit. Fatemur autem inge-
nue ad nostras hoc opusculum manus ha-
ctenus non pervenisse.

SECT. XXIII.

EPISCOP. MONASTERIENS. scriptor.
OTHELGRIMUS. ALTFRIDUS. UFFIN-
GUS. ANONYMUS. JO. CINCINNUS. S.
de V. *Vita Bernhardi de Galen.* JO.
MURMELIUS. C. HERESBACHIUS. A.
CORVINUS. LAMB. HORTENSIUS. JO.
FABRICIUS. JO. NIVENIUS.

Ad EPISCOPATUS MONASTE-
RIENSIS historiam pertinent:

OTHELGRIMVS, qui Carolo M.
æqualis extitit & S. Ludgeri, primi
Episcopi Monasteriensis, cujus discipulus
fuerat, Vitam tradidit Libris duobus,
quorum prior tamen solum genuinus vi-
detur *Vossio*, * posterior autem junioris
cujus-

* *De Hist. Lat. L. II. c. 33. & c. 35.*
ubi non diversum esse ab Hilde-
grimio notat.

cujusdam partus putatur. Recensuit eam *Surius* T. II. *Sanctorum* D. xxxvi. *Martij*: integrius autem postea ex Manuscripto Fuldensi repræsentavit *Browerus*.

ALTFRIDUS, qui tertius Episcopus Monasteriensis, secundus vero *Scriptor Vitæ ejusdem Ludgeri* fuit, nec alium præeuntem habuit, quanquam & aliorum fide se niti professus est in *præfatione*, quæ *Vitæ* Ludgeri præmittitur, quam *Quentelius* ann. 1515. excudit. Idem autem Altfridus quinto etiam loco præfuit Cœnobio Werthinensi, quem in illo munere præcellerunt Ludgerus, Hildegimus, Gerfridus, & Thiatgrimus, uti observavit *Sandius*. *

UFFINGUS seu UFFO FRISIUS, monachus Werthinensis, tertius scriptor *Vitæ Ludgeri*, qui *Suffrido Petri* † dicitur claruisse circa annum millesimum. Vocavit eum *Jo. Cinciannius* in *Præfat. sua ad monachos S. Ludgeri in monasterio Werthinensi*, Virum multæ eruditionis atque elegantiae.

ANONYMUS, quartus Scriptor *Vitæ Ludgeri*, †† σύγγραφο Bernhardo Clarævallensi fuit, & teste *Browero* circa annum clocXLI. claruit. Cum autē priores prosa oratione ipsum memoriæ consecrarint, ille idem carmine præstitit.

* *Not. ad Voss. p. 53.* † *In scriptorib. Frisicis Dec. 7. c. 9.* †† *Voss. de Hist. Lat. L. II. c. 50.*

JOANNES CINCINNIUS, qui, ut ipse fatetur in *Prefat. sua ad monachos Ludgeri in Monasterio Werthbinensi*, è quatuor modo recensitis Scriptoribus sua hausit, *Vitamque Ludgeri* concinnavit, quæ prodiit *Coloniae* ann. 1515. in 8. apud *Quentelium*.

S. de V. *Historische Beschreibung vom Leben und Kriege Christoph Bernhard von Galen*, qui Monasteriensi episcopatu medio superiore seculo præfuit. *Amstelod.* ann. 1679. in 12.

VITA EJUSDEM, gallice conscripta, sub titulo: *La Vie de Christoffle Bernard de Galen, Evêque de Münster, à Cologne* ann. 1681. in 12.

JO. MURMELIUS, cujus extat *Descriptio Urbis Monasteriensis*, carmine Sapphico. *Monasterii* ann. 1502. in 8.

Ad hos non immerito referendi quoque videntur, qui tumultus Anabaptistarum Monasteriensium descripserunt, inter quos omnibus præferendus

CONRADUS HERESBACHIUS, cujus *Liber de Factione Monasteriensis*, quem scripsit ad *Erasum*, prodiit *Amstelod.* ann. 1637. in 8. cum notis *Theodori Starckii*. Sed & non contemnendi scriptores sunt :

178 ACCESSIONES AD MANTISS.

ANTONIUS CORVINUS, cujus
Liber de miserabili Monasteriensium Ana-
baptistarum obsidione, excidio, rebus in
Urbe gestis, regis Knipperdollingi &
Krechtingi confessione & exitu, extat a-
pud Schard. T. II. Rer. Germ.

LAMBERTUS HORTENSIUS,
cujus Liber unus *Tumultum Anabapti-*
starum, exhibetur apud *Eundem*.

JO. FABRICIUS, cujus Carmen
Elegiacum de Motu Monasteriensis, lucem
vidit *Coloniz* ann. 1546. in 8.

JO. NIVENIUS, qui *Tumultum*
Anabaptistarum carmine heroico delineavit
Amstelod. ann. 1630. in. 8.

SECT. XXIV.

EPISCOP. LUBECENSIS scriptores.
CHRONICA SLAVICA. ALBERT. CRUM-
MEDYCK. HERM. BONNUS. JO. RECK-
MANNUS. ANONYMUS. C. SAGITTA-
RIUS. CATALOGUS ARGUMENTORUM.
DE JURE IN MONASTERIUM S. JO.

EPISCOPATUS hujus Historiam &
veteribus illustrare plurimum possunt
HELMOLDVS & ARNOLDVS LVBE-
CEN-

GENSIS , de quibus alias diximus in *Mantissa*. † Sed præterea hoc pertinet.

CHRONICA SLAVICA Auctoris Incerti apud *Lindenbrogium* inter *Scriptores Rerum German. septentrional.* ex novissima editione *Hamburgensi Cl. Fabricii* ann. 1706. pag. 189. seqq.

ANNALES sive CHRONICA SCLAVICA Incerti Auctoris pag. 251. apud *Eundem*.

ALBERT. CRUMMEDYCK, aliis *Krummedyck*, Episcopus Lubecensis, qui scripsit *Chronicon Episcoporum Lubecensium* è Chronicis & Episcopalis mensæ registro concinnatum, quod aliquoties allegavit V. Cl. *Heinr. Bangertus*, mutuo acceptum à V. Cl. *Heinrico Meibomio*, qui primus publicavit T. II. *Script. Germ.* Illustrari hoc Chronicon potest imprimis ex *Helmoldo & Arnoldo Lubecensi*, cujus ipsis sæpe verbis utitur auctor, tum & *Alb. Crantzio*, qui mentionem ejusdem fecit. †† Reliquos Episcopos superioris seculi cupidus Lector ex *Cbytræ* Historia Saxonica petere potest, †† & ad.

M 2

jicere

† *Scd. X. pag. 130. & 138.*

* *In not. ad Helmold. p. 214. & pag. 230. conf. Meibom. in Prefat. ad Lest. T. II. Scr. Germ. p. 411.*

†† *Metropol. L. XII. c. 4.*

jicere ea, quæ habet diligens scriptor, *Danckwertbus* in *Topographia Holsatiæ* P. III. C. IIX. Desinit autem *Krummedyck*. in *Arnoldo Westfal* episcopo, qui ann. 1449. electus est; inde continuavit

ANONYMUS, qui plenius aliquid de *Krummedyckio* adnotavit, & dignus visus est, tanquam scriptor non contemnendus, qui lucem quoque publicam videret, cum in paucorum manibus ante, juxta cum *Krummedyckio*, fuisset. Prodiit igitur eodem T. II. *Script. Germ.* sub tit. *Continuatio Chronica Episcoporum Lubecensium Anonymi.*

CONRADUS EVERMOT, Presbyter *Razeburgensis*, cujus extat *Chronicon Episcoporum Aldenborgensium in Wagria*, quod notulis illustravit ediditque *Cl. Paulini* ann. 1697. in *syntagm.* Enarrat autem auctor *Vitas Præsulum* horum usque ad *Adolphum*, quem vocat *Omega Aldenborgensium*, & *Alpha Lubecensium*, eum decessisse in *Bosan*, *Lubeca* vero sepultum tradit. Fuit Vir doctus ac religiosus, in agro *Luneburgico* natus atque educatus, & circa annum 1561. adhuc vixit.*

HEINR. AQUILONOPOLENSIS patria, disciplina & studio *Wittenbergensis*, Poëta, vel potius Poëtaſter, ut eum vocavit

* *Vid. Paulini in Præfat.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 181

cavit *Heinr. Meibomius Jun.** Vixit seculo XVI. circa ann. 1514., ut constat ex *Catalogo Scriptorum insignium*, †† qui in Lipsiensi, Wittenbergensi, Francofurtiana ad Oderam Academiis, à fundatione ipsarum, usque ad ann. 1515. flourerunt, ab Anonymo quidem, sed æquali concinnato, & à Madero edito, ubi insigne elogium occurrit. Extant L. II. *de Primordiis Lubicana Urbis Cesarea* T. I. *Scr. Germ. Meibomii.* Ex recentioribus legendi sunt:

HERMANNUS BONNIUS, † *Westphalus*, qui *Chronicon Parvum Urbis Imperialis Lubecæ*, ab ejus primordio usque ad ann. 1539. quo vixit, condidit, ed. *Basileæ* ann. 1543. in 8.

JO. RECKMANNUS, qui pariter sermone patrio *Libris III. Chronicon Lubecense* complexus est, ** ab origine Urbis, usque ad ann. 1549. in eoque concinnando usus fuit Manuscripto Jo. Friderici Faustii Aschaffaburgensis. Prodiit *Heidelberga* ann. 1619. f.

ANONYMI, *der Kayserl. Freyen Reichsstatt Lübeck Herrlichkeit und Alterthum*, *Lubecæ* ann. 1666. in 8.

M 3

ANO-

* *In prefat. ad Lect. pag. 598. T. I.*

Script. Germ. †† Num. 8. †

Zeiller. P. I I. Histor. pag. 20.

** *Idem pag. 124.*

182 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

ANONYMI, *die beglückte und geschmückte Stadt Lübeck. Ibidem ann. 1687.*

CASPAR SAGITTARIUS, Aca-
dem. Jenens. Prof. quondam Celeberri-
mus, Historiam Lubecensem ex optimis
Historiæ Germanicæ fontibus deduxit, &
quatuor dissertationibus, respondentis
partes subeunte Jacobo à Mellen, egre-
giè pertractavit, *Jenæ* an. 1677. & 1678.
in 4. Imo & in sua *Bardevici Historia* O-
rigines Urbis Lubecensis inquisivit, *Jenæ*
ann. 1675. in 4.

HEINR. BANGERTUS quoque
decreverat olim orbi erudito exponere
Historiam Rerum Lubecensium, magna
eruditione & exquisito judicio, deq; sen-
tentia Cl. *Meibomii*, † discipuli quon-
dam, tantæ rei par fuit. Vix una tamen alte-
rave pagella, in specimen futuri operis,
publicata, infelici casu mortuus est Vir
longiore vita dignissimus. Fortassis tamen
Cl. Vir *Jacobus à Mellen*, si otium & sub-
sidia idonea nactus fuerit, quæ præclare
hic cœpit, in patriæ Urbis gloriam continu-
aturus, & Bangertianos conatus perfectu-
rus est.

CATALOGUS ARGUMENTO-
RUM, *warum die Dörffer Stockelsdorff,*
Steinrode, &c. zu der Lübekischen Hoch-
und Oberbottmäßigkeit gehören. Lubeca
ann. 1668. f. De

† *Introd. in Histar. Sax. Infer. p. 64.*

De JUREIN MONASTERIUM
S. JOANIS, extat scriptum germanicum
sub titulo: *Kurtzer obn̄vorgreiflicher Be-
richt und Anzeig des Klosters zu St. Johann
Zustand und der Statt Lübeck daran zusteh-
bendes Recht und Gerechtsame betreffend.*

SECT. XXV.

ABBATIAE FULDENSIS Scriptores. E
Veteribus: ÆGIL. CANDIDUS. AN-
NALES FULDENSES. MEGINFRIDUS.
SUPPLEMENTUM. TRADITIONES FUL-
DENSES. F. CORNELIUS. E *recentiori-*
*b*us: MÜNTZERUS, BROWERUS. FA-
BRICIUS.

EQuidem de Archiepiscopatu Magde-
burgico & Bremensi, tum de Episco-
patibus Mindensi, Halberstadiensi, Ver-
densi, aliisque, commentari hic aliquid
etiam potuissimus. Quandoquidem au-
tem hodie seculi jure possidentur à diver-
sis Imperii Principibus, commodiore lo-
co eorundem scriptores alibi enarrari exi-
stimavimus. Quare de scriptoribus po-
tius ABBATIAE FULDENSIS, aliisque
Præfulatibus, principali dignitate auctis,
recensum aliquem subjungere constitui-
mus, progressuri deinceps ad seculares Prin-
cipes, eorumque scriptores potiores. E
Fuldensibus autem præcipui sunt, & an-
tiquissimi quidem

ÆGIL, five **AIGIL**, seu **EIGIL**, prout id nomen varie scribitur, quartus Abbas Fuldenſis monaſterii circa ann. 818. Scripſit *Vitam S. Sturmii* ſeu *Sturmii* aut *Sturmionis*, Fuldenſis Eccleſiæ Archimandritæ & Conditoris, ac S. Bonifacio familiaris, qui & Sturmionem ſuum eremitam vocare ſolebat. Fuit autem diſcipulus Sturmionis, & plerorumque teſtis oculatus, ut ipſe de ſe ſcribit. Primus eam *Vitam* è Mſc. Codice Bambergensi in lucem protulit *Browerus*, ut teſtatur *Voffius* †

CANDIDUS, *Monachus Fuldenſis*, reliquit *Vitam Ægili*, quæ ab eodem *Chr. Browero* publicata eſt. Scripſit jufſu hortatuque Rhabani Mauri, ut ipſe indicat initio ejus *Vitæ*, nec proſa ſolum, ſed carmine etiam prodidit, ut obſervat *Voffius*. * Imò & *Sandius* ¶ notat, eum nomen ſuum, præter ea, quæ *Voffius* allegavit, in primis poſteris commendatſe *Chronico Fuldenſi*.

AUCTOR ANNALIUM FULDENSIUM, quem jam alibi †† plenius reſenſuimus, hic denuo commendandus eſt, quia præ aliis res Fuldenſes & Moguntinas exponit.

ME-

† *De Hiſt. Lat. L. II. c. 33.* * *De Hiſtor. Lat. L. II. c. 35.* ¶ *In Notis ad Voff p 49.* †† *In Mantiffa Sect VI. pag. 86.*

MEGINFRIDUS, seu MEGIN-FREDVS, quem insigni elogio ornavit *Trithemius in Chron. Hirsaug.* & temporibus Heinrici Sancti claruisse scribit, ita, ut velut rosa inter spinas, ille studiosus & doctus inter desides, carnales ignarosque monasterii sui monachos clarus emicuerit. Laudat autem inprimis inter cetera ingenii opuscula Historiam Monasterii Fuldenfis, quam ab origine diligenter complexus Abbates singulos secundum ordinem temporis sibi succedentes inseruerit, & uniuscujusque gesta breviter annotaverit; tandemque ingenue profitetur, multa se è Viri hujus laboribus in opere de Hirsaugiensi historia commiscuisse. Alibi quidem ab eodem *Trithemio* ad ætatem Ottonis II. ac III. refertur; sed hoc non adversatur illi, quod supra ad ævum Heinrici II. retulit, ut advertit *Vossius*. *

SUPPLEMENTUM *Hiatus Annalium Fuldensium* evulgavit *Leibnitius* inter *scriptores Brunsvic. pag. 192.*

GERMANICARUM ANTIQUITATUM THESAURUS, vel, TRADITIONUM FULDENSIIUM *Libri III.* apud *Pistorium T. I. Scriptor. Germ.* in quibus præter temporum & familiarum explicationem exactissimam, Fuldenfis Ve-

M 5

teris

* *De Hist. Lat. L. II. c. 42.*

teris Provinciae Chorographia, & partium omnium descriptio continetur; quorum Librorum similes si multi & cujusque provinciae proprii superessent, desiderari ad perfectam antiquae Germaniae illustrationem nihil posset. Ita de opere hoc conceptis verbis judicat Inscriptio.

F. CORNELIUS, cujus *Breviarium Fuldense*, in quo omnium Archimandritarum Ortus, potiora facta, & obitus, usque ad ann. 1479. breviter narrantur, cum succinctis Scholiis edidit *Paullini*, in *Syntagm. Rer. & Antiquit. Germ.* Cujas autem ille Cornelius fuerit, aut ubi non definire audet Clarissimus editor, Monachum autem Congregationis Benedictinae extitisse, facile ex ipso Breviario colligi observat, monetque, nihil novi, seu curiosi lectori daturum, si res Fuldenses ante vel ex *Browero*, seu *Eberhardo Fabricio*, aliisve plenius hauserit. Suspiciatur tamen etiam Browerum aliquando Cornelium in usum traxisse, licet nullibi ejus meminerit.

E Junioribus diligentiam suam posteritati adprobare connisi sunt sequentes, & quidem

VALENTINUS MUNTZERVS, qui *Chronicon Fuldense* condidit ab Orbe condito usque ad ann. 1549. *Hildesiae* ann. 1550. in 8. editum. Sed multos

DE HISTORICIS PARTICULAR. 187

multos in eo errores inesse, monuit *Browerus*, † & Chronologulum ex trivio nominavit *Gretserus*. ††

CHRISTOPH. BROWERVS, Jesuita, merito suo ceteris omnibus præfertur. Extant *Libri IV. Antiquitatum Fuldensium*, quos evulgavit *Antuerpiæ* ann. 1612. in 4. & præterea *Vita SS. Gothardi, Bernardi, Meinwercki, Ægidii, Abbatū Fuldensium*, editi *Moguntia* 1626. in 4. Ceterum de his *Broweri* Antiquitatibus pronunciavit *Bæclerus* in *Biblograph.* satis quidem eleganter scriptas, verum more Jesuitarum multis commentis refertas esse; & *Paullini* in laudata Præfatione observat, præter Breviarium Fuldense multa eum debere *Gualteri Chronico Chronicorum*, cujus tamen perinde nulla apud eum fiat mentio. Vitula tamen ipsius aravit

EBERHARDUS FABRICIUS, J. V. L. *Consiliar. Hasso - Darmstattinus*, & *Consistorii Assessor*, cujus extat *Gloria Fulda*, qua Vitam & res gestas Fuldensium Abbatum versibus complexus est, eosdemque Commentariis locupletavit. *Giesse* ann. 1655. in 8. Telam autem, quam *Conradus Bachmannus Prof. olim Marpurg.* orsus erat, feliciter pertexturus, illustres Abbates numeris inclusit, sed plus

† *Annal. Fuldens.* pag. 330. †† *In Episc. Eystettenfibus* p. 281.

188 ACCESSIONES AD MANTISS.

plus ultra gradiens, subnexis notis historicis, Vitas, resque eorum gestas, à primis incunabulis usque ad Joachimum belle illustravit, Libellumque *Gloriam Fulde* speciose appellavit, uti judicat Cl. Paullini in *Prefat. Breviarii Fuld.*

SECT. XXVI.

ABBATIAE ELLWANGENSIS & CORBEJENS. Scriptores. EXCERPTA CHRONICI ELLWANGENSIS. CHRONICON CORBEJENSE. TRANSLATIO S. Viti, & S. Justini. ANONIMI Annales. DECRE-
TUM AUG. SYNODI MOGUNT. C. F. PAUL-
LINI. EJUSD. Disquisitio de *Walone Ab-
bate*. EJUSDEM CHRONICON COENOBII
OTTBERGENSIS. JO. LETZNERUS. CHRO-
NICON HUXARIENSE. De Controversia
Huxariensi SCRIPTUM PUBLICUM.

ABBATIAE ELLWANGENSIS &
CORBEJENSIS scriptores hi fere sunt :

DE EXCERPTIS CHRONICI ELL-
WANGENSIS, quæ MATTH.
MARESCHALCUS A PAPPENHEIM
apud Freber. T. I. Scriptor. Germani ex-
hibuit, diximus in *Mantissa* †

Quod

† *Sec. XIII. pag. 175.*

Quod ad CORBEIENSEM AB-
BATIAM attinet, extant

CHRONICON CORBEJENSE
apud *Meibom.* T. I. *Scriptor. Germ.* p.
755. breve illud quidem, sed non ideo
negligendum. Orditur ab ann. C. 822.
& nomina Fratrum Novæ Corbejæ Ab-
batumque recenset. Propter antiquita-
tem, quæ apud literatos omnes in pre-
tium est, etsi rebus pene destituatur, no-
tis à se illustratum profitetur *Meibomius*
Nepos, tum aliam quoque causam ac-
cessisse affirmat, ut nempe constet, qui-
bus majores nostri Carolorum, Ottonum
& Henricorum temporibus, usque ad
Barbarossæ ætatem, nominibus usi sint,
videlicet non peregrinis, puta Hebraicis
vel Latinis, sed mere germanis, cum in
numero monachorum Corbejensium
Catalogo vix sex aut septem aliena inve-
niantur. Edidit ante ipsum idem Chro-
nicon Avus *Meibomius* ex vetustis mem-
branis, quas hodiedum Corbejæ super-
stites esse testatur *Reverendiss. Monumen-
torum Paderbornens. Auctor.*

De TRANSLATIONE S. VITI
& INVENTIONE NOVÆ CORBE-
JÆ, Commentotio apud *Eundem* pag.
63.

Idem

* *In notis* p. 758. † *Pag.* 128.

Item de TANSLATIONE S. JUSTINI in Novam Corbejam pag. 169.

ANNALES CORNEJENSES ANONYMI succinctos à prima fundatione ad ann. C. 1471. è manuscriptis recensuit, & subnexis notis illustravit *Chr. Franc. Paullini*, auctoremque eorundem, ANTONIUM SCHNACKENBURGIUM, nobilem Corbejæ Saxonicae Cœnobitam, non inepta conjectura affirmavit, † & Vitæ rationes simul uberius exposuit, fidemque ac industriam commendavit scriptoris, qui sine hiatu & variarum Antiquitatum plenos Annales dederit. Scribendi initium factum est ann. 1464. opitulante Hermanno Prælato, quem ut placidum & doctum commendat ad ann. 1464. Manuscriptum olim sibi comparavit atque servavit Vir Clar. *Michael Ilranius*, Inclyti Gymnasii Hersfeldensis Rector eruditissimus, & Antiquitatum Germanicarum studiosissimus, ab ejusque Pronepote accepit Clarissimus editor, qui & ipse integram Historiam Corbejensem, diplomatis & bullis, improbo labore & gravi satis ære paratis, distinctam se scripsisse, monet in laudata Præfatione. Maluit autem Annales Schnackenburgii publicare, quod non liceat sine speciali licentia magni imperii Principis divulgare.

DE-

† *Præfat. ad Lect.*

DECRETUM AUGUSTÆ SY-
NODI MOGUNTINÆ sub Luitberto
Archiepiscopo [ann. C. 888. convocata,
in qua Jura & immunitates *Corbejen-
sis* & *Heerfordensis* solenniter confir-
mantur, variis discursibus, Cæsarum
Pontificumque literis, aliisque gratis an-
tiquitatibus illustratum, idem dedit *Clar.
Paullini* in *Syntagm. Rer. & Antiquit.
Germ.*

CHRISTIANUS FR. PAULLINI,
Ferraria Thuringius, Vir Clarissimus, & de
Historia Germanica præclare meritus, cu-
jus *Theatrum Illustrium Virorum Corbeje
Saxonica* prodiit *Jenæ* ann. 1686. in 4.

EJUSDEM de WALONE, *Abba-
se Corbejensi* XV. ab Henrico II. Imper. per
Meinwerckum, Episcopum Paderbornen-
sem, officio & dignitate privato, Ann. C.
1015. Disquisitio, emendata & aucta, in
Syntagmate Rer. & Antiquitat. Germ.

EJUSD. CHRONICON COENOBII
VIRGINUM OTBERGENSIS ad Nethā,
Congregationis quondam Cisterciensis,
nunc in Valle DEI, Familiæ Benedictinæ,
variis Bullis & Literis Pontificum, Prin-
cipum, aliorumque, multis memorabi-
libus, curiosis antiquitatibus, amœnisque
curiositatibus illustratum, innexo minuto
Chronico, bonæ færgis pleno, MS. HEIN-
RICI SWARTII, quod ille, petente A-
pollo-

pollonia Grubia, Abbatissa, composuit,
& circa annum 1372. claruit.

JO. LETZNERUS, *Hardesfianus*,
Chronicon Germanicum edidit, in quo Vi-
tam actaque Ludovici Pii, conditoris hu-
jus Monasterii, enarravit, & ex antiquis
Chronicis chartisq; congeffit. Prodiit pri-
mum *Hamburgi* ann. 1590. & postea cum
insigni augmento *Hildesheimii* an. 1604. 4.

CHRONICON HUXARIENSE,
à PETRO VISELBECCIO coeptum, à
GREGOR. VVITTEHENNE usque ad
A. C. 1498. continuatum, cum additio-
nibus M. NICOL. ERBENII, quod no-
tis illustravit, ediditque *Cbr. Fr. Paulini*
in *Syntagm. Rer. Germ.* Fuit autem P.
Viselbeccius, *Huxariensis*, Ord. Bene-
dictini Monachus, & ut à seniore distin-
guatur, Junior dici poterat. Vixit Sec.
XIV. & ann. 1395. decessit. *Gr. Witte-*
benne, pariter *Huxariensis* fuit, & ann.
1498. obiit; Chronicon autem hoc ex
variis registris, diariis, literis & collecta-
neis monasteriorum, aliorumque civium
continuavit, addens, quæ vel auditu, vel
visu ipse acceperat. Vtriusque industri-
am ac fidem commendat Cl. editor in *Præ-*
fat. quippe quam in colligendis variis non
spernendis, miscentes ubique utile dulci,
probarunt, & si quæ leviora fortassis & ri-
dicula aspersa sunt, illa tamen non modo
amabi.

amabilem simplicitatem, sed acutum quoque ingenium sale plenum spirant. Nec stilus ingratus prorsus est, etsi inæqualis Candor virorum ex eo cognoscitur, quod vitia Ordinis & Cleri sui, luxum scilicet, socordiam, otium, & reliqua, perstrinxere. M. *Erbenius* idem quoque Huxariensis, Pastor olim Thallebiensis prope Franckenhufam, in Comitatu Schwarzburgico, postea Gichenburgensis, &c. ann. 1587. è vivis excessit, & stilo ac voce claruit. An ex durioribus vocibus primorum auctorum, vel exesis aut collutulatis nonnullis, uti fit, aptiores nitidioresque aliquando substituerit, juxta cum Cl. editore & ipse divinare nequeo.

In controversa HOEXARIENSI, Abbatem inter Corbejensem & Domum Brunsvicensem agitata, extant scripta publica, & præcipue *Guelferbyti* ann. 1671. prodiit in 4. *Gegenmanifest Hertzogs Rudolpbs Augusti zu Braunschweige und Lüneburg, daß sie bey denen Motibus, so in der Erbschutzverwandten Statt Höxter durch der Fürstl. Corveyhischen Regierung verübte Pressuren entstanden, ihre Guarnison zulegen höchstbefugt.*

SECT. XXVII.

I. ABBATIAE LINDAVIENS. scriptores.
DAN. HEIDERUS. H. VVAGNERECK.
HERM. CONRINGIUS. ANONYMUS.
TENTZELIUS.

II. QVEDLINBURGENSIS. OLEARI-
US. PRODROMUS ACT. PUB. &c.

III. HERFORDIENSIS. SCHURZFLEI-
SCHIUS. ACTA PUBLICA.

AD ABBATIAE LINDAVIENSIS
historiam cognoscendam faciunt
Scripta *ἀποβάνια* inter Urbem Lindavi-
ensem, & Monasterium Virginum de Ju-
re Territorii, ex Diplomate Ludoviciano.
Cum enim Abbatia omne sibi jus in terri-
torium Urbis ex eo assereret, pro Vrbe
propugnavit

DANIEL HEIDERVS, magni no-
minis JCTVS, Urbisque Syndicus, cujus
extat Deductio, qua Vrbs freta causæ suæ
fiducia publico omnium æquorum homi-
num judicio res suas committere non du-
bitavit coram universa Germania, media
inter arma ann. 1643. Impugnavit autem
inter alia doctissimus Auctor inprimis au-
ctori-

toritatem Diplomatis, quod Cœnobium ante octingentos amplius annos ab Imperatore Ludovico sibi esse concessum iudicabat, quod omnium maxime Conventum illum Illustrem male habebat, etsi nulla non magni operis pars causam Urbis omnem adversus infestos ejus conatus animosè tueretur. In hoc scripto commendat *Conringius* scribendi rationem perquam diligentem, & accuratam, in eaque elucentem non juris dùm taxat Civilis & Canonici, sed omnium, cum primis Veterum Germanici Imperii rerum insolentem peritiam. Ceterum nomen auctoris scripto huic præfixum non fuit, haud dubie invidiæ declinandæ causa, ut judicat *Conringius*, † vix quisquam tamen nunc dubitat, eidem Danieli Heidero id vindicare. Huic respondit

HEINRICVS VVAGNERECK,
Jesuiticæ Sodalitatis clara fama scriptor.
Etsi enim complures collatitia opera pro fide illius diplomatis pugnarunt, hic tamen præcipue in eo sudavit; quamquam nec ipse nomen operi addidit, ut proinde *Conringius* dicto loco de Patrono Cœnobitici scripti neutram in partem quidquam affirmare voluerit, cum nihil sibi VVagnereckianum visum, unde saltem conjectura eum ducat ad illum auctorem

N 2

five

† In *Censura Diplom. Ludov. C. I. p. 20.*

sive asserendum, sive negandum. Neque vero integro Volumini Heideriano, aut reliquarum ejus partium alicui, in lucem quidem editum reposuit Cœnobium, sed solum illud Diploma defendere instituit Libro singulari, multarum plagularum, magnaque cura conscripto & publicato, ut de illo existimavit Conringius, qui prodiit *Embfi*, titulo vernaculo: *Standhaffte Rettung und Beweisung &c.* ann. 1647. Sed ann. 1658.

HERMANNVS CONRINGIVS, sententiam rogatus, missis ad eum & grandi opere Heideriano, & Cœnobialibus Vindiciis, de auctoritate illius Diplomatis, excussis utriusque scripti rationibus, probatisiis, quæ ab Heidero accuratissime disputata sunt, ipse quoque Diploma illud falsi & imposturæ, rejectis quamlibet argutis & speciosis Hyperaspistæ Cœnobitici ad Heideriana responsionibus, condemnare non dubitavit, sed post sedecim demum annos evulgavit *Helmstadii* ann. 1672. in 4. sub titulo: *Censura Diplomatis, quod Ludovico Imperatori fert acceptum Cœnobium Lindaviense.* Qua simul res Imperii & Regni Francorum Ecclesiasticæ ac Civiles, seculi cum primis Carolovingici, egregiè illustrantur.

ANONYMUS, qui ab excessu demum Conringii denuo Diplomatis auctori-

toritatem asserere laboravit, & LudovicumPium pro auctore venditavit in *Iusta Diplomatis Ludoviciani Defensione*, ut titulum scripto fecit, quod prodiit *Constantiae* ann. 1691. in 4. Enimvero

VVILHELMUS ERNESTUS TENTZELIVS, Vir Celeberrimus, post aliquot annos eidem opposuit *Historicas Vindicias pro Hermanni Conringii Censura*, quæ prodierunt *Lindavie* ann. 1700. f. In his jam copiosius conficitur, Diploma à Cœnobita productum esse confictum. Equidem nec huic scripto nomen Auctoris fuit præmissum; hinc aliquando *Clarissimus Struvius*, † Amplissimum VVeltzium, Reipubl. Lindav. Syndicum, auctorem esse suspicabatur, sed postea in *Bibliotheca Historica**, Tentzelio, quem verum esse auctorem Litterariorum Hamburgensium Collectores †† monuerunt asseruit, ita tamen, ut Celeberrimus Tentzelius non dissimulaverit, aliquas & hic partes esse VVeltzii, eique laudem quoque suam deberi, siquidem ipse multa, quæ ad Urbis jura pertinent, addiderit, quæ vero ad detegendam Diplomatis imposturam facerent, à se profecta sint.

N 3

Ad

† *In dissert. de doctis Impostoribus* §. 30.

* *Cap. XVII. §. ult.* †† *Mense*

Novembr. ann. 1703. p. 427. **

Biblioth. Cur. p. 505.

Ad ABBATIAE QVEDLINBUR-
GENSIS Historiam merentur adhiberi :

JO. CHRISTOPH. OLEARIVS,
cujus extat scriptum germanicum, oc-
casione Bracteatorum, aliquot Numis-
matum concinnatum, editum Jene ann.
1699. in 4. sub titulo: *Erneuertes Denck-
mahl einer ubralten Abbatissin zu Qued-
linburg, Agnesæ, Conrads deß Grossen,
Marggraffens zu Meissen, Tochter, durch
Veranlassung etlicher Bracteatorum, oder
alten helen Silbern Müntzen.* Publicata
vero præterea sunt in Controversia Ab-
batissæ cum Potentissimo Rege Borussio-
rum varia scripta, è quibus potiora sunt :

PRODROMUS Actorum Publi-
corum Saxo Brandenburgicorum & Com-
pendium Actorum Publicorum Quedlin-
burgensium ann. 1690. in 4.

ALIVD, cui titulus, *Kayserliche Be-
lehnung, Gnaden. Verschreibung und Pro-
tectoria, welche dem ubralten Kayserlichen
freyen Weltlichen. Stifte Quedlinburg er-
theilet worden, samt Recessen und Ver-
trägen zwischen dem Chur und fürstlichen
Hause Sachsen und dem Stifte errichtet,
und andere Miscellanea, Quedlinburg ann.
1694. in 4.*

ALIVD cum epigraphæ: *Rechtliche
Deduction, worinnen aus alten und neu-
en Kayserl. Belehnungen, Privilegien,
und*

und Donationen, auch Päpstlichen Confirmationen vorgestellt wird, daß eine zeitige Abbatissin in des uhralten Kayserlichen freyen Weltlichen - Stiffts Quedlinburg von Zeit der Foundation bis hieher ein Immediater ReichsStand gewesen, und die Jura Territorii & Superioritatis jederzeit gehabt, und noch exerciret. ann. 1696. in 4.

ALIVD, sub titulo: *Ätenmäßige Species Facti, cum Responso JCTORVM Hallensium*, woraus erscheinlich, was vor eine entsetzliche und detestable, auch von verpflichteten Unterthanen kaum gehörte Action einige Quedlinburgische Rathsglieder wider dero Hobe Landes-Obrigkeit, nemlich der Fr. Abtissin Hochfr. Durchläuchtigkeit ausgeübet. Item zwey Responfa Jctorum Helmstadiensium, einige Stiffts Angelegenheiten betreffende, und wie man mit Gnädigster Herrschafft verfahren. ann. 1698. in 4.

De ABBATIA HERFORDIENSI scripsit:

CONR. SAM. SCHV RZFLEISCHIVS, Vir Clarissimus, cujus extant *Stricture ad Historiam Herfordiae pertinentes*, quibus singularia quaedam capita more suo, id est, pereruditè excussit. Habetur hac dissertatio in Opere Dissertationum *Lipſie* ann. 1698. edito, ubi

XXXVII. est, sed jam ante ann. 1689. publico contradicentium examini submissa fuit.

In controversia, de VRBIS HERFORDIENSIS *Immedietate*, quam vocant, ac *Libertate*, prodiit SCRIPTVM, cui titulus: *Bericht von der Statt Herford uhralten Foundation, gaudienden Reichs Immedietæt, und Privilegien*, ann. 1693. in 4. Cui oppositum est

ALIVD, quo refutatur assertum Jus Immedietatis, sub titulo: *Brandenburgische Widerlegung*.

CONSILIVM JVRIS DECISIVUM, in *sachen der Frau Abtissin zu Herford, contra die Freyfreulin zu Boyemer, welchergestalt das uhralte Abteyliche Herfordische Tafelgut Stockum auff keinerley weis alienirt, noch zum Lehen gemacht werden könne*, ann. 1698. in 4.

SECT. XXVIII.

- I. Principatuu Secularium & I. quidem, ELECTORATUS DUCATUSQ. BAVAR.
- II. PALATINATUS REHNENSIS
- III. JULIACENSIS MONTIUMQ. DUCATUS Scriptores.

IN Recensu Scriptorum Historiæ Principatuum Secularium ita versabimur, ut si plures ab uno possideantur Provinciæ in Germania, earundem Scriptores potiores simul recenseamus, & quidem à *Bavaricis Palatinisque* initium faciamus.

I.

ELECTOR. DVCATUSQ. BOJICI Scriptores.

Historiam Gentis Bojorum & Genealogiam partim *Veteres*, partim *Recentiores*, tradiderunt. E *Veteribus* quidem

ANONYMVS ALTORFENSIS seu WINGARTENSIS MONACHVS ad S. Martinum, scripsit *Chronicon de Guelfis Principibus*, è Cod. MSC. Augustano, idque ad annum 1181. perduxit, quod primus edidit H. Canisius Tom. I. *Antiq. Lect.* cum *Chronico* alio *Weingartensi* à N. C. usque ad ann. 1197. eaque talia esse judicavit, ex quibus Historiæ illius temporis lux accedat. Renovavit utrumque nuper *Illustris Leibnitius in Scriptorib. Brunsvicensib.* collatum cum Codice Augustano, qui est in Monasterio S. Udalrici & Afræ, & ARBOREM GENEALOGICAM ex Codice Monasterii Wingartensis, descriptam communi-

catamque ab Excellent. D. *Pregizero* nostro, ut testatur ipse; ¶ tum *LADISLAI SUNDHEIMII*, ex oppido *Ravensburg*, Canonici apud *Viennam Austriæ*, quam ex *Bibliotheca Cæsarea* nactus est, *Commentatiunculam de Familia Welpborum* subjecit.

EVERHARDUS ALTAHENSIS, *Archidiaconus Ratisbonens.* cujus *Annales* recensuimus alibi, † & res præcipue *Austriæ, Bavarie, Sueviaque Ducum* ab ann. 1273. ad ann. 1305. iis contineri observavimus.

ANDREAS PRESBYTER, qui *Chronicon de Ducibus Bavarie* conscripsit, & ab origine inde gentis usque ad annum 1439. deduxit. Laudavit eum *Aventinus Annal. Boj. LVII.* his verbis; *Hec diligenter & accurate Andreas Reginoburgensis, mysta Aurelianus, literis & memoria commendavit. Idcirco eundem sui Titum Livium censent;* quo nomine ipsum quoque condecoravit *Marq Freberus*, & haud dubie de fide scriptoris, non de genere dictionis, quod satis est incultum, intellectum voluit. Præter historiã complectitur complurium *Bavarie Monasteriorum* fundationes, & post *Sigismundi* quoque ætatem,

¶ *Introd. in Collect. scriptor. Histor. Brunsvic. inservient. N. LV. † In Mantissa Sect. XI. p. 158.*

tem, quippe qui ann. 1437. obiit, adhuc floruit, ut observat *Sandius ad Vossium*. *

Continuavit illud deinceps LEONHARDUS BAUHOLTZIUS de Operchoven, Presbyter, usque ad ann. 1485. & *Paralipomena* reliquit *Amberga* ann. 1602. & in *Collectione Schilteriana scriptorum Germ.* recusum est.

Ex recentioribus prostant, JO. AVENTINUS, de quo non semel alibi, & supra modò *Artic. II.* diximus. Hic loci autem præteriri haud debent EJUSDEM ANNALES SCHIRENSES, editi *Biponti* ann. 1600. in 4.

JOANNES POLITUS de *Bojorum origine, gestis, & Præstantia*, *Coloniae* ann. 1583. in 8.

MARQ. FREHERUS, qui *Chronicon* condidit de *Principibus TerraBavarrorum*, editum *Amberga* ann. 1602. in 4.

WOLFGANGUS KILIANUS, *Chalcographus*, qui sermone vernaculo conversam Genealogiam edidit, cui titulus: *Geschlecht Register der Durchläuchtigsten Hertzogen in Bayrn, und etlicher eigentliche Bildnuß* *Augustæ Vindelico* an. 1632.

DOMINICUS CUSTOS, *Ant. verp. Civ. Augustanus & Chalcographus*, cujus extant *Duces Bavariae*, æri incisi, cum

* *Voss. de Hist. Lat. c. 5. & Sand. in Notis pag. 210.*

cum commentariis. Nec præteriri debet

GABR. BUCELINUS, qui de *Vetere Stirpe Agilolfingica* erudite commentatus est, de quo inferius.

ANDREAS BRUNNERUS, *Oenohalensis*, qui ann. 1636. claruit, quo *Annalium Virtutis & Fortune Bojorum Part. III. Monachii* prodierunt, quibus historiam gentis ab anno ante Christum 600. usque ad ann. 1314. *Libris XV.* comprehendit. *Bæclerus* Opus non spernendum vocavit in *Bibliograph.* & certe merito inter primos rerum Bavaricarum script. numeratur, cum ob dictionis elegantiam, quam in primis olim in eo æstimavit *Chr. Ad. Rupertus*, tum ordinis concinnitatem; ut interim tamen præferri eidem mereatur

MARCUS VELSERUS, cujus celebrantur ob erutas cum cura & iudicio antiquitates *Rerum Boicarum L. V.* apud *Melch. Adamum*, ita scribentem: *Annales Boicos scripsit tanta perspicuitate, tanta fide, tanta prudentia, ut meditati videantur adstitisse hinc Musa & Gratia, hinc Consus, Apollo, Suada, Venus.* Prodierunt primum *Augustæ Vindel.* ann. 1602. in 4. & inter alia opera *Norimbergæ* ann. 1682 Germanice vero redditi lucem etiam viderunt *Augustæ Vindel.* ann. 1605. in 4.

JO. ADLZREITERUS, Strenuus Jurium Bojicorum assertor, cujus habemus opus rarum non minus, quam sumtuosum, quod annotatione rerum eximia sese peritis in arte pridem satis adprobavit. Judicii tamen Stylique non una deprehenditur ratio ob eam causam, quod Adlzreiterus ipse quædam tantum absolvit, pleraque autem Secretarii scriptioni commisit, ut ex ore Primarii Aulæ Bojicæ ministri se accepisse affirmat Clariss. Ludovici†

THOMAS BLANCA, cujus *Historie de Baviere* ab origine inde gentis usque ad annum 1648. continuata quatuorque tomis comprehensa prodiit *Paris* ann. 1680. in 12. Ita tamen scripta est, ut multorum adprobationem non meruerit.

Sigillatim de Ludovico Bavaro, Imperatore, JO. GEORG. HERWARTUS, Cancellarius Bavaricus, & NIC. BURGUNDUS commentati sunt, de quibus in nostra *Mantissa* ¶ egimus.

Ad Nobilitatis Historiam pertinet WIGUL. HUNDIUS, cujus in pretio est tractatus de *Principibus & Nobilibus Bavarie*, inscriptus: *Bayrisches Stammbuch* &c. & Partibus II. comprehensus. *Ingolstadii* ann. 1598. fol.

In

† In *Germ. Princ.* p. 83. ¶ *Seß.* XII. p. 164.

In controversia Donawerdenſi, num
Bavaro Executio ſententiæ, adverſus Ur-
bem lata, demandari potuerit, cum illa in
Circulo Suevico ſita eſſet, pro Bavaro

WILHELMUS JOCHERUS, Con-
ſiliarius Bavaricus primus ſcriptum edidit,
cui titulus : *Donawerdiſche Relation, das
iſt, gründlicher Bericht, und beſtändige
Erzählung, was ſich eine Zeitbero bey der
Statt Donawerth zugetragen ann. 1610.
in 4. Eidem vero reſponderunt, cauſam-
que Donawerdæ Urbis defendendam ſu-
ſceperunt*

SEBASTIANUS FABER, Pro-
Cancellarius Württembergicus, & LU-
DOVIC. MULLERUS, Cancellarius
Oetingenſis, evulgato ſcripto, cui titu-
lum fecerunt : *Beſtändige Information Ju-
ris & Facti, wie es mit dem am Kayſerli-
chen Hof wider des H. R. Statt Donawert
ausgegangenen Proceſſen beſchaffen ſey; der
Donawerdiſchen Relation entgegen geſetzt,
ann. 1611. in 4.*

SCRIPTUM huic denuo oppoſi-
tum ſub titulo : *Nothwendige Erinnerung,
was bey der Donawerdiſchen Relation in-
acht zu nehmen ſey. Prodiit Ingolſtadii
ann. 1613. in 4. & laudatum ante V Vilh.
Jocherum auctorem agnoſcit.*

Ad ſacram Historiam faciunt præci-
pue, quanquam & reliquam ſæpius illu-
ſtrant:

ANO.

ANONYMI *Relatio de origine, fundatione & processu Monasterii Windberg in Bavaria*, quam ex ejusdem Monasterii Manuscriptis Codicibus evulgavit H. Canisius T. VI. *Antiq. Lect.*

CHRISTOPH. GEVVOLDI *Chronicon Reichersbergense*, editum *Monachii* ann. 1611. quod historiam Germanicam passim egregie illustrat.

CHRONICON MONASTER. ANDECCENSIS, vernaculo sermone conscriptum, prodiit *Monachii* ann. 1635. 4.

DIPLOMA Tassilonis, ex Perillustri antiqua familia Agilolfingica Bojorum Ducis ultimi, quo Monasterium *Cremsmünster* ab se conditum mirifice ditavit, cum notis *Heinrici Meibomii* inter alia opuscula à Nepote editum. *Helmstadii* an. 1660.

MATTH. RADERI *Bavaria Sancta*, tribus voluminibus comprehensa, quorum primum an. 1615. alterum 1624. ac tertium ann. 1627. editum est *Monachii*,

Huc referendi, qui *Academiam Ingolstadiensem* descripserunt:

VALENTINUS ROTMARUS, qui de *Ingolstadiensis Academia* Professoribus commentatus est. *Ingolstad.* ann. 1561. in 4.

VITUS JACOBÆUS P. L. cujus extat *Academia Ingolstadiensis* carmine illustrata, *Ingolstad.* ann. 1562. in 4.

II.

PALATINATUS RHENENSIS

Scriptores :

Palatinorum Comitum originem & res gestas qui illustrare poterunt, hi sunt præcipui:

JO. TRITHEMIUS, Abbas Sponheimensis, qui in *Chronico Sponheimensi* quod ab ann. 1044. ad ann. 1526. perduxit, præter res in universo imperio atque ecclesia gestas, *Bavaria* quoque *Duces & Comites Palatinos* descripsit. Ex *Vossio* † autem observandum, composuisse ipsum hoc Chronicon ad ann. 1502. ex eoque Fragmentum de Laurishamensis Cœnobii in alium statum conversione sub Frider. II. Imper. facta, una cum Scripto-ribus aliquot Rerum German. primum divulgasse *Marq. Freherum*, sed postea eundem in Volumine Operum Trithemii Chronicon hoc integrum edidisse, idque ordiri ab ann. 1044. ac perducere usque ad ann. 1511. extrema ab alio esse, qui aliqua adjecit, de ann. 1525. anno VII. ultra auctoris excessum, & præterea pleraque, quæ ad Vitam Trithemii eo in opere pertineant, alium habere auctorem, satis esse evidens. Ed. *Francof.* 1631. f. & jam antea ann. 1616. in 4. in sermonem Vernaculum conversû à *Phil. Ernesto Vægelino*. MARQ.

† *De Hist. Lat. L. III, c. 10.*

MARQ. FREHERUS, qui in *Originibus Palatinis* in quibus non tantum res Palatinae, sed & multa alia recondita ad Rhenum, totamque antiquitatem Germanicam pertinentia, tractantur. De Familia Ducum Bajoariae, inserta Palatinae, per connubium Ottonis Ludovici F. Bojariae Ducis, cum Agnete Henrici Palatini F. *Cap. XII.* commentatus est, & praeterea *Cap. XVII.* Catalogum Electorum Palatinorum è domo Bavarica exhibuit, cum additione sequentium ex eadem, à Friderico V. usque ad tempus, quo Liber scriptus est. Ed. primum *Heidelbergæ* ann. 1599. f. postea recus. *Ibidem* ann. 1686. in 4.

DANIEL PARÆUS, cujus *Historia Palatina* ad annum usque 1630. deducta, Palatinos Comites & Bavariae duces in compendio descripsit. Prodiit *Frankof. a.* 1533. in 12. Quanquam & huc pertinentia non pauca habet *Medulla Historiae* in recentioribus.

PHILIPP. LUDOVICUS HOFMANNUS, cujus extat *Genealogia der Pfaltzgrafen bey Rhein.* *Frankof. an.* 1649.

JAC. LUDOV. BEUTHERUS, cujus extat *Demonstratio*, Comites Palatinos Rheni ex stirpe Caroli M. descendere.

PETRUS LOTICHIUS, cujus *Fragmentum de Illustrissima Familia Palatina Principibus*, exhibetur in Opere Genealogico Catholico *Elia Reusneri*.

DAVIDES RORARIUS, qui *Aulae Principum Palatinorum & Ducum Bavariae* confecit, in *Eodem*.

Post *Freherum* vero nemo accuratius in hoc argumento versatus est, quam CAROLUS LUDOV. TOLNERUS, cujus *Historia Palatina primorum & antiquissimorum Comitum Palatinorum ad Rhenum res gestas, eorumque in Palatinatu Rhenano veram & indubitata, hactenus non satis cognitam, successionē tradit, præcipueq; agit de Primorum & antiquissimorum Comitum Palatinorum ad Rhenum genealogia vera, ex ipsis Antiquitatum fontibus, auctoribus ut plurimum coævis, Manuscriptis antiquissimis, Imperatorum diplomatis, ipsorum denique Rheni Palatinorum Comitum literis eruta, cujus varia diversaque schemata operi præmittuntur. Francos. ad Mæn. ann. 1700. in f. Nihil autem sane in illustri Opere desiderari posse videtur, quam continuatio ad hæc usque tempora producenda.*

JO. FABRICIUS, cujus prostat Liber, sub titulo: *Tag-Geschichte nahmbaffter Sachen, so sich in Churpfaltz von tag*

tag zu tag zugetragen. Heidelberge ann.
1613. in 4.

JO. LUDOVICUS BEUTHERUS,
cujus habemus *Erzählung wie das Für-*
stenthum Zweybrücken von ann. 1410.
bis ann. 1610. regieret worden Francof.
ann. 1650. in 4.

MONUMENTA PIETATIS LITTE-
RARIA Virorum in Republica & Littera-
ria Illustrium Selecta, Francof. ann.
1701. in 4. edita, quorum auctor est
Celeberr. MIEGIUS, Prof. tunc tem-
poris *Marpurgensis*, hodie verò Heidel-
bergensis, qui multa memorabilia col-
legit, & Tomo quidem priore ea con-
gessit, quæ Historiam Ecclesiæ Palatinæ
illustrarent; postero vero eruditorum,
superioribus duobus seculis celebrium,
epistolas nondum editas evulgavit, inter-
que alia etiam HEINRICI ALTINGI
Historiam Ecclesiæ Palatinæ, variasque Epi-
stolas produxit, ex quibus Historia Pala-
tina plurimum lucis accipit.

Præcipue autem quorundam Princi-
pum res tantum perscripserunt nonnulli,
e quibus celebrantur:

JO. TRITHEMIUS, † supra jam
laudatus, qui *Vitam Friderici I. Victo-*
riosis egregie commemoravit, quam ex
opere Majori Chronici Hirsaugiensis seor-

O 2 sim

† *Conf. Voss. de Hist. Lat. L. III. c. 10.*

sim edidir *Marq. Freherus, Heidelbergæ* ann. 1602. notisque & additionibus variis illustravit.

HUB. THOMAS LEODIUS, qui *Vitam Friderici II.* cujus à consiliis & secretis in comitatu subinde fuit, scripsit, in eaque Genealogiam Palatinorum præclare explicavit. *Francof.* ann. 1665. in 4.

MELCH. SOITERUS à Vinda, qui enarravit *Bellum Pannonicum ejusdem contra Solymannum Turcarum Tyrannum*, Libr. II. apud *Schard. T. II. Script. Germ.*

QUIRINUS REUTERUS, qui *Orationem de Vita & Morte Jo. Casimiri* conscripsit, *Heidelbergæ* ann. 1592. in 4.

PAULUS MELISSUS, cum aliis, quorum *Parentalia*, in *Obitum Jo. Casimiri*, qui ann. 1592. *Heidelbergæ* decessit, prodierunt *Ibidem* ann. eodem.

CASPAR. ENS, qui de *Nuptiis Friderici V. & Elisabethæ Anglicæ* scripsit. ann. 1613. in 4.

JOHNIUS FORBESIUS, cujus extant *Genethliaca Friderici V. & Elisabethæ*, *Heidelbergæ* ann. 1614. in 4.

ANONYMUS, qui *Vitarum, Friderici V. Caroli Ludov. & Caroli Electorum*, descriptionem concinnavit, ed. *Francof.* ann. 1700. in 12.

Ad Regionis ipsius notitiam geographicam pertinent:

Marq.

MARQ. FREHERUS, qui in *O-
riginibus Palatinis*, supra laudatis, præ-
ter gentis & dignitatis Palatinæ primor-
dia, Heidelbergæ, & Vicini tractus anti-
quitates explicavit. Subjicitur ibidem
Appendix pag. 147. qua continentur:

HUB. THOMÆ LEODII Com-
mentatio de *Palatinorum origine & Hei-
delbergæ antiquitatibus*, ex ejus integra
historia de Vita Friderici II. desumta, &
ad autographum per Cl. V. Janum Juli-
um Thomam Leodium, auctoris filium,
recensita & emendata, nonnullis ad margi-
nem additis, & passim restitutis per M. F.

MONUMENTA LITTERARUM
ANTIQUA, quibus idem Leodius adju-
tus fuerat. De *Cancore, Comite Pagi Rhe-
nensis. De Ansfrido Palatino. De Mon-
te Abrinsberg & Sylva Ottenwalt*, è Vete-
ribus membranis summa cura & fide ex-
scripta, & toti operi illustrando edita per
eundem M. F.

JO. BASIL. HEROLDI Obser-
vatio de *Heidelbergæ & Manhemio, & vi-
cino agro*, sumta è Libro de *Stationib. Le-
gion. in Veteri Germania*, Cap. XII.

PAULI MELISSI Commentatiun-
culam de *Etymo Heidelbergæ & Monte
Myrtillifero* recensuit idem Freherus P. I.
Orig. Palat. Cap. IIX. At seorsim extat

214 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

HVB. THOM. LEODIVS, qui descripsit *Chronicon Breve Urbis Heidelbergæ*, ab ann. 1225. ad 1582. quod *Annalibus Palatinis* subnectitur, ed. *Francof.* ann. 1595. & P. II. *Orig. Palat. Freberi*, sub finem.

MELCIOR ADAMI, qui reliquit *Apographum Monumentorum Heidelbergensium*, excusum *Heidelbergæ* ann. 1612. in 4.

GEORG. SOHNIVS, qui *Orationem* habuit *de Fundatione & Conservatione Academiae Heidelbergensis. Heidelbergæ* ann. 1607. in 8.

JO. HEINR. HOTTINGERVS, qui pariter scripsit *Orationem de Academia Heidelbergensis origine, progressu & restauratione*, editam *Heidelbergæ* ann. 1656.

SEBALDVS FABRICIVS, cujus *Manhemium & Luthra Casarea*, prodiit *Heidelbergæ* ann. 1656. in 4.

MARQ. FREHERVS, cujus celebratur *Commentariolus de Lupoduno, antiquissimo Alemanniae oppido*, propter varias tabulas antiquas, quas passim inseruit, in pretio habetur. *Heidelbergæ* an. 1618. in f. Ceterum non debet prorsus taceri

PETRI PITHOEI *Observatio de Comitibus Palatinis*, tam Germaniæ, quam Galliae, & aliis, è Gallico trans-

translata, quam Originibus Palatinis præ-
misit Marq. Freherus.

III.

JULIACENSIS MONTIVMQ. DV-

CATVS scriptores:

Cum Serenissima Domus Palatina utrumque Ducatum, Juliacensem atque Montanum, hodie teneat, non immerito quoque hic Scriptores illorum recensentur. Nimirum

ADELARIUS ERICHIUS, † cujus extat *Chronicon Juliacense*, sub titulo: *Gülichische Chronic aus allerhand alten und neuen Monumenten, Historien und Chronic - Büchern zusammengetragen*, Libris VII. Lipsiæ ann. 1611. in fol.

VVERNERUS TESCHENMACHERUS, cujus celebrantur *Annales Juliae, Cliviae, Montium, Marce & Ravensburgi Antiquae & Moderna*. Præcipuum harum rerum opus judicavit Bæclerus in *Bibliograph.* & certe liber non minus rarissimus est, quam rarioris annotationis historicæ atque geographicæ plenissimus est. Prodiit *Arnhemii* ann. 1638. f.

PAULUS JOVIUS, è cujus L. XIV. *Histor. sui Temp.* Fragmentum de *Bello Juliacensi* exhibetur apud Schard. T. II. *Rer. Germ.* p. 422.

O 4

SECT.

† Vid Zeiller. P. II. p. 187.

SECT. XXIX.

ELECT. DUCATUMQ. SAXONIÆ

Scriptores, *cum* Veteres, *tum* Recen-
tiores. STIRPIS WITTIKINDEÆ. BIL-
LINGANÆ. ELECTORUM LINEÆ UTRI-
USQ. ALBERTINÆ ac ERNESTINÆ.
PRINCIPUM LINEÆ ERNESTINÆ. AL-
TENBURGICORUM. VINARIENSIVM. GO-
THANORUM. Præterea *figillatim*: SAXO-
NIÆ ELECTORALIS. MISNIÆ. THU-
RINGIÆ PRINCIPATUS HENNEBERGICI.
LUSATIÆ. VOGTLANDIÆ. PRÆROGATI-
VARUM. INSIGNIVM.

DUCUM ELECTORUMQ. SA-
XON. stirpem atque res gestas scri-
ptis illustrarunt sequentes:

Ex antiquioribus quidem, quos ali-
bi maximam partem in Imperatoribus
Saxonicis recensuimus, notari hic debet,
EGINHARDUS, qui, ut *Ad. Bremēsis* testa-
tur, *dulci calamo gesta Saxonum prosecutus*
est. Sed id opus insigni Saxonicae Historiæ
jactura hodie est deperditum, nec ni-
si Excerpta quædam supersunt, quæ ini-
tio Historiæ suæ exhibuit ac conserva-
vit laudatus Adamus Bremensis. Memi-
nit ejusdem quoque Scholiastes Adami,
& refert, *Einhardum ex Capellanis Ca-*
roli

roli Imp. Vitam ejus descripsisse ac bella Saxonum. Sed dubitavit Cl. Meibom. † an ille anonymus, nec satis vetustus Scholiastes accuratè satis de titulo libri loquatur, & an ipse legerit, & an non idem sit cum eo, quem de Gestis Saxonum memorat Adamus. Omnino autem periisse sine hæsitatione pronuntiat, & optat, ut hæc quoque cum reliquis Eginhardi extarent. *Annales* vero *Francorum* à Nuenario editi, qui à nonnullis *Eginhardo*, ab aliis *Adelmo* adscripti, quemcunque auctorem habeant, res Caroli in Saxonia gestas, judice Meibomio eodem, non parum illustrant.

POETA ANONYMUS verò, Arnulpho æqualis, & pro illo tempore non inelegans scriptor, quem Paderbornensem fuisse, verosimiliter conjicit *Illustr. Ferdinandus Episcopus*, †† primus omnium est Saxonum, cujus historia superest: etsi enim *Annales Francorum* modo dictos & Eginhardum sequi, & solutæ orationi ligatam tantum substituere videatur, tamen non pauca habet aliis plane indicta, vel non eo modo dicta, quæ, ut Cl. Meibomius existimat, sine dubio ex aliis Libris Eginhardi deperdi-

O S tis

† *Introd. in Hist. Sax. Infer. p. 90. 91.*

92. †† *Monum. Paderb. p. 47.*

tis depromsit, ceu primus editor *Reineccius*, cum in *Praefat.* tum in *notis* ostendit, ut non tantum ipse Annalium conditor, sed *Reineccianæ* quoque amplissimæ notæ, quibus plurimum Veteris Saxoniae Historia illustratur, insignem usum præstare queant. Recudi nuper eum fecit Jll. *Leibnitius* inter *Scriptor. Brunsvic.* † simulque monuit, se nescire, unde compertum *Reineccio* sit, egisse ipsum inter *Paderbornenses*.

WITICHINDUS CORBEJENSIS, qui scriptor est egregius, utpote σύγγραμματα & pene αὐτοπῆς *Henrici & Ottonis I.* quorum res gestas descripsit, de quo plura diximus in *Mantissa* nostra. ¶

DITHMARUS MERSENBURGENSIS, qui *Libris VIII. Chronicarum Imperatorum Saxonorum, Henrici I. trium Ottonum, ac Henrici II. res gestas* complexus est. Differuimus de ipso fusius in *Mantissa* nostra. †† Hic vero non prætermittendum videtur, quod nuper inter *Scriptores Brunsvicenses* editus fuerit ab *Illustri Leibnitio* *DITHMARUS RESTITUTUS*, id est, integrior, ex Codice antiquo, quem beneficio *Danielis Papebrochii* accepit, & *Vita ejusdem* ex Codice Manuscripto cujusdā Chronici Antistitum Merseburgensium paulo fusius recensita.

† *Introd. N. VII.*

¶ *Señ. II. X. pag. 96. †† Pag. 101. seqq.*

censita. Nobis hâc placet elogium transcribere, Ceterum, inquit Ill. editor, *Ditmarum etsi rudem stylo & obscuriusculum subinde scriptorem merito in pretio habemus, quod res sui temporis pene solus posteris tradidit ex fide, peritissimus eorum, quæ scripsit. Itaque Andreas Brunnerus meritò opus ejus unicum sui ævi thesaurum appellat. Germanica quidem & certe Saxonica pleraque sine ipso ignoravimus. Misnicas antiquitates nemo ipso luculentius dedit. Urbis Lipsiæ, patriæ meæ, meministi omnium primus &c.* Ceterum singulis paginis, & præcipue sub finem Operis, subjectæ quoque sunt nonnullæ collationes emendationesque, quas cum *Petrus Albinus Meibomio* quondam miserat, tum *Cl. Vignolla*, Gallus, Verbi divini apud Brandenburgicos minister, Chronologiæ imprimis habita ratione, in qua se egregie versatum jamdudum publicis speciminib⁹ ostendit ex aliorum auctororum locis observavit. Imo quædam ipse quoque tum ex collatione *Reineccii Maderique*, tum ex ineditis quibusdam Scriptoribus, tum denique ex ingenio, ut fatetur in *Introduç. in Histor. Brunswic.* † adjecit.

De HELMODO, atque ARNOLDO LUBECENSI, ejus Continuatore, diximus

ximrs alibi in *Mantissa Script. Germ.* †
 Hic tantum animadvertimus, non pauca
 illos nos docere de iis potissimum, quæ
 ultra Albim ad mare usque contigerunt.
 Quibus ut veritas eo magis pateat, non
 inutiliter jungetur

SAXO GRAMMATICVS, de
 quo & alibi inter Scriptores Danicos di-
 cetur. Etsi enim is res Danicas data
 opera describit, sæpius tamen Vicinas
 Saxonicas illis admiscet. At Saxonibus
 paulo est iniquior, quod egregie osten-
 dit, ut vel uno exemplo comprobetur,
Conringius Finib. Imperii. ¶

Qui HEINRICI LEONIS res pace
 belloque gestas descripserunt, ii vel ideo
 locum hic merentur, quod Prin-
 cipatuum in amplissima Veteri Saxonia
 mutationes atque conversiones descrip-
 serunt, de quibus & sigillatim GER-
 HARDO STEDERBURGENSI inferius
 ea Sectione agetur, qua de Brunsvicen-
 sis Ducatus Historicis differimus. Sed
 præterea

ALB. STADENSIS, de quo pa-
 riter alibi in *Mantissa* nostra, † dignus
 quoque est, quilegatur, quoniam, uti
 de ipso judicavit Cl. *Meibomius*, † quam-
 vis

† *Seß. X. pag. 130. & 138. § L. I. c. 14. § 5.*
11. 12. 15. † Seß. XI. p. 153.
 †† *Introd. in Hist. Sax. Inf. p. 99.*

vis in aliis Witichindum, Adamum Bre-
mensensem, Helmoldum, Urspergensensem,
aliosque, ne mutatis quidem verbis de-
scribit, interdum quoque ad nugas & fa-
bularum delabitur, multa tamen egregia &
propria, & aliis indicta in Principum
Saxoniae Genealogiis habet; Multa illi
debere Crantzium, multaque ex illo, in
Metropolin praesertim suam transcripsis-
se, quod dudum observaverit Flacius in
tractatu suo de Translatione Imperii Rom.
quamvis nomen Alberti non addiderit.

CHRONICON MONTIS SERE-
NI, s. *Lauterbergense*, Cœnobii B. Petri
in Episcopatu Magdeburgensi, multam
quoque lucem rebus Saxonis ab ann.
1124. ad 1225. affundit. Anonymus
auctor est, eoque saepius usi sunt Clariss.
Historici Saxonici P. Albinus & Georg.
Fabricius; sed intra illorum manus deli-
tuit, donec Maderus in publicum prodire
jussit, quo de plura annotavimus in *Man-
tissa* nostra. * Sed conf. etiam *Meibomius*
in *Introd. ad Historiam Saxon. Infer.* ††

HEINRICUS de *Herfordia*, quem
Vossius ¶ de *Erfordia*, & *Trithemius* per-
peram vocarunt *Erfurdensem*, ædis San-
Paulinae in urbe Mindensi Ordinis
Prædicat. monachus, in posteriorum se-
culo-

* *Seß. XI. p. 154.* †† *Pag. 100.*

¶ *De Histor. Lat. L. III. c. 1.*

culorum & sui ævi historia multa de rebus Saxonis egregia, & alibi non obvia, Veteris inprimis Saxonie narravit, ut de eo pronuntiavit Cl. *Meibomius*. † Scripsit *Librum de Temporibus & Rebus Memorabilibus*, in ætates distinctum, & ab Orbe condito ad sua usque tempora, id est, seculi XIV. medium productum. Virum magnum & doctissimum eum vocavit *Hermannus de Leerbecke in Chronic. Schaumburgico*, & *Meibomius* rerum Saxoniarum diligentissimum scriptorem, & qui ab omnibus post eum Chronicariis describatur, appellavit; quanquam hætenus lucem non viderit.

HEINRICUS ROSLA, *Nienborghensis Saxo*, cujus extat Poëmation, non ineleganter scriptum, ut in isto ævo, de Bello inter Heinricum Mirab. Ducem Brunsvic. & Saxonie Principes A. 1287. ob arcem Herlingsbergam gesto. Docet enim illud pauca aliàs incognita, ut in notis ostendit C. H. *Meibomius*, qui primus unà cum *Friderico Longo* edere constituit, notisque illustravit: sed cùm publicationem morte præventus promovere non potuerit, filius ejus Jo. *Heinricus*

† *In Introd. in Hist. Saxon. Inferior. p. 101. & in Diff. de Bardevico pag. 6. nec non Hallervord. in Spicileg. p. 87.*

cus. in Acad. Jul. quondam Prof., dein vero Ducis Holsatiae & Reip. Lubecens. Archiater, parentis exemplo *Historiae Patriae* non incuriosus, edidit *Luneburgi ap. Sternios an. 1652.* qui tamen, quod metuerent, hos scriptores de Saxonici tantum rebus agentes, non adeo multos inventuros emtores, in pauca exemplaria diffuderunt, ut multi in Germania frustra aliquod desideraverint. Præclare autem de *Rosla* judicavit in *Prefat. ad Ill. Schwarzkopf. Cancell. Guelf.*, & ingenium ipsi non defuisse, & Poëtas Veteres sedulo legisse, & non infeliciter subinde imitatum esse, & spiritu valere poëtico, quo nunc promte assurgat, nunc tamen vicissim delabatur, tum fictiones poëticas habere non inelegantes, solamque seculi infelicitatem esse, quæ ipsum altiora conantem depresserit. Ceterum librarium indoctum fuisse, & supinè negligentem, indeque textum aliquando corruptum, & vulnera curam non admittentia esse. Recusum verò est idem Poë-
mation *Helmeſtad.* ann. 1688. & T. I. *Script. Germ.* insertum. Pag. 772.

TIDERICUS LANGEN, *Canonicus Eimbecensis*, ætate quidem & eruditione, & metro longè inferior, sed ex quo tamen, iudice *Meibomio*, ¶ non secus,

¶ *Vid. Prefat. cit. ad Cancellar. Schwarzkopff. pag. 774.*

ous, atque olim ex stercore Ennii, gemmulam depromere liceat. Extat ejus Carmen de Saxonia, quod sæpius citavit *Engelhusius* in *Chronico*, qui eum quoque nunc *Longum*, *Langum* & *Langium*, nunc de *Eimbecke*, & deinde his initialibus literis, T.E. id est, *Theodorum Eimbecensem*, ut observavit *Meibomius Nepos*, † indeque probabile putavit, eum non tantum Canonicum Eimbeccensem, sed etiam ex illa Urbe, quæ Ducatus Grubenhagensis Metropolis est, & Ecclesiam S. Alexandri habet, oriundum fuisse. *Reus. T.I. Script. Germ. pag. 805.* & in Mantissæ vicem *Herlingsbergæ* conjunctum est.

M. THEOD. ENGELHUSIUS, Saxo, qui *Chronicon* composuit ab Orbe condito an. circiter 1420. in quo quidem de sententia Cl. *Meibomii*, laudato loco, vulgaria & nullius momenti, non pauca etiam nugæ, in ultimis tamen reperiuntur non pauca, quæ Saxoniam illustrent. Excerptit alias sua ex scriptoribus, quorum aliqua pars hodiè non amplius extat, licèt ab ipso citentur; præcipuè verò utriusque *Roslæ* & *Longi* carmen legit, sæpiusque laudavit. Primus è Codice manuscripto publicavit *Maderus, Helmstad. an. 1671. in 4.*

CHRO.

† *Prefat. ad Lect. pag. 772.*

CHRONICON SAXONICUM

Germanicum, vix ferè meretur laudari, utpote rude & jejunum, uti judicavit sæpius laudatus *Meibomius*. † Conscriptum est lingua vernacula Saxonica, & sub titulo: *Chroneken der Sassen*, publicatum est *Moguntia* an. 1492. additis figuris, unde *Vulgaris & Picturata Saxonum Historia* nomine citatur à *Paulo Langio* in *Chron. Citicensi* in pr. Auctor verò incertus id conscripsisse videtur *Brunsvigæ*; sed postea superioris Saxoniae stylo reddidit M. JO. POMARIUS, Pastor Magdeburgens. & integri pene seculi Historiam adjecit, magnâ idcirco laude à D. *Sigfrido Sacco* in præfatione affectus, quamvis ne mediocrem quidem, judice *Meibomio*, meruerit; hinc septimo post anno, à MATTH. DRESSERO, Prof. Lips. revisum & publicatum. Meretur huc allegari *Schurzfleischii* judicium*: *Chronicon*, inquit, *Saxonicum* à veteri quodam monacho compositum, atque à *Joh. Pomario* cultiori linguâ *Teutonicâ*, licet aliquando non ex mente Auctoris, expolitum auctumque, & deinceps à *Matth. Dressero* continuatum &c. Prodiit *Vitebergæ* an. 1589. in f. cum titulo: *Chronika der Sachsen und Nidersachsen*.

P

Ex

† L. cit. p. 104.

* In *Diss. de Marchia Misnensi* §. 1. in not.

Ex Recentioribus extant :

ALBERT. CRANTZIUS, de quo aliàs in Accessionibus nostris delibavimus *, Saxoniae omnis, imò & vicinorum regnorum septentrionalium Historiam sacram & Civilem scribere aggressus est, magni & excellentis Vir ingenii, judicii accurati, ac memoriae tenacissimæ. Equidem ille non paucis vapulavit, inprimis Suffrido Petro, & graviter tanquam partium studio abreptum publicè perstrinxit *Petrus Albinus* †. Sed *Cl. Meibomius* †† causam ejus peroravit, ingenueque professus est, se nescire, an ex proposito falsa scripsisse convinci possit, id verò scire, non illum in omnibus sequendum esse, sed inprimis, quæ vetustiora sunt, ex aliis scriptoribus examinanda, id, quod quidem nunc tanto facilius fieri possit, postquam eos non tantùm scriptores, quibus Crantzius usus est, quosque interdum, ne verbis quidem mutatis descripserit, sed & plures alios ipsi non lectos habemus. Certè autem negari non potest, ut idem *Meibomius* advertit †, quòd multa debeat *Me-*

* *Secl. XL. p. 306. seq.*

† *Progymnasm. Hist. Sax. pag. 96. 97.*

†† *Introduct. in Histor. Sax. Inf. pag. 104.*

† *L. cit. pag. 99. & 102.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 227

Alberto Stadenſi, multaque ex illo, in Metropoli præſertim ſuam tranſcripſerit, id quod dudum quoque obſervavit *Flacius* in *de Translat. Imperii*, quamvis nomen Alberti non addiderit; tum verò & Gobelinum ne quidem nominatum ſæpius exſcripſerit. Huc præcipue faciunt *Saxonia*, id eſt, Civilis Saxonie hiſtoria, & *Metropolis*, ſive, *Sacra*: illa prodiit apud *Wechel. Francof.* an. 1621. hæc *Ibidem* an. 1590.

GEORGIUS SPALATINUS;
Theologus & Politicus eximius, cujus *Chronicon Saxonicum* breve quidem Heinrici Brunſuicenſis injuriis oppoſitum *Hortlederus* edidit, & magnæ auctoritatis eſſe affirmat *Celeberrimus Struvius*, * ſed *Cl. Meibomius*, nescio an ſtudio in Domum Brunſuicenſem, ** ita de Spalatino pronuntiavit: *Spalatium quidem nollem in eo libello Germanico, quem pro gloria domus Saxonie contra Henricum Junioſorem Brunſuicenſem ſcripſit, incomparabilem Imperatorem Lotharium, & meliora meritum indignè tractaſſe contra veri fidem, & doctioris ævi conſcientiam; ſed forte non adeo magni momenti libellus,*

P 2 com-
* *In Biblioth. Hiſtor. C. XXII.*

p. 572.

** *Introd. in Hiſtor. Saxôn. Infer. p. 106.*

compositis inter maximas domos litigiis, tenebris damnatus esset, nisi æternis suis monumentis inseruisset Hortlederus. Laudat Cl. Schurzfleischius † Spalatini Chronicon an. 1553. à Melanchrone editum, & alibi Electori Saxonie Friderico à Secretis, Johanni verò à sacris quoque fuisse restatur, & non modò in historia Saxonica, sed etiam in Tabulariis multa cum industria versatum scribit. Christianus Schlegelius, qui Historiam Vitæ ipsius Præfide Cl. Sagittario publicæ disquisitioni exposuit, Jene an. 1693. in Indiculo scriptorum Spalatinianorum typis excusorum N. XX XI. ejusdem Chronici his verbis meminit: *Chronika und Herkommen der Churfürsten und Fürsten deß Löblichen Hauses zu Sachsen gegen Herzog Heinrich zu Braunschweig, welcher sich den Jüngern nennet, zusammen getragen durch G. S. Witt. an. 1541. 4. insertum à Frid. Hortledero Operi de Causis B. G. L. IV. C. XXIII. pag. 596. notisq; ac castigationibus ab eo interpolatum, cujus autographum, teste hoc, D. G. Chilian possedit. pag. 627. ib. Hodie est in Bibliotheca Gothana. Meminit ejus Seck. L. I. p. 22. Dresse. Millenar. VI. P. I. pag. 177. Albinus Chron. Mij. pag. 302. Adami in Vita Spalatini. Nec fortassis silentio prorsus præ-*

† In vita Alberti III. p. 115.

præteriri debet Ejusdem opusculum, quod *Simon. Schardius* T. I. *Rer. German.* ꝑ edidit, & *Vitebergæ* an. 1505. excusum dedicatumque est *Jo. Friderico*, Elect. sub titulo: *Von dem theuren Teutschen Fürsten Arminio ein kurzer Außzug auß glaubwürdigen Lateinischen Historien durch G. S. zusammen getragen und verdeutschet.*

DAVID CHYTRÆUS, Theologus & Polyhistor Clarissimus, quæ in Saxonia, etiam latissimè sumpta, integro seculo sexto decimo contigerunt maximè memorabilia, egregiè exposuit. Habemus ejus *Saxoniam*, seu *Chronicon Saxonie*, quo orsus ab an. 1500. ad 1593. *Cranzii* *Saxoniam* continuavit. Placet hîc rursus elogium mutuari à *Meibomio*, qui cit. *Introd.* † ita scribit: *Nolim quidem ab erroribus præstare immunem. Qui enim potuerit Vir unus, isq; à magnatibus non adeò multum adjutus, tot terrarum, in quibus sermo Saxonicus viget, historiam, & quidem integri seculi, accuratissimè, ut non alicubi impingeret, tradere. Nec succensere possum insigni Historico Everardo Reidano, qui præfatione in suos Annales Belgarum, Chytræum inter eos Historia Belgica scriptores refert, qui falsos rumo-*

P 3

res

¶ *Pag. 259. . . 298. conf. Schlegel. p. 197. N. XXVII.*

† *Pag. 107.*

230 ACCESSIONES AD MANTISS.

res, incerta fame, & quomodocunque accepta secum falsa pro veris tradiderint. Thuanus nec laudat, nec vituperat Chytraum, emortualem tamen ejus annum ideo memorat, quia multorum virorum, quantum in ipso fuit, memoriam servavit: at quod ubique in rebus Saxonis & Arctoie secutus sit Chytraum Thuanus, legentibus patet, nec diffitetur in summaris librorum, quâ est ingenuitate Thuanus. Talis certe est Historia Chytrai, qua carere nemo, qui Saxonia & Septentrionalium Regnorum notitiam, quæque in eo integro seculo acta, acquirere sibi velit, potest. De ipso scribendi modo & dictione nil dico, cum in præfatione ipse pro rudi designatione haberi velit. non historia exemplo Veterum, aut quorundam recentium scripta. Prodiit hoc Chronicon Saxonia, Lipsiæ an. 1593. & non multo post locupletius, Ibidem.

CYRIACUS SPANGENBERG, Nordhusanus*, Ecclesiastes primò Islebiensis, postea verò Parochus & Decanus Mansfeldicus, quâ dignitate tamen excidit. Major ejus apud Historicos, quàm Theologos auctoritas. Schurzfleischius**, rerum Saxonicarum oppidò peritum vocat, nisi quod in antiquis genealogiis ac temporum rationibus non semel hæsitaverit. Præ reliquis

com=

* Pag. 107.

** In Vita Alb. III. p. 113.

commendari hoc loco debet *Chronicon Saxonicum*, sive *Sächsische Chronika*, quod primum sub titulo *Chronici Mansfeldici* lucem vidit, sed universam historiam Saxoniam usque ad an. 1671. completitur, multaque singularia adnotavit. Prodiit primum sub tit. *Mansfeldische Chronika*, insonderheit von der Graffschafft Mansfeld. Islebia an. 1571. f. & Francof. an. 1595. f. cum epigraphe: *Sächsische Chronika*, Nec immerito fortassis huc refertur Ejusdem *Churfürstliche Chronika*, Francof. 1590. in 4. quippe quod multa etiam Historiæ Saxonicae capita continet. De reliquis autem suo loco dicetur.

PETRVS ALBINUS, *Nivemontius*, Electoris Saxoniae quondam historicus, & Prof. Viteberg. quem passim laudavit Cl. *Schurzleischius*, præcipue vero alibi * *Viris doctissimis annumeravit, Reineccio videlicet & Meibomio*; quamquam alibi, ** *Librum ipsius amplissimæ progeniei Wittikindeorum, cui titulum Stammbuch præscripsit, allegans, in universum de novitiis Scriptoribus monuit, in aliis credulitatem notandam, in aliis verò majorem dili-*

P 4

* *Diff. de Arminio.*

** *Diff. de Wittekindo Magno.*

gentiam optandam. Liber modò laud. *Stammbaum deß Hauses Sachsen &c.* inscriptus, quem continuavit MATTH. DRESSERUS, excusus *Lipsiæ*, an. 1602. in 4. Tum *Nova Saxonum Historia Pro-gymnasmata*, in quibus pleraque sunt, quæ de antiquissimis Saxonum Regibus, Ducibus, rebus gestis, religione, moribus, & institutis in Witekindo Corbejensi, Crantzii, Spalatini, Agricolæ, & aliorum, qui Saxoniam Historiam vel tractarunt, vel attigerunt, Libris non reperiuntur, edita sunt *Vitebergæ* an. 1585. in 8. Exhibet autem ista quidem stemmatographia, præter rerum gestarum commemorationem atque excerpta ex Chronico, antiquorum Principum icones & insignia, & sic non historiam modò ac successionem Saxonie Ducum illustrat, verùm etiam Heraldicam subministrat, ut fatendum tamen sit, aliquando maiorem accuratorem desiderari posse. Hinc eam alicubi etiam notavit *Schurzfleischius* *. Ceterùm insigne est elogium Cl. Meibomii: At ipsius Petri Albini, inquit, omnia, quæ conscripsit, in publico extare vellem: fuit enim Vir eruditissimus, & qui non minore iudicio, quàm diligentia, rara admodum mixtura, historiam tractavit.

LAU.

* *Diff. de Marchia Misnensi*

§. 3. in not.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 231

LAURENT. PECKENSTEIN,
Sax. Historicus, de quo laudatus Schurz-
fleischius * notavit, quòd *Theatrum* ejus
Saxonicum multa contineat, quæ casti-
gari oporteat, & negari non debeat, eum
longè infra Albinum & Fabricium fuisse;
observat etiam paulò inferius de *Familia*
ejusdem *Wittekindea*, quòd aliquando
singularem vicissitudinem non attigerit,
fortè, quia compendii rationem habue-
rit. Prodiit *Theatrum Saxonicum* ser-
mone vernaculo scriptum, *Jene* an. 1607.
f. & pleraque Geographica complecti-
tur: *Wittekindea* verò *Familia Illustr. Sa-*
xon. Prosapia, compendio historico illustra-
ta, sive, der Hochlöbl. Herzogen, Chur-
und Fürsten zu Sachsen &c. &c. auß dem
Geschlecht Witikindi, deß letzten König und
Heerführers der Sachsen, hergestammet,
aller und jeden Herkunft, Leben und Wan-
del, Heldenthaten zu Kriegs- und Fridens-
Zeiten, derselben mehrentheils wahre Con-
trafacturen, tödtlichen Abgang, Begräb-
nüsse, und was sonst mehr zu sonderem
Ruhm der Posterität zu wissen nöthig,
runde historische Beschreibung. prodiit *Je-*
ne anno 1597.f.

GEORGIUS FABRICIUS, *Chem-*
nicensis, *Misnensis Scholæ Rector*, anno-
que 1571. defunctus, quem, ut modò
dictum est, Cl. Schurzfleischius merito

P 5

suq

* *Diff. cit. §. 1, in not.*

suo multum præfert *Peckensteinio*, & inter auctores, in Saxonum historia non vulgariter versatos, retulit*, nec non omnia accuratè & diligenter consignasse affirmavit Auctor *Vite Alberti III.* discipulus *Fabricii*. Idem tamen Vir Celeberr. *Schurzfleischius* alibi † de ipso pronuntiavit, quod licet præstanti & in historia exercitato ingenio fuerit, tamen aliquando prodiderit, quæ adprobari non possint *. Quo pertinet *Meibomij* † judicium, scribentis: *Georgii Fabricii multæ eruditionis Viri laudanda etiam est in Saxonia historia insignis industria, quam ita laudanda, ut erroribus ejus non patrocinemur. Jam tum verò à Petro Albino in Nova Saxonum Historia annotatum est, Fabricium omnia ferè ex Teutonice Agricole historia vertisse, pauca de suo addidisse.* Ingenuam ejusdem confessionem de Viteberga condita laudat non multo post quoque *Schurzfleischius* ‡, & ab incomparabili Historico *Casp. Peucero* doctrina rerum *Ascaniarum*, in qua iste

* *Diff. de Arminio* §. 5.

† *Pag. 78. 84. 120. 150. & de Witekindo M. 5. 3. §. 8. in not. conf. Ep. de Mot. Belgar. p. 40. 41. in not.*

* *Introd. ad Saxon. Infer. histor. p. 106.*

† *Pag. 146. Diff. cit.*

iste quidem præ omnibus Saxoniae scriptoribus excelluerit, imbutum scribit. Ex Novitiis sanè ipsum sequuntur multi, † & cum alii eum non legunt, in scopulos impingunt, quippe quod meliora edoceri facile possint; id quod evenit Auctori *Notit. Rer. Imp. Rom. German.* * Omnibus enim utique præferendus ac singulis. Præcipuè autem huc pertinent *Originum Illustrissima stirpis Saxonica* L. VII., quod opus auspiciis Augusti Electoris Saxoniae cœptum, & ex tabulariis variisque Diplomatis & Chronicis manuscriptis, atque aliis magni nominis Historicis, magnâ fide & diligentia concinnatum, enucleatum, elaboratum, prodiit *Jenæ* an. 1597. f. ex recognitione Nicol. Reusneri in fol. Nec fortassis incommode huc refertur Volumen prius *Rerum Germaniae Magnae & Saxoniae Universae Memorabilium Mirabiliumq;* cuius supra meminit Auctor *Mantissae* Artic. II. sub finem; quippe quo summæ rerum gestarum, quæ non tam priscis illis temporibus antiquorum Imperatorum, Regum, Ducum, & Principum Saxoniae universae quàm recentioribus accidere plurimæ; Gubernationes

iti-

† *Schurzfleisch. de Wittekindo*
M. S. 6. pag. 9.

* *P. I. d. 20. p. 369. conf. Schurz-*
fleisch. l. c. pag. 10.

236 ACCESSIONES AD MANTISS.

itidem & obitus eorundem secundum Romanorum & Germanorum Imperatorum ab Augusto Cæsare primo Monarcha ex ordine insequentium seriem; nec non sessiones Pontificum, Antistitum ac Præsulum quorundam, enarratione quadam succincta secundum annorum numerum usque ad hæc præsentia tempora currentemque annum congestæ evolvuntur, *Libris II.* contentæ, opera Jacobi Fabricii, Auct. filii, *Lipsiæ* an. 1609. fol. Imò & hujus loci est *Saxonia Illustrata*, cujus *Libri IX.* celebrantur, quibus antiquissimæ bellicosissimæque Germanorum nationis Saxonicæ Origines & incrementa, ejusque potentissimorum invictissimorumque Imperatorum, Regum, Electorum, Ducum, ceterorumque Principum stemmata, & res bello, pace, præclarè gestæ ex omni ætatum memoria, accuratè, & quanta cum cura fieri potuit, exquisitè eruuntur atque explicantur. Inserta etiam est præcipuarum aliquot *Italia, Gallia, Sabaudia, Anglia, Suevia, Bavaria, Carinthia, &c.* familiarum, quæ ex hoc tanquam equo Trojano superioribus seculis plurimæ prodierunt, copiosa enarratio. Opus jam olim ab Auctore incredibili labore non tam ex selectissimis Historicis, Genealogis, & Chronographis, quàm ipsis Principum Archivis & diplomatis collectum, & postea

postea *Libris* II. à N.C. ad an. 1606. perpetua serie continuatum, à *Jac. Fabricio*, Auct. filio. *Lipsiæ* an. 1606. fol. Quæ ad Misnicam Historiam faciunt, recensimus inferius.

ELIAS REUSNERUS, *Leorinus*, *Histor. & Poës. in Academia Salana Prof. Publ.*, cujus extat *Genealogia*, sive, *Enucleatio* inclyti stemmatis *Witichindæi*, ab ima radice cum suis pullulis, stirpibus & ramis luculentè deducti Impp. Regum, Principum, ex Illustri Prosapia *Witichindi* oriundorum, ac inprimis *Electorum & Ducum Saxonie* originem generationis, & propagationem sobolemque ejusdem propemodùm infinitam continens. Cui accessit *Stemmatographia* Illustrissimorum Saxonie Principum ad XXXII. Tritavos, totidemq; Tritavias deducta, & instar arborum exscripta, cum eorundem Symbolis & Anagrammatis. *Jenæ* an. 1697. fol. Vocavit eum *Schurzfleischius* * vasti stemmatis *Wittekindi* conditorem, iisque accenset, qui *Ottones Augustos* à *Brunone*, non fratre *Witikindi M.*, sed nepote deducunt. In *Genealogiis* ferè sequi solet *Hieronymum Henningesum*, uti idem

no-

* *Diff. de Wittekindo M. §. 6. pag. 91*

notavit, ** & alibi *** reprehendit, quod Wittekindo Rugiæ Principis titulum tribuerit, cum non reperiatur, quod Saxonibus cum Slavis, Angris item Westphalisque cum Rugis commune fuerit.

LAUR. FAUSTUS, cujus extat *Stammbuch aller Herzogen, Chur- und Fürsten zu Sachsen. Dresda an. 1588.*

BALTHAS. MENCIAUS, cujus pariter prostat: *Stammbuch von Ursprung der Chur- und Fürstlichen Häuser Sachsen, Brandenburg, Anhalt und Lüneburg. Vitebergæ an. 1588. in 8.* Sæpius eum laudavit Cl. Schurzfleischius, sed perstrinxit etiam aliquando. ¶ Prodiit etiam *Vitebergæ Anno 1602. in 8. Stammbuch, darinnen vermeldet, wie das Königreich Sachsen zum Herzogthum worden, samt aller der Kayser, Könige, Großherzogen, Chur- und Fürsten Ankunft, Thaten, Bildnus, Wapen und Ende.*

PHILIBERTUS LINGONIUS, cujus extat *Arbor Saxonie & Sabaudie Principum gentilitia, quæ prodiit Augusta Taurinorum. an. 1581. fol.* Id verò egit

** *Diff. de Rebus Badens. §. 1. in not. pag. 5, & §. 4. in not. §. 15.*

*** *Diff. de Wittekindo §. 3. in not. p. 4, conf. de Vitricis Eccles. p. 14.*

¶ *In Vita Alberti M. pag. 114. coll. 146, 156.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 239

egit, ut Sabaudos Saxonesque communem habere stirpem demonstraret.

ADAM REMPS, cujus superest *Genealogia des Chur und Fürstl. Hauses Sachsen. Jena an. 1594. in fol.*

DOMINICUS CUSTOS, qui *Effigies atque Descriptiones Ducum & Electorum Saxonie* evulgavit, *Augustæ Vindelicorum an. 1601. in fol.*

D. B. L. ut titulus Libri habet; *Abbildung deß Churfürstl. Hauses Sachsen und desselben Grad, Linien und Fürstl. Personen, so bißhero noch durch Gottes Gnad selbigem löblich vorstehen. an. 1643. in 4.*

JOH. HEINR. HAGELGANS; Gymnasii Coburg. Profess., cujus habemus: *Sächsischer Helden und Heldinen Baum, das ist, wahre Abbildung deß Chur- und Fürstl. Hauses Sachsen. Coburgi anno 1646. in 8.*

JO. HERTVICUS, qui *Arbo-rem Genealogicam* condidit, editam *Dresdæ an. 1657.*

SIGISMUNDUS BETULIUS, sive, SIGISM. à BIRCKEN accuratioribus Scriptoribus accensendus, quod Fabricium sibi potissimum sequendum existimavit. Extat ipsius *Sachsis. Helden-Saal*, quem ad annum 1690. perduxit, edit. *Norimbergæ an. 1677. in 12. adjectis Electorum imaginibus.*

Nec

240 **ACCESSIONES AD MANTISS.**

Nec incommodè huc refertur **ANDREAS HOPPENRODIUS**, qui *Genealogiam Principum & Nobilium familiarum*, quæ intra M. annos in Saxonia vixerunt, scripsit. *Argentorati an. 1570. in fol.*

Sigillatim verò **WITTEKINDE-AM STIRPEM** atque res gestas scriptis illustrarunt :

REIN. REINECCIUS, qui *duas Epistolas de Wittekindo* prodidit, cum Appendice de Angrivaria, Angaria, & Wittekindi monumento, editas *Helmstad. an. 1583. f.*

JO. JUSTUS WINCKELMANNUS, qui L. I, cap IX. *Notitiæ Historico-Politicae Veteris Westphaliae*, quæ prodiit *Oldenburgi an. 1667. in 4.* egregiam dissertationem exhibuit, de *Saxonum & Westphalorum rebus gestis, ante & circa Wittekindi M. tempora.*

JO. HEINR. BOECLERUS, cujus, ut Viri illius omnia, *Dissertatio de Wittekindo*, selectam annotationem rerum complectitur. *Argentor. an. 1671. in 4.*

CONR. SAM. SCHÜRZFLEISHIUS, qui singulari *Dissertatione Wittekindum M.* cum privilegio Elect. Sax. ante annos complures publicè luci exposuit, quæ in *Opere Hist. Polit. an. 1698. recusa extat.* Eximia prorsus sunt, quæ

ibi

ibi de statu Veteris Saxoniae differit Auctor, tum ex idoneis inprimis monumentis demonstravit, Wittekindum nec Regem Saxonum, nec Ducem fuisse hereditarium.

JACOB. ANDREAS CRUSIVS, cujus extat *Wittekindus M. excusus Minde* ann. 1679. f.

ERN. CASIMIRVS WASSERBACHIVS, cujus *Dissertatio de statura Wittekindi* prodiit, cum ejusdem commentatione de *Irmensula*.

WILH. ERNESTVS TENTZELIVS, qui in *Typo Genealogiae Beichlingianae Plenioris*, quem ex chartis authenticis, aliisque monumentis desumptum affirmat, hinc inde etiam Wittikindeae stirpis res illustrat. Prodiit *Jenae* ann. 1702. 4.

Sic ad STIRPIS BILLINGANÆ historiam omnino faciunt Cl. *Meibomii Vindiciae Billinganae*, quibus demonstrare satagit, Hermannum Billingum, non ordinis Equestris hominem, nedum pauperis agricolae filium, sed ex illustri generosaque familia Saxoniae fuisse oriundum. Extant autem T. III. *Scriptor. Germ.*

Recentiorem historiam percoluerunt inprimis sequentes:

BALTHAS. MENCIAUS, cujus extat *Historica Narratio de septem Electoribus Saxoniae, & uno Proelectore, qui Academicam*

demiam Wittebergensem condiderunt, fundarunt, & privilegiis dotarunt. Witteb. ann. 1611. in 8.

SYLVESTER KVNDTMANN, cujus habemus *kurtze Chronica und Beschreibung, was sich bey denen XII. Cburfürsten auß dem Hochlöbl. Hause Sachsen von an. 1474. biß 1656. nunmehr in die 232. Jahr, so nacheinander gefolget seynd, zur Zeit ihrer Regierung von Ihnen denckwürdiges begeben und zugetragen. Rudolstadii ann. 1670. in 12.*

JO. GEORG. HAHNIVS, qui *Electoratum FRIDERICI BELLICOSI non ineleganti dissertatione academica proposuit, Lipsiæ ann. 1678. in 4.*

JO. SEB. MULLERUS, cujus extant *des Chur- und Fürstl. Hauses Sachsen ANNALES von ann. 1400. biß 1700. editi Vinarie ann. 1700. in f. Scriptor est non vulgaris, sed qui ex Tabulario Vinarienti & fide dignis documentis multa eximia consignavit.*

CASP. SAGITTARIUS, in Acad. Jenensi quondam Prof. celeberrimus, & Historicus Saxonicus, *Historia Saxonica compendium* contexuit, & ab Alberto Urso inde ad sua tempora perduxit, cujus potiores paginae typis excusæ sunt; sed singulari fato suppressum penitusque confectum non est.

JO.

JO. WILKIUS, cujus *Sächfischer Nepos*, in usum Gymnasiorum, ad Cornelii Nepotis imitationem conscriptus, præcipuos quidem Duces Saxoniae enarrat, sine tamen ordine. *Lipſiæ* ann. 1682. in 8.

GREGOR. LETI, qui *Historiam Saxonicam* sermone Italico concinnavit, & ab origine inde ad nostra tempora perduxit, præcipue vero Electoralem Aulam cum Ministris ejusdem ac sede Principis Dresda copiosè delineavit. *Amstelod.* an. 1688. in 4.

Electorum Principumque nonnullorum præcipue res, ex utraque *Linea Ernestina* atque *Albertina*, literis mandarunt non pauci. Et Electorum quidem ex *Linea Ernestina* tradiderunt:

JO. ROSINUS, cujus extant *Exempla Pietatis Illustris, s. Vite trium Electorum Saxon.*, FRIDERICI III. *Sapientis*, JOANNIS Constantis, & JO. FRIDERICI *Magnanimi*, ed. *Jenæ*. ann. 1602. in 4.

CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIIUS, qui pereruditam Dissertationem evulgavit, quam inscripsit: *Fridericus III. sapiens Sax. Elect.* eamque publice primum proposuit *Vitebergæ* ann. 1674. in 4. Recusa est *Lipſiæ* ann. 1699, interque Dissertationes Historicas Civiles est XXXI.

VALENT. LOESCHERUS, cujus extat non inerudita dissertatio ann. 1697. *Witteberga* habita, qua *Fridericum Sapiensem*, contra recentes Pallavicini, Maimburgii, Varillasii, aliorumque calumnias defendit, & sacra non ex profanis rationibus mutata asseruit.

JO. FORSTERUS, cujus habemus tractatum: *von der Gefängniß und Erledigung H. Johann Friderichs*; cujus historia ex Scriptoribus Belli Smalkaldici, quos recensuimus alibi suo loco, uberius describi potest. Extant autem præterea EJUSD. *Johann Fridericidos Libri*, editi *Lipsiæ* ann. 1602. in 8.

THOM. STYLRUS, cujus *Leben Herzog Johann Friderichs* prodiit *Lipsiæ* ann. 1602. in 8.

JO. FRIDERICI, Superintendens nunc in Dioecesi Tautenburgica, cujus celebratur, præ ceteris & in optimis habetur, Dissertatio, quam Præside quondam Cl. *Sagittario*, cui tamen haud dubie quoque haud pauca accepta ferenda sunt, habuit *Ienæ* ann. 1678. sub titulo: *Historia Jo. Friderici Elect. Sax. Pii, Magnanimi, Constantis, Inclyti.*

Ex *Linea Albertina* Electorum res commemorarunt:

SIMON STENIUS, Lomacensis, qui *Vitam Mauricii El.* græce conscripsit, & la-

& latine convertit, quæ extat apud *Freberum* T. III. Scriptor. Germ.

INVESTITURA Regalium Dignitatis Electoral. nonnullorumque aliorum dominiorum MAURITII, Ducis Saxoniae, ann. 1548. facta, extat apud *Schard.* T. II. Script. Germ.

JOACH. CAMERARIUS, cujus prostant *Orationes* X. de MAURITIO El. quarum una, cum funus Mauricii per Urbem Lipsiam duceretur, ceteræ vero anniversariæ memoriæ habitæ sunt *Lipſiæ* 1569.8. in quibus multa animadverteret curiosus Lector.

GREG. BERSMANNUS Prof. Lipsiensis, cujus celebrantur *Orationes* in celebratione memoriæ anniversariæ Funeris Mauricii habitæ, conventu solenni Lipsiæ in *Æde* Paulina, quarum altera ann. 1571. versu conscripta, altera ann. 1575. prosaice exarata est. Ed. *Lipſiæ* ann. 1575. in 8.

CORNEL. CRULLUS, qui scripsit *Vindicias Mauritianas*, seu, *Discursus historico-politicos de Justitia Belli Mauricii*, edit. *Lipſiæ* ann. 1631. in 4. Pariter

JO. FRID. à BRAND, edidit *Vindicias Mauritianas* Jo. Bodino, de Expeditione MAURITII El. ann. 1552. oppositas. *Jenæ* ann. 1617. in 4.

THOM. WINTERUS, Dresdensis, cujus *Historia Pugnae infelicis inter Mauritium & Albertum Marchionem* inserta est T II. Script. Germ. Schardil,

ANONYMVS, qui de *Pugna memorabili inter Mauritium, Ducem Saxon. Elect. & Albertum Marchion. Brandenburg ad pagum Sivershusen, in ditione Luneburgensi commissa* d. IX. Julii 1553. scripsit. Prodiit Lips. ann. 1585. in 4.

JAC. STRASBURGIVS, qui de *Beata migratione ex hac Vita Mauricii Electoris Saxon.* commentatus est ann. 1564. in 8.

JO. ALBINVS, cujus extat *Oratio in memoriam Mauricii Electoris, Lipsiae* ann. 1572. in 4.

BARTHOL. HEIDERICHIVS, cujus superest *Oratio Anniversaria de Mauritio Elect.* Lipsiae ann. 1573. in 8.

SCRIPTVM GERMANICVM, cui titulus: *Beyder Helden und Churfürsten zu Sachsen, Hertzog Mauritz und Hertzog Christian, Leben und Thaten.* Serveste ann. 1594. in 4.

BARTHOL. CLAMORINUS, vom *Leben und Absterben Churfürst AUGUSTI.*

MICH. HASLOBIUS, cujus *Augustus, sive, in honorem magni illius Saxoniae Ducis, Augusti.* Francof. ann. 1578. in 8. prodiit

MATT.

MATTH. DRESSERUS, cujus prostat *Oratio funebris de CHRISTIANO I. Lipsiæ ann. 1592. in 4.*

PAUL. JENNISIUS, cujus *Narratio de Vita, gestis, & obitu CHRISTIANI II. prodiit Lipsiæ ann. 1612.*

JO. FRID. FRANCVS, cujus pariter superest *Oratio de CHRISTIANO II. Lipsiæ ann. 1611. in 4.*

CASP. BERTRAM, Pastor Num-
burgensis, cujus habemus *Kleines Chur-
Sächsisches JohannGeorgen. Chronicon, das
ist, ein kurzer Auszug derjenigen denckwür-
würdigen Geschichten, so in denen nechst-
verfloffenen 71. Jahren bey Lebzeiten JO.
GEORGII I. sich zugetragen. Jene ann.
1657. in 4.*

MATTH. LVNGWITZIVS, cu-
jus celebrantur *Admiranda Saxonica*, seu
Opera Ecclesiastica & Politica, quibus
Deus Jo. Georgium electorem exorna-
vit. *Lipsiæ ann. 1652. 4.*

AUG. BUCHNERVS, Prof. Wi-
tebergensis celeberrimus, cujus *Oratio Fu-
nebris* prodiit *Witebergæ ann. 1577. f. &
recusa est Dresdæ ann. 1682. in 4. Vo-
lum. I. Orat. Academicarum*, quo conti-
nentur sermones Panegyrici, inter quos
quintum locum tenet. Nec vero imme-
rito forsan huc referuntur *Oratio Pane-
gyrica III. & IV. illa ob exoptatissimum*

eiusdem Serenissimi Principis adventum;
hæc, cum Climactericum magnum felici-
ter superasset, habita.

CONR. SAM. SCHVRZFLEI-
SHIVS, cujus *Oratio Panegyrica* in Cli-
mactericum magnum JO. GEORGII II.
in pretio habetur, habita *Vitebergæ*, ibi-
demque excusa ann. 1675. in fol. *recusa*
inter Orationes Panegyricas alias, *ibid.* ann.
1697. in 4.

GABRIEL TSCHIMMER, cujus
circumfertur *Chur- und Fürstl. Sächsische*
Zusammenkunft JO. GEORGII II. und
seiner Herrn Brüder zu Dresden, ann.
1678. nebst dessen Erleuterungen, *Norim-
bergæ* ann. 1680. in f.

CASP. KIRCHMAJERVS Prof.
Viteberg. clarissimus, qui *Panegyricum*
scripsit in natalem JO. GEORGII IV.

Ceterum Scriptoribus hisce, qui Ele-
ctorum utriusque lineæ res gestas memo-
riæ tradiderunt, subnecti omnino meren-
tur, qui de utriusque majoribus ac condito-
ribus aliquid consignarunt, è quibus præ-
stant:

JO. GARZON, aliis GERSON,
Bononiensis, qui de Factis FRIDERICI
& DIZMANNI commentatus est, quem
in germanicum convertit *Ernestus Brotuf-
sius*. Enimvero G. *Fabricius Orig. Sax.*
L. VI. cum Itali hujus narrationem ad
vivum

vivum exigit, tum observat, in plerisque esse emendandum. Extant de *Bellis Frederici M.* seu de *Rebus Saxoniae L. II*, *Franc.* ann. 1580. & *Basil.* 1518. in 4. & *Norimb.* ann. 1646. in 4.

MICHAEL BOJEMUS, qui *Vitam Alberti Animosi* eleganter descripsit; quam deinceps *Clar. C. S. SCHURZFLEISCHII* uberioribus Animadversionibus doctissime illustravit, *Wittebergæ* ann. 1676. in 4. recusam *Lipsiæ* ann. 1699. inter Disputationes Historicas Civiles.

CONRADUS OBERNDORFFIUS, cujus extat *Oratio de abductis ex Arce Altenburgensi duobus Principibus*, Ernesto scilicet & Alberto. *Wittebergæ*. ann. 1575. in 8.

DANIEL CRAMMER, qui *Plagium*, seu, Comœdiam de Ernesto & Alberto Ducibus, astu surreptis, scripsit.

Idem quoque descripsit *Plagium*, in Principibus, ERNESTO & ALBERTO, commissum in scripto germanica CASPAR, EBERHARDI, *Altenburgi* ann. 1609.

WILH. ERNESTUS TENZELIUS, cujus celebratur commentatio, cui titulus: *Frauen MARGARETHEN, Churfürstin zu Sachsen, gebobrner Ertzhertzogin zu Oesterreich, Warhafftiger Todestag.* *Gothæ* ann. 1700. in 12.

Præterea vero *Ernestine Lineæ* Principes præcipue quoque diversi scriptis suis illustrarunt, & quidem:

I. **ALTENBURGENSES:**

JO. TECCIUS, qui *Justa Saxonica* in mortem FRIDERICI WILHELMI, Electoratus Administratoris, scripsit. *Jenæ* ann. 1602. in 4.

GOTFRIED SIEGFRIED MEGANDER, cujus extat *Geschlecht - Register Herzog CHRISTIANS zu Sachsen. Altenburgi* ann. 1655. f. Quæ quamquam Genealogia particularis est, reliquas tamen cognationes Saxonicas cum magnis Regibus & Principibus quoque completitur.

II. **VINARIENSES:**

JO. WILH. NEUMAYER, qui JO. ERNESTI Junioris, *Itinerarium in Galliam, Angliam & Hiberniam*, descripsit *Lipsiæ* ann. 1620. in 4.

FRIDER. HORTLEDERUS, cujus habemus FRIDERICI, Senioris, *Supremos Honores*, quibus funus ejus comitatus est.

MATTH. LUNGVVITIVS, res gestas BERNHARDI Ducis Libro germanico complexus est, cui titulus: *Bernhards Heldenthaten.*

JO. FREINSHEIMIUS, cujus extat *Teutscher Tugend - Spiegel, oder Gesang von dem Stamm und Thaten des alten und Teutschen Hercules.* GEORG,

GEORG. ENGELSUS, vom *Wein-*
marischen Feldzug Francof. ann. 1648.
in 8.

JO. HEINR. à FRISEN, cujus
prostat *Panegyricus*, eidem Heroi scriptus.
Francof. ann. 1634. in 4.

JO. CHRISTIAN. LINCK, qui
schediasmate Academico eundem exhibuit.
Jenæ ann. 1672. in 4.

III. GOTHANI.

ELIAS MARTIN. EYRINGIUS,
qui *Vitam ERNESTI PII* edidit, *Lipſiæ*
ann. 1704. in 8.

Quod vero ad *Provincias* earumq;
Urbes præcipuas attinet, quas Electores
Ducesque Saxoniae possident, de singu-
larum scriptoribus aliquid delibandum est,
& quidem, qui

De SAXONIA SUPER. & ELE-
CTORALI, in qua Urbs præcipua &
Electoralis est *Witteberga*, scripserunt:

LUDOV. PERSONA, JCT. cu-
jus extat *Oratio*, qua Urbis, Witte-
bergæ primordia, pro ea, qua valuit,
ingenii solertia excussit ac dijudicavit.

M. JO. KERN, cujus extat *Dis-*
sertatio Historica de Witteberga, quæ
prodiit *Ibidem*, ann. 1671.

BALTHAS. MENCIAUS, cujus
habemus *Syntagma Epitaphiorum ac rerum*
Wittebergenſium. Magdeburgi ann. 1604.
in 8.

JOACH,

JOACH. HAGEMAJERUS, cujus *Inscriptiones Wittebergenses* excusæ sunt *Wittebergæ* ann. 1637. in 4.

GOTFRIDUS SUEVUS, qui *Academiam Wittebergensem* ab ann. *fundationis* 1502. ad 1655. descripsit, *Wittebergæ* ann. 1656. in 4.

ANDREAS SENNERTUS, qui *Athenas itemque Inscriptiones Wittebergenses* edidit. *Wittebergæ* ann. 1655. in 4.

JO. MEISNERUS, qui *Descriptionem Ecclesiæ omnium Sanctorum Wittebergensis Collegiatae*, de ejus *fundatione*, *juribus*, *privilegiis*, *ornatibus*, in lucem emisit, *Wittebergæ* ann. 1668.

G. GUIL. KIRCHMAJERUS, cujus extat *Dissertatio non inerudita de Wittebergæ*, *habita Wittebergæ* an. 1696. in 4.

ACTA JUBILÆI, quæ uno *Volume* continentur, & *Wittebergæ* ann. 1704. prodierunt.

II. De MISNIA qui scripserunt, *potiores* sunt :

PETR. ALBINUS, cujus *Meißnische Land - und Berg - Chronica* reliquis *omnibus* præfertur, quæ prodiit *Lipsiæ* an. 1689. f. & *Genealogia Comitum Leisnicensium* ann. 1587. in 8.

GEORG.

GEORG. FABRICIUS, cujus L. VII. *Rerum Misnicarum*, quibus & originem Misensorum, & Marchionum Misniae Historiam complexus est, habentur excusi una cum *Originibus Saxonis* in f. de quibus supra; seorsim autem etiam prostant editi *Lipsiae* ann. 1660. in 4. & *Annales Urbis Misnensis*, Auctarii loco accesserunt duo alia Scripta, nimirum:

REIN. REINECCII tractatus de *Misensorum Origine, rebus gestis, mutationibus variis, dominationibus & adventu eorundem in Germaniam*. Enimvero ipsum juxta & P. Albinum, Viros invicem amicos, & alias pari eruditionis laude conciliatos, in eo constigavit Schurzfleischius, quod *Misenos à Mysis* deducant.†

Et SUFFRIDI *Chronicon Misnense*.

C. S. SCHURZFLEISCHII, qui Dissertationem pereruditam edidit *Witteberge* ann. 1674. in qua recusa deinceps *Lipsiae* ann. 1699. inter Disput. Historicæ est XVI.

JO. CONR. KNAUTHIUS, qui Prodrumum dedit operis majoris sub titulo: *Einleithung zu desß Marggravthums Meissen-Landes, und Geschichtbeschreibung Dresda* ann. 1692. in 12.

TO.

† *Diff. de Marchia Misnensi* §. 2. in not. Lit. c. pag. 9.

TOBIAS SIMON, cujus extat *O. ratio de Dresda*, edit. *Dresda* an. 1622. in 4.

TOB. BEUTEL, cujus *Churfürstl. Ceder-wald* describit Cimeliarchium, ed. *Dresda* ann. 1671. in 12.

ANTON. WECKIUS, cujus *Beschreibung und Vorstellung der Churfürstl. Sächsis. Residenz und Haupt-Festung Dresden*, continet non solum descriptionem, sed & historiam ipsam Urbis. *Norimbergæ* ann. 1679.

TOB. HEIDENREICH, cujus prodiit *Chronicon Lipsiense*, vernaculo sermone scriptum, *Lipsiæ* ann. 1635. in 4. quod continuavit usque ad ann. 1672.

CHRISTOPH. LICHTNERVS; sed uterque multis eam ad rem necessariis subsidiis caruit. Præstat igitur

ZACHAR. SCHNEIDERVS, qui pariter *Chronicon* ejusdem Urbis concinnavit, sed monumentis fide dignis & tabulariis eam ad rem usus. *Lipsiæ* ann. 1655. in 4.

DAVID. PEIFFERUS, cujus *Chronicon* singulari fato diu in scriniis latuit, donec illud in lucem produxit *Celeberr. Rechenbergius*, quo curante prodiit *Martisburgi* ann. 1689. in 8. Recensuit auctor magna fide & industria Urbis originem, sacra, & res domi belloque gestas, & in præcipuis adeo habetur.

ANDR.

ANDR. GOLDMAYER, cujus circumfertur *Historische, Astronomische und Astrologische Beschreibung der Statt Leipzig. Norimbergæ ann. 1644. in 4.*

SALOM. STEPNERUS, qui *Inscriptiones Lipsienses locorum publicorum* collegit, *Lipsiæ ann. 1675. in 4.*

JO. FRIDER. FRANCUS, qui *Orationem de Origine, incrementis & Fortuna Academiae Lipsiensis* evulgavit, *Lips. ann. 1609. in 4.*

JEREMIAS WEBER, qui sermone vernaculo edidit *Lipsiam Evangelicam*, qua docuit, quomodo Lipsia emendatam à Luthero religionem Evangelicam amplexa fuerit, *Lipsiæ ann. 1639 in 12.*

ANONYMUS, cujus extat *Zeit- und Gescht-Büchlein der Cburfürstl. Statt Meissen. Dresdæ ann. 1588. in 4.*

HIERONYMUS EMSERUS, qui de *Vita & miraculis Bennonis* commentatus est, *Lipsiæ ann. 1512. in 4.*

JO. FIEDLERUS P. L. C. qui scripsit de ejusdem Misnensis Episcopatus oppido Mügeln, sub titulo: *Müglische Ehr- und Gedächtnus. Säule von Innwobner, Alter, Glück und Unglück, wie auch von allerley Zustand, Fällen und Verändierungen deß Stättleins Mügeln, darbey auch allerley Denckwürdige Historien, so sich in dem Stättlein und umligenden Meissen*
sen.

en-Lande zu Krieg und Friedens Zeiten
begeben Sc. Sc. Friebergæ ann. 1652.
in 4.

VALENTINUS LOSSIUS, cujus
celebratur *Chronicon Lommatienſe*, edi-
tum *Dreſdæ* ann. 1629. in 4.

JO. SCHORIUS, qui *Gymnaſium
Grimſenſe*, ejusq; ſtatum ante & poſt repur-
gationem deſcripſit. *Lipſiæ* an. 1672. in 4.

PAULUS LANGIVS, Monachus
ac Preſbyter Bozavienſis, Zuiccavii in
Vogtlandia natus, qui ſcripſit *Chronicon
Citizenſe*, quo Præſules ac res geſtas ex-
poſuit ann. 1468. uſque ad ann. 1515.
quo eum Jo. Trithemius, Abbas Cœ-
nobii B. Jacobi Herbipolenſis ad mona-
ſteria Germaniæ miſerat, ut undecunque
conquireret, deſcriberet, atque ad ſe tranſ-
mitteret, quæ ad hiftoriam rerum Ger-
manicarum illuſtrandam, aut catalogum
Scriptorum Eccleſiæ augendum pertine-
rent. Edidit illud Jo. Piſtor. T. II. *Script.
Germ.*

M. ANDR. FRIDELIVS, cujus
habemus *Ἀποκρίματα Hiftoricum*, quo
Cize origines atque incrementa uſque ad
præſentem ſtatum delineavit *Lipſiæ* ann.
1688. in 4.

ACTA & FACTA PRÆSVLVM
NURENBORGENSIVM breviter notata
ab ann. 1468. quorum auctor, uti con-
jectat

jectat Cl. *Paullini in Præfat.* est JO. de ISE-
 NACH, Decanus olim Ecclesiæ Catho-
 dralis Numburgensis, cujus mentio fuit
 in Chronico Portensi. Extat opusculum
 hoc non contemnendum in *Syntagm. Rer.*
Germ. notisque illustratum est à Cl. edi-
 tore, ex quo hæc verba, elogii loco,
 excerpimus: *Scriptum equidem, inquit ille,*
Paulus Langius, industrius cœnobita Bo-
zaviensis, Ord. Bened. amplum rerum
Numburgensium commentarium, in Chro-
nico suo Citizenis (quod mancum mutilum-
que aliquando deprebendi, ut ad historiam
Wigmanni I. & Joannis monui) à prima
fundatione, id est, ab ann. C. 968. usque
ad 1515. Verum extra chorum semper
faltat monachus, & cum leonibus aliquan-
do vulpes congregat, prolixitatis studiosus.
Anonymus vero noster ea tantum notavit
ἐν ἐπιτομῇ, quæ in sua æde gesta sunt,
seu prava aut recta fuerint. Quia καὶ ἡ ἐπιτομή
mibi sane placet. Quod vero Numbur-
gensium Præsulum meminisse voluerit, ideo
factum remur, quia sedes pontificalis Ci-
za Numburgum citius translata est, ibique
vix ultra sexaginta annos stetit, sic ut
à potiori facta sit denominatio. Ceterum
& Langium forsan, & Sagittarium ma-
nuscripto usos existimat, licet neuter e-
jus meminerit, simulque notat, ea hic

interdum nihilo secius reperiri, quæ nec *Langius*, nec *Sagittarius* habeat

DITMARUS, qui *Chronicon* scripsit, in quo *Episcoporum Merseburgensium* historiam sigillatim etiam recensuit, de quo supra.

ERNEST. BROTUFFIUS, qui pariter *Chronicon Merseburgense* concinnavit, in quo Catalogum Episcoporum & Administrorum Merseburgensium exhibuit. *Lipsiæ* 1606. f.

JO. VULPIUS, cujus extat commentatio de *Urbe Merseburgensi*, sub titulo: *Fürtrefflichkeit der Statt Merseburg. Quedlinburgi* ann. 1700. in 4. & de *Urbe Lencopetrana: der berühmten alten Teutschen Wendischen Meißnischen Fürstl. Residenz Statt Weissenfels, sonderbahre nützliche Gedächtnüsse, Lencopetræ* ann. 1674.

JO. BOCERUS, qui de *Fribergo* in *Misnia* commentatus est. *Lips.* in 8. ann. 1577. in 8. Ex ejus Poëmatis nonnulla de *Ludis Septennalibus Fribergæ solennibus*, adduxit *Mich. Neander* P. I. *Orbis Terr.*

ULRICUS GROSSIUS, cujus extat *Auditorium*, quod ad *Fribergum* *Boceri* adjectum est. *Ibid.* ann. Eod.

MICH. HEMPELIUS, qui de *statu Reipublicæ Fribergensis* ann. 1558. scripsit.

scripsit. Extat Libellus excusus *Lips.* ann. 1581. in 8. & præterea in eruditorum manibus est descriptio conditorij Electoralis Saxonici, cui titulus: *Beschreibung der Churfürstl. Sächisch. Begräbnis-Capell*, *Freibergæ* ann. 1619. in 4.

DAVIDES SCHIRMERUS, cuius habemus *Conditorium Saxonicum*, quo mausolea Saxoniae Electorum descripta exhibentur. *Freibergæ* ann. 1619. in 4.

ANDR. MOLLERUS, Pegavien-sis, Phil. & Med. D. cuius celebratur præ ceteris *Theatrum Fribergense Chronicum*, vernaculo sermone scriptum, quo metallifodinarum Urbisque originem, Privilegia & immunitates complexus est, & res pace belloque intra quingentos annos in Misnia gestas, è tabulariis ac monumentis fide dignis, recensuit, *Freibergæ* ann. 1653. in 4.

MANUSCRIPTA, quæ in scriniis ac Tabulariis inedita asservantur, pro instituti præsentis ratione certo consilio præterimus.

CHRISTIAN. MELZERUS, qui descriptionem dedit metallicarum quondam Urbium lectissimæ ditissimæque, *Sneebergæ*, sub titulo: *Beschreibung der Churfürstl. Sächis. Bergstatt Schneeberg.* ann. 1684. in 4.

260 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

PAUL. JENNISIUS, cujus extat *Annabergæ*, quæ olim *Schreckenberga* dicta fuit, *Misniæ Urbis Historia* L. II. quorum priore *Descriptio Urbis*, posteriore vero *Annales* ejusdem continentur. *Dresdæ* ann. 1605. in 4.

ACHILLES GRASSERUS, Med. D. qui condidit *Annales de Vetustate originis, amœnitate situs, splendore edificiorum, ac rebus gestis Civium Reipubl. Augustiburgensis*, ed. *Hanov.* ann. 1593. f.

BERNH. RUPRECHT, cujus prostat *Bischofwerdisches Stadt-wappen*, *Dresdæ* ann. 1655.

MONACHUS PEGAVIENSIS, quem latine R. *Reineccius*, teutonicè *Ernestus Brotuffius* edidit. Laudat ejus fidem *Schurzfleischius*, & in primis *Viperti Croicensis* res ab ann. 1040. ad an. 1212. consignasse animadvertit.* Extat *Chronicon Pegaviense*, impressum *Francos.* an. 1580. & à Madero editum est *Helmstad.* 1665. in 4. sub titulo: *CHRONICI Monasterii Pegav.*

LAURENTIUS WILHELM, qui *Descriptionem Urbis Cygneæ* reliquit, sermone vernaculo conscriptam. Edit. *Zwickaviæ* ann. 1633. in 4.

TOBIAS SCHMIDT, cujus *Chronica Cygneæ* prostant, *Zwick.* an. 1656. in 4.

III. De THURINGIA. Ex

* *Diff. de Marchia. Misnensi* §. 3. in not. lit. f. p. 13.

Ex *Antiquioribus* huc referendi sunt :

ANONYMUS ERPHESFORDENSIS , cujus habemus *Historiam de Landgraviis Thuring.* apud Pistor. T. I, pag. 908.

ANONYMUS, cujus extat *Historia secunda* , vel *Annales* potius *Brevissimi de Veterum Thuringiae Landgraviorum origine* , nuptiis , liberis , rebus gestis , & *summatim de omnibus* , apud Eundem. pag. 6056.

M. CONRAD. à MARTIBURG, seu ut in aliis Codicibus vocatur , à Marbuch , qui à concionibus S. *Elisabethae Vitam* ejus descripsit * quemadmodum & ARCHANGE Ejusdem *Miracula* sermone Gallico consignavit *Paris.* ann. 1692, in 8.

THEODORICUS s. DIETRICUS THURINGUS , qui imperante Rudolpho Habsburg. claruit , & *Libros II. X.* de *Santa Elisabetha* circa ann. 1289. scripsit , quos T. V. *Antiq. Lest.* edidit H. Canisius. † Falluntur a. *Ant. Possevinus* & *Leander Albertus* L. IV. de *Illustribus Ordin. Præd. Viris* , quod *Theodorico de Appoldia* *Vitam* hanc attribuunt.

R 3

JO.

* *Vid. Voss. de Hist. Lat. L. II. c. 57.* † *Idem L. II. c. 60. & 62,* *conf. Sandius in not. p. 181,*

JO. CRÆMER. Præpositus Mon. S. Jacobi, Ord. Augustin. cujus habemus *Parva Chronica Monasterii S. Petri in Monte Crucis ad Werram*, ditionis Saxo-Isenacensis. Substitit in anno 1514. ob adversam, ut ipse fatetur, valetudinem, & circa exordium sequentis anni obiisse videtur, ut notat Cl. editor *Paullini* in *Prefat. ad Lect.* Decerpfit sua, ut videtur, ex diversis variorum schedis, sicque inseruit, uti reperit, unde stili inæqualitas: non tamen penitus fastidient harum rerum amantes.

WERNERUS HACK, Teutlebio - Thuringus, Præpositus olim monasterii Virginum S. Nicolai, Cœtus Benedictini, Isenaci ad portam, ab eodem clauistro denominatam, reliquit *Chronicon de Comitibus Templimontanis in Doringia, sive, Kirchbergicis*, quod ipse vocavit *Breviloquium*. Inscripsit id anno 1519. Georgio Comiti Kirchbergico, Præfecto tunc Ducali Saxonico Crucisburgi ad Vietram. Jucundum opusculum variisque memorabilibus refertum appellat Clarissimus editor *Paullini*. Alii pro auctore habuerunt M. *Deybicherum*, sed *Wernero* asseruit idem in *Prefatione*.

Ex recentioribus:

JO. PISTORIUS, qui Landgraviorum omnium Thuringiæ & Hassiæ,
qui

DE HISTORICIS PARTICULAR. 263

qui à D. annis & amplius ditiones illas cum imperio tenuerunt , diligenter ex multis optimis Auctoribus *Genealogiam* contexuit, quæ extat T. I. *Script. Germ.* Ejusd.

ANONYMUS, qui Epitaphia & Imagines Comitum & Landgraviorum collegit. Extat illa Collectio, *Vinarie* anno 1624. f. excusa, sub titulo: *Bildniß und Grabschriften der Grafen und Landgrafen, auch Gräfin und Landgräfin in Thüringen, so viel derselben auf Grabsteinen im Kloster Reinhardsbronn zu sehen.*

MARC. WAGNERUS, qui per-lustratis bibliothecarum & tabulariorum forulis, epitomen scripsit de *Regno Thuringia* , magnâ quidem industriâ, sed non pari semper judicio, ubi in antiquitatibus perquirendis versatur. *Jena* anno 1593. in 4.

ZACHARIAS RIVANDER, cujus extat *Thüringische Chronic von Ursprung und Herkommen der Thüringer, auch allen vornehmsten Geschichten und Thaten, so sich biß auf unsere Zeiten ad an. 1567. begeben.* Prodiit in lucem an. 1596. in 8. neque verò semper accuratus est in Historia & Chronologia, in qua Jo. Binhartum aliosque non rarò decepit.

JO. IXENSCHMIDIUS, Pastor Minoris Tenstadii, cujus celebratur;

Historica Thuringia Descriptio, in qua de gentis origine, Regno, Comitibus, & Landgraviis, usque ad Heinricum VI., quo ad Ulmam sagitta trajecto, Thuringia ab Hassia avulsa, ad Marchiones Misniæ est devoluta, deque inclytæ Urbis Effordienfis exordio & incremento breviter tractatur. *Erfurti* anno 1597. in 4.

JO. BANGIUS, cujus *Thüringische Chronika*, prodiit *Mühlhuse* A. 1599. in 4. Clar. *Schurzfleischius* * inter scripta proletaria retulit.

FRID. SCHMIDT, cujus *Thüringische Chronika*, à mundi inde condita ad ætatem, qua auctor vixit, perducta, prodiit *Ibid.* anno 1599. in 4.

JO. BECHERERUS, cujus *Thüringische Chronika*, excusa est *Frankof.* anno 1621. Clar. *Schurzfleischius*, loco supra laudato, eundem quoque proletariis scriptis accensuit, in quorum etiam numero habetur

JO. BINHARTUS, qui *Chronica* con condidit, idque à N. C. ad an. 1613. deduxit. Præferendus autem his

PFEFFERKORNIUS, Superintendens Tonnenfis, qui non solum Antiquitates curate excussit, sed etiam recentiora notatuque digniora adnotavit; quanquam tamen non omnibus satisfecit.

Ex.

* *Diff. de Pitricis Eccl. 5.11. p. 23,*

Extat sub titulo: *Merckwürdige und auß-
erlesene Geschichten von der berühmten
Landgraffschafft Thüringen.* an. 1685.
in 4.

JO. OLEARIIUS, qui *Rerum
Thuringicarum Syntagma* edidit *Frankof.*
an. 1704. in 4. Exhibuit in eo Cl. auctor
plerarumque Urbium Descriptiones
præcipuas secundum ordinem alphabe-
ticum, & illas, quas antehac seorsim
evulgaverat ANDR. TOPPIUS, no-
tis eruditis illustravit. Ceterum benè
merebitur de re historica Vir Celeberri-
mus, si, quod se facturum promisit, plu-
res deinceps tomos in lucem prodire pa-
tiantur.

CASP. SAGITTARIUS, qui di-
ligentissimus peritissimusque antiquita-
tum patriarum scrutator, primum edidit
*Epistolam de antiquo statu Thuring. sub in-
digenis Francorum Germanique Regibus,
ut & Ducibus, Comitibus, Marchionibus,
usque ad ortum Landgraviorum, ad Joh.
Schilterum Jene* an. 1675. in 4. qua sæ-
pius Gudenii Historiam Erffurtensem
perstrinxit, castigavit atque correxit; po-
stea verò cum nimis brevis hæc tractatio
esset, pleniorẽ uberioremque commen-
tationem in *Antiquitatibus Regni Thurin-
gici, Jene* A. 1685. in 4. germanicè editis
dedit, quibus statum sub regibus erudi-

R. S. tiffimè

266 ACCESSIONES AD MANTISS.

tissimè exposuit. Accessit PETRI ALBINI, *Historia Thuringorum Novæ Specimen*, quod primus ille ex manuscripto in lucem produxit. Inde prodierunt Ejusdem *Antiquitates Gentilismi & Christianismi Thuringici*, Jene ann. 1685. quibus potissimum Bonifacii Thuringorum Apostoli merita primosque Episcopatus recensuit. Has exceperunt *Antiquitates Ducatus Thuringici* ann. 1688. in 4. Magni autem meritò hæc omnia fiunt, quod non ex editis tantum, verum etiam ex variis manuscriptis stupenda industria collecta fuerunt.

JO. JUSTUS WINCKELMANNUS à Doriis Græciæ populis Thuringos deducit, variasq; migrationes explicat. Quâ in re tamen non usquequaque satisfacit. Extat *Gründlicher Bericht und Beweis von Ursprung und Anfang der Thüringer*. Bremæ anno 1694. in 8.

GEORGIUS GOETZIUS, cujus extat Dissertatio, de *Cataclysmo Thuringico*, habita Jene anno 1670. in 4.

JO. ANDREAS PULEIUS, qui de eodem *Cataclysmo Thuringico* commentatus est. Jene an. 1603. in 4.

Urbium Historiam præcipuè illustrarunt sequentes :

JO. HUNDORPIUS, Erfurten-
sis Sch. ad S. Jo. C. cujus *Encomium Erfurti-*

furtinum, lingua vernacula scriptum, recensum Consulum, Rectorumque ac Professorum Academiae exhibet. *Erfurti* anno 1651. in 4.

JO. REHEFELDIUS, cujus exstant *Dubia de Primis Erfordien sis Academiae natalibus*, indubia verò de iisdem documenta cum nonnullis Rectorum, tum Doctorum ibidem creatorum indicis. *Erfurti* anno 1634.

JO. VOLPRECHTUS, *Mathem. & Histor. P. P.* cujus habemus *Halcyonium Evangelico - Erphordiacum*, sermone vernaculo, cum catalogo Imperatorum, Electorum Moguntinorum, Consulum, Pastorum, ab anno 1500. usque ad annum 1662. perductum. *Erfurti* anno 1662. in 4. Præcipuus verò est

JO. MAURITIUS GUDENUS, J. U. D. & Prof. Publ. Celeberrimus, qui *Historiam Erfurtensem* ab U. C. ad sua tempora *Libris V.* complexus est, ita tamen, ut in rebus antiquioribus sæpè Cl. Sagittarii censuram meruerit. Prodiit *Erfurti* anno 1675. in 8.

CASP. BONIFACIUS, qui de *Vinaria, Principe apud Thyrigatas Urbe cum vetustate, tum venustate*, commentatus est. *Genæ* 1598. in 4.

CHR. FR. PAULLINI, cujus celebrantur *Annales Isnacenses*, quibus de *Isenaco* patria præclarè meruit. Non enim

enim tantum Historiam Urbis variis literis & bullis Cæsarum, Pontificum, Principum, aliorumque, nunquam antea visis, illustravit & confirmavit, sed & multis memorabilibus gratisque curiositatibus consperfit. Extant in *Syntagm. ed. Francof. ann. 1698. in 4.*

M. ADRIAN. BEIERUS, cujus extat *Syllabus Rectorum & Professorum Jena in Studio Generali: Judicium in judicio Provinciali, &c. Jena anno 1659. in 12. tum Geographus Jenensis, germanicè scriptus, quo urbis originem, situm, pagos, vicos, arces, & reliqua, descripsit. Ibid. anno 1672. in 8. & Archibetulus Jenensis, quo ædificia publica delineavit. Ibid. anno 1675. in 8.*

HUB. LANGUETUS, qui *Historiam Captae Urbis Gotbæ an. 1568. in 4. dedit, quæ T. IV. Sim. Schard. exhibetur,*

JEREMIAS WITTICHIUS, cujus habemus *Geographiam Metricam Grimmersteinæ, hodiè Fridensteinæ, Urbis & arcis Thuringiæ illustris. Erfurti Anno 1661. in fol.*

CASP. SAGITTARIUS, cujus *Historia Gothana. plenior, cum Supplementis Cl. WILHELMI ERNESTI TENTZELII, qui ab Academia Jenensi, quæ hæres ex asse fuit, id munus sibi passus erat imponi, ut ex schedis Cl. Sagittarii cœptum opus perficeret, duoque luculenta*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 269

culenta subjiceret supplementa. Typis excusa est *Jenæ* anno 1700. cum jam antea, h. e. anno 1688. *Memorabilia Historiæ Gothanæ* ibidem fuissent edita. Novissimæ editioni locupletiori adjectæ sunt *partim* CONRADI MVTIANI RVFI, Canonici quondam Germani, & inter primos literarum instauratores celeberr. *Epistolæ*, plerumque ineditæ, *Carmina & Elogia*, *Jenæ* anno 1701. in 4. *partim* Commentatio de *Vario arcis Urbisq; statu ab origine usque ad nostra tempora*, multis diplomatis ac figuris æneis distincta, qua totius Germaniæ, præsertim Misniæ ac Thuringiæ omnigena historia illustratur &c. *Jenæ* anno 1704 in 4.

IV. De PRINCIPATU HENNEBERGICO, COBURGENSI, ET VOGTLANDIA, quæ hodiè quoque *Misnia* attribuitur.

DIPLOMA ERECTIONIS Principatus Hennebergensis extat apud *Meibom. T. III. Script. Germ. pag. 202.*

WOLFG. MOLLERUS, cujus extat *Oratio de Vita & rebus gestis Bertholdi sapientis*, qui primus ab Heinrico VII. Imp. ad principalem dignitatem evehctus est. *Smalcaldia* anno 1584. in 4.

CY-

270 *ACCESSIONES AD MANTISSA*

CYRIACUS SPANGENBERG,
cujus superest *Chronicon Hennebergense*,
germanicâ linguâ scriptum. *Argentorati*
ann. 1599. in fol.

CHRISTIANUS JUNCKERUS,
Vir Cl. cujus habemus *Project von Ein-
richtung der Hennebergischen Historie*.
anno 1702. in f. Desudat autem nunc
in eo Vir dere literaria meritissimus, ut
e monumentis fide dignis atque tabula-
riis historiam omnibus numeris absolu-
tam, nummisque & diplomatis illustra-
tam erudito Orbi exhibeat, cui labori be-
nignissimum Numen faveat.

J. O. SEBASTIANUS GUTHÉ,
qui *Poliographiam* seu Descriptionem
Vrbis *Meinungensis* dedit. *Gothæ* A, 1676.
in 4.

His addendus hoc loco non incom-
modè, qui sub literis G. P. H. latet, &
Historiam Saxo - Coburgensem linguâ
vernacula Libris II. enarravit. *Coburgi*
anno 1700. in 4. Præterea

CHRISTO H. à WALDEN-
FELS, cujus celebratur Commentatio
sub titulo: *De Majoribus nostris & Voigt-
landis Nariscis*. anno 1662. in 12.

JO. GEORG. PERTSCHIIUS,
de *Origine Voigtlandiæ* commentatus
est, & in præcipuis Scriptoribus haberi
meretur. *Wonsidela* anno 1668. in 8.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 271

EHRENFRID DÜRR de *Terra
Advocatorum. Jena* anno 1575. in 4.

V. DE LVSATIA.

CASP. PEUCERUS, cujus in deliciis pretioque haberi solet *Iayllium Patriæ suæ*, quo historiam Hexapoleos Lusatiae Superioris complexus est. *Budissina* anno 1603. in 4.

CASP. SAGITTARIUS, cujus extat *Historia Lusatia*, quæ prodiit *Jenæ* anno 1675. in 4.

CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIIUS, cujus inprimis celebratur Dissertatio de *Lusatia*, habita *Vitebergæ* an. 1676. in 4. posteaque in Opere majore recusa.

MARTINUS GRUNWALDUS, cujus habemus *Richtige Beschreibung der beyden Marggraffthümer Ober- und Nieder- Lausiz, von denen häufigen Irrthümern, welche der Auctor Anonymus in seinen Geographischen Fragen begangen hat, gesäubert. Görlitz.* anno 1698. in 8. Prodiit sub tecto nomine, & Clariss. Hübnerum præcipuè perstrinxit. Sed respondit eidem idem sub titulo: *Gründliche Vertheidigung der Geographischen Fragen. Lipsia* ann. 1698. in 8.

Ceter

272 ACCESSIONES AD MANTISSA

Ceterum non incommode fortassis
huc etiam referuntur:

CASP. ZIEGLERUS, qui de *singulari Saxonia Electorum Eminentia*, ex historia egregiè differuit. *Wittebergæ* an. 1663. in 4.

BENEDICT. CARPZOVIVS, qui duas Dissertationes evulgavit: Alteram quidem, de *jure ac privilegio Electorum ac Ducum Saxoniae de non appellando*. *Lipsiæ* anno 1645. in 4. Alteram verò de *Pacto Confraternitatis Hass-Saxonicae*, *Lipsiæ* anno 1647.

PHILIPP. JACOB. SPENERUS, qui *Insignia Saxonica* commentatione historica elucidavit, *Francos.* ann. 1668, in 4. quæ deinceps *P. Spec. Art. Herald.* inserta est.

JO. CHRISTOPH. DORN, qui *Rutam Saxonicam*, Præside Cl. Struvio, ex historiis & verbis Fecialium Dissertatione Academica enuntiavit. *Jenæ* anno 1605. in 4.

SECT. XXX.

ELECTORUM & MARCHIONUM
BRANDENBURGICORUM Scri-
ptores. I. MARCHION. II. DUCAT-
US MAGDEBURG. III. CLI-
VENSIS. IV. POMERANIAE. V.
BURGGRAVIATUS NORICI. VI.
PRIN-

PRINCIPATVS HALBERSTAD.
VII. MINDENSIS.

Instituendus hîc nobis recensensus est non tam illorum Scriptorum, qui res *Borussicas* consignarunt, (de his enim P. ultima *Access.* ad *Artic. VII.* dicendi locus erit) quam qui *Electoratam Marchiamque Brandenburgicam*, ac reliquas *Provincias Germanicas*, quas Potentissimus Rex Borussorum per Germaniam subjectas sibi habet. Potiores igitur sunt:

I. DE MARCHIA ELECTORALI, & MARCHIONIBVS.

CHRISTOPH. ENTZELIVS, cujus extat *Chronicon der Alten Marck Brandenburg, Magdeburgi* anno 1577. in 4. quod nugis tamen & commentis anilibus passim scatet.

ANDREAS ANGELVS, Struthio montan⁹, Rudolpho II. imperante clarus, cujus *Annales Marchici*. germanico sermone conscripti, res Marchicas ab a. 416. ad an 1596. complectuntur. Etsi autem suis quoq; erroribus non destituitur, Entzeli tamen *Chronicon* subinde corrigere atque emendare satagit Auctor. Prodiierunt *Francofurti ad Oderam* an. 1598. in fol.

NICOL. LEVTHINGERVS, qui *Libris XLV. Commentariorum Marchiam Brandenburgensem, ejusque Statum*

tum describere aggressus, variisque Tomis, qui diversis in locis, aliquando etiam sine loco & anno, sumtibus Auctoris excusi prostant. Equidem multam de Urbibus & Nobilium familiis cognitionem subministrat, sed confusa admodum est scribendi ratio, & mordacitas atque malevolentia singularis in eo deprehenditur, id quod melancholico vertigini adscribit *Lucas Martini*, Superintendens quondam Brunsvicensis, in *Prefatione Parti Primæ præmissa*. Ceterum Clar. *Hertzius* in *Biblioth. Germ.* laudat editionem. *Witteberge* an 1592. in 8. excusam.

REIN. REINECCIVS, Scriptor in Genealogicis præcipuus, cujus supersunt *Origines stirpis Brandenburgicæ*, seu, *Historicæ Expositiones nobilissimæ & antiquissimæ Welfforum Prosapiæ*, è germanico in latinam linguam conversæ. Item *Commentarius de Marchionum & Electorum Brandenburgicorum & Burggraviorum Norimb. Familia*. Quibus accessit in fine *Historia de Vita Hugonis & Theodori Marchionum Brandenburg* *Francof.* a. 1581. f. Conf. *Observatio XVI. T. IIX. Observat. Hallens. de Hugone Marchione Branden.*

LAUR. PECCENSTEIN, cujus celebratur *Narratio Historica Marchionum Brandenburgicorum ex stirpe Burggraviorum Noribergensium ad A. C. 1590. deducta*, quæ prorsus egregia & rara est, quod multa

DE HISTORICIS PARTICULAR. 275

multa è tabulario Saxonico depromsit. Prodiit *Jenæ* ann. 1597.

GEORG. SEYFRIEDUS, qui *Genealogiam Marchionum Brandenburgensium* condidit. *Witteberge* ann. 1555. in 4.

BALTHAS. MENCIIUS, cujus pro-
stat *Stammbuch des Churfürstl. Hauses Bran-
denburg. Witteberge* ann. 1598. in 8. quo
in Libro de Vitis Principum singularia
quædam adnotavit

JO. CERNITIUS,* Archivi Bero-
linensis Vice-Registrator, cujus extant
*Electorum X. è familia Burggraviorum No-
rimbergensium Icones, ad vivum expressæ, eo-
rumque res gestæ, cum Genealogiis, fide opti-
ma collectæ, publicatæque Libr. II.* quorum
prior Electoralem, altero Franconicam Li-
neam exhibet. *Berolini* an. 1628. f.

CASPAR. SAGITTARIUS, qui
*Historiam Marchionum ac Electorum Bran-
denburgensium* edidit, & à prima origine
repetiit, multamque industriam peritis ex-
istimatoribus probavit, dum non tantum
ex Annalibus Germanis universalibus, sed
& domesticis Scriptoribus scitu digniora
collegit. Prodiit *Jenæ* ann. 1684. in 4.

CHRISTOPH. VON WOLDE,
qui *Orationem de Origine & incrementis
Domus Electoralis Brandenburgicæ* scripsit
Witteberge ann. 1658.

S 2

GEORG.

* *Vid. Spener. in Sylloge. p. 415.*

GEORG. CHRISTOPH. REN-
SCHELIUS, cujus habemus *des Durch-
leuchtigsten Chur-und Fürstl. Hauses Bran-
denburg Stammbaum &c. Berolini an. 1668.*

MELCH. WILDEISEN, cujus ex-
tat *Brandenburg. Genealogischer Lustwald,
Onoldi ann. 1682. in fol. ed. in quo Libro
multo labore ac industria cognationes at-
que affinitates cum Cæsaribus, Regibus,
ac potioribus Europæ Principibus, com-
memoravit.*

JO. WOLFFGANGUS REN-
SCHIUS, cujus celebratur *Brandenbur-
gischer Cederhayn, ed. Barutbi ann. 1682.
in 8. Quo in libro multa singularia è Ta-
bulario Baruthino deprompta exhibentur;
illud vero desiderari solet, quod histori-
cos Veteres non ubique accurate excusse-
rit, & in consilium adhibuerit.*

CASP. SAGITTARIUS, qui *Al-
berti Urß Vitam, & res gestas* descripsit,
*Jenæ ann. 1685. in 4. & Marchiæ Soltwe-
delensis historiam erudita illa dissertatione
egregie illustravit.*

GEORG. GOETZIUS, qui *Alber-
ti Brandenburgici, vulgo dicti Achillis Ger-
manici, Vitam & gesta* consignavit *Jenæ an.
1670. in 4.*

GREGOR. LETI, qui *Historiam
Domus Electoralis Brandenburgicæ* sermo-
ne italico condidit, & *Amstelod. ann. 1687.
in 4.*

in 4. edidit; quo illico etiam in sermonem gallicum translata prodiit, sub titulo: *Abbrege de l'Histoire de la maison de Brandebourg*, à Amsterdam ann. 1687. in 12. Recensuit sane auctor res recentiores magna cum libertate, & inprimis in laudibus Friderici V Vilhelmi Electoris totus est.

SAMUEL PUFENDORFIUS, qui quidem *Res gestas Friderici Wilhelmi M.* insigni opere enarravit, sed in historia Brandenburgica tradenda, ita versatus est, ut quamplurima ad universæ non tantum Germaniæ, sed Europæ quoque totius statum pertinentia, magna prudentia ac fide divulgaverit; quanquam nonnulli aliqua deleta mallent. Prodiit Berolini ann. 1695. in f.

JO. FRID. DURRIUS, qui *Georgii Friderici Marchionis Brandenburgici Pietatem* exposuit. Jene ann. 1683. 4.

SIGISM. VON BIRCKEN, cujus prostat *Hochfürstlich Brandenburgischer Ulysses*, quo itinera Sereniss. Marchionis, Christiani Ernesti, adhucdum viventis, itinera per Germaniam, Italiam, Galliam ac Belgicam, descripsit. edit. *Berni*, ann. 1669. in 4.

LUDOV. LIEBHARDUS, qui pro Ulylle Birckenii scripsi. sub titulo:

Vertheidigung deß Brandenburg. Ulyßis.
ann. 1672. in 4.

Ad causam KITZINGENSEM
præcipue pertinet Scriptum publicum,
quod prodiit sub titulo: *Acta in sachen*
Würtzburg contra Brandenburg, in specie
die Fürstl. Brandenburgische Onolzbachi-
sche Vormundschaft, und *Ablösung der*
Pfandschaft Kitzingen betreffend. Onoldi
ann. 1629.

Sigillatim recensendi sunt, qui Mar-
chiam regionem ipsam illustrarunt:

WOLFG. JOBST, cujus habetur
Kurtzer Außzug und Beschreibung deß gan-
tzen Churfürstenthums der Marck zu
Brandenburg ann. 1572. in 8. ut & *Be-*
schreibung der Statt Franckfurt an der O-
der Francof. ann. 1561. in 4.

M. PRÆTORIUS, cujus extant L.
II. *Marchiados*, Argentor. ann. 1594. in 4.

G. SABINUS, qui de *appellatione,*
situ, moribus ac populis Marchie Bran-
denburgica, eruditam commentationem
reliquit, quæ extat excusa cum R. Re-
neccii *Historia Julia*, Helmstadii an. 1597.
inf.

CHRISTOPH. THEOD. SCHOES-
SERUS, cujus commendari meretur
Beschreibung, der Churfürstlich. Mark zu
Brandenburg ann. 1617. *Magdeburgi.*

HANS GEORG von dem BORNE, qui scripsit von dem Zustand der Chur-Mark Brandenburg. Francof. ad Viadr. ann. 1641. in 4.

CHRISTOPH. HEINRICI, qui Prodromum egregium operis majoris, quo oppida Marchiæ accurate describere voluit, dedit, sub titulo der die Mark zu Brandenburg betreffenden Sachen erster Entwurff, Berolini ann. 1682. in 8.

CASP. HELMERICUS, qui *Annales Tangermündenses* Libris III. complexus est, quibus historiam Urbis ab origine ad sua tempora tradidit, & de Electoribus Brandenburg. ex familia Zollerana multa egregia annotavit. Magdeburgi ann. 1636. in 4.

II. De DVCATV, olim ARCHIEPICOPATV URBEQ. MAGDEBVRG.

Scriptores partim Veteres sunt, partim Recentiores; & è Veteribus quidem primo meretur laudari

ANONYMUS, qui *Chronicon Archiepiscopatus Magdeburgici* scripsit, quod edidit H. Meibomius T. II. Script. Germ. Accepit autem illud à Marq. Frebero, unoque tantum loco mutilum, alibi minus recte & integre scriptum, quæ tamen historiæ integritati parum officiant, animadvertit. De Scriptore ipso, quis fuerit,

fuerit, nil potuit pronuntiare: ex illo tamen non pauca ad historiam Saxoniae & Archiepiscopatus Magdeburgensis haberi posse, quæ alibi non extant, recte affirmavit. ¶ Commentario illustrare ideo noluit, quod Cl. Sagittarius in Rebus Magdeburgensibus scribendis tunc occuparetur, cui nihil ea in re præreptum voluit; quædam tamen Præcepta Imperatoria ex Veteri quodam Copiali, ut loquitur, Ecclesiæ Cathedralis Archiepiscopatus Magdeburgensis descripta, cum non parum illustrent ea, suis locis adjunxit.

ERECTIO ECCLESIAE MAGDEBURGENSIS in Archiepiscopatum, in Concilio Ravennatensi per Johannem Papam, edita est ab eodem Cl. *Meibomio* T. 1. *Script. Germ.*

NARRATIO ALIA, de eadem Fundatione ex Chronico Magdeburgensi manuscripto, habetur eodem Tomo. Quibus subjiciuntur deinceps **EXCERPTA** quædam ex *Ditmaro*, aliisque Scriptoribus.

PRIVILEGIUM OTTONIS I. super telonio Magdeburgensi, extat *ibidem*.

WOLFGANG. HEINR. STEVERSDORF, qui *Primatem Magdeburgensem*, id est, Seriem Archiepiscoporum Magdeburgensium, usque ad Guilielmum Leopoldum, evulgavit. Cui accessi *Brevis refutatio Historiæ Udonis* a. 1633.4

¶ *In Prefat. ad. Lett. p. 372.*

DE HISTORICIS PARTICULAR, 231

CASPAR SAGITTARIUS, cujus extant, *Antiquitates Archiepiscopatus Magdeburgensis*, Jena ann. 1684. Habentur autem in hac Viri eruditissimi Commentatione non pauca Ottonum Imperatorum Diplomata & Pontificum bullæ, inprimis vero Ottonis M. quæ ex tabulario Halensi accepit.

JO. CHRYSOSTOMUS STERREUS, qui *Vitam S. Norberti* scripsit, in qua multa singularia, Magdeburgensem historiam illustrantia, adnotavit. *Antuerpiæ* ann. 1656. in 4.

PHIL. MULLER., Præpos. ac Prælat. Magd. cujus extant *Vindiciæ Norbertinæ*, editæ Jena ann. 1683. in 4.

JO. CHRIST. OLEARIUS, Hall. Saxo, cujus *Dissert. Epistol.* qua numus argenteus, in memoriam Norberti cusus, illustratur, prodiit *Arnstadii* an. 1704. in 4.

JO. POMARIUS, cujus extat *Summarischer Begriff der Statt MAGDEBURG Statt-Chroniken* ad ann. 1580. *Magdeburgi* ann. 1687. in 4. Sed scriptum est proletarium, quemadmodum & sequentia, nimirum:

ANDREÆ VVERNERI *Chronika deß Ertz Primat Stiffts Magdeburg* ab an. 900. ad 1580. *Magdeburgi* ann. 1584. in 4.

RELATION der Statt Magdeburg *Foundation und Privilegien* ann. 1629. in 4.

J. BLOCI *Delitia Magdeburgica*,
Rostochii ann. 1614. in 4.

T. S. N. P. C. *Magdeburgisches kur-
tzes Chronicon darinnen der Statt Ursprung,
der Primat-Erzbischöflichen Kirchen Fun-
dation, in derselben befindliche Antiquitäten
und raritäten beschriben werden.* a. 1672. 8.

ROM. KAYSERL. MAJ. Privile-
gia der Statt *Magdeburg* geeignet, *Mag-
deburgi* ann. 1640. in 4. sed præter § hos

SEBAST. BESSELMAYERUS, cu-
jus nomen mire corruptum est in Man-
tissa Cantabrigiensi, † descripsit *Obfidionem
Magdeburgensem* ann. 1550. & 1551. quæ
extat apud Schard. T. II. Script. Germ.

HENRICUS MERCKEL, reliquit
*Bericht von der alten Statt Magdeburg
Belagerung*, *Magdeburgi* ann. 1596. in 4.

Item, *die andere Belägerung der Statt
Magdeburg* descripta extat ann. 1630. in 4.

BENJAM. LEUBERUS in *Disqui-
sitione Plenaria Stapule Saxonica*, quæ
prodiit Budissæ, ann. 1658. in 4. multa
historiæ Magdeburgicæ insignia capita
subministrat: etsi alias in controversia de
Jure stapulæ Saxonice partibus magis,
quam Magdeburgicis favet.

HEINRICUS MEIBOMIUS qui scripsit
CHRONICON BERGENSE, quod e-
didit

§ *Artic. IIX. infine.* † Boisselinet-
rus ibi dicitur.

didit Nepos T. III. *Script. Germ.* Deduxit id auctor ab ultima origine ad sua usque tempora, nec dubitat ipse editor fateri, * quædam ultima ejus cura accedere adhuc potuisse, si ipsi edere licuisset.

GOTHOFR. OLEARIIUS, cujus extat *Halyographia Chronologica*, s. *Beschreibung der Stadt Hall. Lipsæ* ann. 1667.

ERNEST. BROTHOFFIUS, cujus habemus: *Auffrichtige Chronika von denen Saltzbornen und Erbauung der Stadt Halle*, nebst Beschreibung des Orths vornehmsten Merckwürdigkeiten, una cum *Halyographia Olearii, Halle* ann. 1679. in 4.

FR. HOHNDORF, cujus celebratur *Descriptio germanica Salinarum Halensium*, tanquam accuratissima. *Halle* ann. 1670. in 4.

CHRISTOPH. CELLARIUS, Junior, qui commentatus est de *Originibus & successionibus Comitum Wettinensium*. Qua erudita commentatione præter successionem Comitum usque ad Fridericum Bellicosum multa adnotavit, quæ tractum VVetinensem, ad hunc Archiepiscopatum pertinentem, illustrare possunt. Prodiit *Halle* ann. 1697. in 4.

III.

* In præf. ad Sebast. Gœbelium Imper. Monasterii Bergensis Abbatem pag. 288.

III. De CLIVIA

VVERNER. TESCHENMACHE-
RUS, quem supra laudavimus *Se& XX.*
N. III. de Ducatu Juliacensi & Montium.

EGBERT. HOPPIUS, cujus extat *Kur-
tze Beschreibung der Grafen und Hertzo-
gen von Cleven, Clivia* ann. 1655. in 8.
Digna lectu commentatio est, quod, præ-
ter situs urbiumque descriptionem, genea-
logiam & successionem delineat, ipsam-
que causam ultimæ successionis Clivensis
persequitur.

ANONYMUS, cujus habetur
*Stammbuch der berühmten Grafen und Her-
zogen zu Cleve. Arnheimii* ann. 1679. In
quo præter imaginum delineationem vix
aliquid singulare reperias.

ANONYMUS, cujus commenda-
tur opus insigne, sub titulo: *Des Fürstl.
Geschlechts und Hauses Jülich, Cleve, Berg
und Marck, Stammregister &c.* Quo libro
Principum ortus, vita ac regimen descri-
buntur. Prodiit *Arnhemii* ann. 1610.
in f.

HERMANN. EWICHIUS, qui
Vesaliam descripsit. *Vesalia* an. 1668. f.

JO. NIC. SELLIVS, cujus extat
Vesalia Obsequens, qua inauguratio Fri-
derici Guilielmi Electoris *Vesaliæ* facta
exhibetur. *Vesalia* ann. 1669. f.

JO. JULIUS, qui *Duysburgum* elegiaco carmine delineavit. ann. 1579. in 8.

EBERH. VVAESSENBURGIUS, cujus laudatur *Embrica*, excusa *Clivis* ann. 1667. in f.

LEVOLDUS A NORTHOV, Eques Marcanus, Canonicus Leodiensis, & Abbas secularis Visetensis, cujus celebrantur *Origines Marcanæ*, s. *Chronicon Comitum de Marca & Altena*, à quibus descendunt Duces Juliacenses, Clivenses, & Bergenses, quorum familia desit in Johanne VVilhelmo. Primus edidit H. Meibomius ann. 1613. cum notis, *Hanoviae* typis VVechelianis; postea nepos T. I. *Script. Germ.* inseruit. Pauci, cum manuscriptum adhuc esset, viderunt, nec nisi ab Hamelmanno, unoque forte ac altero VVestphalo, adductum est, nec *Vossius* cum vidit, cum alias sine dubio locum ei inter Historicos Latinos daturus fuisset. Vitam ejus ex ipso Chronico curiose recensuit Meibomius avus, & Chronicon ipsum perductum est usq; ad 1358. quo forte octogenarius jam non diu amplius superfuit. Quam conjecturam firmat, quod Ejusdem *Catalogus Archiepiscoporum Colonienfium* etiam in Archiep. VVilhelmo de Genepe finitur, cujus tamen mortem, quæ incidit in annum 1362. non annotavit.

VVOLFG.

IV. DE POMERANIA.

VVOLFG. JOBST, cujus prostat *Geburths-Linie der Fürsten und Hertzogen in Pommern. Francof ann. 1573. in f.*

PAUL. FRIDEBORNIUS, cujus habetur *Beschreibung der Statt Stettin mit dem Leben der Hertzoge*, quæ fere universam complectitur Pomeraniam, & pleraque ex tabulis monumentisque publicis desumpsit. Prodiit *Stetini ann. 1613. in 4.*

ANDR. HILDEBRANDUS, cujus superest *Genealogia Ducum Pomerania*, quæ lucem vidit *Stettini ann. 1623.*

GEORG. VALENT. VVINTHERUS, cujus extat *Balthens Pomeranicus*, s. *Rerum Pomeranicarum L. IV. Lugduni ann. 1640.* quibus non tantum ipsa regio, cum civitatibus, describitur, sed & Principum ortus gestaue recensentur.

DANIEL CRAMERUS, cujus duplex in eruditorum manibus Chronicon versatur, quorum *alterum*. sub titulo: *Grosse Pommerische Chronik*, prodiit ann. 1602. in 4. *alterum* vero, sub titulo: *Pommerische Kirchen-Chronik*, quod seriem inprimis Episcoporum Caminensium exhibet, historiamque Reformationis illustrat, excusum est *Stetini ann. 1628. in f.*

JO. MICRÆLIUS, qui Veterem æque ac Recentiorē Pomeraniæ historiam diligenter excussit, in illa tamen perinde accuratationem adprobavit, quam in hac, & in migrationibus inprimis definiendis interdum cespitavit. Prodiit ejus *Chronicon Pomeranicum*, sermone germanico conscriptum, *Stetini* ann. 1640. in 4.

C. S. SCHURZFLEISCHIIUS, cujus erudita Dissertatio, de *Originibus Pomeranicis*, merito *εὐαγγελὸς* loco commendatur, quæ primum prodiit *Witteberge* ann. 1673. in 4. & recusa est in *Op. Histor. Polit.*

NICOL. MARESCHALLUS, cujus *Annales Herulorum & Vandalorum* ann. 1521. ed. ob industriam auctoris non sunt spernendi.

JOACH. BALKIUS, qui *Pomeraniam* Rhythmis germanicis descripsit, an. 1608. in 8.

VALENT. EICHSTADIUS, cujus inprimis *Res Pomeranicae* ob inserta acta publica celebrantur.

CHRISTOPH. HARTKNOH, cujus celebratur Dissertatio de *Originibus Pomeranicis*, quæ subjecta est commentationi ejus de *Republica Polonica*, & prodiit *Lipsiæ* ann. 1678. in 8.

G. FRID.

288 **ACCESSIONES AD MANTISS.**

G. FRID. SASSIVS, cujus Dissertatio de *Pomerania*, edita *Frankofurti* anno 1684. geographiam potissimum illustrat.

DAVID TIMÆUS, qui Insignia Domûs Ducalis Pomeranicæ commentatione vernacula illustravit. *Sora* 1689. in 4.

**V. DE BURGGRAVIATU
NORICO.**

JO. CHRISTOPH. WAGEN-SEILIUS, cujus extat Commentatio de S. R. I. *Liberâ Civitate Noribergâ*, quæ prodiit *Altorfi* an. 1697. in 4. & Parte alterâ controversiam, à ducentis inde annis inter Marchiones Burggraviosque Noricos, ipsamque Urbem Noribergam agitatam, complectitur. Ita tamen in eo argumento versatus est Celeberrim⁹ Auctor, ut suæ potissimum patriæ causam tueatur.

W. GABR. PACHELBL, qui in novissimo scripto anno 1707. *Onoldi* excuso, quo Principis Arausionensis recens nati natalem prosecutus est, singularia quædam, ad Burggraviatum Noricum pertinentia, annotavit, & originem eorundem è Merovingica stirpe repetiit. Nec ab hoc aliena sunt, quæ passim in Dissertatione de *Origine Electorum* hinc inde inspersit.

JOACH,

JOACH. HEINRICUS HAGEN, in Gymnasio Baruthino Prof. descripsit *Judicium Casareo - Provinciale Noricum*, & Dissertationem publicam de eo habuit. *Baruthi* anno 1677.

SCRIPTA PUBLICA, quæ superiore anno 1707. prodierunt, in controversia de *Jure Vectigalium*, multa complectuntur, quæ historiam Burggraviatûs illustrant. Et Serenissimi quidem Marchiones, Baruthinus atque Onoldinus, *Compendiosam Representationem Justitiæ* mense Julio ediderunt, cui Norimbergenses, satis quidem amplam responsionem, sive *Gegen-Information*, opposuerunt, quam & in Comitibus Imperii exhibuerunt.

VI. DE PRINGIPATU HALBERSTADIENSI.

E *Veteribus* adhiberi meretur:

ANONYMUS, cujus *Chronicon Monasterii Hujesburgensis* apud Meibom. T. II. Script. Germ. res Episcopatûs Halberstadiensis, in quo illud situm est, hinc inde illustrat.

Ex *Recentioribus*:

MELCH. NEOFANIUS, Petrinus apud Brunsvicenses Ecclesiastes, integrum *Catalogum Episcoporum Halberstadien-*
T dien-

diensium, ab origine & Caroli M. ætate, usque ad annum 1558. contexuit. Prodiit *Serveſta* anno 1586. in 4. & multa alia de Principibus Imperii Urbibusque Saxonis complectitur.

GUILIEL. BUDÆUS, Archiater Brunſuico-Luneburgicus, cui tribui ſolet *Chronologia Episcoporum Halberſtadienſium*, & *Narratio de Alberto Episcopo Halberſtadienſi*, Duce Brunſuicene & Luneburgene, germanica, non ea, quæ latinè extat ap. *Meibomium*, T. II. *Script. Germ.* Observavit enim Celeberrimus editor * laudatum *Guilielmu Budæum*, rerum Saxonicarum peritiſſimum Virum, & antiquorum monumentorum indagatorem ſolertiſſimum, hanc Narrationem habuiſſe, & ſub nomine *Annalium patriorum* allegaſſe, jamque olim iis *Jo. Winnigſtedium*, Monachum Auguſtinianum Cœnobii S. Johannis ante urbem Halberſtadium, & dein Paſtorem Quedlinburgenſem ad D. Blaſii, in contexendo Episcoporum Halberſtadienſium Catalogo, quamvis minus dextrè, uſum notat. Auctorem *Anonymum* vocat, atque ignorari affirmat, ſine dubio tamen Monachum aut Clericum Halberſtadii fuiſſe, & cœvum quidem, quique res, quas ſcire potuit, & ſcivit, bonâ fide poſteris tradiderit, pronuntiat.

Quin

* *Praſat ad Lect. p. 386.*

Quin imò eundem Budæum plurimum huic narrationi tribuisse, in *Vita Alberti* animadvertit, cujus partem primam magna historiæ peritia conscriptam Anni superioris seculo XXIV. germanico sermone publicavit, ex iisque Cyriaci Spangenbergii, aliorumque errores graves manifestavit, ita quidem, ut hic libellus quasi perpetuus Commentarius sit in hanc Narrationem latinam, & notationem temporis, ab auctore non observatam, accuratè suppleat. Ceterum Editionis Germanicæ Budæi, utpote Libri rarissimi, inscriptio est, *vom Leben und Thaten Herzog Alberti zu Braunschweig, deß XX. Bischoffs zu Halberstatt. Halberstadii anno 1624, in 4.*

CASP. SAGITTARIUS, V. GL. cujus *Historia Halberstadiensis* celebratur, edita *Jenæ* anno 1675. in 4. in qua singulorum Episcoporum seriem ad sua usque tempora deductam repræsentavit. Digna verò est lectu omnino, quemadmodum cetera Viti omnia.

CHR. FR. PAULLINI, qui *Chronicon Congregationis Badestebiensis, Marienbeck dictæ*, Ord. Augustiniani, Diocæs. Halberstad. variis literis & memorabilibus illustratum, condidit, quod exstat in *Syntagm. Rer. & Antiq. Germ.*

VII. DE PRINCIPATU MINDENSI.

E *Veteribus* meretur omninò adhiberi ANONYMI *Chronicon Episcoporum Mindensium* ab anno 780. ad ann. 1474. quod primitùs eruit *H. Meibomius*, & extat cum additionibus *T. I. Script. Germ.* Complectitur res Ecclesiæ Mindensis ab anno 730. usque ad annum 974.

ANONYMUS alius, cujus extat *Chronicon Mindense* apud *Pistorium T. I. Script. Germ.* annexis in fine XXX. Privilegiis Imperialibus.

BUSSO W A T E N S T E D I U S, patria Mindensis, Canonicus Hamelen-
sis, cujus *Chronicon Mindense* è tenebris sordibusque suis eruit, notisque illustravit, annexis WEDECHINDI DULDORPS in eosdem Præsules Poëmatibus, ac ALBERTI FRYSCHMEDS de POLLE in effigies eorum distichis, V. Cl. Chr. Fr. Paullini in *Syn- tagm. Rer. Germ.* Equidem Auctor utrūque *Chronicon*, à Meibomio Pistorioque editum, in membranis suis excussisse deprehenditur, & inprimis Diplomata à Pistorio edita inspexisse observatur*, at si cum reliquis conferatur, fatendum omninò, clarius, distinctius, copiosius & accuratius scripsisse illum. Scripsit autem

* *Vid. Cl. Paullini in Prefat.*

tem sub *Willebrando Hallermundano*,
Præsule XLIX. i. e. circa annum 1474.
quô hic decessit. Ceterum *Watenstedius*,
Duldorpius, (qui an *Hamelæ*, seu *Mindæ*
Vicarius fuerit, non definio) & *Fryschme-*
dus Pollensis, quod oppidum cum Præ-
fectura ad *Visurgim* est, Electori Brun-
suicensi subjectum, æquales fuere, ac fa-
miliares, quorum cujuslibet ausus lau-
dandi.

ANONYMUS, cujus extat *Chroni-*
ca Monasterii in Lothen, Diœcesis Min-
densis, post in oppidum *Lemgo* transla-
ti, apud *Meibom. T. II. Script. Germ.*

HERM. LERBECIUS, Mona-
chus Dominicanus Domûs S. Pauli Min-
densis, cujus *Chronicon Comitum Scharwen-*
burgicorum insignia capita *Historiæ Min-*
densis suppeditat, de quo inferius. Extat
apud *Meibom. T. I. Script. Germ.* ab eo-
que notis est illustratum.

JO. CRUSIUS, cujus reliquis o-
mnibus meritò præfertur *Chronicon*
Mindense, editum *Mindæ* anno 1675.
in 4.

SECT. XXXI.

ELECTOR. DUCATUSQUE BRUN-
SUICENS. ac LYNEBURG. Scri-
ptores : ANONYMUS. TH. EN-
GELHUSIUS. JO. CHRAWS. DI-

294 ACCESSIONES AD MANTISS.

PLOMATA. ANONYMI duo. GE-
NEALOGIA. GERHARDUS. STE-
DERBURGENS. J. B. PIGNA. G.
BUCELINUS. ANDR. GEBU-
LA. JAC. BLATGERSTEN. MI-
CHAEL GERINGER. GUIL. ME-
CHOVIUS. ANONYMUS. WIN-
CKELMANNUS. SAGITTARIUS.
PREGIZERUS. BUNTINGUS. SCHURZ-
FLEISCHUS. ANDRON. AUREA
BULLA. MEIBOMIUS. HILDE-
BRANDUS. GOSKIUS. CONRIN-
GIUS. Præcipuè ad Electoratum:
CASSANDER THUCELIUS
CHRONICA ECCLESIAE HAME-
LENSIS. ERICHIUS. SCHOOCKIUS.
KIRCHMAJERUS. LETZNERUS.
II. Ad Principatum Lyneburgensem:
CONR. VON HEVELN. SAGIT-
TARIUS. III. Ad Brunsvicensem:
ALGERUS. KNICHENIUS. DAUTH,
&c. ECKSTORMIUS. ZEILERUS.

Qui *Saxonia Inferioris*, inprimis verò
BRUNSUIC. atque LYNEBURG.
Ducatûs historiam illustrare possunt,
plenius cognosci poterunt ex Claris-
simi MEIBOMII *Introductione in Histo-*
riam Saxonia Inferioris, tùm non pauci
ab eodem pariter inter *Scriptores Rerum*
Germanicarum, & Cl. J. J. MADERO, in
Antiquitatibus Brunsvic. an. 1661. & 1678.
Helm-

Helmstadii editis, nec non Illustri LEIB-
NITIO inter *Scriptores Rerum Brunsvi-*
censium illustrationi inservientes, superio-
re anno evulgatos, collecti, editi q; sunt.
Nos interim & hic cū *Veteres*, tunc *Re-*
centiores nonnullos indicabimus, omissis
iis, quos alibi jam suo loco recensuimus.
Hinc ex *Antiquioribus* præcipuè com-
mendandi restant:

ANONYMVS, Scriptor vetustus,
qui circa annum Christi 1280. vixit. †
Extat ejus *Chronicon Serenissimorum Du-*
cum Brunsvicensium, quod Conringius
olim Clar. Madero edendum dedit.

THEODOR. ENGELHUSIUS,
Eimbeccensis, & Presbyter monasterii
Wittenborch, qui anno 1434. obiit, ut
ex Codice MSS. Monasterii in *Salta Hil-*
desii, docuit Maderus. Scripsit is *Chro-*
nicon, ex quo *Excerptum de Imperatori-*
bus ex Augusta Domo Brunsvicensi descen-
dentibus, idem dedit Maderus, qui postea
integrum *Chronicon* evulgavit, ut alibi
docuimus in *Accessionibus*. *

JO. CHRAWS, Junior, Presby-
ter *Ratisponensis Diœceseos*, non autem
Argentiniensis Canonicus, ut in prima mo-
numentorum ejus editione excusum le-
gitur. Ex eo *Vitas* eorundem Impera-

T 4

rorum

† *Vid. Maderus in Pref. ad Lect.*

* *Secl. XXXI. p. 202. conf. Made-*
rus in utriusq; edit. præfat.

torum exhibuit laudatus *Maderus*, & integrum Librum, *Flores temporum* appellatum, manuscriptum Hanoveræ inventum, & à bibliopœgo ad nescio quid jam destinatum, ab interitu liberavit, cum aliis Germanicæ rei Scriptoribus ineditis, in lucem protracturus. Collegit sua ex variis ab initio inde seculi, & usque ad annum 1459 perduxit.

DIPLOMATA VETUSTA plurima collegit idem *Maderus*, quæ ex divite suo rerum patriarum thesauro ei communicarunt, Vir Ampl. *Jo. Henricus Hofmannus*, in Aula Hanoverana Cameræ quondam Præfectus, *Hermannus Conringius*, & *Cass. Matth. Eyllenberg*, Numburgensium Capituli Syndicus.

ANONYMUS, incerti temporis Scriptor, à quodam Monacho Hameslebiensi in compendium redactus, ex quo Excerpta suppeditavit idem *Maderus*.

ANONYMUS alius, qui de Fundatione multarum Germaniæ Ecclesiarum à temporibus Caroli M. scripsit, apud eundem *Maderum*.

GENEALOGIA Ducum Brunsvicensium, quam Chronici Engelhusiani exemplari annexam reperit, ediditque idem *Maderus*, debetur inprimis *Jo. Schwarzkopffio*, Cancellario Guelferbytano, auctorem verò agnoscit, ipsum *Engelhusium*; titulus enim ejus apud *Made-*

Maderum hic est: *Genealogia Ceisissimorum Ducum Brunsvicensium, illorum, qui Eimbeck, Osterrot, Hamelen, & Duderstadt cum attinentiis possederunt, Theodoro Engelhusio auctore.*

GERHARDUS STEDERBURGENSIS PRÆPOSITUS, cujus extat de *Heinrici Leonis, Bojoaria & Saxonie Ducis, postremis rebus gestis, beatoq; ex hac vite excessu Historica Narratio, cum notis H. Meibomii, T. I. Script. Germ.* Cui accessit ANONYMI *Chronicon Stederburgense*, sub Gerhardo Præposito conscriptum. Cum verò duo sint Gerhardi, Stederburgenses Præpositi *, & alter quidem sub Lothario Imp., alter verò sub Heinricho Leone vixerit, & an. 1209. decesserit, posterior hoc loco intelligitur. Ceterum notari debet, hoc *Chronicon Stederburgense*, cui inserta Gerhardi Præpositi de *Heinrici Leonis postremis rebus gestis beatoq; ex hac Vita excessu historica narratio*, novâ & pleniorẽ editione inter *Script. Brunsvic. N. LX.* ab Illustri Leibnitio exhiberi. Is imperfectum à Meibomio, qui Codicem authenticum non viderat, editum repexuit, & ex archivo Guelfebytano pleniorẽ codicem nactus, quæ deerant, supplevit, integrumq; Libellum evulgavit.

T 5

Ex

* *Vid. Vita apud Meibom. p. 436.*

Ex Recentioribus laudari merentur :

JO. BAPT. PIGNA, qui originem Ducum Brunsvicensium ex Atestinis repetiit, & L.VIII. de *Principib. Atestinis* reliquit, editos *Ferrariae* anno 1585. in 4. & 1596. in f. quos in latinum sermonem convertit TIBURTIUS DREYFELDER. *Moguntiae* anno 1590. Rarus quidem *Liber*, sed in *Italorum*, quam Germanorum rebus versatior deprehenditur. Fuit autem Alfonsi II. *Ferrariae* Ducis Cancellarius, & prima initia Guelficarum rerum scitè recensuit, quemadmodum de ipso judicat *Schurzfleisch*. *, qui & alibi ** *Historiam* ejus *Atestinam* præstans, & luculentum opus vocavit, in quo cum præclarè de Atestinis, tum de Guelfis, quippe ab illa stirpe ortis, egerit.

GABR. BUCELINUS, qui magnam laudem promeritus est scribendis Guelforum rebus, quippe quarum peritissimus fuit. † Extat *Historia Agilolfingica*, quæ ad inquirendas origines Guelficas omninò adhiberi meretur.

ADRIAN. GEBULA, cujus extat: *wunderbahrlicher Ursprung der Guelfphen*, anno 1550 in 12. quo libro præter com-

* *In Originibus Pomeranicis* §. 6. in not. lit. m.

** *De Henrico Leone* §. 2. in not.

† *Vid. Schurzfleisch. l. cit.*

commenta de XII. gemellis vix memora-
tu, scituque dignum aliquid continetur.

JACOB. BLAGERSTEN, cujus
*Stammbaum der Hertzogen von Braun-
schweig*, pariter genealogiam, ex ingenio
tamen, multisq, fabulis refertam, tradit.

MICH. GERINGER, cujus ha-
bemus *Genealogiam Ducum Brunsvicen-
sium & Luneburgensium*, Lineæ Cellensis,
editam. Cella anno 1630. in f.

GUIL. MECHOVIUS, cujus
celebratur *Laurus Guelfica*, edita *Lune-
burgi* anno 1675. f.

ANONYMI *kurtze Erklärung desß
Historischen der alten Teutschen Sächsi-
schen Könige und Fürsten, und darauß ent-
sprossenen Fürstl. Braunschweig-Lünebur-
gischen Stammbaums*. Osnabruga, anno
1674. f.

JO. JUSTUS WINCKEL-
MANNUS, qui condidit *Stamm- und
Regenten-Baum der Herzogen von Braun-
schweig* anno 1675. f. sed minus accura-
tè in hoc argumento versatus deprehen-
ditur.

Præferri autem his omnibus me-
rentur: CASP. SAGITTARIUS, qui
*Origines Ducum Brunsvicensium, & Hi-
storiam usque ad annum 1235. magnâ
curâ & accuratione descripsit*. Jena anno
1684. in 4.

Et

Et JO. ULRICUS PREGIZERUS, nuper admodum piè defunctus, & CHRISTIAN. ULRICUS BLUMIUS, ille Præses, hic Auctor respondēs, quorum extat *Tractatio Juris Publici de Serenissimis Potentissimisq; Ducibus Brunsvicensibus & Lüneburgensib.* Dissertatione Academica comprehensa, & in Illustri Collegio proposita, *Tubingæ* anno 1687. in 4. Et si verò *Blumius* auctor eruditæ commentationis est, tamen quia Præsidis lima & approbatio accessit, meritò etiam partem elogii sibi vindicat *Pregizerus*.

HEINR. BUNTINGIUS, cujus extat *Braunschweigische und Lüneburgis. Chronica*, ab origine usque ad ann. 1586. perducta, & per H. MEIBOMIUM ad annum 1620. continuata. *Magdeburgi* anno 1620. Aliquando tamen hoc Chronicon nebulas offundit, ut observat *Schurzfleischius*. * Ceterum omninò *Meibomii* utriusque opuscula, quæ *T. III. Scriptorum Germ.* exhibentur, Historiam Brunsvicensem illustrent, cujusmodi sunt: I. VINDICIÆ BILLINGANÆ, de quibus supra. II. DEMONSTRATIO, Saxoniam etiam ante Hermannum Billingum suos habuisse Duces, adeoque à temporibus Caroli M. sub Imperatoribus Francicis, contra ICTOS nonnullos Superioris Germaniæ in Saxonia parum ver-

* *De Wittekindo M. §. 7. in not.*

DE HISTORICIS PARTICVLAR. 301

versatos. III. BARDEVICUM, seu Historia Urbis istius omnium Germanicarum, à quibus & quando condita, quas experta mutationes, & qua demum occasione funditus sit deleta, congesta ex probatissimis Scriptoribus antiquis & recentibus, editis & manuscriptis, adhibitis Veterum Impp. Principumque Diplomatis & Literis. IV. COMMENTARIUS de utriusque Saxoniae PAGIS. V. HISTORIA Erectionis Ducatus Brunsvicensis, cum ipsis Cæsareis Tabulis. VI. ORATIO de Academia JULIÆ primordiis & incrementis. VII. ORATIO de Origine Helmstadii. IIX. CHRONIC. MARIENTHALENSE. IX. CHRONIC. RIDDAGSHUISENSE, in quo, præter Abbatum Celeberrimi & antiqui illius Cœnobii Catalogum & res gestas, Saxonica illius ævi historia & Illustrium Familiarum, Genealogiæ exponuntur.

FR. HEINRICUS BODO, Ord. Benedictini in Cœnobio Clusano monachus, cujus *Chronicon Gandersheimense* dignum censuit *H. Meibomius*, quod *T. II. Script. Germ.* publicaretur, quamvis in fine mutilum esset, propter multas, variasque antiquas notitias, ad historiam pertinentes, ipsaq; præcepta Cæsarum inserta, ut ipse profitetur †. Observat etiam,

† *Prefat. ad Lect. p. 510.*

etiam, etsi non omnia sint probanda, quæ de Saxoniarum Principibus differit monachus, tamen non sine industriæ laude multa congestisse & tradidisse.

Sigillatim ad Principum quorundam res pertinent :

CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIIUS, qui post *Gerhardum Stederburgensem*, de quo paulo ante, Dissertationem Academicam de *Heinrico Leone* edidit. *Wittebergæ* anno 1675. in 4.

ANDRONICI AUREA BULLA, data Heinrico, Heinrici Mirabilis filio, Alberti M. nepoti, regiones Orientis perlustranti ante annos penè CCC. cum notis ad eandem, de quæ Principis ejusdem posteris Narratione exquisita H. MEIBOMII. Exstat *T. I. Script. Germ.*

H. MEIBOMIUS Junior, cujus meritò celebratur *Apologia pro Ottone IV. contra falsas criminationes & convitia*, quibus optimum Principem onerare & insectari non sunt veriti, *Conradus Abbas Ursperg. Jo. Cuspin. Sebast. Münsterus*, quique hos sequuntur, recentiores nonnulli : & *Dissertatio, de Friderici Ducis Brunsvicensis & Luneburgensis in Imperatorem Electione, & miserâ cade*, quæ prodiit primùm seorsim, postea verò cum *Apologia Ottonis IV. inserta est. T. III. Script. Germ.*

COMMÉMORATIO SUCCINCTA *Causarum belli à Smalcaldicis contra Henricum Brunsvicensem ann. 1542. suscepti*, cum historiola, quomodo Ducatu exutus, & tandem à Smalcaldici fœderis sociis captus sit, extat apud Schard. T.II. *Script. Germ.* p. 407. — 415. quæ iisdem de rebus NARRATIO MAURITII Ducis Sax. cum epistolis ejusdem & Henrici Ducis Brunsvic. eorumque Consiliariorum, exhibetur.

JOACH. HILDEBRANDUS, qui parallelam *Augusti Caesaris & Augusti Brunsvicensis Ducis sapientissimi* descriptionem ex historia utriusque dedit, sub titulo: *Augusta Caesaris Octaviani Augusti, & Ducis Augusti Brunsvicensis & Luneburgensis, Helmstadii ann. 1662. in 4.*

MARTIN. GOSKIUS, cujus extat *Arboretum Augusti Principis*, quo Vitam ejusdem per figuras & emblemata exhibuit. *Guelferbyti ann. 1658. in f.*

HERM. CONRINGIUS, cujus habemus *Epistolam Gratulatoriam ad Augustum, Luneburgi ann. 1661. in 4. editam*, nec non eruditam *Commentationem de Bibliotheca Augusta, Helmstad. ann. 1661. in 4.* Sigillatim autem

Ad ELECTORATUS. HANOVERANI historiam pertinent præcipue SCRIPTA PUBL., quæ occasione controversiæ

versæ de Archivexilliferi munere, cum Serenissima Domo VVürtembergica agitata, prodierunt; è quibus potiora huc pertinentia congeffit

CASSANDER THUCELIUS, cujus extant *Electa Juris Publici Curiosa. Francof. ann. 1694. in 4.*

De *Hamela*, quæ ditionis Hanoveranæ Urbs est, extant:

CHRONICA ECCLESIAE HAMELENSIS, cujus auctor JO. de POLDA, Senior Ecclesiæ, apud *Meibom. T. II. Script. Germ.*

SAMUEL ERICHIUS, qui de *Exodo Hamelenfi* scripsit, eundemque asseruit. *Hanovia* an. 1661. in 8.

MARTIN. SCHOOCKIUS, qui contrariam sententiam tueri maluit, edita erudita dissertatione, de *Fabula Hamelenfi*, *Gröningæ* ann. 1660.

THEODORVS KIRCHMAJERUS, cujus extat Dissertatio de *Hamelenſum Liberorum in auspiciato Egressu*, habita *Wittebergæ* ann. 1671. in 4.

De *Eimbecca* meretur conferri:

JO. LETZNERUS, cujus extat *Einbekische und Dasselische Chronica*, das ist, *Historische Beschreibung der ubralten Grafen und Herrn zu Dassel, derselben Graf- und Herrschafften betreffend. Erfurti* ann. 1596. f.

II. Ad LYNEBURGENSEM PRINCIPATUM faciunt :

CONR. VON HOEVELEN, cujus extat *der Statt Luneburg Vortrefflichkeit*, *Lubeca* ann. 1668. in 8.

CASP. SAGITTARUS, cujus celebrantur *Memorabilia Historie Luneburgicæ*, edita *Jenæ* ann. 1688. in 4. quæ postea temporis locupletius elaboravit. Item *Origines & Incrementa Sulzæ Luneburgensis*, *Jenæ* ann. 1675. in 4. & *Historia Bardevici*, *Ibidem* ann. eodem.

III. Ad BRUNSUICENSEM referendi sunt :

EXCERPTA CHRONOLOGICA de Ecclesia Collegiata S. Blasii & Serenissimis Brunsvicensium Ducibus, quæ è duabus Vetustis ejusdem Ecclesiæ membranis exhibuit J. J. Maderus in *Antiq. Brunsvic.* p. 165.

FRANC. ALGERUS, cujus extat *kurtzer Extract von Erbauung der Statt Braunschweig*, und daß dieselbige der Herzogen von Lüneburg Erb- und Landstatt gewesen, ann. 1605. in 4.

ANDR. KNICHENIUS, cujus prostant: *Encyclopædia Brunovici imperii & Jurisdictionis*, nec non *ingenitæ atque originæ subjectionis Civitatis Brunovigæ*, ed. *Hanoviae*: & *Epops Dautbina hypotheseos*, & *Velitatio Apologetica contra jura territoria-*
U *toria-*

torialia Liberarum Imperii Civitatum, edita Helmstadii.

JO. DAUTH, cujus circumfer-
tur: *kurtze Abfertigung*, qua nomine Rei-
publicæ Brunsvicensis Knichenio respon-
dit. *Brunsvici* ann. 1608. in 4.

ALIUD SCRIPTUM sub titulo:
*Ausführlicher warhaffter Historischer Be-
richt, die Fürstl. Landes Erbstat Braun-
schweig und Lüneburg, Wolfenbüttlischen
theils darüber habende Landsfürstl. Hobe-
Obrigkeit und Gerechtigkeit, und Ibr der
Statt unmittelbare angebohrne Schuldig-
keit, Subjection, und Unterthanigkeit be-
treffend, aus beglaubten unlaugbaren ge-
schichten und Documenten:* ann. 1607. To-
mis III. in fol. Quibus omnia scripta hinc
inde agitata collecta, documenta adducta,
& id genus alia continentur.

De OBSIDIONE PRIMA Urbis
Brunsvicensis extat: *Bericht von Braun-
schweig, wie der Hertzog die Belagerung
angefangen, auch was sich darbey denck-
würdiges zugetragen*, ed. *Hamburgi* an.
1615. in 4.

ITEM *Braunschweigische Kriegs-
handlung* edita *Francof.* ann. in 4.

ITEM *kurtze, jedoch gründliche
Beschreibung der Statt Braunschweig, de-
ren Erbauung, Gelegenheit, denckwür-
digsten Sachen, sampt unterschiedlichen*

aus-

ausgestandenen Belagerungen, Insonder-
geit aber deß eigentlichen Verlauffs der im
Monath Junio geschehenen Ubergab an
das Hochfürstl. Hauß Braunschweig. Fran-
cos. ann. 1671. 4.

De Helmstadio, præter duas Oratio-
nes Meibomii, supra commendatas, extant:

HERM. CONRINGII de Anti-
quissimo statu Helmeſtadii & Viciniæ Con-
jecturæ, editæ Helmeſtadii ann. 1665. in 4.

De Monasterio & Abbatia Walkenridensi
ſcripſit:

HEINR. ECKSTORMIUS *Chro-
nicon*, in quo ſeriem Abbatum ab ann.
Chriſt. 1117. per ſecula VI. repræſen-
tavit, multaque diplomata & documen-
ta publica, tum aliquot Germaniæ Pro-
cerum, maxime Illuſtriſſ. Brunſuic. &
Luneb. Ducum & c. atque Honſteinæ,
Comitum Genealogias, atque inſignia, ex
archivis & fide dignis monumentis exhi-
buit. *Helmſtad.* ann. 1617. in 4.

Denique præter alia ad Geographi-
am pertinet:

MART. ZEILLERI *Topographia
Ducatus Brunſuiceniſis ac Lyneburg*, quæ,
teſte Meibomio ¶ præ multis aliis ejusdem,
laudem meretur, quoniam plura de eo
communicata cum ipſo fuerunt, & il-
larum hiftoriam ſcriptis eruditorum Vi-

U 2

forum

¶ In *Introd. in Hiſt. Sax. Inf.* p. 56.

rorum, inprimis Meibomii Senioris, illustratam deprehenderat. Editæ est *Francof.* ann. 1653. cum figuris æneis.

SECT. XXXII.

DUCATUS MEGAPOLITANI scriptores: ALB. KRANTZIUS. C. CALOVIUS Jo. BOCERUS. C.S. SCHURZFLEISCHIIUS. SCRIPTA PUBLICA de successione. P. LINDEBERGIUS. FR. LINDENBROGIUS. Jo. POSSELIUS. J. BODOCKIUS. JUBILÆUM Academiae Rostochiensis.

ALB. KRANTZIUS, cujus extat *Vandalia*, quæ ad antiquiorem statum cognoscendum facit, edita *Francof.* ann. 1613. f.

CASP. CALOVIUS, cujus habemus *Chronica von erster ankunfft und herkommen der Hertzogen von Meklenburg Lipsie* ann. 1599. in 4.

CHRISTOPH. STURCII Orationes aliquot de *Vita & Obitu quorundam Principum Megapolensium*, editæ *Rostochii* in 4.

JO. BOCERUS, qui *Duces Mecklenburgicos* descripsit, *Lipsie* ann. 1566. in 8.

PETR.

PETR. LAURENBERGIUS, cu-
jus extat *Castrum Doloris*, sive Exequia-
lia V. Ducum Megapolensium. *Rostochii*
ann. 1638. in 8.

CONRAD SAM. SCHURZ-
FLEISCHIIUS, cujus reliquis præstat
Dissertatio academica de *Rebus Mecklen-
burgicis*, habita *Witteberga* an. 1677. in 4.

Ad historiam Belli Tricennalis per-
tinet: *Fürstl. Meklenburgischen Apologia*,
wegen der Entsetzung; cui multa sunt in-
serta diplomata. *Lubeca* ann. 1630. in 4.
Item *Kayserliches Manifest*, *warum beyde*
Hertzoge von Meklenburg deß Fürsten-
thums entsetzet ap. *Londorp*. P. IV. A8.
Publ.

Ad causam novissimam Successio-
nis spectant, SCRIPTA mutua Serenif-
simorum Ducum, *Suerinensis* atque *Stre-*
lizensis, quæ juxta cum aliis, sub titu-
lo: *Facti Species von Schwerinischer Sei-*
ten & c. & *Facti Species von Streliz-*
ischer seithen &c. prodierunt in f.

De *Rostochiensis* Urbe extant:

PETRI LINDEBERGII, *Topogra-*
phia Rostochii, *Urbis Vandalica*, *An-*
seatica maritima, & *Megapolitana* descri-
ptio, *Rostochii* ann. 1596. in 4. Cui acces-
sit EJUSDEM *Chronicon Rostochiense*,
eodem anno editum.

FRID. LINDENBROGII *Chronicon Rostochiense*, editum *Lubecan.* 1611.

JO. POSSELI *Oratio de inclyta Urbe Rostochio*, quæ habetur in Fasciculo *Orationum ejusdem*, edito *Francos.* ann. 1599.

J. BODOCKII *Rosa Varnia*, sive, *Academia Rostochiensis*, *Rostochii* ann. 1619. in 4.

JUBILEUM *Academia Rostochiensis*, & BULLA *Fundationis Academiae Rostochiensis.* ann. 1620. in 4.

SECT. XXXIII.

DUCATUS WIRTEMBERG. scriptores: Jo. G. WALZIUS. NARCISS. SCHWELIN. Jo. UL. PREGIZFRUS. Jo. TETHINGERUS. HEL. EOB. HESSUS. NIC. ASCLEP. BARBATUS. MICH. AUGUSTUS. Jo. AUG. ASSUM. ERH. CELLIUS. G. CHR. à GOELNITZ. MAGN. HESENTHALERUS. DOCUMENTA REDIVIVA. &c. Jo. TH. SCHNEPFIUS. ERH. CELLIUS. Jo. CONR. HOESLINUS. G. GARDNERUS. J. M. REBSTOCK.

JO. GEORG. WALZIUS Pastor *Rudersbergensis*, cujus extat *Fürstlich Württembergische Stamm und nahmens-Quell*, edita *Stutgardia* ann. 1657. in 4.

NAR.

NARCISSUS SCHWELIN, in Senatu Redituum Ecclesiasticorum Consiliarius, cujus habemus *Württembergische kleine Chronika* ab ann. 775. usque, ad ann. 1660. *Stutgardiae* ann. 1660. in 8.

ITEM: *kurtze Historische Entwerffung der Herkunft und Stammes Ursprungs deren beeder Durchleuchtigsten Häuser, Württemberg und Hessen.* Quae commentatio vulgo adscribitur JO. ULR. PREGIZERO, qui permulta alias egregia in Historia VVirttembergica ac Suevica privatim conscripta reliquit; sed ille potius limam tantum aliquam adjecit, & occasione nuptiarum Serenissimi Ducis Guilielmi Ludovici cum Magdalena Sibylla, Principe Hassiaca, perscripta est, quarum Descriptioni etiam subjicitur. Prodiit *Stutgardiae* ann. 1675. in fol.

JO. TETHINGERUS PEDIUS, cujus extant *Württembergiae* L. II. de *Huldrici Württembergensis rebus gestis*, in eo potissimum bello, quod ei à foederatis Suevis illatum fuit: apud Schard. T. II. script. Germ.

EJUSDEM Commentarius de *Württembergiae rebus gestis, Huldrici Principis* L. III. apud Eundem.

HELIUS EOB. HESSUS, de *Victoria Würtemberg.* ad Illustr. & incl. tum *Her. Philippum Hessorum Principem* gratulatoria acclamatio. apud Eund.

NICOL. ASCLEP. BARBATUS, ejus prostat, de *expulso & restituto Duce Ulrico Würtembergico* Oratio, habita *Mar-purgi*: apud Eund.

MICH. AUGUSTUS, VVirttembergensis, ejus Gratulatio ad patriam de *re-ditu Illustr. Principis Ulrici*, comparet apud Eund. cum aliis Ejusdem ea de re versibus.

M. JO. AGUSTIN. ASSUM, ejus *Panegyrici III. Anglo-Würtembergici*, decantantes Ordinem regiam Angli-*cæ Societatis*, quem suscepit ann. 1603. *Stutgardia, Fridericus*, Dux VVirt-*gicus*, prodierunt *Tubinga* ann. 1604. in 4.

ERHARD. CELLIUS, qui ma-*jori studio eadem solennia celebravit in* opere, cui titulum fecit: *Eques Auratus Anglo-Würtembergicus*, *Stutgardia* ann. 1605. in 4. In eo enim non tantum *Garterii Ordinis* originem ac dignitatem, sed & reliqua solennia explicavit L. VIII. Descripsit vero alias quoque occultum ejusdem Principis *Iter* ann. 1600. ad Ju-*bilæum Romanum* susceptum.

G. CHRISTOPH. à GOELNITZ, ejus *Panegyricus Eberhardo & Friderico Principibus dictus*, prodiit *Tubinga* ann. 1650. in 4. MA.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 313

MAGNUS HESENTHALE-
RUS, cujus *Panegyricus Nuptialis*, E-
berhardo Duci dictus, pariter prodiit
Tubingæ ann. 1657. in f.

DOCUMENTA REDIVIVA
Monasteriorum præcipuorum in Ducatu
VVürtembergico sitorum, edita sunt *Tu-
bingæ* ann. 1636. in 4. à *Christoph. Be-
soldo*, qui malam patriæ gratiam retulit, &
mutatis sacris hinc Ingolstadtum discessit.

EJUSD. MONIMENTA VIRGI-
NUM SACRARUM, prodierunt *Ibid.*
ann. eod. in 4. quibus perinde in Nu-
tritios animum iniquiorem prodidit.

JO. THEOD. SCHNEPFIIUS, cujus
extat *Oratio* in celebrationem Academiae
Tubingensis, edita *Tubingæ* ann. 1610. 4.

ERH. CELLIUS, quem modo
laudavimus, *Descriptiones imaginum Pro-
fessorum Tubingensium*, qui ab ann. 1577.
ad ann. 1596. vixerunt, dedit: *Tubin-
gæ* ann. 1598. in 8.

JO. CONR. HOESLINUS qui *Tubin-
gam in Flore* exhibuit, ann. 1667. in 4.

EBERHARDINA ALTERO JUBI-
LÆO FELIX, seu *Festi Secularis Historica
Descriptio*, prodiit *Tubingæ* ann. 1682. in f.

Denique GEORG. GARDNE-
RUS ita descripsit Ducatum VVürten-
bergicum, ut oppida, monasteria, pagos,
nemora, lumina & rivulos magna cura
exprimat, apud *Ortelium*. Et:

314 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

M. JO. MARTIN. REBSTOCK, cu-
jus extat, *Kurze Beschreibung des Herzog-
thums Württemberg. Stuttgard. ann. 1699.*

SECT. XXXIV.

LANDGRAVIAT. HASSIACI Scri-
ptores. J. J. VVINCKELMANNUS. JO.
GOLDMAYR. ABR. SAURIUS. W.
SCHÆFFER. HELV. GARTHIUS. H.
LEUCHTERUS. ACTA PUBLICA. HIER.
TREUTLERUS. JO. FERINARIUS. HERM.
VULTEJUS. J. B. SCHUPPIUS. J. J.
WINCKELMANNUS. HIER. SIVERTUS.
P. NIGIDIUS. J. J. PASTORIUS. PH.
LUD. HANEKENIUS. WIG. GERSTEN-
BERGERUS. JO. LETZNERUS. W. A. JUNG-
CURTIUS.

JO. JUSTUS VVINCKELMANNUS,
qui commentatus est de *Principibus
Hassiae, eorumque Genealogia*, Gießæ ann.
1636. in 8.

JO. GOLDMAYR *von Ursprung
der Hessen Marpurgi* ann. in 4.

ABRAH. SAURIUS, cujus extat
Hessische und Thuringische Chronica, e-
dita *Frankof.* ann. 1589. f.

VVILHEMUS SCHÆFFER, di-
ctus DILLICH, cujus celebratur *Hes-
sische Chronica*, edita *Frankof.* a. 1606. 4.

HELVICUS GARTHIUS, qui
de causa religionis scripsit, de qua ex-
tant

DE HISTORICIS PARTICULAR. 315

tant: *Gründlicher Bericht von dem Religions - wesen in Hessen. Witteberge ann. 1606.*

HEINR. LEUCHTERUS, cujus celebratur *Evangelisches Chronicon*, daß *im Heßischen die Zwinglischen niemahls gedultet worden. Darmstad. ann. 1620. in 4.*

ACTA in Sachen die Fürstliche *Marpurgische Succession* belangend, zwischen *Landgrav Ludwigen und Philpsen gegen Landgraff Morizen. Giesse ann. 1614. f.*

De Principum quorundam Vita & morte scripserunt sequentes :

HIERON. TREUTLERUS, cujus extat *Oratio de Vita & Morte Guilielmi, Hassiæ Landgravii, edita Marpurgi ann. 1593. in 4.*

JO. FERINARIUS, qui idem argumentum *Oratione* complexus est. *Ibidem ann. 1593. in 4.*

HERM. VULTEJUS, cujus prostat *Oratio de Vita & obitu Ludovici senioris, Hassiæ Landgravii, Marpurgi ann. 1605. in 4.*

JO. BALTH. SCHUPPIUS, cujus celebratur *Hercules Togatus, seu, de Georgio II. Cattorum Landgravio, Marpurgi ann. 1640. in 4.*

316 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

Regionem & Urbes descripserunt,
præter Zeilerum & Merianum:

JO. JUST. WINCKELMAN-
NUS, cujus extat *Beschreibung der Für-
stenthumer Hessen und Hirschfeld.* Bre-
mae ann. 1697. in fol.

HIERON. SIVERTUS, cujus ha-
bemus *Encomium Marpurgi*, quod prodit
Marpurgi ann. 1645.

P. NIGIDIUS dedit *Elencbum Pro-
fessorum Academiæ Marpurgensis*, Mar-
purgi ann. 1591. in 8.

JO. JUST. PASTORIUS *Propyle-
um Athenæi Hassinci* prodidit, quo bre-
viter exhibetur catalogus Professorum
in Academiis Marpurgensi & Giessensi cum
aditu, abitu & obitu. Giessæ an. 1665.

PHIL. LVDOV. HANEKENI-
US scripsit *Hassiam Exultantem*, Giessæ an.
1670. in 4.

WIGAND. GERSTENBERGE-
RUS scripsit *Chronicon Franckenbergen-
se*, sermone vernaculo, *Heidelberga* an.
1619. f.

JO. LETZNERUS concinnavit
*Historische Beschreibung des Closters und
Hospitals zu Haina in Hessen.* ed. Mülhu-
se in 4.

WOLFG. ADAM. JUNGCUR-
TIUS scripsit *Encomium Buchovie*, edi-
tum Gisse ann. 1664. in 4.

SECT.

SECT. X XXV.

MACHION. BADENSIS Scriptor. MAT-
THÆ. MERIANUS. C. S. SCHURZFLEI-
SCHUS. HEINR. PANTALEON.

MATTHÆI MERIANI *Genealogi-
sche Herführung der Hochfürstl.
Häuser Baden und Holstein*, prodiit Fran-
cof. ann. 1672. & occasione nuptiarum
Sereniss. Marchionis Friderici Magni cum
Augusta, Holsatica Principe, scripta, ma-
ximamque partem è Sylloge Genealogica
Speneri, cujus nudam versionem sistit,
transsumta est. †

C. S. SCHURZFLEISCHUS,
cujus extat *Dissertatio de Rebus Baden-
sibus*, proposita *Witteberge* ann. 1677. in
4. quæ insignia capita de origine, anti-
quitate, genere, incrementis ac decre-
mentis domus complectitur.

HEINR. PANTALEON, cujus
habemus *Beschreibung der Statt und Graf-
schaft Baden*, ann. 1578. in 8.

SECT.

† *Vid. Mollerus in Isag. Cimbrica*
C. XI. p. 178.

- SECT. XXXVI.

DUCATUS HOLSATIÆ Scriptores:
 JO. BOCERUS. REINECCIUS. PHIL. CY-
 PRÆUS. GERSCHOVIUS. PAUELSEN. J. J.
 WINCKELMANNUS. DUMRADUS. ME-
 GANDER. BIERLINGIUS. CHRONICON VE-
 TUS HOLSATIÆ. DIPLOMA ERCTIO-
 NIS. HERM. LEERBECKE. HEINR. A-
 QUILONOPOLENSIS. ALB. KRANTZIUS,
 DAV. CHYTRÆUS. JO. PETRÆUS.
 HERM. HAMELMANNUS. CYR. SPAN-
 GENBERGERG. CHRISTIAN. SOLINUS.
 NIC. HELVADERUS. PAUL. & JO. CY-
 PRÆI. ZACHARIAS HUMERUS. AD.
 OLEARIUS. SCRIPTA PUBLICA. DE-
 DUCTIO SCHAUMBURGICA, &c. AD.
 BREMENSIS. JON. ELVERVELDUS. HEIN-
 RIC. RANZOVIVS. ANDR. ANGELUS.
 CASP. DANCKWERTHUS. HERMAN-
 NIDES, M. CHEMNITIUS, &c. JO.
 MOLLERUS. TORQUATUS. ARNKIEL.
 ST. à SCHONEVEDE. SIM. PAULI.

PLacet hîc legere passim vestigia potif-
 simum JO. MOLLERI in *Isagoge*
Cimbrica, quæ prodiit *Hamburgi* a. 1691.
 & quidem annotare primo visum est eos,
 qui genus & originem Ducum consigna-
 runt, è quibus notari merentur:

JO. BOCERUS, cujus extat de
Origine ac rebus gestis Regum Danie, ab
initio

initio regni ad suam usque aetatem, omnium;
*Ducum item Holsatiae, ac Comitum Schaue-
 burgicorum, Poëma elegiacum, satis pro-
 lixum, Lipsiae anno 1557. editum, de quo
 plura inferius differemus in Scriptoribus
 Danicis, ubi eundem Auctor Mantissæ
 Catabrigiensis commendavit.*

REIN. REINECCIUS, qui Alber-
 ti Stadenſis Chronico à se anno 1587.
 publicato subjunxit: *Genealogiam de Fa-
 miliis Capetingica, Danica, Oldenburgica,
 Schaumburgica, sive Holsatica, Stadenſi
 ac Lippiensi.*

PHIL. CYPRÆUS, qui *Genealo-
 giam Regum Danie Christianorum & an-
 tiquorum Ducum Slesvicensium ex Fami-
 lia Danica oriundorum, usque ad Marga-
 rethæ obitum, nec non ceterorum Regum &
 Ducum Familiae Oldenburgica, ex proba-
 tis auctoribus collegit, IV. foliis patenti-
 bus, Hafniæ anno 1622. excusam.*

JAC. GERSCHOVIUS*, cujus
*Genealogia Regio-Danica & Regio-Duca-
 lis Holsatica, prodiit Slesvigæ an. 1639.*

JO. THOMÆUS PAUELSEN,
*Randrusiæ-Danus, dedit Stemmata Regum
 Danie & Ducum Holsatiae, à Theodorico
 Fortunato, Comite Oldenburgico ac Del-
 menhorstano, derivata, edita Hafniæ anno
 1656.*

JOH.

* Conf. Mollerus in *Isaagoge* c. 11. p. 176.

JO. JUST. WINCKELMANNUS,
 Consil. Oldenb. publicavit *Arboretum*
Heroum Europaeorum ex Familia Olden-
burgica. Oldenburgi anno 1664. in fol.
 Nec negligendi sunt penitus, minoris
 licet momenti:

VAL. NICOLAID. DUMRADUS,
 Franzburgensis, Parochus Ivensis, cujus
 extat: *Series CXXXI. Majorum Christiani*
V., Friderici & Ulrici, Principum Da-
nia, per sex gradus recensitorum, Genealo-
gica, Tychopoli anno 1659. in 4.

EJUSDEM: *Series Majorum Johannis,*
Episcopi Lubecensis, Genealogica, ex Chy-
træo, Hamelmanno, Reusnero, Henningio,
Limnao, & aliis collecta. Slesvigæ an. 1640.
in 4.

GOTHOFR. SIGISMUNDUS ME-
 GANDER, cujus prostat: *Hochfürstl. ge-*
doppelter Lust - Spiegel, vorstellend die
Hochfürstliche Ankunfft und Blutfreund-
schaft zweyer glücklich verliebten Fürstl.
Personen, Herrn Anthon Ulrichs, und E-
lisabeth Julianen, Herzogin zu Schleswig -
Holstein. Gotha ann. 1655. in f.

Nec præteriri debet:

FRID. WILHELM. BIERLINGIUS,
 cujus extat *Dissertatio historica de Fami-*
lia Comitum Holsato - Schaumburgicorum
hoc Seculo extincta, utpote à quibus per
Hedwigem hodierni Holsatiæ Duces ori-
undi sunt. Rintbelii anno 1699. in 4.

Ad *Historiam* & res in *Holsatia* gestas
è *Veteribus* post *Adamum Bremensem*,
Helmoldum, *Arnoldum Lubecensem*, *Al-*
bertum Stadensem meretur evolvi:

CHRONIC. VETUS HOLSATIÆ,
titulo *Continuationis Chronici Slavorum*
Helmoldi, cujus meminit *Mollerus* in *Isa-*
gog. Cimbr. † tanquam adhuc manuscri-
ptæ, quam tamen *Huitfeldius*, *Dankwer-*
thius, *Bangertus*, aliique subinde citâ-
rint. Equidem *Th. Bartholinus Junior* *
gravissimè in eum tanquam incultum &
maledicum, & in Danorum gentem in-
jurium invehitur; attamen, etsi cum *Leib-*
nitio ** fatendum omninò est, satis ine-
ptè atque incohærenter scribere aucto-
rem, & odio in Danos flagrasse videri,
nec fidem mereri, cum effutit in ipsos
contumeliosa, quod non pauca alias do-
cet, interfuit libellum non perire, quem
Cypræus primum, deinde *Lambecius* ede-
revoluere, atque hic etiam notas promi-
serat. Extat hoc *Chronicon* editum ab Il-
lustri *Leibnitio* T. I. *Access.* PRESBYTERI
autem BREMENSIS nomine à plerisque
allegatum frequenter, ut adnotavit lau-
datus *Cl. Mollerus*, & ab anno 1164. ad
annum 1448., quo auctor vixit, perdu-

X

ctum

† C. 6. p. 79. 80.

* L. III. de *Causis mortis à Danis gen-*
tilibus contemptæ. c. 3.

** In *Præfat.* T. I. *Access.*

Quum est; quanquam ab ipso mundi conditu inde quædam præmittuntur.

DIPLOMA, quo Erectio Ducatus Holsatiæ anno 1474. facta continetur, quod *Meibom.* in *Sylloge Opusculorum* ann. 1660. edita, & *T. III. Script. Germ.* anno 1688. exhibuit.

HERM. LERBECKE, Cœnobii Dominicanorum Paulini in Civitate Mindensi Monachus, qui *Chronicon Comitum Schaumburgicorum* ab Adolpho I. familiæ conditore, sive ann. 1006. ad Ottonem, cui illud inscripsit, sive ann. 1414. condidit; quod teste *Hamelmanno* ¶ restituit *Lambertus à Bevesen*, Officialis Mindensis & Ecclesiæ D. Johannis Osnabrugensis Præpositus; *H. Meibomius* Senior autem edidit *Francof.* anno 1620. quem *Wittenius* * auctorem illius esse falso sibi persuaserat, & Junior postea *T. I. Script. Germ.* inseruit. Observat autem *Clar. Mollerus* † exiguam ejus apud eruditos auctoritatem esse, & *Conringium* ** minus securæ fidei auctorem vocasse, imò & Scriptorem è Gallia eruditum *Bibliothecæ Historicæ universalis Amstelod. J. C. de la*

¶ *L. I. de Nobilibus Saxonie Familiis emortuis.*

* *In Diar. Biograph. Sec. XVII.*

† *Loc. cit. p. 86.*

** *De Finib. c. 16.*

la Crose *** hac eum censura notare non dubitare: C'est un homme de peu de jugement, & de bonne foi, grand conteur des miracles, & qui fait consister toute la piété à fonder des monasteres, & ramasser des Reliques. - - - Un aussi sot Legendaire ne merite pas des editeurs, ni des Apologistes, tel que les Msr. Meibom. Edidit enim eum, notisque illustravit, atque Ernesto Principi Schaumburgico sacravit Meibomius Senior anno 1619. sed cordatè quoque pronuntiavit his verbis: Utinam Lerbecius majore esset usus industria, aut in melius incidisset seculum: nam quo ille vixit tempore, omnia tam pietatis, quam humanitatis studia tetra oppressa erant barbarie. Negari tamen non debet, hauriri ex eo quædam posse capita historiæ, quibus, absque illo essemus, carendum foret.

HEINR. AQUILINOPOLENSIS in Academia patria Witteberg. Prof. Publicus extat: *Adolpheis, de Historia Generosorum Nobiliumq; Comitum Theorosburgensium, vel aliàs vulgò Schomburgensium, & Hamburgensis Civitatis Famosæ carmine decantata, & Adolpho Comiti inscripta.* Diximus de auctore plura supra inter Scriptores Lubecenses. Cum Clar. Moltero hîc notamus Jo. Hallervordium †

X 2

ubi

*** T. XI. M. Oct. ann. 1688. p. 43. 44.

† Spicileg. p. 85.

324 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

ubi in locum Adolpheidos omiffæ Henrico nostro Justini Lippiensis Lippiflorum falso tribuit, nisi tamen potius mendum Typographi vel Correctoris est. Edidit idem quoque *Meibomius* Senior cum *Lerbekio*, & Junior *T. 1. Rer. Germ.* denuò recensuit anno 1688.

ALB. CRANTZIUS, cui perperam pro *Hamburgo* patriam *Bambergam* assignarunt *R. Bellarminus*, *Jo. Gerhardus*, *C. Matthia*, & *David Blondellus*, quos perstrinxit *Cl. Mollerus in Isag.** & multagravissimorum *Scriptorum* eximia e-logia pro eo collegit. Præcipuè huc pertinet *Saxonia*, sive de *Saxonica gentis vetusta origine*, longinquis expeditionibus susceptis, & bellis domi pro libertate diu fortiterq; gestis, *Historia, Libris XII*, comprehensa, & ad annum 1501. (per 1000. ferè annos & quod excurrit) deducta, typisq; impressa, *Colonia* an. 1520. 1574. & 1595. Quibus editionibus meritò præfertur *Wecheliana* *Francos.* an. 1575. 1580. & 1621. Tum *Vandalia*, sive *Historia de Vandalorum Vera origine*, variis gentibus, crebris è patria migrationibus *Regnis item*, quorum vel *Auctores fuerunt*, vel *eversores*, *Libris XIV.* à primæ eorum origine ad annum 1500. deducta editaq; *Colonia* an. 1519. qua denuò auctio

auctiores & accuratiores sunt, quæ prodierunt *Frankof.* anno 1575. 1580. & 1601. nec non *Hanovia* an. 1619. Nec planè nihil conferet *Metropolis* Ejusdem, qua L. XII. Saxonicarum Ecclesiarum historiam complexus est. Inprimis autem in *Saxonia* *Holsatiæ* historiam summâ diligentia persequutus est, & in *Vandalia* de *Wagria*, à *Vandalis* & *Venedis* olim inhabitata, multa annotavit.

DAV. CHYTRÆUS, qui *Continuationem Saxoniæ & Vandalia* *Krantzii* ab anno 1500. ad annum 1585. perductam dedit. Primum quidem sub *Studijs* *cujusdam Historiarum* nomine ac larvâ, cum ipsius præfatione, *Witteb.* an. 1586. prodit. Postea verò in *Chron. Saxoniæ* ab anno 1500. ad 1593. pertexto, easdem, quas *Continuatio* illa habebat, narrationes interpolavit. Sed jam supra de utroque, *Krantzio* & *Chytræo*, inter *Scriptores Saxonicos* plura differuimus.

JO. PETRÆUS, s. PETERSEN, Parochus Oldenburgensis, quem alii *Petershamium*, alii *Petersteinium* minus rectè vocant, ut notavit *Mollerus* in *Isagog.* † Claruit circa annum 1531. & idiomate *Saxoniae Inferioris* & *Holsatiæ* vernaculo scripsit *Chronicon Holsatiæ, Stormariæ, Wagriæ, Dithmarsie* &c. usque ad annum 1531. deductum. Postea ro-

X 3

gatu

† C. VII. p. 117.

gatu aliquot Equitum Holsatorum translatum est in dialectum Misnicam à *Dominico Drenero Goslariensi*, editumque *Francofurti* anno 1557. *Lubeca* an. 1599. & 1614. & si *Hertzium*, aliosque tuto sequi licet, *Rintelia* a. 1627. sed multis hinc inde fabulis refertum deprehenditur. Diverfus est NICOL. PETREJUS, qui de *Cimbrorum & Gothorum Originibus, migrationibus, bellis, atque Colonis* L. II. scripsit, editos *Lipsia* anno 1695. in 8. ubi *Cimmerios* eosdem esse contendit, horumque migrationes veteres explicat.

HERM. HAMELMANNUS, Theol. Licentiatus, & Ecclesiarum Comitatus Oldenburgici Antistes, qui anno 1595. in primis claruit ac defunctus est, scripsit *Chronicon Oldenburgicum*, quod integro post mortem Auctoris quadrienio demum prodiit, de quo inferius. Etsi autem historiam Cimbricae Chersonesi non ex professo tractat, hujus tamen loci etiam est, quod multa inde cognosci possunt ad temporum illorum illustrationem perquam utilia, quibus Dynastia Oldenburgica Principes regioni praefuerunt.

ANONYMUS, cujus extant *Chersonesi Cimbricae, quae hodie Holsatia vocatur, Annales, ab ultima ejus antiquitate, ex Historiis fide dignis, à Viro quodam*
magni

magni nominis collecti, variis Familiarum insignibus exornati, & à quodam Antiquitatis Studioſo auctiores in lucem editi, in 4. Signatur nomen auctoris à quibusdam * literis K. B. F. quarum ego Oedipum etiamnum cum Cl. Mollero† exſpecto.

CYRIACUS SPANGENBERG, cujus celebratur *Chronicon Schaumburgicum*. Scriptum eſt illud juffu Ernesti Comitis Mansfeldici, ſed poſt exceſſum dein Auctoris à Cognato, quem literæ initiales M. S. designant, publicatum fuit, & non univerſam temporum ſeriem, ſed illorum, quibus Comites Schaumburgici regionem tenuerunt, complectitur. Conſtat L. V. & ab anno 1030. ad finem uſque ſeculi XVI. perducitur. Præter elogia ſupra inter *Historicos Saxonicos* adducta, adjicimus hoc loco illud *Sagittarii*‡, quo rerum Germanicarum ſcrutatorem diligentiffimum, ac præclarè eaſdem doctum appellavit, & *Conringii**, cujus ſuffragio

X 4 inter

* *Th. Hyde in Biblioth. Bodlejana & Lipenius in Bibl.*

† *Pag. 120.*

‡ *Epist. de antiquo ſtatu Thuring. p. 65. & 70.*

* *Epist. H. Meibomii Opusculis Hiſtor. anno 1660. præfixa.*

328 *ACCESSIONES AD MANTISS.*
inter ordinis historici principes locum
promeruit.

CHRISTIAN. SOLINUS, Paro-
chus Crempensis, cujus an. 1515. *Ham-*
burgi excusa est Chronologia: Dat is een
korter Utoock der vornemsten Historien,
van Anfang der Welt, bit um het Jahr
1614. ut Göttlicher Schrifft unde lofver-
digen Historienfchribern tofamen getra-
gen, samt der Holsteinischen Chronika.
Constat Partibus IV. quarum III. *Anna-*
les Rerum Cimbrico- Holfaticarum conti-
nentur. Tanti autem laborem hunc fe-
cit *Ad. Olearius*, ut narrationes de rebus
Holfaticis excerptas, & è Saxonica dia-
lecto in Misnicam à se translatas suo
Compendio Chronici Holfatici vernaculo,
& luculentum illius ex historia antiqui-
ori supplementum anno 1664. in editio-
ne iterata adjungere non dubitaverit.

NICOL. HELVADERUS, cujus
extat *Sylva Circuli Baltici Chronologica.*
der Historische Wald- und Weltkreiss des
Baltischen Meers, oder der Ost-See,
Parte I. non Cimbricæ solius, sed reli-
quorum etiam Regnorum ac Provincia-
rum, sinui Codano conterminarum, bre-
vem exhibet descriptionem: Parte II.
verò res, quæ in iisdem regionibus ab
anno 1500. ad 1623. contingere, memo-
rabiles recenset. Major tamen ejus est
in Chersonesi Patriæ, quàm exterarum
gen.

gentium rebus diligentia & αἰγιόβεα, ut notavit Cl. *Mollerus* †

PAULUS & JO. ADOLPHUS CYPRÆUS, qui palmam & diligentiam, & fidei, & accurationis facile præripiunt reliquis, condiderunt *Annales Episcoporum Slesvicensium*, qui res gestas unam cum Genealogia Libris III. breviter ac dilucidè complectuntur atque explicant. *Coloniae* anno 1634. Librum planè egregium nominat Cl. *Mollerus* *, quo contineatur civilis æquè atque Ecclesiastica historia. Primas lineas operis duxit *Paulus*, pater, & affectum opus deinde perfecit *Jo. Adolphus*, filius, qui in Slesvicensi primùm Ecclesia docuit, postea verò *Coloniae Ubiorum* sacra Romana amplexus, Vir cetera egregius, & *Lambecii* † suffragio doctissimus. Illustr. *Racheius* quoque hoc elogio ornavit, quòd sit rerum patriarum peritissimus, hujusque unius auctoritatem pluris, quàm multorum aliorum faciendam esse monuit.

ZACHARIAS HUMERUS, Smalandus, Histor. Prof. Upsaliensis, commendatur quoque à nonnullis, eiq; præcipuè *Catalogus Biblioth. Steenbuchianæ Hafniensis*, & *Mart. Lipenius in*

X 5 *Biblioth.*

† *Pag. 124.*

* *Pag. 125.*

† *In not. ad Vitam Ansgarii p. 341.*

330 ACCESSIONES AD MANTISS.

Biblioth. Philos. nimis alias quoque credulus, tribuunt *Historiam Holsatiae* anno 1649. excusam. Verum Cl. *Mollerus* ** docet, nullam hujus opusculi mentionem fieri in recensu Scriptorum Humeri, vel apud *Schefferum* in *Suecia Literata*, vel *Wittenium* in *Diar. Biogr. Secul. XVII.* ideoque veretur, ne hæc *Historia Holsatiae* frustra in omnibus vel Suecorum, vel Holsatorum Bibliothecis quæ- ratur, & per errorem quendam in locum Operis de *Arte Historica*, eodem anno 1649. eademque forma *Upsalia* ab Humero editi, subrepperit.

A D A M. OLEARIUS, Ascaniâ-Saxo, *Friderici IV. & Christiani Alberti* Ducum Holsato-Gottorpiensium Mathematicus atque Bibliothecarius, qui vernaculo sermone evulgavit: *Breve Chronici Holsatici Compendium*, sub tit. *Kurtzer Begriff der Holsteinschen Chronika, oder Summarische Beschreibung der denckwürdigsten Geschichten, so von an. 1448. bis 1663. in den Nordischen Landen, sonderlich in Holstein, sich zugetragen. Lib. XIII.* Quod cum recentiore tantum duorum Seculorum historiam completeretur, multi autem etiam antiquioris ævi notitiam aliquam desiderarent, iteratæ editioni, quam *Descriptioni Pinacothecæ*

theca Gattorpiensis Vernacula subjunxit, *Epitomen*, ex *Christ. Solini Chronologia* excerptam, adjecit.

SCRIPTA PUBLICA de Controversia adoptati à Schaumburgicis tituli DUCUM HOLSATIÆ, apud *Londorp*, T. III. *Actor. Publ.*

DEDUCTIO SCHAUMBURGICA, s. *Schaumburgische Deduction und Bericht vom Ursprung, Herkommen, Zustand und Bevvandtnüss der alten Fürstl. Graffschafft Holstein, &c.* cum tabulis & monumentis publicis. Hic titulus scripti est, sed absque mentione anni, quo prodiit.

ALIUD SCRIPTUM PUBLICUM Ducum Holsatiæ de *Jure Successionis*, post extinctam anno 1640. familiam Schaumburgicam, sub titulo: *Desß Hauses Holstein Jura über Pinneberg.* in fol.

ALIUD Saxo-Lauenburgicorum Ducum, qui juris sibi aliquid in eundem Comitatum asseruerunt, lucem vidit an. 1641. in 4. sub titulo: *Kurtzer Bericht desß vvoohlbefugten Rechtens, so das alte Hauss Sachsen, Engern und Westphalen zu denen von Graff Otto zu Holstein verlassenen Land und Leuten hat.*

De Controversia in *Collectarum* capite cum *Duce Plœnensi*, nec non de
suc-

329 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

Successione, in Comitatibus Oldenburgico & Delmenhorstano, prodierunt varia
SCRIPTA PUBLICA, quæ recensuit
Cl. *Mollerus* in *Isagoge Cimbrica*. †

SCRIPTA PUBLICA & PACI-
FICATIONES de Controversia Ducum
Gottorpiensium cum Rege Daniæ, exhi-
bet pariter Cl. *Mollerus*.

Ad Chorographiam Holsatiæ &
& provinciæ notitiam pertinent:

ADAM. BREMENSIS, *qui de situ*
Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam
sunt, regionum Opusculum reliquit, quod
Historiæ Ecclesiasticæ L. IV. Appendicis
instar subjunctum, & cum eadem ab
Andr. Vellejo an. 1579. ab *Erp. Linden-*
brogio, anno 1595. & 1609. ac tandem à
J. J. Madero anno 1670. publicatum,
seorsimque editum est à *Jo. Messenio*, sub
titulo: *Chronographiæ Scandinaviæ. Hol-*
miæ anno 1615. nec non *Steph. Jo. Ste-*
phanio in *Sylloge Scriptorum de Regnis*
Daniæ & Norueg. Leida anno 1629.
excus.

JONAS ELVERVELDUS, cujus
extant *Epigrammata de Provinciis, tum*
Familiis Regia, Ducali, & Equestribus,
& Urbibus, sub titulo: *Tres de Holsa-*
tia, ejusq; statu & Ordinibus Classes,
Hamburgi anno 1592. in 4. Quibus ac-
cessit:

HEIN.

† *Cap. IX. §. 5. 6. pag. 155. seq.*

HEINR. RANZOVII, Proceris Cimbrici, *Narratio Prosaica* proluxior. Quanquam enim Jo. Deckherus † totam illam syllogen, quam modò commendavimus, Ranzovio adscribat, & nomen Elverveldi confictum existimet, tamen eruditè docuit Clar. *Mollerus* in *Isag.* * Sec. XVI. eum floruisse, & scribam Judicii in præfectura Tunderensi Carhardensis fuisse

ANDR. ANGELUS, qui scripsit *Chronicon Holsaticum* vernaculum, haud vulgari diligentia, uti de eo judicavit *Mollerus*, sed ordine potius Geographico, quàm Chronologico, in Partes II. divisum, editumque. *Wittebergæ* an. 1597. in fol. Descripsit autem P. I. inprimis familias Cimbriæ Equestres, P. II. singularum Civitatum, quibus tamen eodem Cl. *Mollero*, judice *Bredstadium*, *Gardingam*, & *Wedeliam* malè annumeravit, At verò

CASP. DANCKWERTHIUS, Oldenswortensis, Med. D. & Oppidi Husensis Consul, omnes accuratione & diligentia superavit†, cujus extat *Chronographia Ducatum Slesvici & Holsat.* Vernacula anno 1652. in fol. reg. excusa, tribusque Partibus comprehensa, qua-

† de Script. Athespotis p. 126.

* C. 1. pag. 4.

† Vid. *Moller*, *Isag.* p. 5. §. 5.

334 ACCESSIONES AD MANTISS.

quarum *prima* notitiam Cimbriæ & Germaniæ Veteris Generalem, *secunda* *tertiâq;* Specialem singulorum Ducatuum exhibent. Tanta autem *ἀκριβεία* faci-
ciem universæ patriæ describit, & in u-
niscujusque historiam sollicitè adeò in-
quirit, ut paucissima in illa desiderari
posse videantur. Sanè enim *H. Meibo-*
minus * omnibus aliis Topographiis præ-
tulit, nec facilè inventum iri censuit cum
Celeberr. Morhofio accuratam adeò Pro-
vinciæ ullius delineationem. Hinc &
Suedi anno 1658. ad loca Cimbriæ pe-
nitissima depopulanda abusi, & illū eti-
amnum superstitem patriæ suæ, ut loqui
amavit Cl. *Weisius*, ** proditorem esse
invitum coëgerunt. Unum illud desi-
derari notat Cl. *Mollerus*, quòd in origi-
nibus Nominum priorum investigan-
dis suo plus justo ingenio indulgeat. E-
pitomen ejusdem subministrare potest.
Nova Regnorum Dania & Norvvegiæ,
Ducatumque Slesvic. & Holsat. Descri-
ptio, iconibus civitatum ornata, & idio-
mate latino *Amstelodam* anno 1655.
Belgico verò, in quod A. *Van der*
Berg transtulit. *Ibid.* anno 1656. & Ger-
manico, quo eam MART. ZEILLERUS
Ulma anno 1658. exhibuit, cui etiam
post

* *Introd. Sax. Inf. p. 56.*

** *Schediasm, de Lect. Novell. 6.1. p. 53*

post illos *Topographiam Holsatiae Vernaculam* debemus. Ceterum Operi Danckwerthiano subjiciuntur Mappæ Geographicae, partim generales utriusque Ducatus, partim speciales singularum Provinciarum atque Præfecturarum, quas JO. MAJERUS, Hufensis, Christi. IV. & Frider. III. Regum Daniae Mathematicus, integro decennio Chersonesum dimensus atque pervagatus, Anno 1652. tantâ accuratione evulgavit, ut quibuslibet aliarum regionum tabulis accurationis palmam dubiam faciant. §

RUTGERUS HERMANNIDES, J. U. D. & Histor. Prof. Hardevic., qui ex Pontano, Danckwerthio & Zeillero *Descriptionem Bipartitam Chronologicam* dedit, sed, præter dictionis sordes, exiguum judicium perstrinxit laudatus *Mollerus*. †

Sigillatim diversas regiones, ac Urbes, earumq; memorabilia descripserunt:

MARTIN. CHEMNITIUS, cujus extat *Bericht von der Gelegenheit und Unterscheid der beyden Herzogthümer Schlesvvig und Holstein*. ann. 1629. in 4. Quo scripto Auctor demonstrare satagit, Sle svicensem Ducatum jure beneficiario Daniae Regi esse obnoxium, nec

§ *Moller. in Isag. p. 9. §. 9.*

† *Pag. 7. §. 6.*

336 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

nec quicquam in eum juris competere Imperio Romano; sed historia potissimum antiquior explicatur, de qua mutatis postea rationibus sæpè aliter pronuntiandum.

NICOL. HELVADERUS, cujus habetur: *Kurtze Beschreibung der alten Stadt Schleswig*, edita Slesvici an. 1603.

JO. ADOLPH. CYPRÆUS, qui *Annales Episcoporum Slesvicensium* dedit. Colonia anno 1634. in 8.

ANTON. HEIMRICHIUS, cujus extat de rebus in Ecclesia gestis *Historia Ecclesiastica Slesvicensis*, & de Historia Frisiæ Borealis, vulgò sic dictæ Nordstrandia, *Nordfresische Chronica*, edita Slesvici anno 1666. in 4. & anno 1668. vel quadruplo, multisque tabulis genealogicis ac chronologicis locupletior.

JO. LAURENTIUS, cujus extat commentatio sub titulo: *Series & Vita Episcoporum Ripensium*. Hafnia an. 1591. in 4.

MATTH. BOETHIUS, qui Lib. III. Commentariorum exaravit de *Cataclysmo Nordstrandico*, ed. Slesvigæ ann. 1638. in 8.

CASP. HOYERUS, qui *Descriptionem Eiterstadia* latinam reliquit, quam in Germanicam linguam convertit JAC. SACHSIUS. *Hamburgi* A. 1610. in 8.

BEN.

BENJAM. CNOBLOCHIUS, cujus extat: *Cborographische Beschreibung der Insul und Vestung Heiligeland*, ed. Hamburgi anno 1643.

CHRISTIAN. KORTHOLTUS, qui *Femariam Desolatam* scripsit, eaque commentatione exposuit, quomodo ea Insula anno 1420. à Rege Daniae Erico evastata miserrimè fuerit.

ZACHAR. WIDINGIUS, cujus celebratur Carmen Elegiacum de *Flensburgo*, editum *Slesvigae* anno 1592. in 4.

OTTO BEJERUS, qui eruditam Dissertationem, de *Originibus atque Incrementis Flensburgi*, habuit *Jenae* ann. 1684. At longè accuratior utroque est

JO. MOLLERUS, qui P. II. *Isagoges* de Urbe illa eruditissimam digressionem instituit.

CASP. FRID. EGGERS, qui Praefide C. SAGITTARIO *Historiam Urbis Rensburgensis* Dissertatione Academica exposuit. *Jenae* anno 1684. in 4.

ADAM. OLEARIUS, qui vernaculo sermone *Pinacothecam Gottorpiensem* edidit *Slesvici* anno 1666. in 4.

CÆSO GRAMMIUS, *Kilonium, Novum Holsatiae Parnassum*, evulgavit. *Kiloni* anno 1665. in 4.

ALEX. JUL. TORQUATUS, *Panegyricam Descriptionem* ejusdem Academiae publicavit, qua præter alia va-

338 ACCESSIONES AD MANTISS.

rii Panegyrici, in Academia inauguratione habiti, exhibentur. *Slesvici* ann. 1666. in fol.

Ceterum *Antiquitates Cimbricas* excussit atque scriptis illustravit:

TROGILLUS ARNKIEL, qui multa cura descripsit, ediditque: *Alte Zimbrische Heydenthümer. Hamburgi* an. 1704. in 4.

Ad *Historiam Naturalem* facit STEPHANUS à SCHONEVEDE, ejus *Ichtyologia Hamburgi* anno 1624. in 4. edita, admodum commendatur à Th. Bartholino*

SIM. PAULI, ejus *Flora Danica* jussu Christiani IV. linguâ patriâ lucem vidit *Hafnia* anno 1658.

SECT. XXXVII.

DUCATUS SAXO - LAUENBURG.

Scriptores: DAN. MITHOVIVS. LEVINUS VON AMBEER.

PRæter ALB. KRANTZII *Vandaliam*, & DAV. CHYTRÆI *Saxoniam*, ad *Historiam Ducum Saxo-Lauenburgicorum* evolvi possunt:

DAN. MITHOVIVS, ejus extat: *Historischer Bericht, wie die Herzoge von Lauenburg um Chur-Sachsen kommen.*

Inpri-

* *Diff. I. de Med. Dan. Domest. p. 18.*
‡ *Diff. VI. p. 275.*

Inprimis verò *Genealogia Lauenburgico-
rum* ab eo accuratè prodita est, ut testa-
tur Cl. Schurzfleischius. †

LEVINUS Von AMBEER, Sach-
sen-Lauenburgischer Stammfall, und strit-
tiger Landes - Anfall, worinnen aller
Durchleuchtigen Competenten fundamenta
erzehlet werden. Hamburgi anno 1690.
in 4.

SECT. XXXVIII.

PRINCIPATUS ANHALTINI Scri-
ptores: ERN. BROTUFFIUS. BARTHOL.
CLAMORINUS. DAN. MITHOVIIUS. C.
SAGITTARIUS. G. V. MOERINGIUS.
VINDICIÆ ANHALTINÆ. ANDR. HOP-
PENRODIUS.

ERN. BROTUFFIUS, cujus celebra-
tur *Genealogia & Chronica der Fürsten
von Anhalt*. Prodiit Lipsiæ 1556, in f. Me-
retur huc transcribi, quod Spenerus in
Sylloge Geneal. * adnotavit: Ex professo,
inquit ille, tractavit hanc Familiam Ern.
Brotuffius, sub titulo: *Genealogia und Chro-
nick des Hauses Anhalt*: atque perhibet,
sibi anno 1540. hanc provinciam à Principe
Georgio impositam, subministratis variis,
quibus ad rem opus erat, monumentis: ipsum

Y 2

autem

† *Diff. de Vitricis Eccles.* §. 10. in not.
p. 20.

* *Pag. 75.*

autem Principem contulisse operam & consignata correxisse. Demum, cum novum mandatum Princeps Joachimus dedisset, opus perfectum esse, typis impressum an. 1556. cum Prefatione Phil. Melanchtonis. Meminit ejus sæpius Cl. Schurzfleischius*, sed castigavit aliquando, quod non præter historiæ fidem origines Ascanias à Bernthobaldo repetit, sed etiam quod Alberto, Bernhardi filio, Electoris atque Ducis Saxonie titulum attribuit, *Chronic. Anhalt. L. IV. col. 64.*

BARTHOL. CLAMORINUS, cujus extat: *Historische Beschreibung deß Fürstl. Anhaltischen Stamms.* Quo scripto Genealogia inprimis delineatur, & Principis Joachimi Ernesti Vita præcipuè enarratur. *Dresda* anno 1587. in f.

DAN. MITHOVIUS, cujus *Descriptionem Genealogicam* laudat Spenerus, & anno 1636. publicatam testatur.

CASP. SAGITTARIUS, cujus inprimis commendatur *Historia Principum Anhaltinorum*, quam ab origine ad sua tempora deduxit, juxtaque formam regiminis, & insignia Gentis explicavit. *Jene* anno 1686. in 4.

JOACH. CAMERARIUS, qui *Vitam Georgii Anhaltini* delineavit, quæ cum

* *De March. Lusat. §. 5. & inpr. in Vita Albert. Animosi pag. 114. conf. p. 120.*

DE HISTORICIS PARTICULAR. 341

cum *Melanchtonis Vita* excusa est. *Lipsia*
anno 1696. in 8.

GOD. VICTOR MOERIN-
GIUS, *Serveſta Anhaltinus*, qui de *Divo*
Anhaltinorum Principe Georgio, Præpoſito
Magdeb. & Miſnensi, &c. *Differtatione*
Academica, Witteberge anno 1704. edi-
ta, non pauca ſingularia adnotavit.

VINDICIÆ ANHALTINÆ, ſ.
Jura Principum Anhaltinorum in Comita-
tum Aſcanie, prodierunt anno 1648.
in 4.

M. ANDR. HOPPENRODIUS,
aliis minus rectè POPPENRODIUS, Pa-
ſtor. in Hechſtedt, in Comitatu Mansfel-
denſi, Sec. XVI. circa ann. 1570. clarus,
idemque, qui Germanico ſermone:
Stammbaum, ſeu, *Genealogiam Principum*
Comitumq; in terris Saxonis, publicavit,
Librum, *Meibomii* judicio, * non contem-
nendum, quamvis optandum eſſet, ut,
quas in eum ſcripſit notas *Vir iſoer. & G.*
Budæus, aliquando in lucem protra-
herentur. Extant ejus *Annales Gern-*
rodenses, in quibus multa reperiuntur
ſingularia, multaque Cæſarum præcepta,
Veteresque tabulæ, quibus diligentiam
ſuam probavit, & hiftoriam, Saxo-
nicamque præcipuè, illu-
ſtravit.

Y 3

SECT.

* *Prefat. ad Lect. p. 466. Annual.*
Gernrod.

SECT. XXXIX.

DUCATUS LOTHARING. Scriptores : FRANC. de ROSIERES. NIC. BIRE. THEOD. GODOFREDUS. NIC. TRELÆUS. HUB. LOYEN, NICOL. REMY, LOUIS CHANTEREAU LE FEVRE. J. J. CHIEFLETIUS. DAV. BLONDELLUS,

Non incommode huc referri *Scriptores Lotharingicos* facile intelliget, qui noverit, Duces Lotharingiæ ob Marchionatum Nomenii suffragium locumque in Comitibus Germanicis habere, & diversa beneficia ab Imperio tenere. Nobis igitur placuit etiam hic recensere nonnullos, qui historiam hanc illustrare queant, è quibus præcipui sunt :

FRANC. de ROSIERES, qui *Stemmata Lotharingiæ & Barri Ducum* consignavit. *Paris.* anno 1580. in f. Progreditur ad Trojana usque tempora, & sæpè commentorum manifestus est; multa tamen diplomata quoque Francorum Regum præmisit, quæ operosam aliàs commentationem lectori commendare possunt.

NICOL. BIRE, qui scripsit *Alliances Genealogiques de la Maison de Lorraine*, ann. 1593. f.

THEOD.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 343

THEOD. GODOFREDUS, qui
de *Vera origine Ducum Lotharingia* com-
mentatus est gallicè. *Paris. anno 1624.*
in 4.

NICOL. TRELÆUS, qui *Austra-*
sia Reges, & Duces Lotharingia, nativis
iconibus & historicis epigrammatibus
expressit. *Colonia anno 1619.* in 4.

HUBERT. LOYE, cujus extat:
Synopsis Rerum gestarum à Lotharingia,
Brabantia & Limburgi Ducibus, edita
Bruxellis anno 1672. in 4.

NICOL. REMY, qui scripsit:
Discours des choses venues en Lorraine,
depuis le décès du Duc Niclas, jusques à
celuy du Duc René, Pont à Mousson anno
1605. in 4.

LOVIS CHANTEREAU LE FE-
VRE, qui evulgavit: *Question Historique,*
si le Provinces de l' Ancien Royaume de
Lorraine doivent estre appellées terres de
l' Empire, à Paris. anno 1644 in 8.

JO. JAC. CHIFFLETIUS, qui
in *Commentario Lothariensi Barrum Ger-*
mano-Lotharingicum asseruit, & jura ejus
Carolo III. Lotharingæ Duci vindicavit.
Antwerp. anno 1649. in f. Sed respon-
dit ei

DAV. BLONDELLUS in *Barro*
Campano-Francico, quod prodiit *Amste-*
lodami anno 1652. in f. Meretur autem

huc conferri *Conringius*, † qui rationes
ejusdem sub examen revocavit.

SECT. XL.

PRINCIPATUS ZOLLERENSIS Script.
CASP. HELMRICUS. JO. ULR. PREGI-
ZERUS.

CASP. HELMRICUS, qui *Libris*
III. de *Insigni antiqua Familia Co-*
mitum Zollerensium & Burggraviorum No-
ribergensium, commentatus est. *Magde-*
burgi ann. 1636. in 4.

JO. ULR. PREGIZERUS, qui
ann. 1703. *Berolini* edidit in fol. *Teut-*
scher Regierungs- und Ehrenspiegel, &c.
Besonders von des Hauses Hohenzollern
Ursprung, Würde und Herrlichkeit. &c.

SECT. XLI.

PRINCIPATUUM nonnullorum aliorum
scriptores. I. EGGENBERGICI. II. SAL-
MENSIS. III. NASSOVICI, cum A-
RAUSIONENSI. IV. FÜRSTENBERGICI.
V. LICHTENSTEINII.

I. Ad EGGENBERGICAM histo-
riam pertinet:

BALTHAS. NIMITSCHIUS, cujus
extat *Oratio Exequialis in Funere*
Sido.

† *De Finib. Imp. C. VII. §. 6. 7. seqq.*

Sidonia Maria de Eggenberg, quæ prodiit *Græcii* ann. 1615. f.

II. Ad SALMENSEM:

NICOL. REUSNERUS, cujus extant *Anathemata*, sive, *Ara sepulchrales Familie Salmensis*, edit. *Argentor.* ann. 1586. in fol.

III. Ad NASSOVICAM:

TOBIAS WEBERUS, qui de *Origine & incrementis illustris Prosapie Comitum Nassovicorum* scripsit, carmine heroico; & præterea dedit: *Descriptionem Pugnae Wormatiensis*, inter *Adolphum*, Com. *Nassov.* & *Albertum Ducem Austr.* commissam. *Ursellis* ann. 1561.

JO. TEXTOR, cujus extat: *Arbor Genealogica Familie Nassovica*, *Francof.* ann. 1625. nec non: *Nassauische Chronica*, in welcher des Hauses Nassau Geburt, Leben, Heurath, Kinder, und Thaten beschriben werden. *Herborne* ann. 1617. 4.

JO. OLEARIUS, cujus prostat *Genealogia Comitum Nassovia*, edita *Lugd. Batav.* ann. 1660.

GENEALOGIE & LAURIERS des Comtes de Nassau, à *Leiden* ann. 1615. in f.

ANDREÆ CHRISTIANI, *Ora- tio de Vita & obitu Johannis Senioris, Comit- is in Nassau*, edita *Marpurgi* an. 1608.

in 4. & germanice versa à Jo. Gratio, *Ibidem* ann. 1612. in 4.

UBBO EMMIUS, qui *Vitam & res gestas Guilielmi Ludovici, Comitis Nassovia*, descripsit. *Gröningæ* ann. 1621. f.

Huc referre liceat nonnullos scriptores, qui ARAUSIONENSIIUM Principum historiam illustrarunt. Quandoquidem enim hi originem suam referunt ad Antiquissimam gentem Nassovicam, historiam simul Nassovicam illustrant. Ex illis autem potiores videntur;

ARNOLD. MONTANUS, cujus celebratur *Auriaco-Nassovica Domus*, seu, *Vita Guilielmi I. Friderici Heinrichi*, & reliquorum. *Amstelod.* ann. 1677. in 12.

CASP. SAGITTARIUS, qui elegantissimo compendio *Origines & successiones Principum Arausionensium* usque ad Guilielmum III. eruditè enarravit. *Jenæ* ann. 1691. in 4.

AUCTOR opusculi elegantissimi, quod prodiit *Amstelod.* 1692. in 12. sub titulo: *Histoire des Princes d'Orange de la Maison de Nassau*. Quanquam eos tantum Principes, qui à Guilielmo I. inde usque ad Guilielmum III. ad ann. 1691. in Belgio inclaruerunt, recensuit.

JO. PETR. LUDOVICI, qui *Facta novissima Principatus Arausionensis* enarravit. *Hagæ Com.* ann. 1694. in 4. &

4. & præterea evulgavit: *Arausionensem supremum Imperio Vindicatum*, s. von der Souverainität des Fürstenthums Orange wider die Anmassung des Königs in Franckreich über dieses Fürstenthum, ann. 1702. in 4.

Sigillatim nonnullorum Principum Arausionensium res consignarunt, atque ad posteritatem transmiserunt:

AUCTOR des Nassauischen Lorberkrantzes, oder warbaffte Beschreibung und eigentliche Abbildung aller Züge und Victorien, zu Wasser und zu Lande, die Gott der vereinigten Niederlanden Provinzien durch Rath und That Herrn MAURITII von Nassau verliehen. Lugduni a. 1617. f.

GERH. GELDENHAURIUS, qui scripsit *Expeditionem Mauritianam Flandricam*, editam Colon. ann. 1617. in 4.

CASP. BARLÆUS, cujus extat: *Historia rerum sub præfectura JO. MAURITII, Nassovia Comititis, gestarum*, ed. Clivia ann. 1660. in 8. & *Justa Fœderati Belgii*, seu, *Fœquiae FRID. HEINRICI, Auriaci Principis*, Amstelod. 1647. in f.

JO. HEINR. DAUBERUS, cujus superest *Oratio in Obitum ejusdem Principis*. Bredæ ann. 1647. in f.

FRID. SPANHEMIUS, cujus pariter in eruditorum manibus est *Oratio Fune-*

348 ACCESSIONES AD MANTISS.

Funeris, ejusdem Principis, *Lugdun.*
ann. 1647. in 4.

JO. SKYTTE, qui *Panegyricum*
in ejusdem laudem scripsit. *Amstelod.*
ann. 1631. in f.

AUCTOR. Anonymus, qui histori-
am GUILIELMI. III. illustravit, edito
libello, cui titulus: *Histoire de Guil-*
laume, Prince d'Orange, descendu des Pre-
miers fondateurs de l'ancienne Maison
de Nassau, avec les actions les plus re-
marquables de Guillaume III. ann. 1689.
in 12. Sed plurium aliorum recens

inter Scriptores Regum Anglicarum oc-
curret. Heic loci tamen non immeri-
to, quia ad magni Germaniæ Principis
jura pertinet, laudari meretur:

SCRIPTUM PUBLICUM de Suc-
cessionem in bona ultimi Arausionensium
Principis, *Guilielmi*, quod prodiit sub ti-
tulo: *Summarischer Beweis des unwider-*
sprechlichen Rechts Sr. Königl. Majestät
in Preussen auff die Succession seines Herr
Groß-Vatters des Printzen Heinrich Frie-
derichs von Oranien. ann. 1702. in 4.

IV. Ad FURSTENBERGICAM:

CHRIST. WOLFGANGUS, cujustrat-
atus de Principis FURSTENBERGICI
detentione in lucem emissus est a. 1674. 4.

AUCTOR *Literarum* de eodem
argumento, sub titulo: *Lettres & pieces*
concer-

concernantes l' enlevement du Prince Guillaume de Furstenberg , à Bruxelles ann. 1674. in 12. †

V. Ad LICHTENSTEINIAM:

VVERNERVS COMES TILLIVS, cujus *Isagoge Chronologica LICHTENSTEINIAE Genesis* , ex Cuspiniani *Austria* collecta, edita est Ingolstad. ann. 1631. in f.

SECT. XLII.

COMITATUUM quorundam Imperii Scriptores, partim GENERALES, partim SPECIALES, & quidem: I. COM. HANOVIENSIS. II. HATZFELDICI. III. LEININGINSIS. IV. MANSFELDICI. V. ORTENBURGICI. VI. RUTHENICI. VII. SCHWARZBURGICI. IIX. SOLMENS. IX. X. CRONBERG. XI. FUGGERORUM. XII. MONTFORT. XIII. PAPPENHEIMIOR. XIV. ZINTZENDORFIORUM. XV. LEOSTEINENS. XVI. BENTHEIMENS. & TECKLENBURG. XVII. LIPPIENSIS. XIIX. RANTZOVIORUM. XIX. OLDENBURG.

COMITUM Imperii historiam in genere illustrarunt:

GEORG.

† *Vid. Observat. Hallens. T. II. Observ. XVII. §. 4. p. 4.6.*

GEORG. ADAM. STRUVE,
Jctus Celeberrimus, qui præfide HERM.
CONRINGIO, de *Ducibus & Comitibus*
S. R. Imper. dissertationem defendendam
publice suscepit, *Helmstad.* ann. 1643. in
4. quæ postea inter Dissertationes Contin-
gianas recusaest. ann. 1693. in 4.

JO. SCHILTERUS, cujus extat
eruditum scriptum, de *S. Romano Imperii*
Comitum Prærogativa ac jure inter ipsos &
Ordinem Equestrem Imperii Immediatum
controverso. Quo Comitum præ Ordine
Equestri prærogativam satis evidenter as-
ruit. Inprimis autem ad Comitum histo-
riam facit:

FRID. LUCÆ commentatio eru-
dita, quæ prodiit sub titulo: *Desß H. R.*
Reichs Uthraltem Graffen-Saal, Francof.
ad Mœnum ann. 1702. in 4.

Nec incominode huc refertur:

HEINR. GUNTHER. THULE-
MARIUS, cujus extat dissertatio de *Burg-*
graviis Imperii, edita *Francof.* ann. 1691.
in 4.

Speciatim vero aliquot Imperii Co-
mitum historiam attigerunt nonnulli, &
quidem:

JN. SCAMNO WETTERAVICO.
I. HANOVIENSIIUM:

JO. APPELIUS, qui de *Morte*
Philippi Ludovici, Comitis Hanovienfis,
scripsit, *Londini* ann. 1612. in 4. Phil.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 351

PHIL. PARÆUS, cujus superest
Oratio pro Musis Hanovicis instaurandis,
edita *Hanoviae* ann. 1640. in 4.

II. HATZFELDICORUM, quibus
non alieno loco junguntur GLICHEN-
SES, quorum ditionis potiore partem
Hatzfeldici acquisiverunt:

PHILIPP. FEHNTE, cujus pro-
diit: *Calathiscus Rosarum gentilitius*, Fran-
cisco Hatzfeldia Comiti, Episcopo Bamber-
genfi & Würzburgensi, oblatum an. 1638.

LAUR. PECKENSTEIN, cujus
celebratur: *Gleichische Chronica* &c. Quo
Libro ab an. inde C. N 450. res Glichenfes
repetuntur. *Jenæ* ann. 1607. in f.

III. LEININGENSIIUM:

CHRISTIAN. WEISE, qui *Ge-
nealogiam Comitum Leiningensium* conte-
xuit, editam *Weissenfelse* ann. 1677. in
4. & Coburgi ann. 1696. in 8.

IV. MANSFELDICORUM:

CYR. SPANGENBERG, cujus ce-
lebratur *Mansfeldische Chronica*. Quo
Libro præcipue Comitatum Mansfelden-
seu illustravit; quanquam alias potiores
Germaniæ historias quoque exposuit.
Prodiit *Islebia* ann. 1571. f. Quin &
haud alieno loco hic recensetur: E JUS-
DEM, *Quersfurtische Chronica*, edita Fran-
cof., ann. 1590. in 4. Nam & *Quersfur-*

352 **ACCESSIONES AD MANTISS.**

tenfis Dynastia olim in ditione horum Comitum fuit.

EJUSDEM *Historia von Ankunfft, Stiftung und andern Sachen des Closters Mansfeld. Islebie ann. 1575. in 8.*

GOTFRIED. ZEIDLERUS, cujus habemus: *Achtbundert Jährigen aneinander hangenden Stammbaum der Graffen und Herrn zu Mansfeld, von 800. biß auff 1703. Halis ann. 1703. in 8.* Commentatio sane non est contemnenda, quippe qua auctor complures Genealogorum errores perstrinxit ac emendavit.

GEORG. SCHERERUS, cujus extat: *Oratio de Virtutibus Heroicis factisq. CAROLI, Principis Mansfeldensis. Viennæ ann. 1596. in 4.*

NICOL. GABITMANNUS, qui de *Vita & gestis Caroli Principis Mansfeldensis* commentatus est. *Francos. an. 1601. in 4.*

ACTA MANSFELDICA, oder *Redliche Tbaten Graf ERNSTEN von Mansfeld*, quæ prodierunt ann. 1624. in 4.

CASP. SCHNEIDERIUS, qui evulgavit: *Kurtze Beschreibung der Löbl. alten Herrschafft und Statt Quersfurt*, edita *Hale ann. 1654. in 4.*

V. ORTENBURGICORUM:

WIGUL. HUNDIUS, in *Stemmatographia Bavarica*, quæ sub titulo; *Bayris. Stamm Buch*, prodiit Ingolst. a. 1598.

EPITAPHIA quorundam Comitum ex antiquissima Ortenburgensium familia oriundorum, eorundemque conjugum, quorum quedam Patavii ad Danubium, quedam Mattiofi, quedam Ortenburgi, unicam vero Verona, extant, edita Noribergæ ann. 1598. in 4.

MICH. REDERUS, cujus extat *Oratio Funebris in obitum Leonhardi, Comitis in Ortenburg*, edita Hamburgi an. 1589. in 8.

VI. RUTHENICORUM:

PETR. BECKLERUS, qui *Illustre Stemma Ruthenicum*, sive, *Gräfliche Reuss-Plauische Stamm Tafel* evulgavit, qua genealogiam magna cura tradidit. Schleitzæ ann. 1684. f.

JO. CASP. ZOPF, qui *Chronicon* condidit sub titulo: *Reussische Gerauische Stadt- und Land Chronica*. Lipsiæ an. 1672. in 8.

VII. SCHWARTZBURGICORUM:

LAUR. PECKENSTEIN, qui P. III. *Theatri Saxonici* exhibuit *Gräfliche Schwartzburgische Chronica*.

AHASVER. FRITSCHIUS, Cancellarius Schwartzburgicus, qui de

Antiqua Origine, dignitate & præeminentia, juribus ac privilegiis Comitum Schwartzburgensium commentatus est, Rudolphstadi ann. 1667. in 4. Cui accessit: Gaudium decumanum terræ Schwartzburgicæ Lineæ Rudolphipolitanae, cujus auctor est JO. MICH. SCHVVIMMERUS.

EJUSD. FRITSCHII Commentatio, qua *Historiam Gûntberi Schwartzburgici* eruditè percoluit. *Lipsiæ anno 1677. in 4.*

H. H. V. E. cujus extat *Syntagma Historicum de Gunthero Schwartzburg. Rom. Rege seu Imperatore, cognom. Optimo, editum Wetzlarie an. 1704. in 4.*

SCRIPTUM PVBLICUM in causa dynastiarum Hohnsteinensium, quod prostat sub titulo: *Kurtze, jedoch beständige Deduction, der Herren Grafen zu Schwartzburg und Stolberg, wegen der Hohnsteinischen Herrschafften Lobra und Klettenburg, ann. 1691. in 4.*

Sigillatim ANDR. TOPPIUS vernacula lingua *Arnstadiensen Urbem* descripsit, quæ prodiit *Erfurti ann. 1658.*

JEREM. VVITTICHIUS *Geographiam Metricam Arnstadi* concinnavit; quæ pariter excusa est *Erfurti an. 1660. in f.* Sed utrique multum præferendus est

JO. CHRISTOH. OLEARIUS,
qui

DE HISTORICIS PARTICULAR. 355

qui *Historiam Arnstadiensem*, sermone patrio, magnaue accuratione conscripsit. *Arnstadii* ann. 1701. in 8.

IIX. SOLMENSIIUM:

GENEALOGIA Comitum Solmensium, quæ prodiit *Gieffe* ann. 1621. in 4. & *Francof.* ann. 1622. in 4.

IX. STOLBERGENSIUM:

MATTH. GOTHU, cuius superest *Inclytæ Familæ Stolbergiæ Fragmentum*, quod *Lipsiæ* ann. 1620. in 8. impressum est.

In SCAMNO SUEVICO.

X. CRONBERGENSIUM:

GEORG. HELVVICHIIUS, cuius extat *Genealogie deß Ubralten Adel-Ritterlichen Geschlechts deren von Cronberg*, *Moguntia* ann. 1625. f.

XI. FUGGERORUM:

SCRIPTVM PUBLICVM in causa successionis Mindelheimensis & reliquæ hereditatis Fronsbergicæ, sub titulo. *Wolgegründete Information, Ausföhrung und Bericht S. c. Augustæ Vin- del.* ann. 1612. f.

XII. MONTFORTIORUM:

ANDR. ARTZETUS, cuius celebratur *Genealogia Comitum Montfortiorum*, tabulis æneis delineata.

ANONYMUS, qui *Gesta Simonis, Comitis Montfortii*, peculiari Chronico descripsit.

XIII. PAPPENHEIMIORUM:

MATTH. à PAPPENHEIM , qui de *Origine & Familia Dominorum de Calatin* , qui hodie sunt Domini à Pappenheim, commentatus est erudite. *Augustæ Vindel.* ann. 1553.

XIV. ZINTZENDORFIORUM:

GALEATIUS GUALDUS , qui de *Origine Gentis Zintzendorf* scripsit.

In SCAMNO FRANCONICO

XV. LEOSTEINIORUM:

HUB. THOM. LEODIUS , cujus extat *Stemma Leosteinianum* editum *Frankof.* ann. 1634. in 4.

In SCAMNO WESTPHALICO

XVI. BENTHEIMENSIIUM & TEKLENBURG.

JO. PAGENSTECHERUS , cujus superest *Oratio de Vita & morte Arnoldi, Comitis in Bentheim* , edita *Steinfurti* ann. 1606. 4.

SCRIPTUM PUBLICUM Illustrissimæ Comitis de Bentheim adversus maritum pro filiis suis ex legitimo conubio natis, quibus Comitatus Bentheimensis abjudicanduserat, ad Augustum Cæsarem, Imperiique Electores, Principes, atque Status, quod germanica gallicaque lingua prodiit, sub titulis: *Ordentliches Manifest und Rechtliche Deduction, betreffend die Uneinigkeit in dem Gräfflichen*

chen Hauß Bentheim &c. &c. Amstelod. ann. 1679. in 4. &: Abbrege du Manifest de Madame la Comtesse de Bentheim, contenant l' historie des differens de cette famille la : justifiant l' innocent procede de la dite Dame & son legitime mariage & maintenant le droit d' avoir à heritage paternel la Comte Bentheim &c. pour Messieurs les jeunes Comtes se fils, à la Haye ann. 1679. in 12.

GERH. ARN. RUMPIUS, qui præcipue de Comitatu Teklenburgico commentatus est, & successionem Comitum cum statu geographico delineavit. *Bre- me ann. 1672. in 4.*

XVII. LIPPIENSIUM:

M. JUSTINUS LIPPIENSIS, Lippia, Urbe Westfaliæ, oriundus, qui historiam Comitum Lippiensium à Bernhardo II. ad Berhardum III. & Simonem Episcopum simul Paderbornensem, latino carmine descripsit, circa ann. 1260. Versum est postea lingua Saxonica ann. 1487. ut habet *Piederitius* ¶, ex eoque *Meibomius in Prefat. ad Lect.* † tamen se nescire profitetur, an edita sit illa, facileque nos ea carere posse judicavit, nisi

Z 3

forte

¶ *P. III. Chron. Lipp. p. 290.*

† *T. I. p. 576. & in Epist. Dedicat. Chronici Schaumburg. à Lerbecio scripti p. 493.*

358 ACCESSIONES AD MANTISS.

fortè simplicitatem & rusticitatē ævi inde æstimare velimus. Floruit eodem tempore *Justinus*, Monachus Dominicanus, cujus meminit *Leander Albertus*, * quem, cū tanquam alium à M. *Justinio Lippiensi* inter Historicos Latinos collocasset *Vossius* **, disquirere jubet *Sandius in Not.* sintne iidem, an diversi; Cl. *Meibomius* tamen affirmat, sibi ex solo nomine & ætate coincidente, deficientibus aliis indiciis omnibus, eosdem esse, non videri. De cetero addit, † Carmen illud, quod sub nomine *Lippiflorii*, five, *Poëmatis de Primordiis Comitatus Lippiensis, & rebus gestis aliquot Comitum Lippiensium*, primum luci dedit *H. Meibomius*, & T. I. *Script. Germ.* compareret, si eo ævo, & in Westphalia scriptum esse cogites, satis elegans esse, idque proinde singulari elegia celebravit *Meibomius* avus, ab eodem evulgata. Imò in *Epistola Dedicatoria* supra citata, post *Güntherum* palmam ei tribuit.

HERM. à LERBECKE, cujus supra jam laudavimus *Chronicon*, quo res Lippienses quoque, occasione initarum toties inter perillustres domos *Holsato-Schauen-*

* L. IV. de Viris Illustr.

** L. IV. c. 7.

† Prefat. ad Lect. p. 577.

Schauenburgicam & Lippiensem affinitatum, memorantur, ut observavit Cl. *Meibomius* in laudata *Prefatione*.

JO. PIDERITIUS, cujus celebratur *Chronica Comitatus Lippiae*, in qua de *Ascenasi* progenie, *Quintilii Vari* clade, *Wittekindi* & *Caroli M. bellis*, & id genus aliis, multa singularia consignavit.

XVIII. RANZOVIORUM:

PETR. ALBINUS, cujus prostat *Wipertus*, sive, *Origines Ranzovianae*, editæ *Wittebergæ* anno 1588. in 4.

PETR. LINDENBERGIUS, cujus superest *Hypotyposis Arcium, Palatiorum, &c. Heinrici Ranzovii*. an. 1591. in 4.

ALBERT. LOMBIERUS, cujus laudatur *Descriptio hereditarii Ranzoviorum prædii*, ab *Heinr. Ranzovio* instaurati, & in arcis sublimitatem educti, edita *Islebiæ* anno 1593. in 4.

XIX. OLDENBURGICORUM:

CHRONICON RATSTEDENSE Anonymi, quod ex Archivo Oldenburgico depromsit *Meibomius*, & T. II. *Script. Germ.* evulgavit, & licet in fine mutilum, fideliter ex manuscripto expressit. Usus eo est Jo. *Schipoverus*, de quo mox; imò judice *Meibomio* *, totum penè in suum Chronicon transtulit; quin & *Harnelmannus* in contexendo

Z 4

Chro.

* Pag. 119.

Chronico Oldenburgico adhibuit, & aliquoties citavit. Meretur in plerisque, quæ de Abbatibus sui monasterii narravit, plenam fidem; in omnibus tamen, quæ de Comitum Oldenburgicorum origine præmittit, à notitia ejus longè remota, defendere non ausus est laudatus *Meibomius*, nec fabulas interdum admixtas esse negavit, more inter illos recepto, qui in Monasteriis tum temporis Annales componebant, & quidvis fingendi, vel figmenta & somnia propalandi, imprimis circa monasteriorum fundatorum occasiones, licentiam sibi concessam arbitrabantur. Hinc non immeritò in dubium vocatur illa commemoratio de Friderico, Hunonis filio, cum Leone ab Heinrico IV. Jun. pugnare coacto, quod à nemine Historiarum illius ævi traditur, & ab auctore *der ausführlichen Relation deßjenigen, so von Seiten deß Fürstlichen Hauses Holstein Gottorff, in puncto Oldenburg- und Delmenhorstischer Succession, contra das Fürstl. Hauß Holstein Ploen, & consortes, bißher eingebracht worden*, egregiè & eruditè examinata confutataque est. ¶

JO. SCHIPHOWERUS, cujus *Chronicon Archi-Comitum Oldenburgensium*, apud *Meibomium* T. II. Script. Germ. Primus autem ex Archivo Oldenburg-

burgico edidit avus, ut ipse testatur in *Præfat.* * Quis fuerit, & quando vixerit, ex ipso Chronico, & non aliunde rectius differere licet; ipse enim in *Epistola Dedicatoria* se vocat *Fratrem Johannem Schiphower de Meppis*, inter Bononienses studentes minimum de conventu *Osenbruggensi in Oldenburg*, limitatorem *Ordinis Fratrum Eremitarum Divi Aurelii Augustini*, & refert, se natum anno 1463. *Gerh. Gisekenius* § vocavit eum Virum, ut ante centum & plures annos tempora ista tulerunt, satis clarum & doctum. Quo tempore hoc Chronicon scripserit, ipse quoque significat in fine, & ingenuè fatetur, paucissima in eo sua esse, sequè illud ex aliis Chronicis jam tum compilatis contraxisse, quorum tamen cùm nullum præter *Rastedense* fortè hodieque supersit, gratia debetur ei, ejusque opera tanto magis æstimatur. Ordinem temporum aliquando turbat, id quod ipse excusat, & in recensendis sui ordinis hominibus claris multus est, nec erubescit interdum fabulas admiscere. Ceterùm, ne quisquam miretur, quod Oldenburgenses *Archi - Comites* appellavit, siquidem *Winckelmannus* in

Z §

No.

* *Pag. 191.*§ *In Apol. pro Hamelmanno p. 29.*

Notit. Westphal. † inscriptiones produxit, in quibus anno 1499. Elisabeth & Anna *Archi-Comitissæ in Oldenborch* nominantur, additque, in Germanicis Chronicis MSC. eodem sensu eos vocari *Arsegraven*.

HERM. HAMELMANNUS, de quo supra *Sect. XXV*, Laudari denudò debet *Chronicon Oldenburgicum*, sive *Beschreibung der uralten Grafen von Oldenburg und Delmenhorst, von welchen die jetzige Könige von Dennemark herkommen.* anno 1599. f. Equidem *Ubbo Emmius*, patriæ amore ductus*, recens editum mox impugnavit: sed mox etiam

GERH. GISEKENIUS, Juris-Consultus, sequente anno jussu Gerhardi Comitæ Oldenburg. *Apologiam* pro *Hamelmanno* opposuit, quæ typis impressa est *Lemgovia* anno 1600. in 4.

JO. JUST. WINCKELMANNUS, cujus *Arboretum Genealogicum* supra commendavimus *Sect. cit.*

Sigillatim ad *Historiam Delmenhorstanam* pertinet:

ANONYMUS, cujus extat: *Nachricht von wegen deß Hauses Herr- und Graffschafft Delmenhorst, zwischen denen ersten Erbauern und uralten Besitzern der*

† C. XI. §. 37.

* Vid. *Moller. in Isag. Cimbr. C. VII, p. 119.*

der Graffen von Oldenburg und Delmenhorst, und dem Ertzstift Bremen, und dessen Ertz-Bischoffen, wie auch dem Stifte Münster, und dessen Bischoffen, vorgangen, samt jetziger Beschaffenheit; Neben angehängten Catalogis aller Ertz-Bischoffen zu Bremen, wie auch aller Bischoffen zu Münster, von 300. Jahren her, und einer Stammtafel der Graffen von Oldenburg und Delmenhorst, anno 1665. in 8.

SECT. XLI.

LIBERARUM S. R. I. CIVITATUM Scriptores, & quidem in genere: ANONYMI. D A N. HEIDERUS. G. BRAUNIUS. ABRAHAM. SAURIUS. MATTH. DRESSERUS. N. REUSNERUS. J. A. WERDENHAGEN. HERM. CONRINGIUS. PHIL. KNIPSCHILDUS. In specie: I. AQUISGRANENSES. II. BREMENSES. III. FRANCOFURTENSES. IV. GOSLARIENSES. V. HAMBURGENSES. VI. NORIBERGENSES, VII. ULMENSES.

CIVITATUM Imperii historia generatim illustrari potest ex iis auctoribus, qui de Advocatia Imperiali commentati, inter quos præcipui sunt:

ANO-

ANONYMUS, qui singulari tractatu id egit, ut doceret ex historia, quale munus Præfectorum Imperii olim fuerit, & quòd Civitates Imperii eodem modo, ac Principes αὐτονομίαν consecutæ fuerint, cùm antea perinde ac Principes Imperatoribus obnoxiaæ essent. Prodiit sub titulo: *Kurtzer, doch gründlicher Discurs, über die empor gehende Frage, ob die alten Reichs Vogteyen diser Zeit bey den Reichs - Städten mit gerechtfertem Fug und dess H. R. R. verhoffenden Wohlfarth wieder an- und zu Werck gerichtet werden sollen, und können, oder nicht.* Sed ei aliud scriptum opposuit

ANONYMUS alius, qui jura Episcoporum in suas Metropoles, licet liberas, nimis extendit, & ex adverso jura Civitatum elevat omni nisu. Prodiit sub titulo: *Beständige und wohlgegründete Widerlegung eines über die in den Reichs-Städten von Alters herkommende Reichs-Vogteyen in Druck aufgesprungenen Discurs, so viel darinnen die Vogtey der Stadt Augspurg zum vermeynten Exempel in unterschiedlichen Stellen angezogen wird.* anno 1643. in 4. Sed & huic respondit

ANONYMUS alius, qui tamen vulgò DAN. HEIDERUS creditur. Certè autem nec Conringius* dubitavit, qui duplicem Commentarium de Imper. Ur-

* In Censura Diplom. Lindav. p. 2.

DE HISTORICIS PARTICULAR. 365

Urbium Advocatis ei tribuit, his verbis :
Quæ raræ hujus temporis dotes ita exor-
nant Commentarium etiam utrumq; de Im-
perialium Urbium Advocatis, qui indu-
bite auctorem habent DANIELEM HEI-
DERUM, etsi itidem nomen dissimu-
lent. Prodiit Stuttgardia anno 1655. in 4.
sub titulo : Gründlicher Historischer Be-
richt von denen alten Reichs Vogteyen, bey
denen Erb- Frey- und Reichs - Städten,
wie auch bey denen Hohen und andern Stiff-
tern und Klöstern. Declarat autem au-
ctor præcipuè notabile discrimen inter
Præfectos & Advocatos, & in jura Civi-
tatum cum cura inquirat.

Præterea verò Civitatum historiam
illustrare possunt :

GEORG. BRAUNIUS, cujus ce-
lebratur opus magnificum, quod *Civita-*
tes Orbis Terrarum inscribitur, & Colon.
anno 1572. in fol. maj. prodiit, ubi in-
ter reliquas hujus universi Urbes insi-
gniores pleræq; etiam Germanicæ, æneis
figuris quam elegantissimè expressæ, cum
earum descriptione historica, quantum
auctori innotescere potuit, exhibentur. †

ABRAH. SAURIUS, cujus ha-
bemus *Parvum Theatrum Urbium*, ver-
naculâ linguâ conscriptum, cum figuris.

Fran-

† *Vid. Hertz. in Bibl. German. P. 1.*
Sect. VIII.

166 ACCESSIONES AD MANTISS.

Francofurti anno 1581. 1587. 1592 in 8.
& 1658. in 4.

MATTH. DRESSERUS, cu-
jus extat Liber *de Urbibus Germania pene-
ducentis*, editus *Lipsiæ* anno 1606. in 8.

NIC. REUSNERUS, cujus
prodiit *Germania*, seu *Majestas & poten-
tia Urbium Imper. variis elogis decanta-
ta*, *Francof.* anno 1605. in 8.

JO. ANG. WERDENHAGEN,
qui dum de *Rebus publicis Hanseaticis*
commentatus est, *Germaniæ Urbes* quo-
que non paucas recensuit: *Conringius* ¶
tamen ineptum vocavit, & qui spissis suis
centonibus nihil de origine fœderis
Hanseatici prodiderit.

HERM. CONRINGIUS,
qui scripsit *Exercitationem de Urbibus*
Germania, quæ prodiit *Helmstad.* anno
1652. in 4. & *Francof.* anno 1693. inter
alias *Dissertationes historicas* cum I. de
Finib. Imperii.

Ut verò *H. Bruningum* in *Nucleo J. P.*
Christ. Besoldum & *Christoph. Beindorfium*
apud *Arum.* Vol. III. Disc. XLII. trans-
eamus; omnibus omninò præferendus
est:

PHIL. KNIPSCHILDIUS,
qui in universum de *Civitatum Imperia-
lium*

¶ *De Urbib. Germ. §. 95. conf. Bæchl.*
in Notit. Imp. L. XI. c. 4.

lium juribus ac privilegiis commentatus est, & præcipuè singulas Civitates secundum alphabeti ordinem pertractavit. Prodiit *Ulmae* ann. 1687. in f.

Speciatim autem nonnullas Civitates Imperii, præter illos, quos supra de Archiepiscopatu *Coloniensi*, & Episcopatibus *Augustano*, *Ratisbonensi* ac *Lubecensi*, recensuimus, descripserunt sequentes; & quidem:

I. AQUISGRANUM.

ANONYMUS, cujus extat: *Aquisgranum, Metropolis Regia Imperialis*, edita *Coloniae* anno 1614. in 4.

PETR. à BECK, cujus celebratur *Aquisgranum*, seu, *Historica Narratio de Civitatis Aquisgranensis origine, & progressu, de rebus Caroli M. præclare gestis, de ritu coronandi Reges Romanorum*, *Aquisgrani* anno 1622. in 4.

JO. NOPPIUS, cujus *Aker-Chronik* commendari aliàs solet. Complexus eo libro est auctor Annales & memorabilia in urbe Aquisgranensi gesta à primo ejus conditu usque ad ann. 1630. adjectis ejusdem privilegiis ac statutis. *Colon.* anno 1632. in fol.

III. BREMA M.

De cujus libertate cautum est in *Instrumento Pacis Westphalicae Artic. X. 5.8.* quam litem jam in medio relinquimus. Archiepiscopatus verò ipse seculi
li

li jure donatus Potentissimo Suecorum Regi cessit. Utriusque historiam illustrare possunt sequentes:

ANONYMUS*, qui tempore Caroli Crassi & Arnulphi vixit, scripsit *Vitam* æqualis sui *Remberti, Archiepisc. Bremens.* quæ extat apud *Surius* T. I. D. IV. Febr.

ADAM. BREMENSIS, qui multa in *Historia Ecclesiastica de Bremensi Ecclesia* annotavit, ut testatur Cl. *Fabricius in Prefat. Nova edit. Hamburgi an. 1706.* editæ:

ANONYMUS, incertus Auctor, cujus extat *Historia Archi-Episcoporum Bremensium*, à tempore Caroli M. usque ad Carolum IV. apud *Lindenbrog.* in *Script. Septentr.* P. 69.

VETUS SCRIPTUM de *Ecclesia Bremensi*, apud *eund.* P. 116.

POEMA ANTIQUUM de Episcopo *Vicelino*, apud *Eund.* p. 116.

HEINR. WOLTERUS, Canonicus S. Anscharii, sine dubio Bremensis, uti se scribit. H. *Hamelmannus* in *Indiculo Auctorum*, quibus in *Chronico suo Oldenburgico* contexendo usus est, facit eum Oldenburgicum. Extat *Chronica Bremensis* apud *Meibom.* T. II. *Script. Germ.*, qua Archiepiscopos Bremenses usque ad Gerhardum, qui anno 1463. obiit,

* *Voss. de Histor. Lat.* L. II. c. 35.

obiit, recensuit, & ex *dispendiosis dictis & Chronicis antiquis in scripturarum compendium*, ut ipse loqui amat, redegit. Delituit aliquamdiu hoc Chronicon, quamvis Herm. Hamelmannus, & qui pro Hamelmanno Apologiam scripsit Gerh. Gifekenius, & Justus Winckelmannus, Viri omnes Clarissimi, illud passim manuscriptum citent. *Meibornio** edendum dedit è tabulario suo Illustriss. Comes Oldenburgicus Antonius Güntherus, qui omnia ex MSC. fidelissimè, nec vocula temerè mutata, ita quidem, ut & barbarismi, & germanismi Auctoris omnes retenti fuerint, &, ubi voces quædam regi non potuerunt, asteriscis id notatum sit. Ceterum illud notandum cum Cl. editore putamus, citari† Wolteri Chronicon bis ab Anonymo, sed Viro longè doctissimo, qui Librum anno 1652. edidit, sub titulo: *Gründlicher Bericht von der alten Landesfürstlichen Ertzbischöfflichen Hoch- und Gerechtigkeit über die Stadt Bremen*; sed id in multis ab hoc videri discrepare.

III. FRANCOFURTUM.

JO. FRID. FAUSTUS ab Aschaffenburg, qui scripsit *Chronicon germanicum*, editum *Francof.* anno 1660. in 12.

A a

GERH.

* *Vid. ejus Prefatio p. 85,*

† C. 22.

370 *ACCESSIONES AD MANTISS.*

GERH. FLORIANUS, cujus pariter extat *Chronicon*, vernaculâ linguâ scriptum, quod prodiit *Francof.* anno 1664. in 12.

JO. ADOLPH. BRÜCHERUS, qui *Dissertatione Academicâ* patriæ historiam delibavit, & singularia quædam capita ejus excerpfit, quæ *Witteberge* publicè proposita sunt.

IV. GOSLARIAM.

MONACHUS HAMMERSLEBIENSIS, cujus extat de *Cathedra i Goslariensium Ecclesia ab Heinricho III. fundata Narratiuncula exscripta*, & correctâ ab alio ejusdem Monasterii Monacho, apud *Maderum* in *Antiq. Brunsvicensi*.

G. G. LEIBNITIUS, cujus supra *Chronicon Cœnobii Montis Francorum Goslarie* laudavimus inter *Scriptores Hildesenses*, quod T. II. *Access.* extat.

JO. MICH. HEINECCIUS, qui *Antiquitatum Goslariensium* L. VI. è genuinis vetustatis Monumentis, tum editis, tum manuscriptis, plurimisque Pontificum, Imperatorum, Episcoporum & Principum Diplomatis illustratos divulgavit. Quibus accessit *Auctarium*, de rebus ab ineunte Sec. XVII. usque ad Pacem Osnabrugensem gestis, & *Dissertatio* de Crodone Hartzeburgico. Opus
ad

ad illustrandam Inferioris Saxoniae historiam perutile. *Frankfurt. ad Moenum* anno 1507. in f.

V. HAMBURGUM.

Hujus quidem Archiepiscopatus historiam illustrant iidem, quos de *Bremensi Ecclesia* commentatos esse, paulo ante diximus; quemadmodum vicissim, qui res Hamburgenses consignarunt, *Bremensis Ecclesiae* statum subinde describunt. Præterea verò his recenseri debent:

PRIVILEGIA ARCHIECCLESIAE HAMBURG. quæ in lucem protulit *Erpold. Lindenbrogius* in *Script. Septentr.* quæ collectionis istius pars præstantissima sunt, unâ cum AUCTARIO *Diplomatum antiquorum*, quæ *Maderus* olim cum Adamo Bremensi evulgaverat, & paucis quibusdam aliis, quæ novæ editioni *Cl. Fabricius* adjecit.

S. REMBERTUS, Flander, vel potius, Frisius, *Vitam Anscharii, Primi Archiepiscopi Hamburgensis*, cujus successor fuit, conscripsit, ex qua multa mutuatus est Adamus Bremensis, & ignoti nominis, notæ tamen ætatis, Poëta carmine reddidit, dicatam Alberto Hamburgensium, & Bremensium Archiepiscopo, ut annotavit *Sandius**. Vixit Ludovici II. Caroli Calvi, Ludovici III. & Caroli Crassi temporibus, & anno 888.

A a 2

de-

* *In Notis p. 62.*

decessit, ut docet *Vossius* *. Extat edita *Colonia* anno 1642. cum Vita Remperti, sed mutila admodum & imperfecta, in *Append.* verò *Lambec. Orig. Hamb.* integrè primùm è tenebris eruta, notisque illustrata est.

GUALDO, Monachus Corbejen-
sis, cujus superest *Poëma de Vita S. An-*
scharii, Primi Archiepiscopi Hamburgens.
apud *Eund. Lambecium*, qui observavit,
multa quidem in eo passim occurrere
barbara, solœca multa, multa nove, ine-
ptè, & contra ipsos etiam prosodiacos
canones posita, quæ tamen consultò
præterierit, cùm neque fas, neque o-
pus esse crediderit, quidquam eorum
corrigere & immutare, quæ in archety-
po invenisset, nec quisquam tam iniquus
futurus sit, ut à barbari seculi Scriptore
puritatem & elegantiam Virgilii deside-
ret. Ob eam verò causam à se editam
profiteretur, quòd passim ei non pauca
intersita sint, quibus urbis Hamburgens-
is & finitimarum Septentrionalium
gentium historia plurimùm possit illu-
strari. Metrica hæc Paraphrasis est il-
lius, quæ à Remperto prosâ oratione
conscripta fuit, ut denuò judicat *Lam-*
becius

* *De Histor. Lat. L. II. c. 37. & Lam-*
bec. in præfat.

† *Præfat. ad Lect. p. 79.*

becius ††, & fortassis ille ipse auctor est, quem ignoti nominis vocavit laudatus antea *Sandius*.

CLAUD. ARRHENIUS, qui *Breviarium Vitæ Anscharii, & Excerpta Chronologica* dedit, quæ subjecta comparent P. *Lambecii Originibus Hamburg.*

PETR. LAMBECIUS, Vir Clarissimus, cujus celebrantur suo merito *Origines Hamburgenses, sive, Rerum Hamburg. Liber Primus*, ab urbe condita, usque ad annum *Æ. C. 1225. & Liber Secundus* ab *Æ. C. 1225.* usque ad annum 1292. Quibus accedunt *Chronologia & Auctarium Libri Primi* ab anno 808. ad annum 1072. *Hamburgi* anno 1706. in f. De ipso *Bæclerus* in *Bibliogr.* sic existimavit, quòd in recentiorib⁹ nullum habeamus, qui accuratius quid scripserit.

THEOD. ANCKELMANNUS, qui *antiquissimas & celeberrimas Urbis Patriæ Hamburgensis Inscriptiones* edidit. *Heidelbergæ* anno 1653. recus. cum novo *Auctario. Hamburgi* anno 1706. in f.

APOLOGIA HAMBURGENSIS contra Daniæ Regem Christianum IV. anno 1641. edita.

VI. NORIBERGAM.

CONRADUS CELTES, cujus celebratur Libellus de *Origine, situ, moribus & institutis Noribergæ*, qui excu-

A a 3

sus

†† *L. cit.. ad Lect. p. 46.*

374 *ACCESSIONES AD MANTISS.*
sus est cum *Operibus Bilibaldi Birckbeimeri.*

HELIUS EOBANUS HESSUS, qui *Noribergam Illustratam* carmine heroico delineavit. *Frankof.* anno 1564.

ERASM. MICH. LÆTUS, qui ligato sermone scripsit de *Republica Noribergensi* L. IV. ad Senatum. *Frankofurti* anno 1574. in 4.

MICH. ROTENBECK, qui *Epitaphia Noribergensia* evulgavit *Noribergæ* anno 1624. At his omnibus meritò præfertur:

CASP. SAGITTARIUS, cujus extat *Historia Antiqua Noribergæ*, ab Origine Urbis, ad annum 1190. deducta.

CHRISTOPH. WAGENSELIUS, qui magnâ curâ eruditam commentationem concinnavit de *Sæcri Rom. Imperii Libera Civitate Noriberga*, editam *Altorfi* anno 1697. in 4. & supra inter *Scriptores Brandenburgicos* recensitam.

ANONYMUS, cujus novissimè commentatio prodiit *Frankof. & Lipsiæ* anno 1707. in 8. sub titulo: *Historische Nachricht von dem Ursprung der Stadt Nürnberg, aufs uhralten glaubwürdigen Documentis und Urkunden vorgestellt.*

De *Academia Altorfensi* extat *Actus promulgationis Privilegiorum confir-*

mal-

DE HISTORICIS PARTICVLAR. 375
matorum & amplificatorum, & Renuntia-
tio Doctorum Theologia Prima, cum Pro-
grammatum & Actionum Gratiarum
Auctario, quo Academiae historia ple-
nius exponitur. *Altorfi* anno 1698. in 4.

VII. ULMAM.

FELIX FABRI, Monachus Do-
minicanus Ulmenfis, qui luculenta capi-
ta *Historia Ulmenfis* suppeditat in *Histo-*
ria Suevorum, à Goldasto edita. *Frankof.*
anno 1605. in 4.

SECT. XLII.

NOBILITATIS GERMAN. Scripto-
res : CYR. SPANGENBERG. C. LERCH.
MICH. BRAUN. J. C. KREYDEN-
MANN. G. RÜXNERUS. BARTHOLOM,
CLAMORINUS. G. SCHUBARTUS. PH.
KNIPSCHILD.

QUI NOBILITATIS Germanicæ hi-
storiæ illustrarunt ac percoluerunt,
non prorsus tacendi sunt :

CYRIAC. SPANGENBERG, cu-
jus celebratur *Speculum Nobilitatis*, sive,
Adelspiegel, germanicè editum, utpote
quo Nobilitatis originem generatim, &
præcipuè Germanicæ, statum exposuit.
Smalcaldia anuo 1591. in f.

CASP. LERCH, qui jura & prærogativam Nobilium Germaniæ magno studio perquisivit, & eruditam commentationem edidit, sub titulo: *De Ordine Equestri Germanico, Cæsareo, bellico, Politico.* Mogunt. anno 1625. f.

MICH. BRAUN, Civit. Campidunensis Syndicus, qui & in universum de Nobilitatis statu, & præcipuè Germanicæ, ex historia commentatus est, sub titulo: *Das Adelige Europa, und noch viel Edlere Teutschland, samt dessen sieben Heerschilden, Reichs - Landsassen und Stadt-Adel.* Spira anno 1685. in 8.

EJUSDEM *Beschreibung der Adelligen und Erbaren Geschlechter in den vornehmsten Freyen Reichs-Städten,* prodiit Ulmæ anno 1667. in 4.

JOH. CONR. KREYDENMANN, qui Nobilitatis Germanicæ, inprimis verò Ordinis Equestris Suevici statum, dignitatem, jura & originem descripsit, & tabulas Cæsarum Regumque adjecit: sub titulo: *Kurtzer Tractatus von des Teutschen Adels, sonderlich der Freyen Reichs Ritterschafft in Schwaben Staat, Stand, Ehren, Würde, Freyheit, Recht, Gerechtigkeit und alten Herkommenheiten, &c.* Tubingæ an. 1646. in 4.

GEORG. RUXNERUS, cujus extat *Tournier-Buch vom Anfang, Ursachen*

chen, *Herkommen der Tburniere im Heil. Röm. Reich*, ed. *Francof.* anno 1576. fol. Equidem multi putant, eum esse Scriptorem avthenticum, & actis publicis quodamodò accensendum, sed horum sententia à vero longius abest, ut monui *Bœclerus** & *Janus Donsa* atque *Goldastus* cum *Limneo* ac *Dieterico* in *Heinrico Au- cupe*, docuerunt. Quibus addendus *Clar. Struvius*. †

BARTHOL. CLAMORINUS, qui Excepta ex Opere Ruxneriano dedit, & sub titulo: *Tbarnier-Büchlein*, in lucem emisit. *Dresda* anno 1590. in 4.

GEORG. SCHUBARTUS, cujus Dissertationem in *Mantissa Script. German.* commendavimus, utpote quæ historiam *Ludorum Equestrum* egregiè excussit.

PHIL. KNIPSCHILDIUS, Westphalus, Ord. Equestris Suevici in partibus ad Nicarum & Cocharum Syndicus ac Consiliarius, cujus extat: *Tractatus Politico-Historico-Juridicus, de Juribus & Privilegiis Nobilitatis & Ordinis Equestris S. R. I. Liberi & Immediati*, in L. III. divisus. Prodiit *Campoduni* ann. 1693. in f. curâ Jo. Rudolphi L. Bar. ab Ow, qui Augustissimo tunc Romanorum Regi Josepho inscripsit.

A a 5

SECT;

* In *Notit. Imp. L. XII. c. 7.*

† *Diss. de doctis impostoribus §. 37.*

SECT. XLIII.

PARALIPOMENA quorundam Scriptorum. I. SUEVICI: M. GOLDASTUS, JO. NAUCLERUS, FRANC. PETRUS, ARSENIUS SULGER, M. ZEILERUS. II. SAXONICI: CHRONICON Monasterii Gozecensis. HERM. HAMELMANNUS, H. HOEPFNERUS, M. ZEILERUS, H. MEIBOMIUS, C. FR. PAULLINI. III. WESTPHALICI: WERN. ROLEVINCK, HERM. STANGEFOLIUS, J. J. WINCKELMANNUS, JO. NEUWALDUS, NICOL. SCHATENIUS, HEINR. TURCKIUS, CAPITULATIO OSNABRUGENSIS, JO. GOES.

I. SUEVICI Scriptores:

M. GOLDASTUS, qui *Scriptores aliquot Veterum Rerum Suevicarum* evulgavit. *Francos.* anno 1605. eaq; collectione complexus est. I. ANONYMUM *Scriptorem de Origine Suevorum.* II. VELLEJI GALLI *Fragmentum de Victoria Suevorum contra Romanos.* III. ISIDORI HISPAL. *historiam Suevorum.* IV. JO. BOEMI *Sueviam.* IV. HEINR. BEBELII *Laudum Suevorum Epitomen.* V. FELICIS FABRI, *Monachi Dominici Ulmensis, Historiam Suevorum.*

EJUS.

EJUSDEM Scriptores Rerum *Alemannicarum*, quippe qui historiam Suevicam præcipuè annotarunt.

JO. NAUCLERUS, quin in *Chronico* sudinde res Suevicas exposuit.

MART. CRUSIUS, cujus in pretio habentur *Annales Suevici*, editi *Frankofurti* anno 1595. in f. De illis tamen *Bœclerus* ita pronuntiavit in *Bibliograph. Crusti Annales Sueviæ* II. Tom. in f. qui quidem melioribus non extantibus magni habendi sunt. Aliàs verò multe ibi nugæ, & judicio pleraque parum accurato conscripta sunt. Adde multa quod adfert, quæ in multis historicis hætenus reperiri non potuerunt. Industria a. fanè Viri optimi meritò æstimanda est, quod monasteria passim perquisivit, & à Laurentio Frisæo, Consiliario Herbipolitano, multa ad scribendum subsidia accepit.

FRANCISC. PETRUS, Imperialis Collegii Wettenhusani in Marchionatu Burgoviensi Canonicus Regular. Ordin. S. Augustini Presbyter, SS. Theol. & SS. Can. Candidatus, cujus extat: *Suevia Ecclesiastica, seu Clericalia Collegia, tùm secularia, tùm regularia. Quævis item diversorum religiosorum Ordinum, utriusque sexûs, monasteria Nova & Antiqua in celeberrimo & amplissimo S. Rom. Imp. Circulo, seu Ducatu, Sueviæ*
consi-

380 *ACCESSIONES AD MANTISS.*
consistentia, cum suis respectivè fundatio-
nibus, Originibus, juribus, privilegiis, im-
mutationibus &c. recens collecta & histo-
ricè descripta, &c. quæ prodiit Augusta
Vindel. & Dillingæ anno 1699. f. Trans-
sumsit auctor pleraque ex Documentis
ac monumentis Besoldi, tum & Chroni-
co Constantiensi, C. Bruschio, Gabriele
Bucelino, & Martini Zeileri Topogra-
phia, uti legentibus facilè parebit. Quam
vellem autem in lucem aliquando pro-
duceretur Exc. JO. IILR. PREGIZE-
RI Suevia Sacra, quæ in scriniis ejus in-
edita latet.

AR SENIUS SULGER, Mona-
sterii Zwifaltensis religiosus Sacerdos,
cujus prostant : *Annales Zwifaltenses,*
Imperialis Monasterii Zwifaltensis Ord.
S. Benedicti in Suevia, ordine temporis &
Abbatum serie distincti, atque à prima O-
rigine ad hæc usque tempora deducti, nec
non rebus memorabilibus domesticis & a-
scititiis ad levandum lectoris tædium il-
lustrati, P. II. Augustæ anno 1698. in 4.
quarum prior ab anno inde 1089. ad an-
num 1389. tria: posterior ab an. 1389.
ad annum 1589. quatuor reliqua secula
complectitur, cum Mantissa ad P. II. de
sacri Corp. Divi Aurelii Zuifuldæ ad-
ventu. Obitu P. Arsenii Sulgeri, itemq;
Dn. Jo. Martini; & electione Dn. Ulrici V.
moder-

moderni Abb. Prodiit opus demum post mortem auctoris, qui jam tum an. 1691. decessit. Iniquiorem autem subinde animum in Sereniss. Domum Würtembergicam prodidit, sed egregiè ipsum perstrinxerunt Duumviri Excellentissimi, JO. ULR. PREGIZERUS, & JO. PHIL. DATTIUS, Consil. Würt. qui jussu Sereniss. Principis sui examinarunt, digna omnino, quæ lucem aspiciat, commentatione. Denique

MARTINUS ZEILERUS, cujus, præter *Topographiam* anno 1643. *Francof.* editam, cum *Matthæi Meriani* iconibus, *Chronicon Parvum Suevie*, vernaculo sermone scriptum, extat, *Ulme* anno 1653. excusum. Pleraque autem, ut ipse fatetur, desumfit ex Felice Fabro, Vadiano, Bruschio, Crusio, Annalibus Augustanis, Gulero, aliisque, magnaque diligentia congeffit.

Ceterum sigillatim quidem ad *Historiam Wirtembergicam* pertinet utrumque Scriptum ANONYMI, quod prodiit sub titulo: *Staat der Herzegen von Würtemberg*; Item: *Dess Herzoglich Würtembergischen Staats zweyte Abtheilung*; sed hinc inde quoque reliquam historiam Suevicam attingit. Cui tamen merito suo multum præferendus:

ANONYMUS ALIUS, cujus habemus: *Kurtze historische Ephemerides des Hochfürstlichen Hauses Würtemberg, worinnen desselben Durchleuchtigster Herzogen Fürstliche Geburten, Vermählungen und Todesfälle, nebenst dero vornehmsten Thaten und deren Geschichten in der Herzogthum und Landen, von der Zeit an EBERHARDS des I. im Bart, bis an. 1706. Zusammen getragen worden. Prodigia Ulmæ a. 1606. in 8. unâ cum animadversionibus necessariis atque eruditis, quibus commentationem modò allegatam, qua Status Würtembergiæ Ducum describitur, auctor perstrinxit, sub titulo: Neben einigen Anmerckungen zu dem so genannten Staat der Herzoge zu Wirtemberg. Auctorem verò hujus scripti ferunt Excell. Virum JO. ULR. PREGIZERUM, qui non ita pridem hic Tubingæ, quo fortè ad nuptias profectus fuerat, non sine rei literariæ singulari jactura decessit.*

II. SAXONICI.

CHRONICON *Monasterii Gozecensis*, cum primis Veterum Saxonie & Sommerseburgi Comitum Palatinorum, Thuringiæque Landgraviorum facta enarrans, ab anno C. 1041. ad ann. 1134. à Madero, Helmstad. anno 1665. in 4. unâ cum *Chronico Montis Sereni* editum.

HERM.

HERM. HAMELMANNUS, cujus extat *Historia Ecclesiastica per Inferiorem Saxoniam & Westphaliam*. anno 1589. in 8.

HEINR. HOEPFNERUS, cujus celebratur *Saxonia Evangelica, Saxonie Pseudo-Catholicae* P. CUTSEMI olim jussu Joh. Georg. I. Elect. opposita. Lipsiae anno 1672. in 4.

MART. ZEILERUS, cujus habemus *Topographiam Saxoniae Superioris & Inferioris* anno 1653. fol. ed. ap. Merianum. Sed de illis ita pronuntiavit Meibomius †: *Quamvis Topographiae istae magno sumtu factae, & multis tabulis in aes incisae exornatae sint, descriptiones etiam Urbium & locorum non sine multo labore à Zeillero factae sint, ideoque insigni usu non careant: tamen, si verum dicendum est, plurima in descriptionibus desiderantur, nec Scriptores quosque optimos ad manum habuit, nec in iis, quae inde habuit, ordinandis judicio semper usus est, nec incerta à certis seperavit, uti etiam plurima nullius momenti inseruit. Quin in omnibus ejus Topographiis id meritò culpes, quod non secundum Episcopatus, Principatus, Comitatus, Provincias, Praefecturas, seu, Pagos (ut Veteres dixissent) sed alphabetico tantum ordine loca recensuit. Fecit quidem*

† *Introduct. in Histor. Saxon. Infer.*

p. 55.

384 ACCESSIONES AD MANTISS.

dem id etiam in *Notitia Gallie* *Adrianus Valesius*, sed incomparabili doctrina leviorum illum defectum compensavit.

HEINR. MEIBOMIUS, cujus de *Utriusque Saxonie & Vicinarum Regionum quarundam Pagis*, ex mediæ ætatis rer. Germ. Scriptoribus, & Cæs. August. diplomatis, *Commentariolus*, meritò in pretio habetur. Extat T.III. *Script. Germ.*

CHR. FRANC. PAULLINI, cujus extat: *Libellus de Pagis imprimis Antiqua Saxonie*, è vetustis Tabulis collectus. in *Syntagm. Rer. Germ.* p. 571.

III. WESTPHALICI.

WERNERUS ROLEVINCK, qui scripsit de *Westphalorum seu Antiquorum Saxonum situ, moribus, virtutibus & laudibus*. Prodiit Colonia a. 1639. in 12.

HERM. STANGEFOLIUS, cujus celebratur *Annales Circuli Westphalici*, editi Colonia anno 1656. in 4.

JO. JUST. WINCKELMANNIUS, qui *Notitiam Historico-Policam Veteris Saxo-Westphalie* Libris IV. complexus est. Oldenburgi anno 1667. in 4.

JO. NEUWALDUS, Lemgo-viensis, cujus habemus *Commentarium de Antiquis Westphalie Colonis*, auctum & notis marginalibus locupletatum. Osnabrugi anno 1674. in 4.

NICOL. SCHATENIUS, qui *Historiam Westphaliae*, condidit, editam *Neubusii* a. 1690. in 4. qua tribus partibus *Westphaliae Romanam*, tum *Francicam & Saxonicam*, & denique *Christianam* delineavit. Meretur sane inter præcipua opera referri, nec tamen nævis suis destituitur.

HEINR. TURCKIUS, è Societ. Jesu Hildesienf. Vir eruditionis laude dignissimus, uti hoc elogio ornatur in *Prefat. Viri Rev. Jo. Georg. Leuckfeldi, Pastoris Primarii Gröning. Extant Fasti Carolini, seu, Rer. à Carolo M. gestarum series*, ex Museo CONR. BERTHOLDI BEHRENS, excerpti ex opere Manuscripto *Annalium Westphalo-Rhenanorum* R. P HEINR. TURKII, *Francos.* ann. 1707. in f. editi, quibus non solum Constitutiones Ejusdem sacrae Civilesque ac bella ordine explicantur, & Antiquitates Westphalo-Rhenanae evolvuntur, sed & præcipue de Episcopatum Saxo-Westphalicorum Foundationibus agitur, & difficiliore ejus ævi quæstiones Chronologicae deciduntur. Accedunt, præter alia, GUIL. BUDÆI *Thanatologia*, quæ comprehendit succincte plerosque cum hujus seculi Dynastas, eorumque, si quas habuerunt, conjuges, & maturæ ætatis liberos, tum etiam literis præclaros & excellentes Viros: & CAPITULATIO

386 ACCESSIONES AD MANTISS.

OSNABRUGENSIS, cum Catalogo omnium monasteriorum Ecclesiarumque in Episcopatu Osnabrugensi, sub titulo: *Capitulatio des Stiffts Osnabrügckh auff der Röm. Kayf. Maj. und andern Reichs-Stände Hochansehnlichen Abgesandten interposition verhandelt, und endlich geschlossen zu Nürnberg. Welchem beygefügt wird ein Catalogus aller Prelaturen, Clöster, Män- und Weiblichen Geschlechts, wie auch aller Evangelisch. und Cathol. Pfarrkirchen des Stiffts Osnabrüg.* Gedruckt an. 1651.

Denique JO. GOES, qui *Opuscula varia de Westphalia* variorum scriptorum collegit ac recensuit. *Helmestad.* ann. 1668. in 4.

Et hæc pro instituto in præsens sufficiant, quod non tam conquirere ac recensere omnes scriptores animus fuit, quam potiores tantum exhibere, quibus in tractanda historia Germanica particulari adjuvari studiosus queat. Quod vero *Scriptores Pedemontii Sabaudiaque Ducatus* inter hos Scriptores non retulimus, tametsi Dux, æque ac Lotharingus, in Comitibus locum suffragiumque habet, id eam ob causam factum est, quod inter Scriptores *Italiae Principatuum* commodius recenseri videbantur. Faxit autem summus studio- rum moderator, ut in ipsius gloriam nominis & publicam utilitatem cedant omnia!

INDEX.

I N D E X.

A.

A Bermannus, p. 98	Algerus, p. 305
Acconensis Episcopus, p. 27	Altahensis, p. 94. 202
Acosta, p. 42	Altfridus, p. 176
Adami, p. 214	Alvaresius, p. 41
Adamus Bremensis, p. 332. 368	Ambeer, p. 339
Adelboldus, p. 128	Anckelmannus, p. 373
Adelreitzerus, p. 205	Andeccensis monasterii Chron. p. 207
Ægidius Leodicēs, p. 168	Andreas Presbyter. p. 202
Æmilius, Paul. p. 22	Andronici aurea bulla, p. 302
Æmundus, p. 29	Angelus, p. 273. 333
Afer, Leo. p. 41	Anhaltinæ vindiciæ, p. 341
Agathias, p. 12	Anonymus de Advocatiis Imperii, p. 364
Agiles, Raymund. de p. 27	Anonymus Bremens. Archiep. p. 368
Agricius, p. 117	Anonymus Brunsvicensis, p. 296
Aigil, p. 184	Anonymi Vita Burghardi Wormatiens. Episc. p. 130
Aimoinus, p. 21	Anon. de Carolo Burgund. p. 171
Albertus Aquensis, p. 27	Anon. Chersonesus Cimbrica, p. 326
Albertus Argentin. p. 64	
134	
Albinus, Jo. p. 426	
Albinus, Petr. p. 231.	
252. 357	
Albrigettus, p. 46	

Anon.

I N D E X.

Anon. Chron. Colmari-
 ense, p. 134
 Anonymus de Delmen-
 horstana domo. p. 362
 Anonym. commentarius
 germanicus, p. 147
 Anonymi Epithaphia
 Landgraviorū. Thur.
 p. 263
 Anon. diploma Ludovi-
 cianum, p. 196
 Anon. historia Gallica sub
 Henrico II. p. 24
 Anon. historiæ secundæ
 Landgrav. Thur. p.
 261
 Anon. Vita Huberti, p.
 169
 Anon. Italus, p. 26
 Anonymus Mauricii Sax.
 El. p. 246
 Anonymi Luneburgica
 Stemmatograph. p. 296
 Anonymus Lubecensis
 Chronici Contin. p.
 128
 Anon. Chron. Monasterii,
 in Lothen. p. 293
 Anonymus de Norim-
 berga. p. 374

Anonymus Poeta, p. 217
 Anon. de Ratisbona. p.
 162
 Anon. de eadem. ibid.
 Anonymus de Montfor-
 ti Comite Simone, p.
 355
 Anonym. Salisburgens.
 Chron. p. 123
 Anon. Sigeburgensis, p.
 113
 Anon. de Stemmate Du-
 cum Clivensum, p.
 284
 Anon. Vitarum Frid. V.
 Caroli &c. Elector. Pa-
 latin. p. 212
 Anselmus Legiensis, p.
 167
 Apographum monu-
 mentorum Mogunti-
 nens. p. 104
 Appellius. p. 350
 Appianus, p. 21
 Aquilonopolensis, p.
 180. 323
 Argentoratensis Petr. p.
 134
 Aribo p. 161
 Arlunus, p. 48
 Asnkiel, p. 338
 Arnoldus

I N D E X.

Arnoldus Lubec.	p. 15	Bellus,	p. 93
	219	Bembus,	p. 44
Arrhenius,	p. 373	Bernhardi Hildeshe-	
Artzetus,	p. 355	mienf. Episcopi Vita	
Assum,	p. 312		pag. 154
Aventinus,	p. 9. 76. 77	Ejusdem. Canonisatio	
	203		pag. 154 & 155
Augustanorum Episcop.		Berneggerus,	p. 137
Catalogus,	p. 143	Berno,	p. 141
Augustense Chronicon,		Bersmannus,	p. 245
	p. 143	Bertheim,	p. 156
Augustus,	p. 312	Bertius,	p. 71
B.		Bertramus,	p. 247
Balckius	p. 287	Besoldus,	p. 313
Baldricus,	p. 27	Besselmejer,	p. 20
Bambergensis Episcopus			262
Johannes,	p. 127	Beutel,	p. 254
Bangertus,	p. 182	Beuterus, Jacob. Ludov.	
Bangius,	p. 264		p. 209.
Barbatus,	p. 312	Beuterus, Jo. Ludov.	
Barlæus,	p. 347		pag. 211
Barlandus,	p. 28	Beyerlinck,	p. 96
Barletius,	p. 36	Bierlingius,	p. 320
Bartholdus,	p. 19	Bilsteinus,	p. 174
Bartolinus Perusin ^o ,	p. 10	Binhartus,	p. 264
Becanus,	p. 13	Bircken,	p. 90. 239
Beck. Petr. à	p. 367		277
Bechererus,	p. 264	Bire,	p. 342
Becklerus,	p. 353	Bizarrus,	p. 13. 37. 45
Beierus,	p. 91	Blagersten,	p. 299
Bejerus,	p. 268. 337	Blanca,	p. 203
Beisselius,	p. 29	Blocu	

I N D E X.

Blocus,	p. 282	Brunnerus,	p. 204
Blondellus,	p. 348	Brunsuicens. Duc. Ex-	
Blondus,	p. 16.45	cerpta	p. 305
Blumius,	p. 300	BrunsuicenseChronicon	
Bocerus, pag.	14.308		p. 295.
	318	Bruntruttani collegii Ba-	
Bochius,	p. 96	filea Sacra,	p. 166
Bodo,	p. 301	Buchnerus	p. 247
Bodockius,	p. 310	Budæus,	p. 290
Boethius,	p. 336	Buntingus,	p. 300
Bohemus, Joh.	p. 41	C.	
Bojemus Ulrich,	p. 249	Chron. Magdeb.	p. 383
Bonacosta,	p. 48	Calcochondylas.	p. 36
Bonfinius,	p. 11	Callimachus,	p. 12.
Bongarsius,	p. 26		18.38
Bonifacius,	p. 267	Calovius,	p. 308
Bonnus,	p. 181	Camdenus,	p. 66
Bonus,	p. 46	Cambinus,	p. 36
Borne,	p. 279	Candidus,	p. 184.
Boxhornius,	p. 171	Camerarius,	p. 245.340
Bracellus,	p. 35	Capella, Galeac.	p. 24
Brand Ioh. Frid.	p. 245	Capreolus	p. 48.163
Brant, Sebast.	p. 135	Carpzovius,	p. 272
Braudlacht,	p. 93	Carolus Bohem. rex	pag.
Braunius, Georg.	p. 365		19
Braun. Mich.	p. 376	Casimir ⁹ Jo. Comes Palat.	
Bredenbachius,	p. 40		pag. 119
Brixianus,	p. 164	Cassiodorus,	p. 12
Broelmannus,	p. 118	Cellarius,	p. 283
Brotuffius,	p. 283.393	Cellius,	p. 312.313
Browerus,	p. 107.180	Celtes.	p. 373
Brücherus,	p. 370	Cepha-	

I N D E X.

Cepharus,	p. 45	Coccius,	p. 136
Cernitius,	p. 375	Collenutius,	p. 48
Chanterau le Fevre	pag. 343	Cominæus,	p. 22
Chemnitius,	p. 335	Commentatio brevis de	
Chienfis, <i>Leonb.</i>	p. 38	Gebhardo Archiep.	
Chiffletius, <i>Jo. Jac.</i>	p. 85.	Colon.	p. 120
	96. 125. 138. 348	Conradus,	p. 102
Chraws,	p. 395	Conneftagius,	p. 34
Christiani,	p. 345	Contarenus,	p. 45
Chromerus,	p. 17	Corius,	p. 48
Chron. Colonienfe	pag. 117	Cornelius,	p. 186
Chron. Corbejenfe,	pag. 189	Cortufius,	p. 45
Chron. Ducum Bavarix		Corvinus,	p. 18
& Suev.	p. 10	Cosmas Prag.	p. 19
Chronicon Laurisha-		De translatione S. Viti &	
menfe,	p. 104	Inventione Novæ Cor-	
Chron. Magdeburgicū,		bejæ,	p. 189 & de
	p. 383	transl. S. Justini.	p. 190
Chron. Trevirenfe,	p. 106	Corbejenfes añales	p. 190
Cincinnius,	p. 177	Conringius,	p. 196
Churelichz,	p. 97		303 307 366
Chytræus, <i>Dav.</i>	p. 20.	Cramer,	p. 262
	200. 325	Cramerus,	p. 286
Clamotinus,	p. 246	Crantzius,	p. 14 20
	340 377		126 308. 324. 338
Clemens,	p. 88.	Crummedyck,	p. 179
Clofnerus,	p. 134	Crufius, <i>Jac. Andr.</i>	pag. 241
Cnoblochius,	p. 337	Crufius, <i>Jo.</i>	p. 393
Coccinius,	p. 48	Crufius, <i>Martin.</i>	pag. 379
			Curio

I N D E X.

Curio, <i>Cael. Aug.</i>	p. 36	Ederus,	p. 99
Curio, <i>Cael. Sec.</i>	p. 38	Eggers,	p. 337
Cuspinianus,	p. 90. 97	Eginhardus,	p. 216
Custos,	p. 203 239	Egnatius,	p. 36. 45
Cygneus,	p. 127	Eichstadius,	p. 287
Cypræus,	p. 318. 329	Emmius,	p. 29. 346
	336	Emserus,	p. 255
D.		Engelsius,	p. 251
Danckwerhius,	p. 333	Eytingius,	p. 251
Dandulus,	p. 45	Elverveldus,	p. 332
Dasypodius,	p. 137	Engelhusius,	p. 224. 295
Dauberus,	p. 347	Ens,	p. 14. 90. 212
Dauth.	p. 306	Erdmannus,	p. 172
Decius <i>Conr.</i>	p. 10. 91.	Erichius, <i>Alelar.</i>	p. 215
Decius, <i>Joh.</i>	p. 17	Erichius, <i>Samuel.</i>	p. 340
Dinnerus,	p. 129	Erphord, Monachus,	p. 8. 261
Dithmarus,	p. 218	Evermot,	p. 180
Dodechinus,	p. 8	Eusebi' Philadelph.	p. 24
Doletus,	p. 24	Eutropius, <i>Joh.</i>	p. 284
Dorn,	p. 272	Ewichius,	p. 284
Dresserus,	p. 246. 366	Eysengrein,	p. 131
Dubravius,	p. 19	Eytzingerus,	p. 87
Duglossus,	p. 18	Excerpta ex Necrologiis	p. 149
Duisburgensis,	p. 126	F.	
Dumradus,	p. 320	Faber,	p. 206
Durr, <i>Ehrenfried.</i>	p. 271	Fabri <i>Felix,</i>	p. 375
Dürrius, <i>Joh. Frid.</i>	p. 277	Fabricius <i>Eberhard,</i>	pag. 187
E.		Fabri	
Eberhardina altero jubi-			
læo felix,	p. 313		
Eckstormius,	p. 307		

INDEX.

Fabricius, <i>Georgius</i> p. 9	Frifen, <i>Heinr.</i> à p. 251
20. 233. 253	Fritschius, p. 353. 354
Fabricius, <i>Johann</i> p. 178	Frossardus, p. 23
210	Fuggerus, p. 90
Faustus, <i>Iob. Frid.</i> pag.	Fulcherius Carnutensis,
369	p. 27
Faustus, <i>Laurent.</i> pag.	Fuldenses annales, p.
238	182
Fazellus, p. 48	Fuldensium annalium
Fehnte, p. 351	supplementum, pag.
Ferinarus, p. 313	185
Ferronius, p. 22	Fullonius, p. 171
Fiedlerus, p. 255	Fürstenbergius, pag.
Fisenius, p. 171	158
Florentinus, p. 47	G.
Florianus, <i>Gerhardus</i> , p.	Gagvinus, <i>Robert.</i> p. 25
370	Galen, <i>Bernh. von</i> , vita,
Florianus, <i>Jo.</i> p. 41	p. 177
Folietta, p. 38. 45	Gans, p. 89
Forbesius, p. 212	Gardnerus, p. 313
Forsterus, p. 244	Garfias, <i>Alph.</i> p. 34
Francus, <i>Hunibald</i> , p. 24	Garthius, p. 314
Francus, <i>Job. Frid.</i> pag.	Garzo, p. 20. 248
247 255	Gauterus, p. 27
Freherus <i>Marquard</i> p. 9.	Gaza, p. 36
203. 209. 213. 214	Gebhardus, Episcopus
Freinsheimius, p. 250	August. p. 141
Fridebornius, p. 286	Gebula, p. 298
Fridelius, p. 256	Gebwillerus, p. 86. 138
Fridericus, p. 244	Geldenhaurius, p. 28.
Frieſe, p. 129	317
Friſchlinus, p. 127	Ge

INDEX.

Gelenius,	p.118	Gretserus,	p.127.133
Genealogia Auftriaca,		Grotius, <i>Hugo</i>	p.30
	p.89	Grunwaldus,	p.271
Genealogia Solmenfis p.		Gualdo,	p.372
	355	Gualdus,	p.356
Gerhardus Archiep. Co-		Guagvinus, <i>Alex.</i>	p.17
lon.	p.118	Gudenus,	p.267
Geringer,	p.299	Gvicciardinus,	p.29.48
Gerschovius,	p.319	Guillimannus, <i>Franc.</i>	p.
Gerstenbergerus,	p.316		10.19.81.136
Gewoldus,	p.207	Guthe,	p.270
Gillius,	p.25		
Gisekenius,	p.362		H.
Goblerus,	p.156	Hack,	p.262
Godefrid' Monach	p.110	Hagelgans,	p.230
Godignus,	p.41	Hagelson,	p.170
Godofredus,	p.348	Hagen,	p.289
Goelnitz,	p.312	Hagemajer,	p.252
Goes, <i>Damianus</i> à.	p.34	Hahnius,	p.242
	41	Haitonus,	p.39
Goës, <i>Jo.</i>	p.386	Hamburgensis Archiec-	
Goetzius,	p.266.276	clesiæ Privilegia,	p.
Goldastus,	p.378.79		371
Goldmayer,	p.127.255.	Hamburgens. Apologia	
	314	contra Regem Daniæ	
Goskius,	p.303		p.373
Gossenbrot,	p.143	Hamelensis Ecclesiæ	
Gothus,	p.355		Chron. p.304
Gozecensis Monaster.		Hamelmannus,	p.175
Chronicon.	p.382		326.362.383
Grammius,	p.337	Hamerslebenfis Mona-	
Gregorius Turon	p.21	chus	

I N D E X

ehus,	p.370	Hermannus Comes,	p. 29
Hannekenius,	p.316	Hermannides,	p.335
Hartknoch,	p.287	Heroldus,	p.213
Hartmannus,	p.146	Hertfelder,	p.147
Haslobius,	p.246	Hertwigius,	p.239
Hedio,	p.7	Hertzog,	p.137
Heesius, <i>Job. Dominic.</i>	p. 123	Herwardus,	p.205
Heesius, <i>Nic.</i>	p.110	Hesenthaler,	p.313
Heidenstein,	p.40	Hessus,	p.312.374
Heiderichius,	p.246	Heuterus,	p.95
Heiderus,	p.194.364	Hildebrandus, <i>Andreas.</i>	p.286
Heinrichius,	p.336	Hildebrandus, <i>Joach.</i>	p. 303
Heidenreich,	p.254	Hildesheimenses annales	p.151
Heineccius,	p.370	Hildesheimensium Ca-	nonicorum index, 150
Heinrici,	p.279	Hildesheimensis Eccles.	Fragmentum de reli-
Heinricus de Hervordia,	p.221	quis,	p.150
Helmericus,	p.279.344	Hildesheim. Episc. Ca-	talogus, ibid.
Helmoldus,	p.14.219	Hildesheim. Eccles. Libri	donationum Excerpta
Helvaderus,	p.328.336		p.150
Helwichius,	p.103	Hildesheimens. Monast.	S. Michaelis Chronic.
Hennebergensis Princi-			p.151
patus erectionis di-			Hepfne-
ploma,	p.260		
Heresbachius,	p.177		
Herfordiensia acta,	p. 200		
Herigerus,	167		

I N D E X.

Hœpfnerus,	p.383	Humerus,	p.329
Hœslinus,	p.313	Hundius,	p.124.161
Hœvelen.	p.305		205.353
Hœxerensis controver-		Hundorpius,	p.260
sia,	p.193	Huttichius,	p.104
Hohndorff,	p.283	Huxariense Chron.	p.
Hoffmannus, <i>Martin.</i>	p.		192
	126	J.	
Hoffmann, <i>Philipp. Lud.</i>		Jacobæus.	p.207
	p.209	Jannottus,	p.45
Hohenberg, <i>Albertus Co-</i>		Jdaciùs,	p.14
<i>mes à,</i>	p.128	Judiculus Ecclesiarum,	
Holsatiæ Chronicon,	p.	Hildesh.	p.150
	321	Jennifius,	p.247
Honnigerus,	p.37	Interianus,	p.45
Honsenius,	p.168	Investitura Mauritiï,	p.
Hoppenrodus,	p.240.		725.
	341	Jobst.,	p.268.286
Hoppius,	p.284	Jocherus,	p.206
Hornig,	p.100	Johannes M.	p.13
Hortensius,	p.178	Jornandes,	p.12
Hortlederus,	p.250	Jovius, <i>Paul.</i>	p.22.37.
Hosius,	p.92		40.213
Hosmannus,	p.88	Isidorus Hispal,	p.13
Hottingerus,	p.212	Isidorus Pacensis,	p.32
Hovius,	p.171	Jfelt,	p.120
Hoyerus,	p.336	Julius,	p.285
Hubenreich,	p.89	Junckerus,	p.220
Hujesburgense Chron.	p.	Jungcurtius,	p.316
	289	Junius	

I N D E X.

Junius, *Had.* p. 29
 Justinus Lippiens. pag.
 357

Justinianus, *Petr.* p. 45

Jxensmidius, p. 263

K.

Kern, p. 251

Kesenbroch, p. 158

Kilianus, p. 203

Kirchmajerus, *Cass.* 248

Kirchmajerus, *Guil.* p.

252

Kirchmajerus *Theodor.* p.

304.

Kitzingensia *Acta* p. 278

Knauthius, p. 253

Knichenius, p. 305

Knipschild, p. 366. 377

Königshoven, p. 134

Kortholdus, p. 337

Kundmann, p. 242

Kyriander, p. 106

Kreydemann, p. 377

L.

Laetus, p. 374

Lambecius, p. 373

Lambertus Leodicensis,

p. 113

Lambertus Schaffnab.

Langen, *Tider.* p. 223

Langius, *Gotfrid.* p. 38

Langius, *Paul.* p. 256

Langmantel, p. 147

Languetus, p. 268

Latomus, p. 109

Laurenbergius, p. 309

Laurentius, p. 336

Layritz, p. 30

Lazius, p. 10. 86. 97

Lehmannus, p. 131

Leibnitius, p. 152. 370

Leodius, p. 109. 212.

213. 314. 356

Leonh. Aretinus, p. 13

46

Leonardus, *Hub.* p. 24

Lequilius, p. 86

Lerbecius, p. 292. 322.

358

Lerch, p. 376

Leti, p. 243. 276

Letznerus, p. 192. 304.

316

Leuberus, p. 282

Leuchterus, p. 315

Leunclavius, p. 37. 40

Leuthingerus, p. 273

Liebhardus, p. 277

Lindebergius, p. 309.

357

Lindenbruch, p. 14. 310

Lin.

I N D E X.

Lingonius,	p. 238	Marianus Scotus,	p. 8
Lobbetius,	p. 171	Martiburg, <i>Conr. à</i>	p. 291
Lœscherus,	p. 244	Marinæus,	p. 33
Lombierus,	p. 357	Martinengus,	p. 165
Longæus,	p. 24	Martinius,	p. 42
Longinus,	p. 18	Marxius,	p. 88
Lorichius,	p. 129	Matthæus, <i>Petr.</i>	p. 24
Loffius,	p. 256	Mechovius,	p. 299
Lotichius,	p. 129	Medimna, <i>Petr.</i>	p. 35
Loye,	p. 343	Megander,	p. 350
Lubecensia Acta,	p. 181.	Meginfridus,	p. 185
	182. 183	Megiserus,	p. 88. 91. 100
Luca,	p. 350	Mejerus,	p. 28
Ludovici,	p. 346	Mejerus, <i>Job. Baptista,</i>	
Luitprandus,	p. 9		p. 125
Lungwitzius,	p. 247. 250	Meinwerci vita,	p. 157
M		Megander,	p. 320
Machiavellus,	p. 47. &	Meibomius,	p. 282.
	46		302. 241. 384
Maërus, <i>Job.</i>	p. 41	Meisnerus,	p. 252
Maffæus,	p. 42	Mela, <i>Pompon.</i>	p. 32
Magdeburgicum Chron.		Melboeus,	p. 109
	p. 279	Mellen, <i>Jac. à</i>	p. 44
Magdeburgensis eccle-		Meliusus,	p. 212. 213. 241
siæ Erectio,	p. 280	Mencius,	p. 238. 251. 275
Manlius,	p. 138	Merkel,	p. 282
Marcellus,	p. 45	Merianus,	p. 97. 317
Marchantius,	p. 28	Merfaus,	p. 102
Mareschalcus,	p. 14. 287	Merula,	p. 48
Margarinus, <i>Job.</i>	p. 32	Meursius,	p. 14. 30
Mariana, <i>Job.</i>	p. 33	Mezgerus,	p. 125
		Mich.	

INDEX.

Michael,	p.48	Murinus,	p.126
Michovius,	p.17.40	Murmelius,	p.179
Micrælius,	p.287	Mutius, <i>Hald.</i>	p.6.70
Miegius,	p.211	Mynfingerus,	p.93
Mindensium, Episcop.		N.	
Chron.	p.290	Nardus,	p.47
Miræus,	p.96.121	Nauclerus,	p.379
Mithovius,	p.338.340	Nebrissenfis <i>Ælius Anton.</i>	
Moccenicus,	p.45		p.34
Mockerus,	p.156	Neofanius,	p.289
Mœringius,	p.341	Neumayr,	p.250
Moguntinæ Synodi de-		Neuwaldus,	p.384
cretum,	p.191	Nigidius,	p.316
Molinæus,	p.24	Nimitschius,	p.344
Mollerus,	p.269	Nivenius,	p.178
	318.337	Nonnosius,	p.128
Monachus <i>Joh.</i>	p.41	Noppius,	p.367
Monachus, Paduanus,		Northov.	p.116.285
	p.16	Noviomagus,	p.29
Monstreletus,	p.23	Nuenborgensium Præ-	
Montanus,	p.346	sulum Acta.	p.256
Montis Sereni Chroni-		O.	
con,	p.221	Oberndorffius,	p.249
Monumenta literarum		Obrechtus,	p.137
antiqua,	p.221	Ocampus, <i>Flor.</i>	p.35
Mullerus, <i>Ludov.</i>	p.206	Oderbornius,	p.40
Müllerus, <i>Job. Sebastian.</i>		Ogerius,	p.96
	p.241	Oleari', <i>Adam.</i>	p.330.337
Müller, <i>Philipp.</i>	p.281	Olearius, <i>Job. Christ.</i>	p.
Müntzerus,	p.186		198.281
			Oleati

I N D E X.

Olearius, <i>Job.</i> p. 265. 348	Parthenopoeus, p. 46
Olearius, <i>Gotthofred.</i> 283	Pastorius, p. 316
Origines Murensis Monasterii, p. 87	Pauelsen, p. 319
Osnabrugensis academia Carolina, p. 174	Pauli, p. 338
Osnabrugensis Capitulationio. p. 386	Paullini, p. 191. 267. 291. 384
Oforius, p. 35	Peckenstein, p. 233. 274. 351. 353
Otbergensis Cœnobii Chron. p. 191	Pedius, p. 311
Othelgrimus, p. 175	Penia, p. 38
Otto Frising. p. 8	Periander, p. 104
Oviedus, <i>Gonsalvus Fernandez.</i> p. 42	Persona, <i>Gobel.</i> p. 158
Oxonienſis academia, p. 65	Persona, <i>Ludov.</i> p. 251
P.	Pertschius, p. 270
Pachelbl. p. 288	Petræus, p. 325
Paderbornenſis Academiae panegyricus, p. ibid.	Petrus, p. 379
Pagenstecherus, p. 356	Peucerus, p. 278
Peifferus, p. 254	Pfefferkornius, p. 264
Sanctius, <i>Roder.</i> p. 33	Philippus Eyſtettenſ. ep. p. 132
Pantaleon, p. 37. 317	Piccolominæus, p. 171
Pappenheim, p. 356	Pideritius, p. 359
Paracellus, p. 100	Piespordius, p. 89
Paradinus, p. 24	Pigna, p. 48. 298
Paræus, <i>Daniel.</i> p. 209	Pistorius, p. 262
Paræus, <i>Philipp.</i> p. 351	Pitheous, p. 214
	Placentius, p. 170
	Platina, p. 48
	Plinius, p. 53
	Poeta incertus, p. 115
	Poggius, p. 46
	Politus,

INDEX.

Politus,	p.170.203	Rederus,	p.353
Pomarius,	p.285	Reginaldus,	p.131
Pontanus <i>Jo. Isaac.</i>	p.29	Rehefeldius,	p.267
Pontanus, <i>Jovian.</i>	p.48	Reinhardus,	p.129
Posselius,	p.310	Reineccius,	p.28.37.
Prætorius,	p.278		240.253.274.318
Pregitzer,	p.300.311.	Rembertus,	p.371
	344	Remps,	p.339
Prevenhuber,	p.97.99	Remy,	p.348
Procopius,	p.12	Renschelius,	p.276
Proniovius.	p.40	Renschius,	p.276
Pufendorffius,	p.277	Revius,	p.29
Puleus,	p.266	Reusnerus, <i>Elias.</i>	p.237
Puteanus,	p.93	Reusnerus, <i>Nicol.</i>	p.38.
Pyrrhus,	p.163		345.366
Pyrminius,	p.46	Reutelius,	p.152
Q.		Reuterus,	p.212
Quedlinburgica acta,	p.198.199	Rhenanus,	p.9
R.		Ritius,	p.48
Rabutinus,	p.24	Rivander,	p.263
Raderus,	p.207	Robertus Arduennas,	p.169
Ramnesius,	p.46	Robertus Monachus,	p.16
Rampertus,	p.163	Roccoles,	p.88
Ranzanus,	p.11	Rœsslinus,	p.138
Ranzovius,	p.333	Rogierius,	p.111
Ratstedenſe Chron.	p.357	Rolevinckius,	p.20.384
Rau Tinus,	p.170	Romanus, <i>Lud.</i>	p.41
Rebstock,	p.314	Roo, <i>Gerh. de</i>	p.10.91
Reckmannus,	p.181		
			Rora r.

INDEX.

Rorarius,	p.210	Schaumburgica de Du-	
Rosieres,	p.342	ctio,	p.331
Rosinus,	p.243	Schilterus,	p.350
Rosla,	p.222	Schiphowerus,	p.360
Rostochiensis academix		Schmalhaldici belli cau-	
Jubilæum,	p.310	sæ contra Henricum	
Rotmarus,	p.207	Brunsuic.	p.303
Rubeus, Hier.	p.13.16.	Schmidt,	p.264
	48	Schneiderus,	p.254
Rubeus, Othav.	p.164	Schnepfius,	p.313
Rumpius,	p.357	Schoenleben,	p.100
Russio,	p.88	Schoesslerus,	p.278
Rüxnerus,	p.376	Schonevede,	p.338
S.		Schoockius,	p.104
Sabellicus,	p.45	Schubartus,	p.377
Sabinus,	p.278	Schurzfleisch, Contr. Sam.	
Sagittarius,	p.242.	p.126.199.240.243.	
265.268.271.275.		245.248.271.287.	
276.281.291.299.		302.309.317	
305.304.374.		Schurzfleisch. Heint.	
Salivanus,	p.100	Leonb.	p.126
Sambucus,	p.11	Schwelin,	p.311
Sassius,	p.288.	Scioppius,	p.83
Saurius,	p.314.365	Seifridus, Georg.	p.275
SaxoGrammaticus,	p.13.	Seifridus, Johan.	p.82
	220	Sellius,	p.284
Saxonicū Chronic.	p.225	Sennertus,	p.252
Scardeonius,	p.46	Serrarius,	102.129
Schæffer,	p.314	Sigismundus Liber B.	
Schadæus,	p.137		p.40
Schatenius,	p.160.385	Sigonius,	p.48
			Sim-

I N D E X.

Simlerus,	p.20	Strada, <i>Octav.</i>	p.88
Simon,	p.254	Strasburgius,	p.246
Sivertus,	p.316	Struve,	p.250
Sskytte,	p.348	Sturcius,	p.308
Slavica Chronica,	p.179	Stylerus,	p.244
Sohnius,	p.214	Suevus,	p.252
Soiterus,	p.12.37.212	Suffridus,	p.253
Solinus,	p.328	Suizerus,	p.19
Spangenberg,	p.20.230. 270.327.351.375	Sulgerus,	p.380
Spalatinus,	p.227	Sylvius,	p.19
Spanhemius,	p.347	T.	
Speculum Honoris Au-		Tacitus,	p.5
striaci.	p.90	Tafurus,	p.87
Spenerus,	p.272	Tangmarus,	p.153
Spigelius,	p.10	Tarapha, <i>Franc.</i>	p.33
Stabius,	p.85	Tassilonis diploma,	p.207
Stabularius,	p.169	Teccius,	p.250
Stadensis,	p.220	Themonis Passio,	p.123
Stangefolius,	p.384	Thucelii,	p.304
Stederburgensis,	p.297	Thuringus, <i>Theod.</i>	p.261
Stella, <i>Claud.</i>	p.18	Tentzelius,	p.197.249
Stella, <i>Eras.</i>	p.45	Textor,	p.345
Stella, <i>Joban.</i>	p.45	Teschenmacherus,	p.215
Stella, <i>Martin.</i>	p.37.98		284
Stengelius,	p.147	Thucelius,	p.304
Stenius,	p.244	Thulemarius,	p.350
Stepnerus,	p.255	Tillius,	p.249
Sterreus,	p.281	Timæus,	p.288
Steverfsdorf.	p.280	Tirolensium Comitum	
Strada, <i>Famian.</i>	p.30	descriptio,	p.101

Tolne

I N D E X.

Tolnerus,	p.210	Uffingus,	p.176
Toppius,	p.354	Ugolinus,	p.47
Torquatus,	p.337	Vienna liberata,	p.99
Translatio corporum E- vergisi & Patrocli,	p.113	Vignierius,	p.85
Trelæus,	p.343	Vitoduranus,	p.94
Trevirorum gesta,	p.104	Vlierden,	p.170
Treutlerus,	p.315	Voelkern,	p.98
Trithemius,	p.25.129. 208.211	Voegt,	p.101
Tschimmerus,	p.248	Volprechtus,	p.267
Tschudus,	p.248	Voragine, <i>Jacob de</i>	p.45
Tudensis, <i>Lucas,</i>	p.33	Uragiensis abbas,	p.148
Tuitiensis,	p.121	Vredius,	p.29
Turckius,	p.385	Ursperg. Abbas,	p.6.72
Turocius,	p.11	Urstifius,	p.163
Tyrius,	p.27	Vultejus,	p.313
U.		W.	
Valla, <i>Laur.</i>	p.34	Waessenbergius,	p.284
Valvassor,	p.100	Wagenseil,	p.288.374
Vartomannus,	p.41	Wagnereck,	p.195
Udeschalcus,	p.142	Wagnerus,	p.263
Vecerius,	p.48	Waldenfels,	p.270
Velferus,	p.145.204	Walzius,	p.310
Venator,	p.126	Waremundus,	p.120
Venetus, <i>Paul.</i>	p.39	Warnefridus Diac.	p.15
Verardus,	p.34	& 16	
Verinus,	p.47	Wasserbachius,	p.241
Vernulæus,	p.92	Watenstedius,	p.292
		Weberus, <i>Jerem.</i>	p.255
		Weberus, <i>Tob.</i>	p.345
		VVeckius,	p.254
		Wein-	

I N D E X.

VVeinheimius,	p. 118	VVolfenbüttelenſia,	
VVeife,	p. 351	Acta	p. 306
VVelichius,	p. 146	VVolfferus,	p. 155
VVerdenhagen,	p. 366	VVolgangus,	p. 348
VVernerus,	p. 281	VVolterus,	p. 368
VVidingius,	p. 337	VVurſſbain,	p. 92
VVilckius,	p. 237	VVürtembergicorū mo-	
VVildeiſſen,	p. 276	naſteriorum Docu-	
VVilthemius,	p. 171	menta Rediviva, &	
VVimphelingus,	p. 135	Monimenta Virginū	
VVinckelmann,	p. 240.	Sacrarum,	p. 313
	266. 299. 314. 316.	VVürtembergiæ Status &	
	320. 362. 384	Ephemerides.	p. 381.
VVingartenſis mona-			382
chus,	p. 201	X.	
VVinſemius,	p. 29	Ximenes, Roder.	p. 32
VVintherus. Thomas.		Xylander,	p. 137
	p. 246	Z.	
VVintherus, G. Valent.		Zeidlerus,	p. 352
	p. 286	Zeillerus,	p. 97. 307. 381.
VVion,	p. 82		383
VVitichindus,	p. 20.	Zeno,	p. 58
	218	Zieglerus,	p. 272
VVitichius,	p. 268. 354	Zopf,	p. 353
VVolde,	p. 275	Zylleſius,	p. 109

F I N I S.

Errata leviora facile condonabit Lector Benevolus:
extantiora vero nonnulla sic corriget. P. 5. pro
infirma leg. *infima*. p. 14. pro *Boterus*, Boterus.
p. 20. pro *Fravrum*, Francorum. p. 42. pro *Gon-*
salus, Gonsalvus. p. 45. pro *Bracellus*, Bracellus.
p. 71. pro *Lexge*, lege. p. 75. pro *monarchia con-*
fest, monachica. p. 83. pro *ex sed familia*, sed
ex familia. *Ibid.* pro *Scoppins*, Scioppius p. 141.
pro *Austanum*, Augustanum. p. 150. pro *& Da-*
nationum, ex. p. 244. pro *Stylrus*, Stylerus. p.
256. pro *Nurenborgensium*, Nuenborgensium.

facile condonabit Lector benevolens
pro nonnulla sic corriget. P. 3. pro
ma. p. 14. pro Batenar, Boceru.
m, Francorum. p. 42. pro Gon.
p. 45. pro Bracellur, Bracellus,
lege. p. 75. pro monarchia con.
83. pro ex sed familia, Sci
Scoppius, Scioppius p. 141
num. p. 150. pro & Da.
& Stylur, Stylerus. p.
, Nuenborgensium.

Bio
Witte

0

Neu, Johann Christian, 1668-1720

Jo. Christiani Neu ... Accessiones Ad Degor. Wheari Relectiones Hiemales
Quibus partim Scriptorum & Historicorum, Graecorum ac Latinorum, ab
auctore recensitorum plenior enarratio, partim aliorum ab eo
praetermissorum ... supplementum Secundum Seriem Seculorum offertur, in
Bd.: 2.

Tubingae 1708

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Bio 8582#(Beibd. 2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11236687-8
VD18 15514323-001